

175078

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE'DE ORTA ÖĞRETİMDE SANAT TARİHİ
EĞİTİMİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Seher GÖNÜLTAŞ
(402011011)**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 9 Mayıs 2005
Tezin Savunulduğu Tarih : 31 Mayıs 2005**

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Ayla ÖDEKAN

Diğer Jüri Üyeleri Prof.Dr. Günkut AKIN (İTÜ)

Prof.Dr. Tarcan YILMAZ (İ.Ü)

MAYIS 2005

ÖNSÖZ

Yapılan her çalışmanın içinde mutlaka adı geçen geçmeyen birçok kişinin emeği, düşüncesi bulunuyordur. Bu çalışmada da adlarını sayamadığım birçok kişinin katkısı oldu.

Var olan koşullarımın tüm olumsuzluklarına karşı çalışmayı gerçekleştirmeyi sağlayan itici güç, Prof. Dr. Ayla Ödekan'dan aldığım motivasyon oldu. Çalışmanın tüm aşamalarında yön göstericiliği ve yardımları ile hem çalışmayı gerçekleştirmemi hem de iyi bir eğitimci modelinin kafamda oturmasını sağladı.

Ona en iyi teşekkürün öğrettiklerini uygulamaya ve geliştirmeye çalışmanın olacağını düşünüyorum.

Yaptığım çalışmaya gerek teknik olarak, gerekse kaynakların temininde birçok dostumun, aile fertlerimin katkısı oldu. Kuzenim Mehtap Demir'e Fransızca çevirileri için, arkadaşlarım Sevil Karıncalı ve Seçil Karanlık'a teknik destekleri için çok teşekkür ederim. Yaşam koşullarımın yükünü hafifletmeye çalışarak bana yardımcı olan kayın validem Emine Gönültaş'a çabaları için teşekkür ederim. Bu çalışmanın başından itibaren sevgi dolu sözcükleri ile yanımda olan oğlum Remzi Gönültaş'a ve sevimli öğrencilerime minnettarım. Emeklerini esirgemeyen herkese teşekkür ediyorum.

Mayıs 2005

Seher Gönültaş

İÇİNDEKİLER	iii
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	x
1.GİRİŞ	1
2.TÜRKİYE'DE SANAT TARİHİ EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ	9
3.SANAT TARİHİNİN DERS PROGRAMLARINDAKİ YERİ	19
3.1. Milli Eğitim Programlarına Genel Bakış	19
3.2. Milli Eğitim Şuraları'nda Sanat Tarihi Dersi ile İlgili Alınan Kararlar	20
3.3. Cumhuriyet Dönemi'nde Sanat Tarihinin Programlara Yansıması	21
3.4. Müzik, Resim ve Sanatsal Etkinlikleri İzleme Ders Programlarında Sanat Tarihi Konuları	25
4.ORTA ÖĞRETİM SANAT TARİHİ DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ	32
4.1. Tahir Erdoğan Şahin'in Sanat Tarihi Ders Kitabı	34
4.1.1.İçerik Düzeni	34
4.1.2.Görsel Düzen	34
4.1.3.Dil	36
4.1.4.Konuların Sunuluşu	38
4.2.Yazar Kaya Zengin'in Sanat Tarihi Ders Kitabı	42
4.2.1.İçerik Düzeni	42
4.2.2.Görsel Düzen	42
4.2.3.Dil	43
4.2.4.Konuların Sunuluşu	44
4.3.Kurul Tarafından Yazılan, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Sanat Tarihi Ders Kitapları	48

4.3.1.İçerik Düzeni	48
4.3.2.Görsel Düzen	48
4.3.3.Dil	49
4.3.4.Konuların Sunuluşu	49
4.4.Yazar İbrahim Aras'ın Sanat Tarihi Ders Kitabı	52
4.4.1.İçerik Düzeni	52
4.4.2.Görsel Düzen	52
4.4.3.Dil	53
4.4.4.Konuların Sunuluşu	54
4.5.Yazar Mehmet Zeki İbrahimgil'in Sanat Tarihi Ders Kitapları	59
4.5.1.İçerik Düzeni	59
4.5.2.Görsel Düzeni	60
4.5.3.Dil	60
4.5.4.Konuların Sunuluşu	61

5.SANAT TARİHİ EĞİTİMİ HAKKINDA ÖĞRETMENLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

5.1. Galatasaray Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Seza Sinanlar ile Mayıs 2004'te Yapılan Görüşme)	65
5.2. Bakırköy Yahya Kemal Beyatlı Lisesi (Resim Öğretmeni Emine Çakır ile Haziran 2004'te yapılan Görüşme)	66
5.3.Özel Robert Kolej (Sanat Bölümü Başkanı Geoffrey Harley ile Eylül 2004'te Yapılan Görüşme)	67
5.4.Özel Notre Dame De Sion (Resim Öğretmeni Gülen Edremit ile Eylül 2004'de Yapılan Görüşme)	69
5.5. Üsküdar Amerikan Koleji (Resim Öğretmeni Nurhan Yapıcı ile Ekim 2004'te Yapılan Görüşme)	70
5.6. Kadıköy Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Vasıf Artun ile Kasım 2004'te Yapılan Görüşme)	71
5.7. Erenköy Kız Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Sırma Kafalı ile Kasım 2004'te Yapılan Görüşme)	72
5.8. Erenköy Kız Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Ebru Kan ile Kasım 2004'te Yapılan Görüşme)	73

5.9. Kocamustafapaşa Lisesi (Tarih Öğretmeni Filiz Karakoç ile Aralık 2004'te Yapılan Görüşme)	74
5.10. Bahçelievler Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Zuhâl Kılıç ile Aralık 2004'te Yapılan Görüşme)	75
5.11. Özel Kadıköy Güzel Sanatlar Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Sinan Öğüt ile Ocak 2005'te Yapılan Görüşme)	75
5.12. Beyoğlu Atatürk Lisesi (Resim Öğretmeni Nihal Selşik ile Ocak 2005'te Yapılan Görüşme)	77
5.13. Özel Darüşşafaka Lisesi (Sanat Bölümü Başkanı Müzik Öğretmeni Sevinç Ereren ile Mart 2005'te Yapılan Görüşme)	78
5.14. Özel İtalyan Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Andrea Curto ile Mart 2005'te Yapılan Görüşme)	80
5.15. Özel Pera Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (Müzik Bölümü Başkanı Tüzel Ergün ile Mart 2005'te Yapılan Görüşme)	80
5.16. Şair Abay Kunanbay Lisesi (Sözleşmeli Öğretmen Mesut Karataş ile Mart 2005'te Yapılan Görüşme)	82
5.17. Gebze Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Lisesi (Resim Öğretmeni Kader Alnitemiz ile Mart 2005'te Yapılan Görüşme)	83
5.18. Özel Koç Lisesi (Sanat Bölümü Başkanı Can Ayan ile Mayıs 2005'te Yapılan Görüşme)	84

6. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NIN SANAT TARİHİ EĞİTİMİNDE KULLANILMASI İÇİN HAZIRLADIĞI GÖRSEL ARAÇLAR

87

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

89

KAYNAKLAR

113

EKLER

119

EK A.1. Kanada Ontario Eyaleti 11. ve 12 Sınıfların Sanat Alanı Müfredatı 2000 119

EK EK A.2. Fransa Eğitim Bakanlığı ve Araştırma Bakanlığı'nın Özel Bülteni 126

EK. A.3. Uluslar Arası Bakaloryal Organizasyonu Diploma Programı Görsel Sanatlar Rehberi 136

EK B. 1. 1934 Yılı Lise Müfredatında Sanat Tarihi Konuları 142

EK. B.2. 1949 Yılı Tebliğler Dergisi'nde Yayınlanan Lise Müfredatında Sanat Dersi Konuları	146
EK. B. 3. 1956 Yılı Lise Müfredatında Sanat Tarihi Programı	147
EK. B.4.1957 Yılı Tebliğler Dergisi'nde Yayınlanan Lise Müfredatında Sanat Tarihi Dersi Programı	152
EK. B. 5. 1973 Yılı Lise Müfredatında Sanat Tarihi Dersi Programı	153
EK. B. 6. 1987 Yılı Müfredatı'nda Sanat Tarihi Programı	155
EK. B. 7. 1991 Yılı Lise Müfredatı'nda Sanat Tarihi Dersi Programı	157
ÖZGEÇMİŞ	227

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo C.1. İstanbul Liselerinde Sanat Tarihi Dersinin Durumu.....	204
Tablo C.2. İstanbul Liselerinde Sanat Tarihi Dersini Veren Öğretmenlerin Branşları.....	209
Tablo C.3. İstanbul'da Sanat Tarihi Dersinin Lise Türlerine Göre Dağılımı.....	211
Tablo C.4. Paris Kentinde Sanat Tarihi Dersinin Durumu.....	214

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 4.1 : Tahir Erdoğan'ın Sanat Tarihi 1 Ders Kitabı Kapağı.....	33
Şekil 4.2 : Kaya Zengin'in Sanat Tarihi 1 Ders Kitabı Kapağı.....	41
Şekil 4.3 : Milli Eğitim Bakanlığı Yayını Sanat Tarihi Ders 1 Kitabı Kapağı..	46
Şekil 4.4 : Milli Eğitim Bakanlığı Yayını Sanat Tarihi Ders 2 Kitabı Kapağı..	47
Şekil 4.5 : İbrahim Aras'ın Sanat Tarihi Ders 2 Kitabı Kapağı.....	51
Şekil 4.6 : Mehmet Zeki İbrahimgil'in Sanat Tarihi Ders 1 Kitabı Kapağı.....	57
Şekil 4.7 : Mehmet Zeki İbrahimgil'in Sanat Tarihi Ders 1 Kitabı Kapağı.....	58
Şekil 7.1 : Sanat Tarihi Öğretmenlerinin Branşlara Göre Dağılımı.....	91
Şekil 7.2 : İstanbul'da Lise Türlerine Göre Sanat Tarihi Dersinin Dağılımı....	101
Şekil 7.3 : Paris Kenti Liselerinde Sanat Tarihi Dersi Dağılım Oranı.....	103
Şekil 7.4 : İstanbul Liselerinde Sanat Tarihi Dersi Dağılım Oranı.....	104

ÖZET

TÜRKİYE'DE ORTA ÖĞRETİMDE SANAT TARİHİ EĞİTİMİ

Bu çalışmada orta öğretimde sanat tarihi eğitimi ele alındı. Giriş bölümünde sanat ve sanat tarihi eğitiminin önemi üzerinde duruldu. Sanat eğitiminin bir bileşeni olarak sanat tarihi eğitiminin ülkemizde yüksek öğretimdeki tarihsel gelişimi sunuldu. Tarihsel gelişim seyri içinde lise müfredatlarında sanat tarihi dersinin ve konularının yer alışı incelendi. Orta öğretimde 2004–2005 öğretim yılında kullanılan sanat tarihi ders kitapları; içeriğin düzenlenişi, görsel düzenleniş, dilin kullanımı, konuların sunulduğu açısından değerlendirildi. Sanat tarihi dersinin liselerde uygulanışı lise öğretmenleri ile görüşmeler yapılarak izlendi. Görüşmelerde orta öğretim kurumlarının ve sanat dersi öğretmenlerinin sanat tarihine bakış açıları gözlemlendi. İstanbul Liselerinde sanat tarihi dersinin hangi liselerde okutulduğu, hangi branşlardan öğretmenlerin bu dersi verdiği bilgisi edinildi. İstanbul ve Paris Liselerinin sanat tarihi eğitimi verilmiş oranları karşılaştırıldı. Bu çalışmalarla orta öğretimde sanat tarihinin eğitiminin sorunları tartışıldı. Kanada ve Fransa sanat dersleri müfredatlarında sanat eğitiminin algılanışı belirlendi. Bu programlarda sanat tarihinin nasıl işlendiği, hangi eğitim hedeflerine sahip olduğu tespit edildi.

Sonuç bölümünde elde edilen bilgiler ışığında orta öğretimde sanat tarihi eğitiminin sorunlarına dair çözüm önerileri sunuldu.

SUMMARY

IN THE SECONDARY EDUCATION ART HISTORY EDUCATION IN TURKEY

In this study, art history education in the secondary education in Turkey is analysed. In the introduction section, the importance of art and art history education is explained. First the historical development of art history as a component art education in Turkey is presented. Then the programs and the subject matter of art history education in the high schools are examined. The course books of the academic year 2004–2005 are studied regarding the order of content and visual elements, the use of language and the presentation of the subjects. Art history education in the high schools is investigated through the intercourses made by the teachers. Both the approaches of the institutions and teachers are evaluated. Information on these high schools where art history taught and also the branch of art history teachers is collected. Rates related with the education on art history in İstanbul and Paris are compared. The problems of art history in secondary education is discussed. The interpretation of art education in the art curriculums of France and Canada are inspected. Teaching approaches and curriculum expectations about art history are determined.

In the conclusion section, in the light of the above analysis, solutions for the problems of art history education in the secondary education in Turkey are suggested.

1.GİRİŞ

Toplumlar maddi varlıklarının devamını sağlayabilmek için ideolojilerinin taşıyıcısı olan kültürlerini, üst yapı kurumlarından biri olan eğitim aracılığıyla gelecek yeni kuşaklarına aktarırlar.

Ülkemizde eğitim, Batı'ya ayak uydurma çabalarının başladığı 19. Yüzyıldan itibaren ülkeyi Batı'nın uygarlık seviyesine çıkarmanın aracı olarak görülmüştür. Kapitalizmin belli bir seviyede gelişmesi ve her alanda Amerika etkisine girmemizle birlikte eğitimin amacı, kapitalizmin üretim, hizmet ve yönetim alanlarında ihtiyaç duyduğu iş gücünü sağlayacak insan potansiyelini yetiştirmeye dönüşmüştür.

Bilgi ve küreselleşme çağını yaşadığımız günümüzde eğitimin amacının da yeniden belirlenmesi gereklidir. Bu amaç; düşünen, sorgulayan, kendine güvenen, çağın gerektirdiği bilimsel ve toplumsal gelişmelere ayak uydurabilecek donanıma sahip yurttaşlar yetiştirmek olmalıdır.

Çağın gerektirdikleri, genel olarak sanat eğitiminin ve bu eğitimin bir bileşeni olarak da sanat tarihi eğitiminin önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu yüzden sanat ve sanat tarihi eğitiminin öneminin açıklanması gereklidir.

Sanatın bizler için farklı anlamları vardır. Her şeyden önce yaşamımızı anlamlandırır. Ayrıca sandığımızdan çok daha fazla bizi sarmalamıştır. Sanat, iletişimin ve teknolojinin baskın olduğu günümüzde reklâmdan afişe, kullandığımız aletlerin tasarımından çevre düzenlemesine kadar her yerdedir. Sanatın mekânı sadece sanat galerileri, müzeler, salonlar değildir. İnsan, topluluklar halinde yaşamayı öğrendiği çağlardan öteye ürettiği sanatı, yaşamının her alanına yansıtmaktadır. Kültürümüzün bir parçası olarak bizimle yaşayan sanat, öncelikle kendiliğinden yaşantılar içinde kültür aktarımı şeklinde öğrenilir. Bunun dışında, belli bir program ve hedefle örgün ve yaygın biçimlerde yapılan sanat eğitimi vardır. Toplumları biçimlendirmede bu eğitim, kilit bir etkiye sahiptir. İlk olarak bu eğitimin gerekliliğini vurgulamaya çalışmak yerinde olur.

“Toplumda Sanat” adlı kitabında Baynes, kuram ve sanat arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır:

“...kurama çevrildiğinde sanatın gerçekliliğinin canlılığı silinir. Kuramın kuruluşu sanatın büyümesine ve onun insan toplumundaki evrensel varoluşuna aktarmak güçtür. En büyük sanat eleştirisinde bile bu eksiklik vardır. Her açıklama sanatın özüne dokunmadan geçer; çünkü o zaten bir başka ortamda yeniden yaratılamayacak bir biçimde vardır ve yeterli ölçüde tanımlanamaz.” (Baynes, 2002).

Baynes, bu tanımlamada sanatın önemli bir özelliğine değinmektedir. Wittgenstein’in “gösterilebilir olan açıklanamaz” (Wittgenstein, 2002) sözünü de bu düşünceyle birleştirebiliriz. Sanat, insanlar tarafından kendilerini ve içinde yaşadıkları dünyayı tanımlamanın aracı olarak yüzyıllardır kullanılmaktadır. Ama seçilen yöntem göstermek, sözle anlatamadığını, duyuların bir veya bir kaçına yönelerek ve/veya bunları bütünleştirerek ifade etmektir. Sanatın kendine özgü bir ortamı vardır. Onu başka bir ortamda yeniden yaratamayacağımıza göre onun üzerine düşünüp yazıya dökmek, onun tarihini yazmak ve en önemlisi onu öğretmenin güçlüğü ortadadır.

Aynı zamanda sanatın sırrı, bu ifade etme yönteminde saklıdır. Çünkü sanat uğraşısı, insanın iki önemli düşünsel etkinliği olan imgesel ve kavramsal düşünmenin bir arada gerçekleşmesini sağlar. Bu düşünme etkinliklerinin sonucu oluşan, her alanda yaşantıya anlam katan, onu yeniden ve geliştirerek ortaya çıkarmaya yarayan “yaratıcılık” tır. Yaratıcılığın çağdaş tanımını Landau, “Daha önceden kurulmamış ilişkiler arasındaki ilişkileri kurabilme, böylece yeni bir düşünce şeması içinde, yeni yaşantılar, deneyimler, yeni düşüncüler (fikirler) ve yeni ürünler ortaya koyabilme yetisi” olarak yapıyor (San, 2004).

Sanat üretimi sırasında yaratıcılık edimi gerçekleşir. Sanat eğitiminin en önemli gerekçesi, yaratıcılığı yaşatarak kavratmasıdır. Sanat dersinde yaratıcılığı kavrayan ve uygulayan öğrenci bunu her alana uyarlayabilir. Bu yüzden sanat eğitimi, sadece sanat veya sosyal alanlarla ilgili öğrenciler için değil, fen ve matematik ile ilgili öğrenciler için de önemlidir.

Kapitalizmin özellikle ilk dönemlerinde ekonomik bunalımlar ve hızlı kentleşme sorunları yaşanmıştır. Kapitalist üretim biçimi olan seri üretim, üretici güçlerin ürettiği işe karşı yabancılaşmasına neden olmuştur. Bunların sonucu olarak gerçekleşen toplumu oluşturan bireyler arasında yabancılaşma ve toplumda yaşanan psikolojik buhranların çözümü sanat olarak görülmüştür. Romantik dönemde

kapitalizme tepki olarak başlayan bu yaklaşım, günümüzde sanatın bir tedavi yöntemi olarak uygulanmasına kadar ulaşmıştır. İnsanın kendini ifade etmesinin bir yöntemi olarak düşündüğümüzde sanatın, dolayısıyla sanat eğitiminin, insan psikolojisi üzerinde rahatlatıcı bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Sanat eğitimi sırasında kullanılan atölye ortamı, demokrasi kurallarının öğretilmesinin mekânlarından biri olarak değerlendirilebilir. Bu eğitim sırasında birlikte çalışabilmenin, malzemeleri birlikte kullanabilmenin öğrenilmesi, eğitimde demokratik ortamın gelişmesine hizmet eder. Spor etkinlikleri de eğitimde demokratik ortamın gelişmesine hizmet eder. Ama sanat etkinlikleri sonucu üretim gerçekleşmesi ve rekabetin daha düşük seviyede oluşu sanat eğitimi bu alanda daha farklı kılar. Eşitliğin ve birbirine saygı duymanın, saygılı davranmanın gerekliliğini sanat eğitimi ortamı öğretir.

Sanatın bir iletişim yöntemi olduğu bilinen bir olgudur. Bu özelliği ile sanat, kişilere kendini ve yaşadığı toplumu anlama/anlatma, başka bir söyleyişle, iletişim kurma olanağını sağlar. Sanat eğitimi ise bu iletişim yönteminin öğrenilmesini, uygulanmasını sağladığı için gereklidir. Kanada Sanat Eğitimi Programı'nda sanat eğitiminin genel eğitim ve insan yaşamındaki önemini ifade edilmesi aydınlatıcıdır:

“Sanat alanlarında (Dans, dramatik sanatlar, medya sanatları, müzik ve görsel sanatlar) yapılan deneyimler tüm öğrencilerin eğitiminde önemli bir rol oynar. Sanatlar hayal gücünü besler. Sanat, öğrencilere çevrelerindeki dünyayı anlayabilmenin yegâne yolunu kazandırırken, güzellik duygusunu geliştirir. Tüm sanat dalları, karmaşık sembollerle (Görsel, sözel, işitsel) iletişim kurar. Öğrencilerin değişik yöntemlerle yaşamın özelliklerini anlamasına yardım eder. Sanat yapıtının keşfi ile öğrenciler, insan olma durumunun niteliklerini kavrar. Bir oyunda, operada, resimde ortak karakteristik özelliklerin ne olabileceğini hayal edip, anlamaya çalışabilirler. Sanat yapıtındaki estetik ve insani değerleri tanımlayabilirler. Böylelikle başkalarını anlayabilirler ve toplum üzerinde sanatın uygarlaştırıcı bir etkisi olduğunu öğrenirler. Kendi işlerinin üretimi sırasında, kendi anlayışları ve kavrama güçleri ile iletişime geçerler, estetik yargı güçlerini ve sanatsal yeteneklerini geliştirirler. Sanatsal aktiviteler, oyun ve insan etkileşimi ile yakından bağlantılı olduğundan, öğrenciler sanat ile meşgul olduklarında merak ve mutluluk duygusunu tanırırlar. Bu duygu onları kültürel yaşama ve diğer etkinliklere katılmaya motive eder.”

Sanat tarihi eğitimi ise sanat eğitiminin basit bir tamamlayıcısı değil, bu eğitiminin önemli bir bileşenidir.

İnsan bilimlerinin amacı insanı, sosyal bilimlerin amacı toplumu ve onun sosyal ilişkilerini tanımadır. Sanat tarihi ise her ikisini anlayabilmenin ipuçlarını verir; o basit bir kayıt tarayıcı veya kaydedici değildir. Sanat tarihinin Clarke tarafından yapılan tanımı, sanat tarihinin sınırlarının sanatın sınırları kadar geniş olduğunu göstermektedir:

“Sanat tarihi, adının ifade ettiği gibi eski çağlardan günümüze kadar yapılan, sanatın tüm sunumlarının tarihsel araştırılması ile uğraşan akademik bir disiplindir.” (Clarke, 2003).

Sanat tarihi bir topluma ve onun eğitimine pek çok açıdan katkıda bulunur.

Öncelikle sanat tarihi kültür ile yakından ilişkilidir. Kültür olgusu: “...toplum, insan, eğitim süreci ve kültürel içerik gibi ana değişkenlerin ve bunlar arasındaki karmaşık ve karşılıklı ilişkilerin bütünü” Güvenç (1984) olarak tanımlanmaktadır. Sanat tarihi bu karmaşık ve karşılıklı ilişkileri çok yönlü olarak kapsayan yapısı nedeniyle, aynı zamanda bu ilişkileri yansıtabilmektedir. Sanat tarihçileri birincil ve ikincil kaynaklardan yaptıkları araştırmalarla, kültür ve sanat arasındaki ilişkinin görünümünü elde ederler. Ayrıca sanat tarihi çalışmaları farklı kültürler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin ait oldukları toplumlarda yansımalarını, ifade biçimlerini kavramaya yardımcı olur.

Sanat tarihi eğitimi, eğitim alanında kültür olgusunun taşıyıcılarından biridir. Sanat tarihi bu aktarımı doğrudan sözle değil; sanat yapıtlarını, sanat dönemlerini, sanatçıları inceleyerek sağlar. Bu sayede sanat tarihi daha nesnel bir yöntemle kültür aktarımı yapar. Çünkü kültürü çoğu kez öznel bir yöntemle anlatan resmi tarih yazımından farklı olarak, kültür nesnelarini inceleyerek anlatır. Bu da kültürü daha objektif, daha anlaşılır bir yöntemle iletmesini sağlar. Örneğin, 19. yüzyıl sanatını öğrenen öğrenci incelediği sanat yapıtlarında dönemin düşünce yapısı, yaşayışı, ekonomisi hatta incelediği ülkenin coğrafyası hakkında bilgi sahibi olacaktır. Kültürü tüm yönleri ile kavrayacaktır.

Sanat tarihi eğitimi, kişinin görsel dili kavramasını geliştirir. Görsel dilin kavranması, imgesel düşünmenin yolunu açacaktır. İmgelerle düşünme, çevresine bakmayı, onu değerlendirmeyi beraberinde getirecektir. Ek olarak kişi, sanat tarihi eğitimi sırasında görsel analiz yaparak ve sanat hakkında bilgi edinerek, sanatın değerini anlayabilir. Sanatın kullandığı yöntemleri, anlatım dilini çözümlerabilir.

Sanat tarihi eğitimi, diğer derslerin eğitimine de katkıda bulunabilir. Örneğin, öğrenci Tarih Öncesi Çağları sanatını öğrenirken tarih dersinde öğrendiği bilgileri pekiştirir. Ya da Kuzey Avrupa'nın iklim özelliklerinin yağlı boya tekniğini keşfetmeyi gerektirdiğini öğrenirken, bu bölgenin iklim özelliklerini öğrenebilir. Özellikle kültürü yansıttığı için kültür derslerini kavramayı kolaylaştırır. Bunun dışında sanat tarihi matematik dersini yaşamda somutlaştırma olanağını yaratır. Öğrenci sanat

yapıtında perspektifi öğrenirken veya mimari bir yapıda kubbe üzerine düşünürken matematik bilgisini yaşamda uygulayabilir.

Resim, müzik gibi sanat derslerinin uygulamalarında yaratıcılığın gelişmesi için de sanat tarihi eğitimi gereklidir. Çünkü tarihte var olan sanat biçimlerini, kullanılan teknik ve yöntemleri bilen kişiler, bunları özümseyerek, yaratıcılığını geliştirip, kendi biçimini oluşturabilir. Aksi takdirde sanat dersleri sadece sanat tekniklerinin öğrenildiği beceri dersleri haline dönüşür ki bu hem sanatın hem de sanat eğitiminin anlamını daraltır.

Sanat tarihi farklı toplumların kültürünü daha yakından tanıma olanağı verir. Farklı toplumların kültürlerini tanıyan kişi, her toplumun dünya kültürüne özgün katkılarda bulunduğunu bilincinde olacaktır. Böylelikle bir ulusun kültürünü öne çıkaran özcü (essentialist) anlayıştan uzaklaşabilir. Sanat tarihi bu yönüyle toplumda ayrımcılığın kalkmasına, dolayısıyla demokrasi eğitimine hizmet edebilecek açılımlar sunar.

Eğitimin amaçlarından biri düşünmeyi öğretmektir. Sanat tarihi eğitimi sırasında, değişik yöntemlerle sanat yapıtlarının, dönemlerinin incelenmesi, tartışmalar yapılması öğrenciye farklı düşünme ve sorgulama yöntemlerini öğreteceği için eğitime katkıda bulunur. Ayrıca sanat tarihi eğitimi dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan insanların sanat yaratırken kullandığı genel düşünme biçimlerini, yaratı yöntemlerini kavratacaktır. Sanatçı üzerinde kültürün etkilerini, farklı toplumların kültürel etkileşimlerinin farkında olunmasını sağlayacaktır.

Bu çalışma gerçekleştirilirken bu düşüncelerden yola çıkılarak eğitim sistemimizde sanat tarihi dersi farklı açılardan incelenip değerlendirilerek öneriler getirilmeye çalışıldı.

Çalışmanın ikinci bölümünde ülkemizde birçok olguyla birlikte sanat tarihi biliminin de miladı olan 19. Yüzyıldan başlayarak günümüze kadar üniversitelerde sanat tarihi eğitiminin tarihçesi bulunmaktadır. Bu bölümde sanat tarihinin bilimsel bir disiplin olarak yerleşmesine hizmet eden ülkemiz sanat tarihçilerinin katkıları da açılmaya çalışıldı. Sanat tarihi eğitiminin tarihçesi, işlevlerinden biri orta öğretime sanat tarihi öğretmeni yetiştirmek olan sanat tarihi bölümlerinin gelişme çizgisini izleme olanağı sağlamaktadır. Bu bölüm ile orta öğretim sanat tarihi öğretmenlerinin aldıkları eğitimin niteliği belirlenmiş oldu.

Üçüncü bölümde, eğitim programlarında sanat tarihi dersinin ve sanat tarihi konularının yer alışı değerlendirildi. Başlangıcından günümüze kadar Cumhuriyet Dönemi içerisinde orta öğretim müfredat ve programlarında sanat tarihi dersi bölümleri incelendi. Eğitim sistemimizi yönlendirmede önemli etkileri bulunan Milli Eğitim Şuraları'nda sanat tarihi dersi hakkında alınan kararlar araştırıldı. "İlköğretim Resim-iş Ders Programı", Lise "Müzik", "Resim", "Sanatsal Etkinlikleri İzleme" dersleri programlarında sanat tarihi konuları, bu konuların işlenişi ve işleniş hedefleri tespit edildi. Eğitim programlarında sanat tarihinin yer almasının ve Milli Eğitim Şuraları'nda alınan kararların incelenmesi, eğitim sistemimizde sanat tarihinin yerinin ve tarihsel süreçte algılanışının izlenmesini sağladı.

Çalışmanın bir diğer bölümü, liselerde okutulan ders kitapları oldu. 2004-2005 öğretim yılında orta öğretimde Milli Eğitim Bakanlığı'nca kullanılmasına izin verilen; Erkan Ölmez, Sevinç Uysal, Gülten Kınık, Nursen Ceylan, Raşit Birol Ögel, Mehmet Metay Erdoğan'da oluşan komisyon tarafından hazırlanan Milli Eğitim Bakanlığı'nın kendi yayını Sanat Tarihi I ve II; Mehmet Zeki İbrahimgil'in yazarı olduğu Sanat Tarihi I ve II; Tahir Erdoğan Şahin'in yazarı olduğu Sanat Tarihi I; Kaya Zengin'in yazarı olduğu Sanat Tarihi I; İbrahim Aras'ın yazarı olduğu Sanat tarihi II kitapları incelendi. İncelemeye Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan İbrahim Aras'ın Sanat Tarihi II kitabı, basıldığı yayınevinde de baskısı kalmadığı için katılmadı. Bu kitap dışında kalan, 2004-2005 öğretim yılında ders kitabı olarak kullanılan tüm sanat tarihi ders kitapları incelendi. Sanat tarihi ders kitapları; içeriğin düzenlenişi, görsel düzenleniş, kullanılan dil ve konuların sunuluşu açısından değerlendirildi. Bu kitaplarda var olan yanlışlıklar, eksiklikler ve yöntem sorunları belirlendi. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği tarafından kitap halinde basılan, "Türkiye Ders Kitapları" başlıklı çalışmanın Prof. Dr. Ayla Ödekan'ın "Orta Öğretim Sanat Tarihi Ders Kitapları" adlı bölümündeki sanat tarihi ders kitaplarının incelenmesinde seçilen yöntemden yararlandı. Ayrıca değerlendirme yapılırken Milli Eğitim'in Ders Kitapları Mevzuatı temel alındı.

Beşinci bölümde İstanbul liselerinde bu dersi veren öğretmenler ile görüşmeler bulunmaktadır. Bu görüşmelerle ders işlenirken uygulanan öğretim yöntemleri, kullanılan ders kitapları ve görsel kaynaklar, karşılaşılan sorunlar hakkında genel bir izlenim edinmeye çalışıldı. Milli Eğitim Bakanlığı Sanat Tarihi Dersi Programına göre sanat tarihi dersi; lise, anadolu, yabancı dil ağırlıklı liselerin sanat (resim) alanı

ile anadolu güzel sanatlar liseleri resim bölümünün 10. ve 11. sınıflarında; alan dersi, sosyal bilimler, sanat (müzik), spor alanının 10. ve 11. sınıflarında; alan seçmeli ders anadolu güzel sanatlar liselerinin müzik bölümünün 10. sınıfında; alan seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Bu programdan yola çıkarak sanat tarihi dersinin var olduğu lise türlerinde dersin uygulanışını karşılaştırabilmek için İstanbul'un farklı bölgelerinde görüşmeler yapıldı. Görüşmeler sadece sanat tarihi dersi verilen liselerle sınırlı tutulmadı. Sanat tarihi dersi verilmeyen ya da geçmişte verildiği halde verilmekten vazgeçilen liselerle de görüşmeler yapıldı. Bu görüşmeler, İstanbul'da sanat tarihi eğitiminin uygulanışının somut bilgisini edinmemizi sağladı.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün resim ve sanat tarihi derslerinde kullanılmak üzere okullara dağıttığı 3 adet videokaseti incelendi. Derste kullanılması gereken ders araç-gereç nitelikleri açısından değerlendirildi.

Ek olarak; İstanbul'da 100'ün üzerinde lise telefon ile aranarak sanat tarihi dersinin liselerde uygulama oranı tespit edilmeye çalışıldı. Eğer aranan lisede ders veriliyorsa, dersi veren öğretmenin branşı öğrenildi. Bu bilgiler; çalışmada tablolar, grafikler halinde gösterildi.

Kanada ve Fransa'da sanat ve sanat tarihi eğitiminin algılanışı ve uygulanışı, bu ülkelerin sanat dersleri programları ile kavranılmaya çalışıldı. Bu programlar çalışmanın ekler bölümünde sunuldu.

Araştırmalarda Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları başta olmak üzere öncelikle birincil kaynaklardan yararlanma tercih edildi. Sanat eğitimi ve eğitim bilimleri alanındaki kaynaklardan da yararlanıldı. Türkiye Eğitim Tarihi üzerine yapılan araştırmalar incelenerek ülkemizin eğitim politikası ve bu politika içinde sanatın ve sanat tarihinin yeri değerlendirildi. Sanat tarihi eğitiminin tarihçesi hazırlanırken bu eğitim hakkında Cumhuriyet döneminde çıkan makaleler tarandı. Ayrıca üniversitelerin sanat tarihi bölümlerinin internet siteleri faydalandığımız bir diğer kaynak oldu. Ülkemiz önde gelen sanat tarihçileri hakkında bilgileri toplarken "Armağan" kitaplarından faydalanıldı.

Elde edilen verilerden yola çıkarak değerlendirme ve sonuç bölümünde ülkemizde sanat tarihi eğitiminin sorunları tartışılarak çözüm önerileri getirilmeye çalışıldı.

Sanat ve sanat tarihi eğitimi üzerine araştırma yaparken ortaya çıkan engel, kütüphanecilikte ve arşivlikte var olan sorunların yansımalarıydı. Örneğin; İstanbul

Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan ve kataloglarda görülen 1928–1960 yılları arası kaynaklar, aynı üniversitenin “Nadir Eserler Kütüphanesi” bölümüne götürülmüştü. Bu kaynaklara İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde aylarca okuyucu hizmetine sunulmamaları nedeniyle ulaşılamadı. Bir diğer önemli sorun ise İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde araştırma hakkında danışılacak kişi ya da kişilerin bulunamayışı oldu. İstanbul'daki orta öğretim kurumlarından sanat tarihi okutulanlarını belirleyebilmek imkânsızdı. Çünkü İl Milli Eğitim'de bunun bilgisine sahip kimse yoktu. Bu bilgiye okullar rehberinden yararlanılarak, orta öğretim kurumları tek tek aranılarak ulaşılmaya çalışıldı.

2.ÜLKEMİZDE SANAT TARİHİ EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ

Üniversitelerin sanat tarihi bölümleri, sanat alanını çeşitli yönlerden beslemektedir. Üniversitelerde sanat tarihi eğitimi, gerek ortaöğretime öğretmen yetiştirmesi, gerekse bilimsel çalışmalarda atılan adımların orta öğretimdeki sanat tarihi eğitiminin içeriğini etkilemesi açısından önemlidir. Bu açıdan sanat tarihinin ülkemizdeki akademik gelişim çizgisini incelemek yararlı olacaktır.

Ülkemizde sanat tarihi alanındaki ilk çalışmalar, Avrupa kapitalizminin güç kazanmasıyla var olan gelişmenin dışında kalan Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'yı kültürün değişik alanlarıyla birlikte, birçok alanda model alma çalışmalarının hız kazandığı 19. yüzyıla rastlar.

Ülkemizde henüz sanat tarihi bir disiplin olarak tanınmamasına rağmen, sanat tarihi biliminin temelleri sayılabilecek çalışmaları yaparak, bu alana dair ilgileri uyandırarak, sanat tarihi ile ilgili ilk adımları Osman Hamdi Bey'in (1842–1910) attığını söylemek yanlış olmaz. Osman Hamdi Bey, 1881'den başlayarak çeşitli illerden gönderilen eserlerin toplandığı Çinili Köşk'teki yapıtları Fransız sanat tarihçisi ve arkeoloğu Salomon Reinach'ın katkılarıyla bilimsel bir yöntemle sınıflandırmıştır. Gustav Mendel tarafından hazırlanan Catalogue des Figures Grecques de terre quite (Pişmiş Topraktan Yunan Heykelcikleri Kataloğu) 1908'de Osman Hamdi Bey'in Müze-i Hümayun Müdürlüğü döneminde yapılan sanat tarihi biliminin ülkemizde kuruluşunu hazırlayan öncü çalışmalarından bazılarıdır (Uluba, 1997).

Ülkemizde ilk sanat tarihi dersleri, 1883 yılında kurulan Sanayi-i Nefise'de verilmiş olmalıdır. 1908–1931 yılları arasında Sanayi-i Nefise'de bu dersin hocası, Osman Hamdi Bey'in damadı olan Vahit Bey'dir (Ayvazoğlu, 1989).

19. Yüzyıl ortalarından itibaren ulusalcılık akımlarının yaygınlaşması tarih alanında çalışmaların hız kazanması, yayımlanan kitapların sayısında artışla sonuçlanmıştır. Bunlar arasında güzel sanatlar ve sanat tarihi ile ilgili olanlar da bulunmaktadır. Bunun yanında batı modellerini ülkemize taşıması için çağrılan batılı bilim adamlarının da bu tür çalışmalar yaptığını görüyoruz:

“- Abdülaziz zamanında, Nafia Nazırı İbrahim Etem Paşa'nın İtalyan Montani ve Barburini'ye hazırlattığı ya da bu mimarların katkılarının bulunduğu 1873 Viyana sergisinde Türk mimarisinin tanıtılmasına dair bir kitap olan 'Usul-ü Mimari Osmani'

- Mahmut Esat, Tarih-i Sanayi, İzmir, 1890
- Sakızlı Ohannes, Fünunu Sanayi Nefise Methali (girişi), 1892
- Vahit, Sınaat Sibbani Vatan ile Muharebe,1914
- Salomon Reinach'tan vahit tarafından Osmanlıca'ya çevrilen 'Apollo' adlı sanat tarihi
- Ressam Hüsnü, Bedayi-i Asarı Osmaniye (Bayram Hediyesi),1919
- Hasan Ali, "Sanat müzahabereleeri" konuşmaları 1914–1918 arası
- Sanayi-i Nefise Şahane mektebinde Asarı Nefise ile bazı Eyakilin Muhtasar Fihristi,1918
- Zekai Paşa, Mübeccel Hazineleer, yazılması1923 (1329)
- Osmanlı Ressamlar Mecmuası (1909)
- Halil Ethem, Elvalı Nakşiyeye Koleksiyonu, 1924
- Hüseyin Cahit, Sanayi Nefise Menşeleeri, tercüme 1925
- Celal Esat Sanat Kamusu,1925
- Celal Esat, Türk Sanatı, 1928
- Celal Esat, Sanat Ansiklopedisi
- Hilmi Ziya Ülken, İslam Sanatı 1942
- Louis Hourtique'den özetlenerek çeviri, Burhan Toprak, sanat Şaheserleeri
- Namık İsmail, 1931, Milli Eğitim Bakanlığı
- Mazhar Şevket İpşiroğlu, Rönesans Sanatı, 1942." (Turani,1984).

Sanat tarihi alanında dağınık bir şekilde gerçekteşen bu çalışmaların yanında, sanat tarihi biliminin üniversitede bir kürsü olmasını sağlayan önemli bir diğer etken, batılı sanat tarihçileerinin doğuya yönelik araştırmalarının başlamasıdır. Batıda, özellikle Alman ve Avusturyalı sanat tarihçileeri, 19. yüzyılın sonlarından 1920'li yıllara değin, arkeolojik çalışmaların etkisiyle Osmanlı Sanatını bilimsel bir açıdan değerlendirmişleerdir. Yapılan araştırmalarda Osmanlı ile Avrupa (Özellikle Doğu Avrupa) arasında kültürel ilişkilereer, sanatsal alışveerişleer ilgi konusu olmuştur. (Özgüven, 2000).

Cumhuriyet Türkiye'si, 19. yüzyıldan itibaren yapılan çağdaşlaşma çalışmalarını "ülkeyi çağdaş uygarlık seviyesine çıkarmak" ilkesi ile sürdürdü. 1924 yılında bu amaçla Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmıştır.

İstanbul Üniversitesi'nde sanat tarihi bölümü kurulmadan önce, sanat tarihi dersleeri, çeşitli öğretim kurumlarında verilmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun ardından yurt dışından birçok uzman getirilerek onların önerileeriyle eğitim sisteminde önemli değişiklikleer yapılmıştır. Bu uzmanlardan biri de Dewey'dir. Dewey'in 1926 yılında hazırladığı rapor doğrultusunda sanat eğitimi alanında çalışmalar başlatılmıştır. 1926 yılında Ankara'da kurulan Gazi Öğretmen Okulu'nda (Gazi Eğitim Enstitüsü) sanat

tarihi dersleri verilmeye başlanmıştır. 1924 yılında Darülfünun Eminliği'ne (Üniversite Rektörlüğü) İsmail Hakkı Baltacıoğlu getirilmiştir (Çetin, 2005). 1910'da Avrupa'ya gönderilen İsmail Hakkı Baltacıoğlu, yurda döndüğünde hem genel eğitim hem de sanat eğitimi konusunda değerli çalışmalar yapmıştır (Alakuş, 2003). Onun 1924 yılında Darülfünun'un başına getirilmesi ile Edebiyat Fakültesi ders programı da yenilenmiştir. Bu düzenlemeyle Tarih Bölümünde okutulan dersler arasına, İslam Sanayi-i Nefisesi Tarihi (İslam Güzel Sanatlar Tarihi) girmiştir. Daha sonra yapılan değişikliklerle Tarih-i Sinaat (Sanat tarihi) dersi de tarih bölümü derslerine eklenmiştir. Eğitim alanında yapılan çalışmalar, 1933 yılında üniversite reformunu getirmiştir. 2252 sayılı yasa ile Darülfünun, İstanbul Üniversitesi adını almış, üniversitenin bilimsel araştırma merkezi haline gelmesi hedeflenmiştir. Bu yıl hazırlanan yeni programda "Umumi Arkeoloji" dersi ile birlikte "Sanat Tarihi" dersi Tarih Bölümü dersleri arasında yer almıştır (Çetin, 2005).

Üniversitelerde köklü bir reformu gerçekleştirebilmek için, 1933'te nazilerin iktidara gelmesiyle, görevlerinden alınan Alman bilim adamları Türkiye'ye davet edilmiştir. Bu tarihten sonra uzun yıllar üniversitelerde Alman ekolü egemen düşünce sistemi olmuştur (Tekeli, 1983).

1943'te Avusturyalı bilim adamı Ernst Diez, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne davet edilmiştir ve aynı yıl bu fakültede sanat tarihi bölümünü kurmuştur. Dönemin siyasi gelişmeleri nedeniyle çalışmalarına ara vermek zorunda kalmasına rağmen Diez, "Türk Sanatı", "Karaman Devri Sanatı" gibi kitaplar yazmış, hocası Strzygowski'nin sanat tarihi metodunu çalışmalarında kullanmıştır. Strzygowski, yöntemini sanat eserini incelemek üzerine kurmuştu. Bu yöntemle göre, sanat yapıtının belgeler ve bilgiler, eserin kendi varlığı, gelişmesi olarak üç ana bölüm halinde incelenmesi gerekiyordu. Birinci bölümde sanat yapıtının tarih içindeki yeri, tarihi kaynakların yapıt hakkında verdiği bilgiler, vakfiye veya kitabesi ile daha önceden yapıtı görenlerin yazdıkları, bugünkü durumu, sanatçıya dair bilgiler konuluyordu. İkinci bölüm; sanat yapıtının, malzeme, teknik, yapılış amacı konu, biçim ve biçem açısından incelenmesidir. Bu araştırmalardan yola çıkılarak, sonuçta yapıtın sanat tarihindeki yeri sunuluyordu (Eyice,1997). Bu metot ve Diez'in çalışmaları, daha sonraları da Türk Sanatı araştırmaları üzerinde etkilerini sürdürmüştür. Sanat tarihi alanında yapılan çalışmaların henüz bilgi ve belge toplama

aşamasında olması nedeniyle, 1950–1980 arası Ödekan(2004) bu yöntemin yaygın olarak kullanıldığı katalog çalışmaları döneme damgasını vurmuştur.

İstanbul Üniversitesi'nden sonra Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi bünyesinde 1954 yılında Sanat Tarihi ve Türk Sanatı kürsüsü kurulmuştur. Prof. Dr. Ekrem Akurgal, DTCF Dekanlığı'na sanat tarihi kürsüsünün kurulmasını önerdiği 1952 tarihli yazısında sanat tarihi eğitiminin gerekliliğini açıklamıştır. Bu yazıda, fakültenin öğretim programının gözden geçirildiği takdirde:

“Sanat tarihi ve Türk sanatı mevzularının eksik olduğunu, oysa memleket irfanı için hiç olmazsa Türk edebiyatı, hatta bir bakımdan ondan da daha ön planda bir ehemmiyeti haiz Türk mimarisinin ve umumiyetle Türk sanatının tarih boyunca kazandığı cihanşumul şöhret ve takdire bakılacak olursa, fakültenin tarih öncesi devirlerden Bizans devrine kadar çeşitli sanat devirlerini okutan bir tek elemandan bile mahrum olmasını büyük bir eksiklik”

olduğuna değinmiş, Türk sanatı dersi için bu sahada kıymetli eserler vermiş yabancı ilim adamlarının getirilmesinin uygun olacağını vurgulamıştır. 1953 yılında ise sanat tarihi için Strzygowski ve Kühnel'in öğrencisi olan, Sinan ve İznik Çinileri üzerine çalışmaları ile tanınan Otto-Dorn'un fakülteye profesör olarak atanmasını önermiştir. 1953'te teklif kabul edilir ve Otto-Dorn'un gelmesiyle 1954'te “Sanat Tarihi ve Türk Sanatı” kürsüsü kurulur (www.humanity.ankara.edu.tr). Ankara Üniversitesi'nin sanat tarihi bölümünün açılışı, Türk ulusal kimliğini oluşturma çalışmalarının ve sanat tarihi alanında halen Alman ekolünün etkilerinin devam ettiğinin göstergesidir.

1960'li yıllardan sonra üniversiteler iki farklı olgunun etkisi altına girerek değişime uğramaktadır. Bunlardan biri, Avrupa yönelimli eğitim yaklaşımlarının Amerikan eğilimli eğitim yaklaşımlarına terk etmesidir. İkincisi ise 1960 sonrası gerek nüfus artışı gerekse sanayinin devlet elinden çıkıp özel sektöre kaymasıyla kalifiye eleman ihtiyacının toplumda yüksek öğretime yönelik talebin artmasına neden olmasıdır. 1971'lerde bu talep doğrultusunda Anadolu'da yeni üniversiteler açılmıştır (Tekeli, 1983).

Bu dönemde sanat tarihi eğitimi açısından yeni bir gelişme, Hacettepe Üniversitesi'nde 1965–1966 öğretim yılında Sanat Tarihi bölümünün açılmasıdır (www.sanattarihi.hacettepe.edu.tr). 1978 yılında ise Selçuk Üniversitesi Sanat Tarihi bölümü kurulmuştur (www.fen.selcuk.edu.tr).

Sanat tarihi biliminin ülkemizde bilimsel bir disiplin olarak temellerini atan sanat tarihçilerinin farklı önemli alanlarda katkıları olmuştur. Osman Hamdi Bey'den bir sonraki kuşaktan olan Celal Esad Arseven, tıpkı Osman Hamdi Bey gibi Osmanlı

aristokrasisine mensup bir aileden gelmektedir ve sanat tarihi alanında ülkemizde yapılan çalışmaların ilk adımlarını atan kişilerden biridir. Mensubu olduğu sınıfın batıya dair ilgisi ve aldığı batı etkili eğitim onun sanata, dolayısıyla sanat tarihine ilgisini ortaya çıkarmıştır. 1926 yılında Camillo Sitte'den "Şehir Mimarisi" adlı eseri, Sanayi-i Nefise'de verdiği mimarlık tarihi derslerini desteklemek amacıyla çevirmiştir. 1925-1926 yılları arasında "Fransızcadan Türkçeye Türkçeden Fransızcaya Sanat Kamusu" çevirisi dışında, sanat tarihi alanına giren çalışmalar yapmıştır. Fransız ve Alman kültürlerini yakından tanıyan Arseven'in bu çalışmalarında itici gücü, ileri medeniyet seviyesinde gördüğü bu ülkeleri model alarak, ülkenin kalkınmasına hizmet etmek olmuştur. 1930'lu yılların Cumhuriyet Türkiye'sinde ulusal kimlik oluşturma amacını taşıyan, kültür ve tarih tezleri konulu tartışmalarda Celal Esad Arseven, Türk kültürünün İslamiyet öncesi dönemini, Orta Asya'dan Cumhuriyet Türkiye'sine uzanan tarihsel sürekliliği öne çıkaran tarih tezini savunmuştur (Yay. Hz. Işın, 1993). Bu anlayışla sanat tarihi alanında çalışmalar veren Arseven'in savunduğu tezin bugünde Türk Sanatı Tarihi üzerine yapılan çalışmalarda belirgin bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Arseven kuşağının ardından sanat tarihi alanında değerli çalışmalar yapmış, ülkemizde sanat tarihi ve estetiğin gelişmesine hizmette bulunmuş bir diğer sanat tarihçisi, Mahzar Şevket İpşiroğlu'dur. İpşiroğlu, 1927 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdikten sonra, 1933 yılında Bonn Üniversitesi'nde doktora eğitimini tamamlamıştır. 1930'lu yıllarda "Tarihi İrtibatları İçinde Hegel'in Estetiği", "Martin Heidegger ve Max Scheler'de İnsan" başlıklı doktora ve doçentlik çalışmalarını yapmıştır. 1946'da "Avrupa Sanatı ve Problemleri" adlı kitabını, yayınlamıştır. Sanat tarihi alanında yayınladığı birçok kitap dışında İpşiroğlu'nun en önemli çalışmalarından biri; kurucularından olduğu İstanbul Üniversitesi Film Merkezi'nde "Hitit Güneşi", "Anadolu'da Roma Mozaikleri", "Murad III Surnamesi", "Karanlıkta Renkler- Göreme", "Anadolu Yolları", "Ahtamar" gibi sanat tarihi konulu birçok belgesel üretmesidir. Sabahattin Eyüboğlu ile ürettikleri "Hitit Güneşi" Berlin'de ödül almıştır (Sözen, 1985).

Ankara'da ise aynı yıllarda sanat tarihi çalışmalarının öncülüğünü Suut Kemal Yetkin yapmıştır. Yüksek öğrenimini Paris Sorbonne (1925-1928) ve Rennes (1928-1929) Üniversitelerinde Felsefe, Estetik ve Sanat Tarihi okuyarak tamamlamıştır. 1933 yılında Sanat Tarihi ve Estetik doçenti olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat

Fakültesi'ne atanmıştır. 1941'de ise Ankara Üniversitesi DTCF'de Estetik ve Sanat Tarihi profesörlüğüne getirilmiştir. 1968 yılında ise Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünü kurmuştur. Daha sonra Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesine geçerek "Güzel Sanatlar Eğitimi Kürsüsü"nü kurmuştur. 1973 yılına kadar her iki üniversitede de dersler vermiştir (Haz. Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üye ve Yardımcıları, 1984).

Cumhuriyet'in Kuruluş Dönemi'nde burs alarak yurt dışına gönderilen Oktay Aslanapa, Türkiye'de sanat tarihi biliminin kurumsallaşmasına önemli katkıları bulunmuş ve bu çalışmaları yönlendirmiş ilk sanat tarihçilerimizdendir. Aslanapa, 1938'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih, Felsefe, Coğrafya lisansları ile mezun olduktan sonra, Milli Eğitim Bakanlığı yurt dışı bursu ile Almanya'ya Marburg/Lahn Üniversitesi'ne gönderilmiş, daha sonra II. Dünya Savaşı'nın çıkması ile geri çağırılmıştır (Altun, 1996). Almanya'nın ardından Viyana Strzygowsky Sanat Tarihi Enstitüsü Avrupa Dışı Sanatlar Okulu'nu bitirmiştir. 1943'te Türkiye'ye geri geldiğinde Diez'in asistanı olarak İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde çalışmış, Diez'in "Türk Sanatı" adlı kitabını Türkçe'ye çevirmiştir. 1960 yılında profesör, 1961 yılında ise bölüm başkanı olmuştur (Kansu, 2005). 1963 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Türk- İslam Sanatı Kürsüsü'nü kurmuştur. Oktay Aslanapa'nın sanat tarihi alanında yaptığı yeniliklerden birisi bu alanda bilimsel kazıların öncülüğüdür(Altun,1996). Aslanapa, Türk ve İslam Sanatı üzerine çalışmalar yapmıştır. Yaptığı çalışmalar bir dönemin paradigması olmasına rağmen günümüzde de sanat tarihi eğitimini her açıdan etkilemektedir. Örneğin, sanat tarihi lise ders kitaplarının Türk- İslam Mimarisi bölümleri Aslanapa'nın kitaplarından ve düşüncelerinden yola çıkılarak hazırlanmıştır.

Türkiye'de sanat tarihi biliminin kurulmasında önemli katkıları olan başka bir sanat tarihçisi de Semavi Eyice'dir. Eyice, Türk Sanatı ve Bizans Sanatı üzerine birçok çalışma yapmıştır. 1943 yılında yüksek öğrenimi için Almanya'ya gitmiş, Berlin ve Viyana Üniversiteleri'nde Bizans Sanatı, Genel Sanat Tarihi ve Arkeoloji dersleri almıştır. 1945 yılında İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümüne girmiştir. 1948 yılında Diez'in asistanı olmuştur. Konuk profesörler Albert Gabriel, Philipp Schweinfurth, Kurt Erdmann'ın seminer ve konferanslarını Türkçe' ye çevirmiştir. 1982 yılında İstanbul Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Başkanı

olmuştur (Ulaba, 1997). Eyice, özellikle Bizans Sanatı üzerine yaptığı çalışmalarla ülkemizde bu alanda sanat tarihi çalışmalarının öncüsü olmuştur.

Sanat tarihi bölümlerinin üniversitelerde sayı artışı, esas olarak 1980'li yıllarda olmuştur. Bu artışın nedeni, 12 Eylül yılları sonrasında geliştirilen kültür politikası, toplumun tüm katmanlarında yaygınlaştırılmak istenmesidir. 1983'te Başbakan yardımcısı olan Turgut Özal'ın yazdığı Milli Kültür Raporu, bu düşüncenin amacını şöyle açıklamaktadır:

“Milletin ülkesiyle bölünmezliği ve bütünlüğü, milli kültür politikasıyla yakından ilgilidir. Milli devletin asli unsuru, kendini kuran, yaşatan, iç ve dış düşmanlarına karşı koruyan bir yapıya sahip olmasıdır. Milletini dilini, kültürünü anavatan hâkim kılmak, bütün kuruluşlara aynı hüviyeti vermek ve böylece milli birliği ve bütünlüğü sağlamak gereklidir.” (Timuroğlu,1991).

Ayrıca raporda “Kültür ve Güzel Sanatlar” başlığı altında, güzel sanatlar eğitimi ve öğretimini “Türk Güzel Sanatları” ile sınırlanmış, Türk Güzel Sanatları yüksekokulu ya da fakültesi önerilmiştir (Timuroğlu,1991) .

80 sonrası kurulan sanat tarihi bölümlerinin Türk sanatı ağırlıklı bir eğitim vermesi, bu kültür politikasının sonucu olmalıdır.

1980 yılında Ege Üniversitesi Sanat Tarihi bölümü kurulmuştur. Bu bölümün internet sitesinde bölümün Türk-İslam sanatı ağırlıklı olduğu belirtilmekte ve “Okutulan derslerde, Anadolu'nun maddi kültürünü oluşturan dini ve sosyal işlevli yapıların mimari özellikleri, süslemeleri ve el sanatları incelenmektedir.” denmektedir (www.edebiyat.ege.edu.tr) .

Mimar Sinan Üniversitesi bünyesinde ise 1983 yılında bölüm, arkeoloji ve sanat tarihi adıyla kurulmuştur (www.msu.edu.tr) .

Seksenli yılların sanat tarihi eğitimine getirdiği bir başka yenilik ise var olan sanat tarihi bölümlerinin arkeoloji bölümleri ile birleştirilerek, Arkeoloji ve Sanat Tarihi bölümleri altında sanat tarihi anabilim dalları haline gelmeleridir.

1990'lı yıllarda üçüncü Demirel döneminin popülist politikaları ile YÖK'ün “kantitatif hedef” (Nicelik Artırımı) tanımının çakışması sonucu üniversite sayısında bir patlama ile sonuçlanmıştır (Özel ve Çetinsaya, 2002). Bu yaklaşım sonucunda, doksanlı yıllarda sanat tarihi bölümlerine beş yenisini daha eklenmiştir. Gazi Üniversitesi (1991), Trakya Üniversitesi (1991), Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi (1993-1994), Anadolu Üniversitesi (1993), Uludağ Üniversitesi (1993)

Edebiyat Fakülteleri'nde sanat tarihi bölümleri açılmıştır. Yine doksanlı yılların ortalarından itibaren ülkemizdeki arkeoloji ve sanat tarihi bölümlerinin ayrılmış, sanat tarihi bölümleri ayrı bir bölüm olarak tekrar kurulmuştur.

Gazi Üniversitesi 1991 yılında Arkeoloji ve Sanat Tarihi bölümünü açmıştır. Bu üniversite de Türk Sanatı ağırlıklı çalışmaktadır. Ayrıca "Türk Cumhuriyetleri Plastik Sanatları Ana Bilim Dalı" adında yeni bir bilim dalı açmışlardır. Bu dala öğrenci alınarak, Orta Asya Türk Sanatı'nın daha yakından bilinmesi hedeflenmektedir (www.fef.gazi.edu.tr).

Gazi Üniversitesi örneği ülkemizde sanat tarihi eğitiminin ulusal kimlik oluşturma çabalarından yola çıkıp, 80 sonrası kültür politikası amaçlarını gerçekleştirmenin ötesinde adımlar atmaya yöneldiğinin belirtileridir.

1993 yılında kurulan Anadolu Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü, bölümün internet sitesinde amaçlarını aşağıdaki tümcelerle açıklamaktadır:

"Sanat tarihi, tarih koşullarından doğan maddi kültür varlıklarını inceleyen bir bilim dalıdır. Görsel sanatların değişik mekânlarda tarihsel bir süreç içindeki oluşumunu, işlevini ve mantığını inceler, sanat eserleri üzerine yorumlar yaparak sanatın anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlar." (www.edb.anadolu.edu.tr).

Ayrıca sanat tarihi bölümleri, yüksek lisans ve doktora programları da yürütmektedirler. Ülkemizde yüksek lisans, doktora düzeyinde eğitim veren sanat tarihi birimleri bulunmaktadır. İstanbul Teknik Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı 1986-1987 öğretim yılında açılmıştır. Ayrıca Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Tarihi Ana Bilim dalı sanat tarihi alanında da çalışmalar yapan bir eğitim kurumudur.

Her üniversitenin sanat tarihi bölümleri adları değişmekle birlikte ana bilim dallarına ayrılmıştır. Örneğin; İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi bölümünde Genel Sanat Tarihi, Türk-İslam Sanatı, Bizans Sanatı olmak üzere üç ana bilim dalı bulunmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü Türk ve İslam Sanatı, Bizans Sanatı ve Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat adıyla üç ana bilim dalına ayrılmıştır. Mimar Sinan Üniversitesi Sanat Tarihi bölümü Türk- İslam, Batı ve Çağdaş Sanatlar olmak üzere iki ana bilim dalından oluşmuştur.

Yüksek öğretimde lisans düzeyinde sanat tarihi eğitim programına örnek olarak İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü programını incelemek faydalı olacaktır. Çünkü derslerin adları değişse de içerik olarak aynı program uygulanmaktadır. Bu

program, dört sınıf için her birinde ayrı derslerin yer aldığı programlardan oluşmaktadır. Programda seçmeli ve zorunlu dersler bulunmaktadır. I. Sınıfta Genel Terminoloji, Sanat Tarihine Giriş, Osmanlıcaya Giriş, Bizans Sanatının Kaynağı Antik Sanat, Teknik Resim-Rölöve-Fotoğrafçılık, Kültür Tarihi, Mitoloji ve İkonografi, İslam Öncesi Türk Sanatı, İslam Öncesi İnan ve Mısır Sanatı, İslam Sanatı ve Avrupa Sanatı dersleri hem genel bir bakış açısı oluşturma hem de kronolojik açıdan bir başlangıç oluşturma amacı ile görülmüştür. İkinci yılda Avrupa Sanatında Resim, Heykel; İslam Öncesi İnan ve Mısır Sanatı II gibi birinci yılın devamı olan dersler yanında öğrenci yönelimlerine göre seçmeli derslerde bulunmaktadır. Ayrıca II. sınıfta Eleştiri ve Yöntem adlı sanat tarihi araştırma yöntemlerinin öğrenildiği bir derste vardır. Üçüncü sınıfta Anadolu Beylikler Devri Türk Mimarlığı; Osmanlı Mimarlığına Giriş; Avrupa Sanatı Resim ve Heykel; Avrupa Sanatında Mimarlık dersleri ile birinci ve ikinci sınıfın ders konuları kronolojik olarak devam etmektedir. Türk Süsleme Sanatı; Minyatür Sanatı; Yabancı Metinler; Memluk, İlhanlı, Timurlu Devri Mimarlığı dersleri yanında yöntembilim dersi olarak Sanat Tarihi Kuramları dersi bulunmaktadır. Dördüncü sınıfta 20. Yüzyıl Avrupa Sanatı, Osmanlı Dönemi Türk Mimarlığı, İslam El Sanatları, 18-20.Yüzyıl Türk Sanatında Batılılaşma, Müzede Uygulama, Sanat felsefesi, Müzik ve Plastik Sanatlar İlişkisi gibi dersler yanında Monografi Değerlendirmeleri adlı bir monografi çalışmasının yöntemlerinin öğrenildiği uygulama dersi de görülmektedir (Tükel, 1997). Yüksek öğretim programında Avrupa, Türk ve İslam Sanatları başlangıçlarından itibaren kronolojik bir sırayla dört yılda öğretilmektedir. Bu programın daha az ayrıntılı bir örneği ise orta öğretim kurumlarında sanat tarihi dersi programı olarak uygulanmaktadır. Tek fark sanat felsefesi ve kuramları ile yöntem bilimi içeren derslerin orta öğretim sanat tarihi programında bulunmamasıdır.

Seksenli yıllar sonrası sanat tarihi bölümlerinin sayısının artması sanat tarihi eğitiminin seviyesinin yükseldiği anlamına gelmemiştir. Aksine üniversite giriş sınavlarında üniversiteye öğrenci arzını karşılayabilmek için, giriş puanının düşük tutularak öğrenci sayısının artırılması öğrenci seviyesini düşürmüştür. Eğitimde eski metotların terk edilmemesi ve genel eğitim sorunları, tüm eğitim sisteminde olduğu gibi sanat tarihi eğitiminde de tikanıklığa yol açmıştır. Ancak gerek eğitimde yaşanan tikanıklık gerekse ülkede kapitalizmin aldığı yeni yollar ve gelişim çizgisinin sonucu olarak sanat ve kültürle ilgili yeni bir burjuva sınıfının doğuşu,

sanat tarihi eğitiminde yeni arayışların, yaklaşımların önünü açmaktadır. Uluslar arası sanat ortamı ile kurulan ilişkilerin artması, güncel sanat konulu çalışmaların artmasına neden olmuştur. İletişimin, enformasyon ağının yarattığı etkilenmeler, toplumda sanata olan ilginin artması, beraberinde sanat tarihi eğitiminde değişikliklere neden olacağını ipuçlarını vermektedir.

Ülkemizdeki sanat tarihi bölümlerinin genel olarak amacı; sanat tarihi alanında bilimsel çalışmalar yapmak, sanat tarihçileri ve sanat tarihi öğretmenleri yetiştirmektir. Öğrenci sayısı fazla olmasına rağmen mezunlarına meslek kazandıracak gerekli istihdamın olmayışı bir başka sorundur. Sanat tarihi bölümü mezunlarının dört yıllık lisans eğitimi sonrasında hangi meslek grupları içerisinde yer aldığını gösteren bir araştırmaya göre; % 33'ü akademisyen, %21'i öğretmen, %14'ü müzeci, %15'i kültür-sanat, %17'si diğer iş alanlarında çalışmaktadır(Atasoy, 2004).

Sanat tarihi bölümleri, orta öğretimin öğretmen kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Sanat tarihi bölümü mezunlarının sanat tarihi öğretmeni olması oldukça zordur. 2000 yılına kadar sanat tarihi öğretmen adayları, 4 yıllık lisans eğitimleri süresince bünyelerinde sanat tarihi bölümlerinin de bulunduğu edebiyat fakültelerinin eğitim bilimleri bölümlerinden öğretmenlik formasyon dersleri (Eğitim Psikolojisi, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Sınıf Yönetimi gibi) almaktaydılar. Ayrıca sanat tarihine özgü öğretim yöntemleri üzerine bir ders olan ve bölüm öğretim görevlileri tarafından verilen "Özel Öğretim Yöntemleri" dersi, öğretmen adayları için zorunluydu. 2000 yılında yapılan yasal değişiklikle, sanat tarihi öğretmeni olabilmek için, 4 yıllık lisans eğitimini tamamlayan adayın eğitim bilimleri bölümlerinde ya da fakültelerinde 1 yıllık "tezsiz yüksek lisans" programını bitirmesi gerekli oldu. Özel Öğretim Yöntemleri dersi ise kaldırıldı. Sanat tarihi mezunları öğretmenlik yapabilmek için tarih bölümünde tezsiz yüksek lisans yapmak zorundadırlar. Bu tezsiz yüksek lisans eğitimi sonrasında tarih öğretmeni olma hakkını kazanmaktadırlar. Sanat tarihi öğretmeni olamamaktadırlar.

3. SANAT TARİHİNİN DERS PROGRAMLARINDAKİ YERİ

3.1. Milli Eğitim Programlarına Genel Bakış

Eğitim kişide istenilen davranış değişikliklerinin gerçekleştirilebilmesi için yapılan etkinliklerin tümüdür. Bu etkinliklerin içine annenin çocuğuna yemek yemeyi öğretmesi de okulda verilen eğitim de meslek içi eğitim kursları da girer. Bizim konumuz ise Milli Eğitim Bakanlığı'nca liselerde gerçekleştirilen sanat tarihi eğitimidir. Bu eğitim, şu tanımdan yola çıkılarak, örgün eğitim içinde değerlendirilecektir:

“Eğitimin çok çeşitli amaç ve nitelikteki örgütler (Milli Eğitim Bakanlığı Örgütü, Sağlık Bakanlığı Örgütü, Milli Savunma Bakanlığı Örgütü, Tarım Bakanlığı Örgütü... vb.) ve bu örgütler içinde yer alan örgütlenmiş okullar (anaokulları, ilkokullar, sivil ve askeri liseler, meslek liseleri, üniversite ve yüksek okullar) aracılığı ile yapılan şekline örgün eğitim denir.”(Önder, 1993).

Doğal olarak bu eğitimin belli bir plana ve programa dayanması gereklidir. Eğitim programı tanımını şu biçimde yapılmaktadır:

“Eğitim programı, bir eğitim kurumunun kendisine ait amaçlarla, milli eğitimin amaçlarına ulaşmak için, daha etkili öğretme-öğrenme ortamı oluşturmaya yönelik bütün çalışmaları içine alır.” (Önder,1993).

Toplumun yapısına uygun olarak hazırlanmış genel amaçlar, eğitim programı ile gerçekleştirilmesi hedeflenen özel amaçlar, genel ve özel amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını değerlendirme yöntemleri bir eğitim programında bulunması gerekenlerdir. Bu eğitim programları, öğrencinin bedensel, zihinsel, cinsel, sosyal ve ahlaki gelişimi ve öğrenme psikolojisi göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. İyi bir eğitim programı, ona yüklenen görevleri yerine getirebilecek şekilde işlevsel; bölge, çevre, birey farklılıkların yarattığı talepleri karşılayabilmesi için esnek; içinde bulunduğu güncel koşulların bilimsel koşullarına uygun ve alanındaki bilimsel gelişmeler ışığında hazırlanmış, uygulandığı topluma ve ekonomik yapıya uygun, var olan şartlara uygulanabilir nitelikte olmalıdır(Önder,1993).

3.2. Milli Eğitim Şuraları'nda Sanat Tarihi Dersi ile İlgili Alınan Kararlar

1943 yılında II. Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararlar arasında liselere sanat tarihi dersi konulması önerisi de bulunmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1995). Şura tarihi, İstanbul Üniversitesi'nde Sanat Tarihi Bölümü'nün kurulmasına denk gelmiştir.

1949 yılında toplanan Maarif Kongresi sanat eğitimi üzerine bir takım kararlar almıştır. Bu kararlar arasında lise son sınıflara bir sanat tarihi dersi eklenmesi de bulunmaktadır (Köksal, 1952). Bu karar sonucunda liselerde resim dersinin içinde sanat tarihi dersi işlenmeye başlanmıştır.

VII. Milli Eğitim Şurası, Güzel Sanatlar üzerine ilk kapsamlı çalışmanın yapıldığı şuradır. 1961 yılında bu şuraya hazırlık için oluşturulan "Güzel Sanatlar Komitesi" nin yazdığı raporda, lise öğretim programında sanat tarihi dersinin yer almasının olumlu olduğu, ancak bu programın yenilenmesinin gerektiği belirtilmektedir (Alakuş,2003).

Ancak bu yenilenmenin gerçekleşmesi yaklaşık otuz yılı bulmuştur. Bu şuranın Kültür ve Güzel sanatlar Komisyonu'nun hazırladığı rapor ise güzel sanatların önemini şöyle açıklamıştır:

"Cahalet, Gericilik, İptidailik ve çirkinlikle savaşta başarı, eğitimde teknik ile birlikte Güzel San'atlara da yer vermekle mümkün olur. Cem'iyetimizin çağdaş medeniyet seviyesine bir an önce ulaşması için ruhlarda olan özlemi gerçekleştirmekte, memleketimizin bütün imar işlerinde şehirlerimizin kurulmasında, kaliteli endüstri imalâtında en verimli döviz kaynağı olan turizm işlerinde tam başarıya ulaşmada kültürün ve Güzel San'atların son derece önemli payı malumdur".

Okullarda güzel sanatların gelişmesi ile ilgili program dışı faaliyetlerin yetkili öğretmenler tarafından gerçekleştirilmesi için tüm sanat dalları için öğretmenlere yaz kursları açılması ve bu kurslarda başarılı olamayan öğretmenlerin bu faaliyetler dışında kalması kararlaştırılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı VII. Milli Eğitim Şurası, 1962). Komisyonun bugün de yakıcı bir sorun olan öğretmenlerin güzel sanatlar alanındaki yetersizliklerini görmesi ve çözüm araması ilginçtir. Bu yöndeki eksikliklerinin 1962'de görüldüğü halde halen çözülememesi, eğitim sistemimizde alınan kararların sistemde uygulanabilir hale getirilmediğinin tipik bir göstergesidir. Komisyon, sanat tarihi dersinin seçmeli ders olmaktan çıkarılıp, zorunlu hale getirilmesi kararını aldığı halde bu konuda da bu güne kadar hiçbir adım atılmamıştır (Milli Eğitim Bakanlığı VII. Şurası, 1962).

IX. Milli Eğitim Şurası (24 Haziran- 4 Temmuz 1974), liselerde edebiyat kolunda, matematik, tarih, coğrafya, sanat tarihi, milli güvenlik derslerinden birer saat,

fizikten 2 saat kimyadan da üç saat azaltılmış, yerine 9. ve 10. sınıflarda haftada birer saat ahlak dersi konmuştur (Milli Eğitim Bakanlığı, 1995).

18–22 Haziran 1988 tarihinde toplanan XII. Milli Eğitim Şurasının aldığı kararlardan biri de “Eğitimde milli kimlik şuurunun kazandırılmasının” sağlanmasının hedeflenmesidir. Öğretim programlarının içerik açısından gençlere milli kimlik kazandırılması, milli birlik ve bütünlüğün sürekli ve sağlam temeller üzerine oturtulması için değiştirilmesi kararı alınmıştır. Programlar değiştirilirken milli kültür değerlerinin korunmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Sanat tarihi, resim ve müzik dersi programlarının Türk ve İslam sanatları bilgisini de içine alacak ve buna uygun bir sanat kültürü kazandıracak şekilde yeniden düzenlenmesi kararı alınmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1995).

3.3. Cumhuriyet Dönemi’nde Sanat Tarihinin Orta Öğretim Programlarına Yansıması

Sanat tarihi konuları ilk kez 1934 yılı lise müfredatında bulunmaktadır.(EK B.1) 1934 yılı lise müfredat programı 1924 yılı lise müfredatının bazı değişiklikler yapılmış halidir. Müfredat programında, hangi konuların işleneceği verilmiştir. Bu müfredatta eğitim hedefleri ve öğrencide gerçekleşmesi beklenen davranışlar bulunmamaktadır. Konu başlıkları alt bölümlere ayrılarak verilmiştir. Bu programda sanat tarihi dersi yoktur. Ancak oldukça kapsamlı olan tarih dersi içinde sanat tarihi adını taşımasa da sanat tarihi konuları bulunmaktadır. Lise I.sınıfın ana konusu: “Tarihtenevelki zamanlar ve eskizamanlar” (yazım programın kendisinde böyledir.)dır.Bu ana başlığın altında: “Beşer Tarihine Giriş, Büyük Türk Tarih ve medeniyetine umumi bir nazar, Çin, Anayurtta en eski devletler, İskit imparatorluğu, Hint, Kalde, Elam ve Asur, Mısır, Anadolu, Fenikeliler, İbraniler, İran, Ege Havzası, Eski İtalya ve Etrüskler” konularının işlenmesi planlanmıştır. II. sınıfta; “Orta zamanlar”, III. Sınıfta ise; “Yeni ve yakın zamanlar” başlığı altında I. sınıfta olduğu gibi konular, alt başlıklar halinde ayrıntılı olarak işlenmektedir. Ayrıca her sınıfta haftada bir saat olmak üzere “Türkiye Cumhuriyeti ve İnkılâbı Tarihi” konuları, programa konulmuştur. Sanat tarihi konularının tarih konuları içinde bulunmaktadır. Buna örnek olarak I. Sınıfın “Ege havzası” başlığı altında; “VI. İncı asırdan itibaren Grek Medeniyeti” alt başlığında bulunan sanat tarihini de içine alan konularını verebiliriz. Bu konular: “Edebiyat, Güzel san’atler, Atina’da hususi hayat”dır.

“Güzel san’atler” başlığı altında ise: “Eski san’at, Klasik san’at, Atina Abideleri, Mimarlık, Partenon, heykeltıraşlık, Fidyas, Resim, sanat” adlı sanat tarihi konularını görmekteyiz (Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti, 1934). Kuruluşunun ilk yıllarında tüm eğitim sistemini yeniden yapılandırmakla işe başlayan Cumhuriyet rejiminin bu programın hazırlanışında batılı kaynaklardan yararlandığı izlenimi uyanmaktadır. Bunun yanında 19. yüzyıl ikinci yarısından itibaren başlayan “Türk Tarihi” üzerine çalışmalar, programda bulunan “Türk Tarihi” konularını belirlemiştir denebilir.

1949 yılı toplanan Maarif Kongresi kararlarının uygulanması, 1949 yılı Lise Müfredatı’nda resim programına sanat tarihi konularının eklenmesi Milli Eğitim Bakanlığı(1949) ile resim ve sanat tarihi derslerinin birlikte işlenmesi biçiminde olmuştur. (EK B.2)

1950’li yıllar, ülkenin siyasi alanda Amerika ile yakınlaşmaya başladığı yıllardır. Bu yakınlaşma siyasi alanda kalmayıp eğitim alanına da sıçramıştır.

Ders konularından oluşan “Müfredat programı” anlayışı, 1950’lerden sonra yerini “eğitim programı” anlayışına bırakmıştır, 1952 yılında Türkiye’ye gelen K.V Wofford’un hazırladığı rapor ile Türkiye’de eğitim programı çalışmaları daha sistematik hale getirilmeye çalışılmış, aynı yıl 25 öğretmen eğitim görmek üzere Amerika’ya gönderilmiştir. 1954’de Türkiye’ye geri dönen Amerika’daki 25 kişilik öğretmen grubu, ülkenin çeşitli bölgelerinde çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar sonucunda “Bolu Köy Deneme Okulları Taslağı”nı hazırlamıştır. Talim ve Terbiye Kurulu’nda da uygun görülen bu programın 1953–1954 öğretim yılında Bolu ve İstanbul’da pilot uygulaması yapılmıştır. Daha sonra 1954–1955 öğretim yılında Deneme Program Komisyonu tarafından taslak program hazırlanmış ve uygulanmıştır. Bu çalışmalar Türkiye’de program geliştirme çalışmalarının öncüsü sayılmaktadır (Gözütok, 2003).

1950’li yıllarda Amerikalı uzmanlar rehberliğinde yapılan program çalışmalarının orta öğretimde izdüşümleri, ancak 1956 yılında kendini bir lise müfredat programı olarak gösterebilmiştir. Ancak bu müfredatta yukarıda bahsedilen amaç ve davranışların bulunduğu eğitim programı anlayışı yoktur. Bu müfredat, konu adlarının bulunduğu bir müfredat programıdır.

1956 yılı Lise Müfredat Programı'nda sanat tarihi, lise birinci ve ikinci sınıfların resim dersi içinde işlenmektedir.(EK B.3) Bu programda lise 2. sınıf resim dersi kısmında, "Güzel Sanatlara Ait Bilgiler" başlığı altında sanat tarihi konuları kapsamına da giren konular bulunmaktadır. Bunlar şu şekildedir:

"Resim öğretimi sırasında resim, heykel, mimari ve dekorasyon sanatları, bunlara ait belli başlı kısımlar ve terimler tatbiki bir surette açıklanır. (Desen, kontur, gölge-ışık, dominant, eskiz, taslak, portre, büst, rontboz, alçak kabartma, yüksek kabartma, ofort ve gravürün çeşitleri, litografi, form, volüm, valör, basit bir şekilde renk teorisi, fresk, mozaik, vitray, seramik, afiş, karikatür, illüstrasyon, kroki, lavi, sulu boya, guvaş, yağlı boya, pastel) Ayrıca: tonoz, kubbe, kemer, sütun başlıkları, pantantif ve fronton, restorasyon, rölyöve gibi terimler fırsat düştükçe resmettirilerek açıklanır. Muasır Türk mimar, heykeltıraş ve ressamı hakkında izahat verilir ve örneklerinden gösterilir."

Bu programda lise üçüncü sınıfta sanat tarihi bir ders olarak, haftada bir saat okutulmak üzere bulunmaktadır. Programda:

"1- Tarihten önceki zamanlarda sanat 2- Mısır sanatı 3- Eski Ön Asya sanatları 4- İran Sanatı 5- Ege havzası sanatları 6- Yunan Sanatı 7- Roma sanatı 8- Primitif Hıristiyan ve Bizans sanatları 9- Orta Asya Türk Sanatı 10- İslam Sanatları 11- Selçuk, Osmanlı sanatları, 12- Rönesans, 13- XVII, XVIII. ve XIX. yüzyıllarda sanat (İtalya, İspanya, Holanda, Fransa, Almanya ve İngiltere'de), 14- Uzakdoğu sanatları (Hint, Çin, Japon), 15- Tanzimat'tan bugüne kadar ana hatları ile Türk sanatı"

olmak üzere sadece konu başlıkları bulunmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1956).

1957 yılından 1991 yılına kadar 34 yıl boyunca değişikliğe uğramadan okutulan sanat tarihi dersi programı sadece ders konularından oluşmaktadır.(EK B.4) Programda öğrenciye kazandırılmak istenen bilgiye dair amaçlar ve davranışlar bulunmamaktadır. Bu programın bir tekrarı olan 1973 yılında yayınlanan Lise Müfredatı'nda bulunan Sanat Tarihi Dersi bölümü Edebiyat kolunda haftada iki saat olarak belirtilmektedir.(EK B.5) Programda yer alan II. sınıf ders konuları şunlardır:

"Tarih öncesi devirlerde sanat, Eski Mısır Sanatı, Eski Ön Asya Sanatları (Mezopotamya, Anadolu, İran), Eski Ege havzası ve Yunan Sanatları, Roma Sanatı, Ortaçağ Avrupa Sanatları (Bizans, Roma ve Gotik Sanatları ile Primitif Hıristiyan Avrupa Sanatı), Rönesans Devrinde ve Rönesans'tan XIX. Yüzyıl ortasına kadar Avrupa sanatları(Rönesans, Barok, Rokoko, Realizm ve Romantizm gibi çeşitli üslup, ekol ve cereyanları), Empresyonizm başlangıcından günümüze kadar Batı sanatı (Belli başlı sanat cereyanları ve ekolleri), Uzak-Doğu sanatları (Hint, Çin, Japon)" .

Lise III. Sınıfta ise, sanat tarihi dersinin edebiyat ve fen kollarında haftada bir saat okutulacağı not düşülmüştür. Lise III. Sınıf programı, Türk ve İslam Sanatı başlığı ile sunulmaktadır ve şu konulardan oluşur:

"Orta Asya Türk Sanatı (İslâmiyet'ten Önce), İslam Sanatları (Arap, İran ve Hint), İslam Türk Sanatı: a) Muhtelif devir ve memleketlerde, hususiyile Selçuklular devrinde, b) Osmanlı devrinde (Tanzimat'a kadar), Tanzimat'tan bugüne kadar Türk Sanatı".

Sanat tarihi bölümünün sonunda bu derste İslâm Sanatı ve İslâm Türk Sanatının genel sanat tarihi içindeki yerinin gösterileceğini, gerekli noktalarla bağlantılarını

verilmesine önem verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Öğretmenler fen kolunda, zaman ve olanaklar ölçüsünde resim dersinin devamı olan sanat tarihinin İslam ve Türk Sanatı dışındaki konulara da yer vermesi istenmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1973).

1987 yılında ise, yine programda bir değişiklik olmadığını ancak programa Atatürkçülük, Milli Tarih Milli Kültür, Anarşi ve Terör gibi konular eklendiğini görüyoruz (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1987)(EK B.6). Yine bu yılda Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Resim ve Sanat Tarihi Derslerinin Teftişinde ve Zümre Toplantılarında Dikkate Alınacak Ortak Esaslar" adlı kısa bir broşür yayınlamıştır. Bu yayın, konu başlıklarından ibaret olan müfredatın yarattığı eksikleri tamamlamak ve belli bir sanat tarihi eğitimi anlayışı olmayışının yarattığı sorunları çözmek amacıyla çıkmış olmalıdır. Bu yayında, sanat tarihi öğretmenin derste uyması gereken ilkeler şu şekilde belirtilmiştir:

"1- Ders konuları doyurucu, anlaşılır bir yöntemle öğrencilere anlatılmalı ve teorik bilgi aktarılışı anında imkânlar ölçüsünde slayt, epidiaskop, pojeksiyon, episkop ve bunun gibi araçlar ile resimli kitap, broşür, dergi gibi yardımcı kaynaklar kullanılarak, dönemin sanat eserleri tanıtılmalıdır. Bu araçların bulunmaması durumunda röprodüksiyonlarla eğitimin görsel anlamda güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Belirtilen kaynakların hiçbirisinin kullanılma imkânı yoksa öğretmen, ders kitabında yer alan resimlerden yararlanma yoluna gitmelidir. Konu ile ilgili plan ve krokiler de çizilerek gösterilmelidir.

2- Konuların tarih niteliklerinin yanında sanat eserlerinin estetik içerikleri de kavratılmalıdır.

3- Sanat eserlerinin toplumlara ait kültür belgesi olarak incelenmesi yapılırken, sanat eserine yansıyan toplum yapısı, ana çizgileriyle vurgulanmalıdır.

4- Sık sık müze, galeri ve sanat eserleri araştırmalarına yer vererek, sanat tarihinin somut belgelerinin tanınmasına imkân hazırlanmalıdır.

5-Öğretmen tarih boyunca kurulmuş olan uygarlıkların ortaya koyduğu sanat eserleri ve yetiştirdiği sanatçılar hakkında genel bir sanat kültürü kazandırıp, Türk Sanatı tarihine geniş yer vererek Türk Sanatının dünya sanatı içindeki yeri ve önemini kavratmalıdır.

6- Genel sanat kavramları tanıtılıp, sanat eserlerindeki biçim-öz ilişkisi örneklerle kavratılmalıdır.

7- Çağdaş sanat ortamını tanıtıcı okul etkinliklerine yer vererek, öğrencilerin içinde bulunduğu günün sanatını anlayabilir sanat izleyicileri olmasına katkıda bulunmalıdır."

Aynı metinde derste uygulanacak ölçme teknikleri ve dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmektedir, derste öğretmenin uygulayabileceği ders planı örnekleri de verilmiştir(Fırat ve Diğ., 1987).

1988 yılında toplanan XII. Milli Eğitim Şurası'ndan üç yıl sonra ve alınan milli ve dini yönelimli karar doğrultusunda bugün halen kullanılan "Sanat Tarihi Dersi Programı" ortaya çıkmıştır. 1991 yılında yürürlüğe giren bu sanat tarihi programı,

ders geçme ve kredi sistemine göre hazırlanmış daha sonra sınıf geçme sisteminde uygulanmıştır(EK B.7).

Sanat tarihi dersi; lise, anadolu, yabancı dil ağırlıklı liselerin sanat (resim) alanı ile Anadolu güzel sanatlar liseleri resim bölümünün 10. ve 11. sınıflarında; alan dersi, sosyal bilimler, sanat (müzik), spor alanının 10. ve 11. sınıflarında; alan seçmeli ders Anadolu güzel sanatlar liseleri müzik bölümünün 10. sınıfında; alan seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

Lise II. ve III. sınıflarına ait “Sanat Tarihi Dersi ğretim Programları”nın 1991-1992 ğretim yılından itibaren denenip geliştirilmek üzere kabul; Talim ve Terbiye Kurulu’nun 21-9-1957 tarih ve 215 sayılı kararıyla kabul edilen “Lise Sanat Tarihi ğretim Programı”nın yürürlükten kaldırılmasıyla 27-6-1991 tarihinde 105 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile gerçekleşmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1991).

Sanat tarihi dersi programı lise onuncu ve on birinci sınıflarının işleyeceği üniteler olarak iki kısımda düzenlenmiştir. Onuncu sınıf bölümünde: “Sanat Tarihine Giriş, Tarih ncesi ağlarda Anadolu, İlkçağda Anadolu, n Asya Uygarlıkları, Anadolu’da Yunan, Roma ve Bizans Sanatı, Orta ağ Avrupa Sanatına Genel Bakış, Rönesans Sanatı, Maniyerizm ve Barok Sanatı, 19. Yüzyıl ve Sonrası Sanat Akımları” adlarında dokuz ünite bulunmaktadır. On birinci sınıflarla ilgili bölüm ise: “Türkler Anadolu’ya Gelmeden nce Türk Sanatının Geçirdiği Evrelere Genel Bakış, Büyük Selçuklu Sanatı, Anadolu Selçuklu Sanatı, Beylikler Sanatı, Osmanlı Sanatı, Türk El Sanatları, Cumhuriyet Dönemi Türk Sanatı” olmak üzere yedi üniteden oluşmaktadır.

3.4. Müzik, Resim ve Sanatsal Etkinlikleri İzleme Ders Programlarında Sanat Tarihi Konuları

Sanat tarihi ile ilgili konular sadece sanat tarihi orta ğretim programında yer almamaktadır. İlköğretim ve orta ğretim sanat derslerinde sanat tarihi konuları bulunmaktadır.

Talim ve Terbiye Kurulunun 11-09-1992 tarihli, 287 sayılı kararı ile kabul edilen “İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Programı”, 1992-1993 ğretim yılından itibaren, okullarda uygulanmaktadır.

Bu programın amaçlarından bir kaçısı şunlardır:

- Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitelerini geliştirebilme
- Sanat yoluyla ifade imkânı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme
- Öğrencilerin kendilerini ispatlamalarına ve kendilerini bulmalarına imkân tanıyabilme
- Sanatın özgürlük olduğunu ve hayata olan katkısını kavrayabilme
- Sanatsal yaratma hazzını duymasını ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme
- Tasarıma yönelik hayal gücünü geliştirebilme
- Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyelerini ve tasarım stüdyolarını

taniyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme” (Kocaoluk, 2004).

Bu programda sanatın kişi ve toplum üzerinde olumlu etkilerinin bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirildiğini söyleyebiliriz. Programın daha sonraki bölümlerinde uygulanmakta olan resim eğitiminin eksikliklerinin görülerek uyarılarda bulunulduğunu da görebiliyoruz:

“ Öğrenciler, bu derste algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinin de katıldığı bir süreç içerisinde kendilerini ifade ederler. Bu nedenle resim-iş eğitimi sadece boş zamanların iyi değerlendirilmesi gibi süsleyici bir işlevi olan etkinlik değildir.” (Kocaoluk, 2004).

Program, çağdaş bir bakış açısıyla hazırlanmıştır ve bir ders programında bulunması gereken tüm bölümleri içeriğinde bulundurmaktadır.

Bu yaklaşımın bir sonucu olarak programda, ilköğretimin tüm sınıflarında sanat tarihi ile ilgili konular yer almaktadır.

İlköğretimin birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarının amaçları içerisinde, “ Çevredeki tarihi eserleri, anıtları, müzeleri, atölyeleri, sanat galerilerini, sergi salonlarını, sanatçı ve tasarım atölyelerini tanıyabilme, sanat eserlerine ilgi duyabilme” Kocaoluk, (2004) bulunmaktadır. Sanat eserlerine ilgi duyabilme amacını tamamlamak için programda üçüncü sınıfta röprodüksiyon (Tıpkı Basım) inceleme konusu işlenmektedir.

Dördüncü sınıfta, yukarıda belirttiğimiz 1.,2. ve 3. sınıfların amaçları tekrar edildikten sonra: “Güzel sanatları sınıflandırabilme, sanat olaylarını izleyebilme” amaçları eklenmiştir.

Beşinci sınıf programında ise sanat tarihi ile ilgili amaçlar öğrencinin yaş grubuna uygun olarak daha fazla araştırma yapmaya yöneliktir: “Kültür ve tabiat varlıklarının

değerini bilerek koruyabilme, belli başlı yerli ve yabancı sanatçılarla, eserleri hakkında bilgi edinebilme”.

Altıncı sınıf genel amaçları içerisinde yer alan, sanat tarihi bilgisini ve ilgisini geliştirmeye ve kültür birikimi kazandırmaya yönelik amaçlar şunlardır:

“Güzel sanatların önemini ve gerekliliğini kavrayabilme, yakın ve uzak çevredeki sanat olaylarına ilgi duyuş, fotoğraf ve yazılı kaynak biriktirerek görsel sanatlarla ilgili bakış açısı kazanabilme, tarihi eserleri, anıtları, müzeleri, galerileri, sanatçı ve tasarım atölyelerini tanıyarak, sanat eserlerini koruyabilme”.

Altıncı sınıfın ilk amacı olan güzel sanatların önemini ve gerekliliğini kavrayabilme hedefinin gerçekleştirilmesi için yapılan öğretim sırasında öğrencinin şu davranışları göstermesi beklenmektedir:

“Güzel sanatların ve sanatçının toplumdaki yerini ve önemini söyleme, toplumların ilerlemesinde güzel sanatların yerini söyleme, Atatürk’ün ‘Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuştur.’ özdeyişini anlama” .

Değerlendirme bölümünde ise öğrenciden sanatı ve sanatçıyı tanımlaması, sanat ve zanaat arasındaki farkı söylemesi istenmektedir.

Yedinci sınıfta dersin amaçlarına, sanat tarihi ile ilgili olan: “Sanatçı ve sanat üslupları hakkında temel bilgiler edinebilme, geleneksel tasarım örnekleriyle ilgili araştırma yaparak bilgi edinebilme” gibi amaçlar eklenmiştir.

Yedinci sınıf programında sanat tarihi alanında araştırma yapmayı gerektiren amaç ve konular da bulunmaktadır. Örneğin: “Değişik yörelerdeki kültürel, sanatsal etkinlikleri inceleyerek iki veya üç boyutlu çalışmalara aktarabilme” amacıyla öğrenciden öğretim etkinliği sırasında gerçekleştirmesi beklenen davranışlar şunlardır:

“Farklı kültürel faaliyetlere ilişkin bilgi ve röprodüksiyonları derleme, bu bilgi ve röprodüksiyonları görsel açıdan inceleme, farklı kültürleri kendi kültürleri ile karşılaştırarak ortak yönleri bulma, sanat değeri olan röprodüksiyonlarla diğer kaynakları biriktirme alışkanlığı kazanma, çok yönlü araştırma yeteneği geliştirme, diğer kültürlerin incelenmesi sonunda oluşan duygu ve düşüncelerini çalışmalarına aktarma”.

Yedinci sınıf resim-iş programında: “Sanatçı üslupları ve sanat akımları hakkında temel bilgiler edinme” amacının işleniş bölümünde, Dünya Sanat Tarihi ve çağdaş akımlar hakkındaki bilgilerin, uzun anlatımlar şeklinde değil, yapılan çalışmalarla bağlantılı verileceği belirtilmiştir. Örnek olarak ise; çizgisel resim çalışmaları konusu etkinlikleri işlenirken mağara resminin incelenmesi ve anlatılması gerektiği verilmiştir. Sanatçı üslupları ve sanat akımları hakkında temel bilgiler edinme

amacının değerlendirme bölümünde; görsel sanatların nasıl doğduğu, çağdaş sanat akımlarının adları ve konu ile ilgili terimler sorulmaktadır.

Yedinci sınıfta kültürel ve sanatsal etkinliklerle ilgili proje çalışmaları yapılması hedeflenmektedir. Bu çalışmalar için öğrencinin sanat tarihi alanını içeren bir araştırma yapması beklenmektedir.

8. sınıf programında, yedinci sınıfın sanat tarihi ile ilgili amaçlarını tekrar etmekle birlikte bunlara iki yenisi eklenmektedir. Bunlarda birincisi; “Türk plâstik sanatları bilgisi” ikincisi ise; “ belli başlı çağdaş dünya plâstik sanatları bilgisi”dir.

Birinci amacın öğretim sırasında öğrenciden; Türk resim sanatının gelişimini kısaca söylemesi, Çağdaş Türk resim ve heykel sanatının örneklerini tanınması, Türk plâstik sanatlarını etkileyen akımlardan belli başlılarını bilmesi, Türk resim sanatının gelişimi içinde belli başlı sanatçıları röprodüksiyonları yardımı ile tanınması, çalışmalarında bu röprodüksiyonlardan uyarıcı olarak yararlanması beklenmektedir.

Liseler için müzik dersi programı: “2455 ve 2470 sayılı Tebliğler Dergisi’ndeki açıklamalar doğrultusunda sınıflar esas alınarak düzenlenmiş olup, uygulama bu doğrultuda yapılmaktadır.” (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 24-04-1998 tarih ve 64 sayılı kurul kararı)

Müzik dersi; anadolu güzel sanatlar lisesi müzik bölümü hariç lise, anadolu, yabancı dil ağırlıklı liselerin tüm alanlarında 9. sınıflarında seçmeli ders; müzik alanının 10. ve 11. sınıflarında alan dersi, spor alanının 10. ve 11. sınıflarında alan seçmeli ders ve anadolu güzel sanatlar liselerinin müzik bölümü hariç tüm liselerin 10. ve 11. sınıflarında seçmeli ders; fen liselerinin 9.,10. ve 11. sınıflarında seçmeli ders; lise öncesi hazırlık sınıflarında seçmeli ders olarak okutulmaktadır.(www.meb.gov.tr)

Müzik dersi genel amaçları içerisinde: “Türk müziği bilgisi, Batı müziği bilgisi ve milli duyguları geliştirici ve bütünlüğü pekiştirici marşlar, hamasi okul şarkı ve türküleri, ninni ve oyun müziklerinin doğru olarak öğrenilip söylenmesinin önemini kavrayabilme” bulunmaktadır. Üçüncü olarak verilen bu amaç, bir sanat dersi programının bile ne kadar yönlendirilmiş olduğunun örneğidir.

9.sınıfta müzik tarihi konularında “Batı Müziği Tarihi” başlığı altında, “Barok Öncesi Dönem”in işlenilmesi programlanmıştır. “Türk Müziği” başlığı altında ise, “Hazırlık Dönemi (Klâsik öncesi) ve Belli Başlı Bestecileri”, “Geleneksel Müzik Kavramı”, “Halk Müziğinin Tanımı”, “Uzun ve Kırık Hava” konuları bulunmaktadır.

Programın 10. sınıf “Müzik Tarihi” bölümünde, “Batı Müziği Tarihi” konusunda “Barok Öncesi Dönemi ve Belli Başlı Bestecileri” konusu tekrar edilmektedir. “Türk Müzik Tarihi” başlığı altında ise; “Klâsik Dönem ve Belli Başlı Bestecileri”, “Geleneksel Türk Müziklerinin Sınıflandırılması (Dini ve din dışı müzikler)” konuları vardır.

11. sınıf “Müzik Tarihi” bölümünde ise, “Batı Müzik Tarihi” başlığı altında “Klâsik Dönem” konusu vardır. “Türk Müziği” bölümünde, “Klâsik Sonrası Dönem” ve “Müzik Kuramları”nın işlenmesi planlanmaktadır.

11. sınıfta “Müzik Alanı” adlı güzel sanatlar liselerinin müzik alanına yönelik ayrı bir bölüm açılmıştır. Bu bölümde “ Romantik ve Empresyonist Dönem”, “Çağdaş Müzik ve Belli Başlı Besteciler” konuları bulunmaktadır. “Türk Müziği Tarihi”nde ise; “Günümüzde Türk Müziği”, “Halk Müziği Coğrafyası”, “Çağdaş Müzik ve Belli Başlı Besteciler”, “Müzik Kuramları”, “Günümüzde Caz ve Pop” ve “Günümüzde Türkiye’de Yaşayan Müzikler” konuları vardır.

Liseler için hazırlanan müzik dersi programında sadece genel amaçlar verilmektedir. Her konu için farklı ders amaçları ve davranışları verilmemektedir.

Lise 9.sınıf Resim Dersi Programı’nda sanat tarihini içeren konular ve amaçlar bulunmaktadır. Bu sınıfın özel amaçları içerisinde:

“Sanatı tanımlayabilme, sanat türlerini kümelendirebilme, güzel sanatların hayattaki önemini ve gerekliliğini kavrayabilme, sanata ve sanat olaylarına ilgi duyuş, sanat eğitiminin birey için önemini açıklayabilme, sanat eğitiminin toplum için önemini açıklayabilme, sanat akımlarının öncülerini tanıyabilme, sanat akımlarının ortaya çıkışını kavrayabilme” gibi amaçlar bulunmaktadır. (www.meb.gov.tr).

9. sınıf resim dersi programında, sanat akımları bilgisi amacını gerçekleştirirken öğrenciden öğretim etkinlikleri sırasında şu davranışları göstermesi beklenmektedir: “sanat akımlarının isimlerini sıralama, sanat akımlarının anlamlarını söyleme, yazma” .

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 10. sınıf resim alanı için farklı bir resim dersi programı bulunmaktadır. Bu programın özel amaçları içerisinde; görsel sanatlarla ilgili terimler bilgisi, görsel sanatlarda estetik bilgisi, sanatı tanımlayabilme, sanat dalları bilgisi, güzel sanat dallarını tanıyabilme, farklı sanat dallarını birlikte düşünerek sanatsal zenginliğe ulaşabilme, ünlü ressamların eserlerini inceleyebilme gibi sanat tarihi ile bağlantılı amaçlar yer almaktadır (www.meb.gov.tr).

Sanat teknikleri konularında öğretilen sanat tekniği ile ilgili sanat tarihi bilgisi verilmektedir. Örneğin; grafik resim çalışmaları başlığı altında: “Grafik sanatların gelişimi ve günümüzdeki önemi bilgisi” amacının davranışlar listesinde şunlar bulunmaktadır: “Grafik sanatların gelişim aşamalarını söyleme, yazma, grafik sanatların günümüzdeki önemini ve yerini söyleme, yazma”. Ayrıca; “Resmin Diğer Sanat Dalları ile Birlikteliği” konusu altında bu sanat dalları ile ilgili teorik bilgilerin öğrenimini içeren amaçların ardından: “ Sanat dallarından birinden hareketle resim çalışması yapabilme” amacı konularak teori-pratik birlikteliği sağlanmak istenmiştir.

Resim alanı 11. sınıf özel amaçları içerisinde sanat tarihi ile ilgili amaçlar şunlardır:

“Sanatın, insan ve hayatı üzerindeki etkisini açıklayabilme, sanatın, kişilik davranışındaki rolünü açıklayabilme, sanat eserlerini korumanın önemini kavrayabilme, sanat eserlerini korumanın önemini takdir ediş, çağdaş sanat akımlarını tanıyabilme, Türk resim sanatında geçen terimler bilgisi, Türk minyatür sanatının özellikleri bilgisi, Türk resim sanatının gelişimini açıklayabilme, sanat eserlerinin ait olduğu dönemler bilgisi, Atatürk’ün Türk resmine ve sanatçılara verdiği değeri kavrayabilme, sanat eserlerini inceleme yöntemlerini kavrayabilme, cansız modelden (natürlort) çalışmaları ile ilgili terimler bilgisi, ünlü ressamların sanat eserlerini inceleyebilme.”

Bu programda, sanatın, insan ve hayatı üzerindeki etkisini açıklayabilme amacını gerçekleştirilmesi sırasında öğrenciden şu davranışları göstermesi beklenmektedir:

“Sanatın ilkel toplumlarda (korunma, büyü, haberleşme vb. sebeplerle) ifade aracı olarak kullanıldığını söyleme/yazma, farklı toplumların değişik çağlarda ortaya koydukları sanatı ve özelliklerini söyleme/yazma.” .

Sanat eserlerini korumanın önemini kavrayabilme amacının davranışları ise şunlardır:

“Tarihe ışık tutması açısından, sanat eserlerini korumanın önemini söyleme/yazma, geçmişle bugün arasında ilişki kurma açısından sanat eserlerini korumanın önemini söyleme/yazma, farklı kültürleri tanımada sanat eserlerini korumanın önemini söyleme/yazma.”

Türk resim sanatında geçen temel terimler bilgisi amacını gerçekleştirilmesi sırasında ise öğrenciden: “Türk resim sanatında geçen terimlerin tanımlarını söyleme/yazma, verilen bir dizi tanımla bir dizi terimi eşleştirip işaretleme.” davranışlarını göstermesi beklenmektedir.

Sanat tarihi konularını içeren sanat alanında bir diğer ders, “Sanat Etkinliklerini İzleme” dersidir. 1994 yılı 2455 ve 2470 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan, Talim ve Terbiye Kurulunun kararına göre kabul edilen programa göre; lise, anadolu liseleri ve yabancı dil ağırlıklı liselerin sanat (R/M) alanlarının 11. sınıflarında alan seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

Ders programında dersin genel amaçları aşağıdaki şekilde verilmiştir:

“Bu programı başarı ile tamamlayan her öğrenci;

1. Sanatın kaynağı ve oluşumunu kavrar.
2. Sanatın alanını kavrar.
3. Sanat kültürünün genel kültürün ayrılmaz bir parçası olduğunu fark eder.
4. Çok yönlü ve hoşgörülü bir sanat anlayışı kazanır.
5. Türk Sanatını tanır ve yorumlar.
6. Sanatın insan ve toplum hayatındaki yeri ve önemini kavrar.
7. Sanat etkinliklerini izler.
8. Sanat için sanatçının ve yorumcunun önemini kavrar.
9. Nitelikli sanat eserlerini ayırt eder.
10. Sanatçıyı takdir eder.
11. Plastik, fonetik ve ritmik sanat alanlarını tanır.
12. Plastik, fonetik ve ritmik sanatların güzel sanatlar içindeki yerini kavrar.
13. Plastik, fonetik ve ritmik sanatların sosyal, kültürel ve toplumsal işlevlerini kavrar.

Programda dersin işlenişine dair aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır:

“1. Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliğini uygulayan ortaöğretim kurumlarında haftada 2 kredi saat ve bir dönem okutulmak üzere hazırlanan Sanat Etkinliklerini İzleme I Dersi Öğretim Programı, öğrencilerde güzel sanatlara karşı ilgi uyandırmak ve onların sanat etkinliklerini şuurulu bir şekilde izlemelerine yardımcı olmak amacıyla tasarlanmıştır.

2. Öğrencilerin, bu programdaki, konular hakkındaki bilgi ve ilgi düzeyleri farklıdır. Bu sebeple, konulara ayrılacak süreler belirlenirken öğrencilerin en fazla ilgi duydukları alanlar ile bilgi birikimleri dikkate alınmalıdır.

3. Örnekler ağırlıklı olarak Türk sanat eserlerinden seçilmeli, özellikle öğrencilerin izleyebilecekleri sanat etkinliklerine öncelik verilmelidir.

4. Sanat-kültür ilişkileri vurgulanmalı, ihtiyaç duyulan terim ve kavramlar kısaca açıklanmalıdır

5. Sanat eserlerinin izlenmesinde dikkat edilecek hususlara geniş yer verilmeli ve karşılaştırmalar yapılmalıdır.

6. Öğrenciler, çevrelerindeki her türlü sanat etkinliklerini izlemeye teşvik edilmelidir.

7. Bu programa göre hazırlanacak ders kitapları B5 ebadında 7-9 forma olmalıdır.”(www.meb.gov.tr)

Program genel amaçlar ve açıklamalar bölümü dışında ünite ve konu başlıklarından oluşmaktadır. Öğretim hedefleri ve davranışlar programda bulunmamaktadır. 11. sınıf öğrencileri için hazırlanan, bir öğretim dönemi okutulması planlanan program, “Sanatın Tanımı ve Tarihsel Gelişimi”, “Plastik Sanatlar”, “Fonetik Sanatlar” ve “Ritmik Sanatlar” başlığını taşıyan 4 ünitelerden oluşmaktadır.

4.ORTA ÖĞRETİM SANAT TARİHİ DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ

Ders kitapları, eğitimi destekleyen en önemli kaynaklardan biridir. Ders kitaplarında eğitim programlarına uygun olarak konular halinde dersin içeriği sunulur. Sanat tarihi ders kitapları, sanat tarihi orta öğretimde uygulanmaya başladığında basılmaya başlanmıştır.

Sanat tarihi ders kitabı olarak ilk defa, 17-9-1949 tarihli, 912/2558 sayılı, Talim ve Terbiye Kurulu Kararı ile lise dördüncü sınıf yardımcı sanat tarihi ders kitabı olan Fahri Başçavuşoğlu'nun yazarı olduğu "Eski Çağ Sanat Tarihi" adlı kitap okutulmuştur (Milli Eğitim Bakanlığı, 1949). Sanat tarihinin ilk ders kitabının yardımcı kitap olması, liselerde ilk defa okutulduğu 1949'da, bağımsız bir ders olmamasından, resim dersi ile işlenmesinden kaynaklanmıştır. Daha sonra Burhan Toprak'ın yazarı olduğu kitap 1952 yılında basılmış, sanat tarihi ders kitabı olarak liselerde okutulmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü, 1952). Üçüncü sanat tarihi ders kitabı, Arif Müfit Mansel ve Oktay Aslanapa'nın yazarı olduğu ders kitabıdır. 1960'larda yazılan bu ders kitabı, 1986 yılında da ders kitabı olarak onaylanmış Ödekan(1991), uzun yıllar liselerde yaygın olarak okutulan sanat tarihi ders kitabı olmuştur. 2004-2005 öğretim yılında okutulmayan bu ders kitabı, özellikle Türk ve İslam Sanatı konularında ve yapıt tanıtımı odaklı bilgi yüklemeye dayanan yöntemi ile günümüzde okutulan sanat tarihi ders kitapları üzerinde etkilerini hissettirmektedir.

Bu bölümde, 2004-2005 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nca ders kitabı olarak okutulmaları onaylanmış Milli Eğitim Bakanlığı (2004) 7 adet sanat tarihi ders kitabını inceleyeceğiz.

LİSE

Tahir Erdoğan SAHİN

Sanat Tarihi

Şekil 4. 1. Tahir Erdoğan Şahin'in Sanat Tarihi 1 Ders Kitabı Kapağı

4.1. Tahir Erdoğan Şahin'in Sanat Tarihi Ders Kitabı

Tahir Erdoğan Şahin'in yazdığı "Lise Sanat Tarihi I" adlı kitap, lise 10. sınıflarda sanat tarihi dersinde ders kitabı olarak kullanılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 22-05-2000 tarih ve 325 sayılı kararı ile beş yıl süreyle ders kitabı olarak okutulması kabul edilen kitap, Serhat Yayınları tarafından basılmıştır (Şahin,2002) (Şekil 4.1).

4.1.1.İçerik Düzeni

Kitap; iç kapak, İstiklâl Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi ve içindekiler sayfasından oluşan bir ön bölüm, ünitelerin bulunduğu bir orta bölüm, kaynakça ve sözlüğün bulunduğu bir arka bölümden oluşmaktadır.

Kitap, "Sanat Tarihine Giriş, Tarih Öncesi Çağlarda Anadolu, İlkçağda Anadolu, Ön Asya Uygarlıkları, Anadolu'da Yunan, Roma ve Bizans Sanatı, Ortaçağ Avrupa Sanatı'na Bakış, Rönesans Sanatı, Maniyerizm ve Barok Sanatı, XIX. Yüzyıl ve Sonrası Sanat Akımları" olmak üzere dokuz üniteden oluşmaktadır.

Ünite başlarında "Hazırlık Çalışmaları" bölümü, ünite sonlarında "Değerlendirme Çalışmaları" ve "Ünite Testi" bölümleri bulunmaktadır.

4.1.2. Görsel Düzen

Kitapta bulunan resimlerin baskı kalitesi kötüdür. Resimlerde renkler birbirine geçmiştir, figürlerin ve formların ayrıntılarını görebilmek mümkün değildir. Resim boyutları diğer ders kitaplarına göre küçük değildir, ama resimleri değerlendirebilmek için gerekli olan ayrıntılar belirsizdir.

Bu kitapta olumlu bir özellik olarak, resim altlarında resimleri açıklayıcı yazılar bulunmaktadır. Sanat eserlerinin tarihleri ise tarih öncesi çağlar ünitesinde verilmiş, ardından gelen ünitelerde verilmemiştir.

Kitabın bir diğer olumlu özelliği, konu açıklamasına destek olmak için tablo çizimlerinden görsel kaynak olarak yararlanılmasıdır. Kitabın 10. sayfasında tarih öncesi çağları açıklamak için böyle bir tablo kullanılmıştır (Şahin,2002).

Kitapta önemli kültür merkezlerinden olan Troya, Efes gibi yerlerin yerleşim planlarını, mimarlık konularında ise bazı önemli mimari yapıtların planlarını görüyoruz. Yerleşim ve yapı planlarının kullanılması elbette konunun daha iyi

kavranabilmesi için bir olumluluktur. Ancak yapı planlarının boyutlarının çok küçük olması, bunlardan yararlanmayı zorlaştırmaktadır. Ayrıca planların anlaşılabilir olması, öğrencinin planı okuyabilmesi için belli bir hazırlık yapılması gerekir. Planda sütun, duvar, kapı, pencere, kemer, tonozun nasıl gösterildiğine dair şekillerin daha önceden belirtilmesi faydalı olurdu. Bu haliyle anlaşılır olmaktan uzaktır, amaca hizmet edip etmediği kuşkuludur.

“Anadolu’da Yunan- Roma ve Bizans Sanatı” ünitesinde konu ile ilgili mimarlık terimlerini öğretebilmek için tapınak ve sütun türlerinin çizimleri yapılmıştır(Sayfa 58 Resim 68, Sayfa 59 Resim 69, Sayfa 60 Resim 71) (Şahin,2002). Kullanılan bu çizimlerin sanat tarihi öğretime katkıda bulunduğunu eklemek gerekir. Ancak “Orta Çağ Avrupa Sanatı’na Genel Bir Bakış” ünitesinde gotik kiliselerin tonoz, payanda gibi mimari öğelerinin ya da “Rönesans Sanatı” ünitesinde Rönesans mimarisini belirleyen temel mimari öğelerin çiziminin de kitapta bulunması gereklidir.

Resimlerin kalite düzeyindeki gerilik yanında, seçilişinde de yer yer görülen özensizlik, kitabın görsel olarak düzenlenişinde karşımıza çıkan problemlerdendir. Örneğin sayfa 92’de Bizans mimarisinin anlatıldığı bölümde, Efes’teki Meryem Ana Evi’ndeki Meryem Ana Heykeli’ni gösteren Resim 114’ü görmekteyiz. Mimari ile ilgili bu bölümdeki resimde iç mekânın özellikleri gözlenememektedir. Resim, sadece Meryem Ana heykelini göstermektedir (Şahin,2002). Bu resmin buraya yerleştirilmesi, görsel düzenleniş problemine örnektir.

Konu ile ilgili resimlerin, konunun anlatıldığı sayfalarda bulunmaması, kitapta karşılaşılan görsel düzenleme sorunlarından bir diğeridir. Örneğin sayfa 120’de Rönesans dönemi heykeltıraşı Donatello anlatılmaktadır ama sanatçının “Şarkıcılar Kürsüsü” adlı çalışmasını gösteren Resim 150, kitabın 119.sayfasında karşımıza çıkmaktadır (Şahin,2002). Aynı şekilde Donatello’nun anlatıldığı sayfa 120’de, Michelangelo’nun Pieta Heykeli, Resim 154’te gösterilmektedir(Şahin,2002). Bu tür kaymalar, kitapta birden fazla yapıldığı için sorun haline gelmektedir. Konu ya da sanatçı anlatılırken konu veya sanatçı ile ilgili en tanınan, konuyu, sanatçıyı en iyi anlatan resmin seçilmesi ve konunun anlatıldığı sayfada sunulması, öğrencinin görerek öğrenmesini kolaylaştıracaktır.

Sayfa 155'te Empresyonist akıma adını veren Monet'nin "İzlenim" adlı resminin Resim 199'da "Gün Batımında Saman Yığınları" olarak yanlış adlandırılması ise bu ders kitabında yer alan bilgilerin güvenilirlik açısından hangi noktada olduğunun göstergesidir (Şahin,2002). Sanat tarihinde bu akımın kavranması için çok önemli bir noktada bulunan bu resmin yanlış tanıtılması kayda değer bir hatadır.

4.1.3. Dil

Kitapta dilbilgisi hatalarının sayısı fazladır. Bu hataları, genel olarak ifade ve dizgi yanlışlıkları olarak iki bölümde inceleyebiliriz.

Sayfa 137'de Resim 173'ün alt yazısında yazar, "şiddetli ve eziyetli bir üslup" tan söz etmektedir (Şahin,2002). Edebiyatta cansız varlıkları kişileştirme, onlara insani özellikleri ithaf etme; anlatımı zenginleştirmek, ilgi çekici kılmak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Bilimsel bir yöntemle hazırlanması gereken bir ders kitabında bu yöntemin kullanılması anlatımın anlaşılabilirliğini azaltmaktadır.

Sayfa 124'te "Resim alanında da kısmen Antik dönemin özellikleri canlandırılmış, Kilise otoritesinin azalmasına karşın, sanatçı fırçasını daha bağımsız olarak kullanabilmiştir." tümcesinde "karşın" sözcüğünün kullanımı yanlıştır (Şahin,2002). Karşın sözcüğü olumsuzluk anlamı veren bir sözcüktür. Oysa kilisenin otoritesinin azalması sanatçının fırçasını daha bağımsız kullanmasını sağlayan olumlu bir etkidir. "Karşın" sözcüğünün bu şekilde kullanımı anlam bozukluğu yaratmıştır.

Sayfa 138'de "Barok sanatının görüldüğü ülkelerde çok sayıda ressam yetişmiş ve bu anlayışı yansıtan pek çok eserler vermişlerdir." tümcesi bulunmaktadır (Şahin,2002). Burada çokluk bildiren "pek çok" sözcük grubundan sonra gelen adın "eserler" şeklinde çoğul olarak kullanımı yanlıştır. "Pek çok eser" şeklinde kullanılmalıydı. Benzer yanlışlar tekrar edilmektedir. Örneğin sayfa 114'te: "Kemerler arasına yapılan kundaklı çocuklar kabartmaları ise heykeltıraş Della Robbia'ya aittir." tümcesinde "kundaklı çocuklar kabartmaları" yerine "kundaklı çocuk kabartmaları" kullanılmalıydı (Şahin,2002).

Dizgi hataları, özensizlik hissi uyandıracak kadar fazladır. Sayfa 81'de "Bu caddeler forum dediğimiz pazaryerlerinde birbirlerine dik açıyla keserdi." cümlesindeki "birbirlerine" sözcüğü, "birbirlerini" biçiminde olmalıydı (Şahin,2002).

Sayfa 130' da "geleneksel 'alman" tamlamasını görmekteyiz. Dilimizde de diğer birçok dilde olduğu gibi ulus isimleri büyük harfle yazılır (Şahin,2002). Kitapta büyük harf kullanımına dair bu tür hatalar, karşımıza çıkmaktadır.

Sayfa 136'da, "çarmıha geriliş" sözcük gurubu yerine "Çarmıha geriş" sözcüklerinin kullanımında dizgi yanlışlığı yapılmıştır. Sayfa 111'de ise "bazı yerlerde" kullanımı yerine "batı yerlerde" yazılarak yazım yanlışlığı yapılmıştır (Şahin,2002). Bu tür dizgi hataları, kitapta fazlaca bulunmaktadır.

Öğrencilerin kitap dilini anlayabilmeleri için kullanılan dilin çağdaş ve güncel olmasına dikkat etmek gerekmektedir. Kitapta yer yer Türkçe'nin eski kullanımları karşımıza çıkmaktadır. Sayfa 117'de bulunan "ikmal edilme" bunlardan biridir (Şahin,2002).

Şahin'in yazarı olduğu bu ders kitabında, yabancı sözcüklerin yazılışında da yanlışlıklar bulunmaktadır. Sayfa 145'te "Fisher Von Erlach" olan yazım, "Fisher von Erlach" olmalıydı (Şahin,2002) .

Kitabın dilinde bir bütünlük olmadığını söyleyebiliriz. Yazar, bazı sayfalarda günlük konuşma dilini ve bu dilin yanlışlarını kullanmıştır. Örneğin sayfa 103'te geçen: "Roman sanatında heykel fazla önemsenmediği gibi kabartma, resim ve mozaik yapımı da, sıralamada mimariden sonraya gelir." tümcesinde "sonraya gelir" ifadesi konuşma dilinde yer alan hatalı bir kullanımdır (Şahin,2002). Bunun yerine "sonra gelir" kullanılmalıydı. Bu tür kullanımlar, hataların yerleşmesine, dilin bozulmasına neden olmaktadır.

Kitapta kullanılan dilde bulunan ifade bozuklukları yer yer yapılan yanlışlıklar değildir, bu bozuklukların sayısı oldukça fazladır. Bu konuda yapılan yanlışlıkları göstermek açısından aşağıda belirtilen, anlaşılması imkânsız tümceler iyi birer örnek olacaktır:

Sayfa 121'de "Michelangelo, döneminde yaşayan Papalardan genellikle yakınlık görmüş, bazen de bu ilişkilerden büyük zorluklara uğramıştır." (Şahin,2002).

Sayfa 160'da "Kübizmin amacı, nesnelere izleyicinin bulunduğu yerden görebileceği şekilde değil, değişik şartlarda ve başka açılardan görülebilecek özellikleriyle de olduğunu ortaya koymaktır." (Şahin,2002).

4.1.4.Konuların Sunuluşu

Yazar, kitapta konuları anlatabilmek için konuların genel özelliklerini açıkladıktan sonra yapıt, yerleşim yeri veya sanatçı tanıtımının yapıldığı bir yöntem seçmiştir.

Yazar, sanat döneminin genel özelliklerinin anlatımında, dönemin sosyal ve ekonomik durumundan, günlük yaşantıdan yer yer bahsetmiştir. Ancak bu açıdan kitapta bir bütünlük yoktur. Kimi konularda genel özellikler sade bir şekilde açıklanırken, konuların alt başlıklar halinde ayrıntılı olarak ele alındığı bölümlerde ise genel geçer bir yaklaşım seçilmiştir.

Örneğin; sayfa 150'de Romantizm akımının yaşandığı tarihsel süreçteki siyasi olaylara girilmemiştir. Bu akımın genel özelliklerinin Neo-klasik dönem ile kıyaslanarak açıklanması tercih edilmiştir. Sayfa 154'de Empresyonizm akımının genel özellikleri açıklanırken, konunun en can alıcı noktası olan akımın renk ve ışık anlayışından hiç bahsedilmemiştir (Şahin,2002).

Yazar, kitapta yer alan sanat tarihi ile ilgili terimlerin anlamlarını arka bölümünde bulunan bir sözlükte vermiştir. Bunun dışında konu anlatımlarının içinde bazen açıklamalar yapmıştır ama bunda da bir süreklilik yoktur. Örneğin; “Tarih Öncesi Çağlarda Anadolu” ünitesinde, her çağın genel özellikleri açıklandıktan sonra Anadolu'da bu çağı yaşamış önemli yerleşim yerleri ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. “İlk Çağ'da Anadolu” ünitesinde ise her uygarlığın kısaca tarihini, yaşayışını, sanat alanındaki belirgin özelliklerini açıkladıktan sonra; mimari, heykel, kabartma veya el sanatları gibi alt başlıklar altında uygarlıklarla ilgili ayrıntılara girilmektedir. Roma sanatından bahsederken genel özellikleri verildikten sonra, belli başlı mimari yapıtların tanıtılmıştır. Sonraki ünitelerde ise mimari ve resim alt başlıklarına, dönemin ressamlarının ve heykeltıraşlarının açıklandığı alt başlıklar eklenmiştir.

Kitapta sanat tarihi bilgisi açısından kimi eksiklikler ve hatalar bulunmaktadır.

“Sanat Tarihine Giriş” ünitesinde sanat bir bilgi türü olarak tanımlanmaktadır (Şahin,2002). Sanat bir bilgi türü değildir, çünkü somut olgularla tanımlanan bir alan değildir. Daha çok duyularımızdan aldığımız verilerin bize hissettirdikleri üzerine gelişen, soyut bir alandır. Hatta sanatın en kusursuz sayılacak tanımı bile eksiksiz olmayacaktır. Sanatı sözle ifade etmek oldukça zordur.

Bu düşünce tartışma konusudur, ama sanatın bir bilgi olduğu da tartışmalıdır. Ders kitabında herkes tarafından kabul edilebilecek genel bir tanımın yapılması, konunun

anlaşılır şekilde aktarılması, bilimsellik adına daha kabul edilebilir bir yaklaşım olurdu.

Daha sonra sayfa 3'te sanatın sınıflandırılmasında aynı kafa karışıklığının yaşandığını görüyoruz. Burada V. bölümde "Tat Sanatları", "Koku Sanatları", "Dokunma ve Isıtma ile İlgili Sanatlar" bölümlerini görüyoruz (Şahin,2002). Yazar, zanaatla sanatı karıştırıyor mu? Veya bu sanatlardan bahsederken bir yapıtta birden fazla duyu organımıza hitap eden karma sanatları mı kastediyor? Bu nokta pek açık değil. Eğer eat-art sanat akımını kastederek bu sınıflandırmayı yapıyorsa; land-art, body-art gibi sanat akımlarını da bir sanat türü olarak algılayabilir miyiz? Bu sınıflandırma yöntemi ile sanat türlerinin sayısında bir patlama yaratabiliriz. Oysa sanat akımı ile sanat türlerini karıştırmak yerine 1920'lerden günümüze doğru türleri hızla çoğalan, içine video, performans, fotoğraf vb. birçok tekniği alan çağdaş sanatı sınıflandırmak için "Karma Sanatlar" alt başlığını kullanmak daha yerinde olabilirdi.

Sayfa 55'te Yunan sanatı üzerinde etkili medeniyetlerden söz edilmektedir. Ancak bu medeniyetler içine özellikle Arkaik Dönem Yunan sanatı üzerinde etkileri belirgin olan Mısır Medeniyeti eklenmemiştir (Şahin,2002).

Kitabın 72. sayfasında ise bir bilgi hatası görmekteyiz. "Laokoon ve Oğulları" adlı heykel grubunun fotoğrafı olan Resim 88'in alt yazısında heykel grubunun Vergilius'un "Aineas" adlı destanında anlatılan acıklı bir öykü olduğu belirtilmiştir (Şahin,2002). Oysa "Laokoon ve Oğulları"nın konusu Homeros'un "Troya" destanından alınmıştır. Bu heykel Helenistik Dönem heykelidir. Vergilius ise Roma Dönemi ozanıdır. Burada dönemsel bir uyumsuzluk da söz konusudur.

Aynı sayfada Resim 112'nin alt yazısında Ayasofya Müzesi'nin kubbe çapı 31 m olarak belirtilmiştir (Şahin,2002). Bu bilgi yanlıştır, Ayasofya'nın kubbe çapı, 32,37 m' dir.

Rönesans sanatının anlatıldığı üniteye ise döneme damgasını vuran ressamlardan olan Raffaello ile ilgili hiçbir bilgi bulunmamaktadır. En son üniteye sayfa 156'da Cezanne empresyonist akım içinde incelenmiştir (Şahin,2002). Oysa Cezanne, Neo-empresyonist akım içinde incelenmelidir.

Kitabın önemli sorunsallarından biri de, tüm diğer sanat tarihi kitaplarında olduğu gibi, çağdaş sanata yeterince yer verilmemesidir. Çağdaş sanat 1960'lara kadar

incelenmiş, daha sonraki süreçte sanat alanında önemli yol ayrımları bulunmasına rağmen bu dönemden hiç bahsedilmemiştir.

Kitapta üç tane okuma parçası bulunmaktadır. Birincisi “Tarihi Eserlerin Korunmasının Önemi”, ikincisi “Truva Efsanesi”, üçüncüsü ise “Atatürk ve Türk Müzeciliği” başlıklarını taşımaktadır. Sadece üç ünite sonunda bulunan bu okuma parçalarının daha ilgi çekici ve her ünite sonunda, o ünite ile ilgili olması anlatılan konuyu pekiştirmeye yarayabilirdi.

Ünite sonlarında bulunan değerlendirme ve ünite test soruları, öğretilen bilginin ölçülmesi ve değerlendirilmesi amacına hizmet etmekten uzaktır. Kitabın 22. sayfasında bulunan ve aşağıda belirtilen soru buna örnektir:

“3- Aşağıdaki yerleşme merkezlerinden hangisinde evlere çatıdan girilmektedir?

a) Çayözü b) Hacılar c) Catalhöyük d) Köşk höyük e) Truva” (Şahin,2002).

Soru, ezber gerektiren bir bilgiyi yoklamaktadır. Diğer yandan bu soru, ayrıntıda boğulmanın geldiği safhayı göstermesi açısından ilginçtir. Sanat tarihi bilgisi açısından evlere nereden girildiği küçük bir ayrıntıdır. Önemli olan bu dönemde oluşturulan sanatsal yaratılar, dönemin kültürü, bu kültürün ve sanatın etkileridir.

Sayfa 147’de bulunan şu soru da yapılan başka bir yanlışa örnektir;

“2- Aşağıdakilerden hangi eser Rembrandt’a aittir?

a)Lökipus’un Kızlarının Kaçırılışı

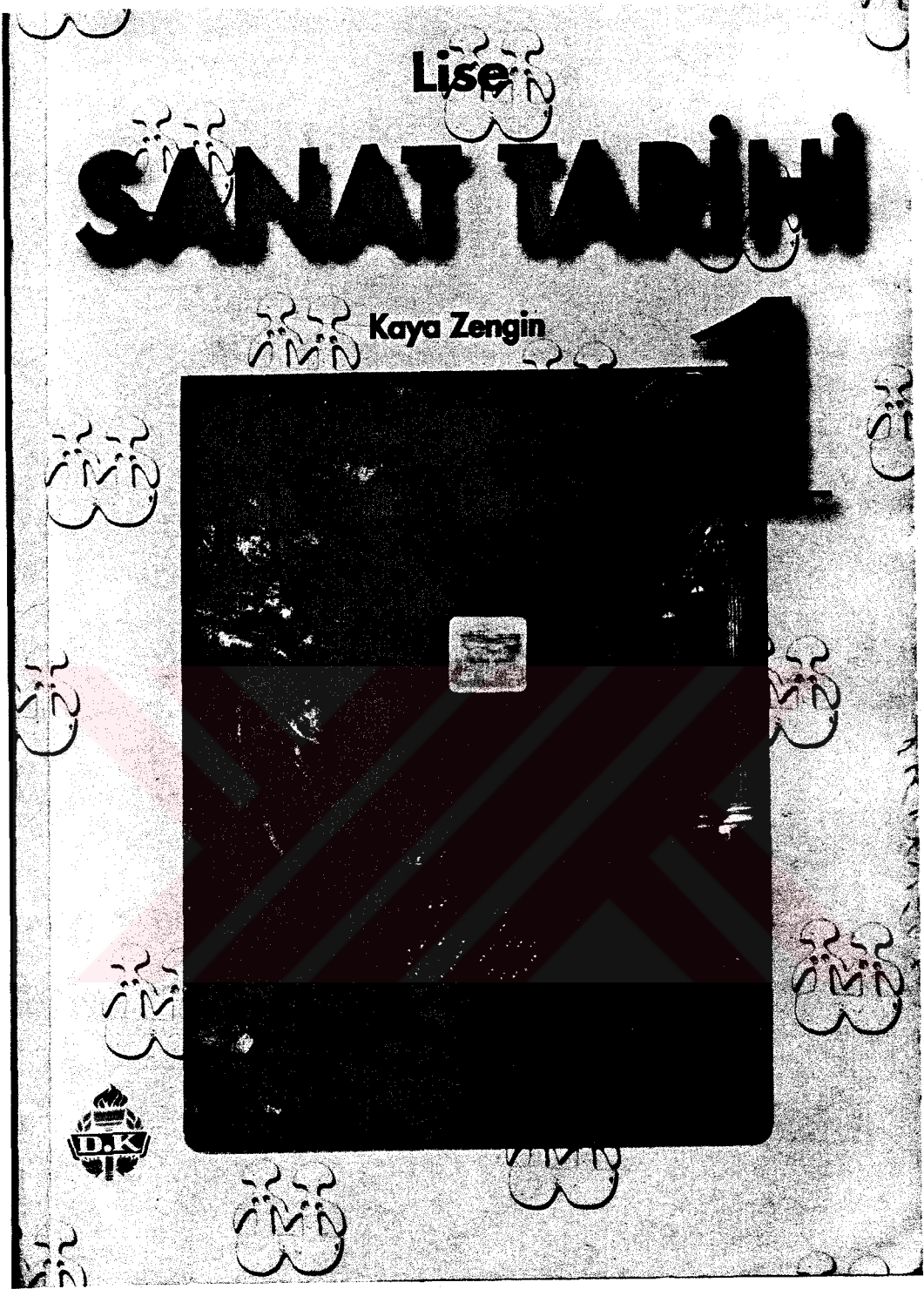
b)Doktor Tulp’un Anatomi Dersi

c)Orgaz Kontu’nun Cenaze Töreni

d)Azize Teresa

e)Apollon ve Daphne” (Şahin,2002)

Bu sorunun da neyi amaçladığı belirsizdir. Aynı konu üzerine birçok ressam çalışmıştır. Bu yüzden resim adlarının sorulması yanlıştır. Ayrıca görsel bir dayanak olmadan resim adlarının ezberlenmesi, öğrenciye ne kazandıracaktır? Bu yolla edinilen bilginin kalıcı olması ise imkânsızdır. Öğrenci Rembrandt’ın yapıt adlarını değil sanatını, üslubunu, sanat tarihine katkısını öğrenmelidir.

Şekil 4.2. Kaya Zengin'in Sanat Tarihi 1 Ders Kitabı Kapağı

4.2.Yazar Kaya Zengin'in Sanat Tarihi Ders Kitabı

Kaya Zengin tarafından yazılan “Sanat Tarihi I” ders kitabı Ders Kitapları Anonim Şirketi tarafından yayımlanmıştır. Lise 10. sınıfları için hazırlanmış, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 18-05-2001 tarih ve 286 sayılı kararı ile 2000-2001 öğretim yılından itibaren beş yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir(Zengin, 2003) (Şekil 4.2)

4.2.1.İçerik Düzeni

Lise Sanat Tarihi 1 kitabının ön bölümü, iç kapak, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi ve içindekiler kısımlarından oluşmaktadır. Orta bölüm üniteler halinde konuların açıklandığı bir bölümdür. Üniteler; hazırlık çalışmaları, konu anlatımı, değerlendirme soruları ve ünite testi bölümlerinden oluşur. Bazı ünitelerin sonlarında okuma parçaları da yer almaktadır. Arka bölümde ise testlerin cevap anahtarı, sanat tarihi ile ilgili terimlerin çizimlerle desteklenerek açıklandığı sözlük ve yararlanılan kaynaklar kısımları bulunur.

Kitap, Sanat Tarihine Giriş, Tarih Öncesi Çağlarda Anadolu, İlk Çağda Anadolu, Ön Asya Uygarlıkları, Anadolu'da Yunan, Roma ve Bizans Sanatı, Orta Çağ Avrupa Sanatına Genel Bakış, Rönesans Sanatı, Maniyerizm ve Barok Sanatı, 19. Yüzyıl ve Sonrası Sanat Akımları başlıklarını taşıyan dokuz üniteden oluşmaktadır.

4.2.2. Görsel Düzen

Kitapta yapıtların fotoğraflarının baskı kalitesi düşüktür. Resimlerde ayrıntıları görmek, resimden yola çıkarak yorumlar yapmak güçtür. Buna rağmen olumlu bir özellik olarak konu anlatımında haritalardan yararlanıldığını görebiliyoruz. Plan, yerleşim yerleri çizimleri ve yapı kesitleri de kullanılmıştır.

Kitapta resimlerin açıklayıcı alt yazıları bulunmamaktadır. Ayrıca sanat yapıtlarının tarihleri resim altlarında belirtilmemiştir. Bazı eserlerin günümüzde nerelerde buldukları belirtilmiş, bazılarının ise belirtilmemiştir.

Resim seçiminde bir takım hatalar görüyoruz. Carra'nın fütürist bir resim örneği sayılabilecek “Penceredeki Kadın” adlı eseri metafizik akımın örneği olarak verilmiştir. Bu örnekler çoğaltılabilir (Zengin, 2003).

4.2.3.Dil

Genel olarak her kitapta yalın bir dil kullanılmıştır. Cümleler kısadır ancak bazen terim yüklü dil, sorun yaratmıştır. Kitapta bulunan birkaç dilbilgisi hatası dışında dil hatası pek bulunmamaktadır.

Bu hatalardan biri, kitabın 18. sayfasında bulunmaktadır;

“Buralarda her dönemin özelliğini yansıtan çeşitli aletler, süs eşyaları, duvar resimleri, idol adı verilen küçük tanrı heykelcikleri, dikdörtgen planlı, önünde bir giriş bölümü olan ve megaron tipi konutlar karşımıza çıkar.” tümcesinde “ve” bağlacı gereksiz olarak kullanılmıştır. (Zengin, 2003)

Sayfa 43’te ikinci paragrafta geçen “Mısırdı” sözcüğüne gelen çekim ekinin kesme işareti ile ayrılmadığını görüyoruz. Oysa özel adlara gelen çekim ekleri kesme işareti ile ayrılır (Zengin, 2003).

Sayfa 118’de ise birbirinden ayrı yazılması gereken “zarifhareketlerin” sözcükleri birleşik yazılmıştır (Zengin, 2003).

Sayfa 132’de Monet’nin “Rouen Katedrali” adlı tablosu “Romen Katedrali” olarak yazılmıştır (Zengin, 2003).

Kitapta ifade yanlışlıkları bulunmaktadır. Örneğin; sayfa 124’te “ağırbaşlı üslup” sayfa 125’te “ciddi ve sade güzellikte eserler” ya da sayfa 89’da “çekici yapılar” gibi ifadeler rastlıyoruz (Zengin, 2003). “ Ağırbaşlı”, “ciddi”, “çekici” gibi insana has sıfatların cansız varlıkları tanımlarken kullanılmasını ifade yanlış olarak değerlendiriyoruz.

Kitapta lise öğrencisine yabancı bir terimle, yanlış bir ifadenin kullanımı da bulunmaktadır. Sayfa 87’de üçüncü paragrafta geçen: “Üsluplaşmamış ve kiliselerin içini hedef alan bir süsleme karşımıza çıkmaktadır.” tümcesinde ifade bozukluğu görülmektedir. Tümcenin neyi ifade ettiği açık değildir. 82.sayfada yer alan: “Latin İstilasının sanatçıların üzerinde bıraktığı etki doğu ve batı üsluplarının Bizans Sanatı içinde çekişme ortamı bulabilmesidir.” tümcesi ise anlaşılır olmaktan tamamen uzaktır(Zengin, 2003)

Dilin kullanımı açısından diğer sanat tarihi ders kitaplarına göre daha az hata bulunsa da diğer ders kitaplarında varolan dil sorunu, bu kitapta da bulunmaktadır.

Bu sorun ise konu anlatımında ayrıntılara çok fazla girilmesi nedeniyle kitap dilinde oluşan terim yoğunluğunun anlatım dilinde yarattığı problemlerdir. Örneğin; kitabın

85. sayfasında geçen: “Yontma taş yerine kesme taş, değiştirilen tonoz taşıyıcıları, küp biçimli sütun başlıkları, orta nefin yükseltilmesi, koro (apsisle transept arasında, kilise korosunun bulunduğu kısım) bölümünün altına kripta adı verilen yeraltı kilisesinin konulması, daha sonralarıysa tonozlarla örtülmesi önemli yeniliklerdir” tümcesinde ayrıntıların bu yoğunlukta verilmesi, dili sıkıcı ve zor anlaşılır hale sokmuştur (Zengin, 2003).

4.2.4.Konuların Sunuluşu

Kitapta konular ünitelere bölünmüştür. Her ünite; konulara ilişkin terimlerin, konuya hazırlık olan bilgilerin ya da öğrencinin yakın çevresi ile anlatılan konu arasında bağlantı kurabilmesini amaçlayan araştırma ödevlerinin verildiği “Hazırlık Çalışmaları” bölümü ile başlamaktadır.

Konuların sunumunda seçilen yöntem, anlatılan konuya göre küçük değişiklikler göstermekle birlikte, anlatılan dönemin veya uygarlığın sanatının mimarlık, resim, el sanatları gibi alt bölümlere ayrılarak açıklanmasıdır. Örneğin; Yunan Mimarisi; Dor, İyon, Korinth nizamı gibi alt başlıklar halinde anlatılırken, Roma mimarisi; tapınaklar, tiyatrolar, amfiteyatrolar, stadyumlar, forumlar, bazilikalar, hamamlar, su kemerleri, taklar ve kent giriş kapıları, sütunlu caddeler, evler, saraylar olarak alt başlıklara ayrılmıştır. Bu ayırmda Roma sanatının mimarlık alanında gelişmiş olması etkili olmuştur. Aynı şekilde Yunan Heykel Sanatı, Roma Heykel Sanatına göre daha ayrıntılı açıklanmıştır.

Konu anlatımında seçilen yöntem, diğer kitaplarda olduğu gibi sanat döneminin genel özelliklerini anlattıktan sonra, sanat yapıtı veya sanatçı örneklerini vermektir. Bu yöntem, konuların fazla oluşu ve gereksiz ayrıntıya yer verilmesi nedeniyle problem yaratmıştır.

Kitapta sanat tarihi ile ilgili bilgi hataları bulunmaktadır. Sayfa 115’te yer alan son paragrafta: “Flaman ülkesi bu dönemde Karşı-Reformasyonun kalesi durumundadır. Resim sanatı Katolik etkisi altında gelişme gösterir.” bilgisi bulunmaktadır(Zengin, 2003). Bu tümcede Flaman ülkesi yerine Flaman ülkeleri sözcüğünü kullanmak daha doğrudur. Çünkü Flaman bugünün Hollanda, Belçika gibi kuzey ülkelerini kapsayan geniş bir alandır. Ama asıl yanlış, bu ülkelerin Karşı-Reformasyon’un kalesi ve katolik olduklarını iddia etmektir. Bu ülkeler, Karşı-Reformasyon’un değil Reformasyon’un kalesidir; ayrıca Katolik değil Protestan mezhebine mensupturlar.

Barok mimarinin özellikleri anlatılırken sayfa 120’de geçen “Merkezi planlı Rönesans yapılarının yerini uzunlamasına dikdörtgen yapılar almıştır.” bilgisi vardır (Zengin, 2003). Oysa Barok mimaride merkezi plan terk edilmemiş, kullanılmaya devam edilmiştir.

Sayfa 123’te Neoklasik Mimari konusuna değinirken Andrea Pallodio’nun bu mimarinin temellerini attığı ifade edilmiştir (Zengin, 2003). Anlatımda, sanatçının yaşadığı yüzyıl, dönem belirtilmediğinden, öğrenci tarafından Pallodio’nun Neoklasik dönem mimarı olarak anlaşılması ihtimali doğmaktadır.

“19. Yüzyıl ve Sonrası Sanat Akımları” ünitesinde sanat akımlarının tanıtımında eksiklikler bulunmaktadır. Örneğin; Dadaizmin günümüz sanatını yapıt-mekan ilişkisi açısından etkilediği veya Freud’un bilinçaltı çözümlerinin Sürrealist sanatçılara etkileri gibi üzerinden atlanamayacak bilgilerin kitapta bulunmaması önemli eksikliklerdir.

Ünite sonlarındaki değerlendirme ve test sorularında sanat dönemlerinin biçimsel özellikleri, bu özelliklerin çıkış nedenleri, sanat dönemleri arasındaki etkileşimler vb. yorum gerektirecek, üzerinde düşünülecek tipte sorular bulunmamaktadır.

SANAT TARİHİ

1

LİSE II

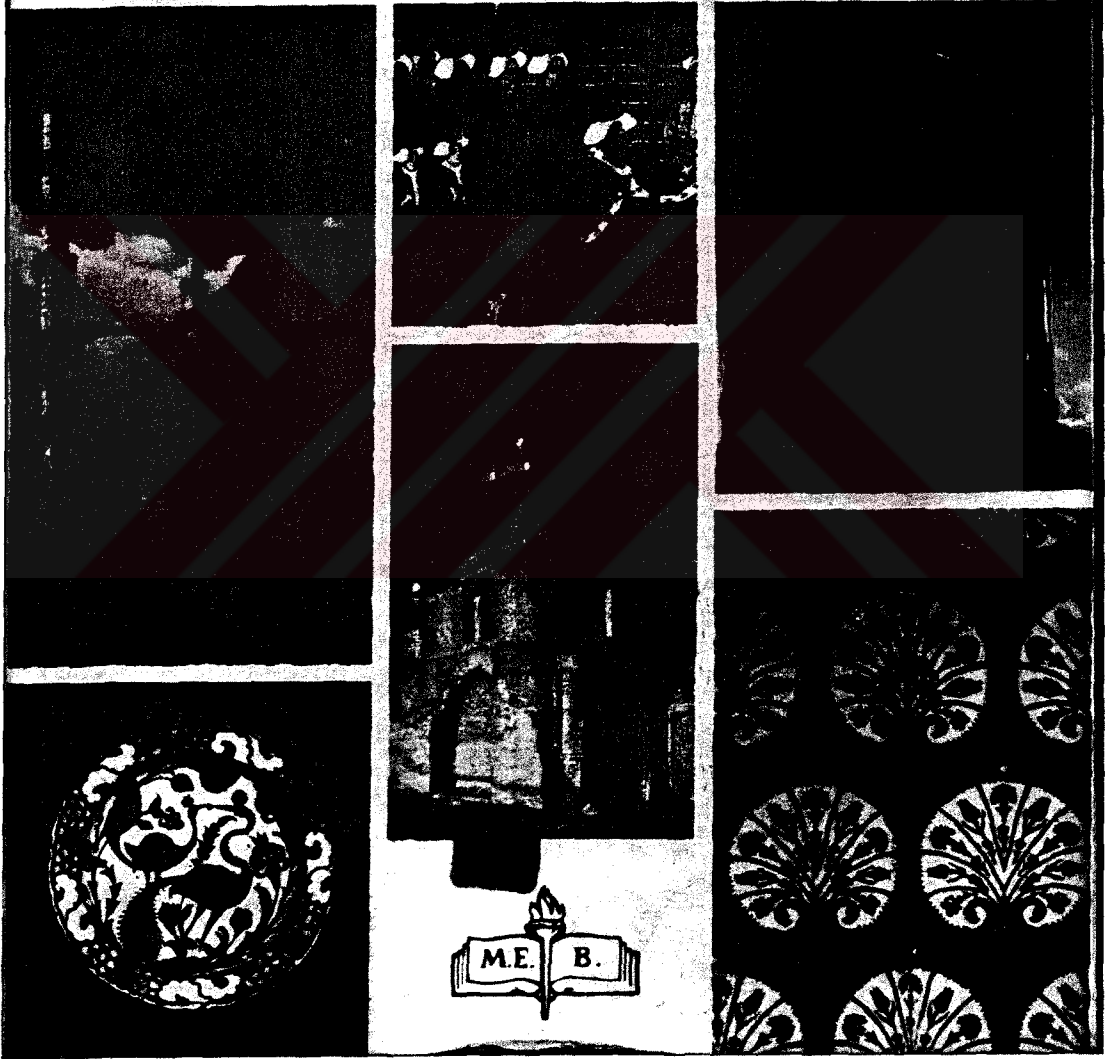
Şekil 4.3. Milli Eğitim Bakanlığı'nı Yayını Sanat Tarihi 1 Ders Kitabı Kapağı

SANAT TARİHİ

2

LİSE III

Şekil 4.4 Milli Eğitim Bakanlığı'nı Yayını Sanat Tarihi 2 Ders Kitabı Kapağı

4.3.Kurul Tarafından Yazılan, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Sanat Tarihi Ders Kitapları

Sanat Tarihi 1 Lise II kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 18-05-2001 gün ve 224 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir (Ölmez ve Diğ.,2001a) (Şekil 4.3).

Sanat Tarihi 2 Lise III adlı kitap, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun aynı tarihli, 223 sayılı kararıyla ders kitabı olarak kabul edilmiştir. İki kitap da Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın 17-08-2001 gün ve 5302 sayılı onayı ile Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi tarafından yayımlanmıştır (Ölmez ve Diğ.,2001b)(Şekil 4.4) .

Bu ders kitapları Erkan Ölmez, Sevinç Uysal, Gülten Kınık, Nursen Ceylan, Raşit Birol Ögel, Mehmet Metay Erdoğan'dan oluşan bir komisyon tarafından yazılmıştır.

4.3.1.İçerik Düzeni

Diğer sanat tarihi kitaplarında olduğu gibi bu kitaplar da ön bölüm, orta bölüm ve arka bölüm olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Her iki kitapta da, iç kapak İstiklal Marşı, Atatürk 'ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk'ün resmi, içindekiler bölümünden oluşan ilk bölüm, ardından ünitelerden oluşan orta bölüm gelmektedir. En son bölümde, testlerin yanıt anahtarı, sözlük ve kaynakça bulunmaktadır.

Birinci kitapta Sanat Tarihine Giriş, Tarih Öncesi Çağlarda Anadolu, İlk Çağda Anadolu, Ön Asya Uygarlıkları, Anadolu'da Yunan, Roma ve Bizans Sanatı, Orta Çağ Avrupa Sanatına Genel Bakış, Rönesans Sanatı, Maniyerizm ve Barok Sanat ve 19. Yüzyıl ve Sonrası Sanat Akımları üniteleri vardır (Ölmez ve Diğ.,2001a).

Sanat Tarihi II kitabında ise Türkler Anadolu'ya gelmeden Önce Türk Sanatının Geçirdiği Evrelere Genel Bakış, Büyük Selçuklu Sanatı, Anadolu Selçuklu Sanatı, Beylikler Sanatı, Osmanlı Sanatı, Türk El Sanatları ve Cumhuriyet Dönemi Türk Sanatı üniteleri yer alır(Ölmez ve Diğ.,2001b).

4.3.2.Görsel Düzen

Kitaplarda görsel kaynak olarak ünlü yapıtların resimleri, planlar ve çizimler kullanılmıştır. Harita bu kitapların ikisinde de bulunmamaktadır.

Resim sayısı fazla tutulmasına rağmen resim boyutları küçük değildir. Ancak resimlerin baskı kalitesi iyi değildir. Resimlerin alt yazısında açıklama ve tarih bulunmamaktadır. Yapıtların sergilendikleri yerler, her resim alt yazısında olmasa bile genellikle verilmiştir. Sanatçıların tanıtılmasında seçilen sanat yapıtlarının, anlatılan sanatçının en tanınmış yapıtı olması gereklidir. Örneğin Sanat Tarihi I kitabında, Velasquez'in "Sevilalı Sucu" adlı resmi yerine "Las Meninas" ın konulması daha yerinde olurdu (Ölmez ve Diğ.,2001a).

4.3.3. Dil

Milli Eğitim Bakanlığı yayını olan bu kitapta da dizgi hatalarına rastlamaktayız. Sanat Tarihi II kitabının 10. sayfasında: "resim" yerine "reim" yazılması, 11.sayfada ise satıra sığmayan "mesajlar" sözcüğünün "mesajla-r" biçiminde kesilmesi varolan dizgi hatalarına örnektir (Ölmez ve Diğ.,2001b).

Bunların dışında farklı dillerde yazılan sanatçı isimlerinin yazılışında da yanlışlıklar vardır. Örneğin Sanat Tarihi I kitabında 84. sayfada Rembrandt'ın adı, "Rembrandt Harmensz Fanrijn" olarak yazılmıştır (Ölmez ve Diğ.,2001a).

İfade bozukluğu ve dilbilgisi hataları, bu kitaplarda çok fazla bulunmamaktadır.

Kullanılan dil, daha sadedir ama ayrıntılar içinde boğulan anlatım dilinin anlaşılması ve okunması bu kitaplarda da problemlidir.

4.3.4.Konuların Sunuluşu

Bu sanat tarihi kitaplarında ünite konularını sunmak için seçilen yöntem diğer kitapların benzeridir.

"Sanat Tarihine Giriş" ünitesinde, sayfa 8'de, sanatın tanımı yapılmış; ardından sanat türleri açıklanmıştır. Sanatın tanımı şöyledir: "Sanat, bir duygunun, bir düşüncenin, bir tasarımın veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı ve bunun sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılıktır." (Ölmez ve Diğ.,2001a). Sanat üretimi etkinliğini "üstün yaratıcılık" olarak tanımlamak tartışmaya açık bir değerlendirmedir. Çünkü bu tanım; sanatı herkeste olmayan, doğuştan gelen bir yetenek olarak sunmaktadır. Yaratıcılık, yaşantılarındaki farklı etkenlerle ve yönelimlerle toplumun değişik katmanlarında yer alan kişilerde gelişebilecek bir olgudur. Yaratıcılık, doğru yaklaşım ve eğitimle birçok insanda gelişebilecek-geliştirilebilecek bir niteliktir, "üstün" değildir.

Sayfa 9’da yapılan sanat türlerinin tanımlarında “sinema”nın bulunmaması önemli bir eksiklikdir(Ölmez ve Diğ.,2001a).

Sayfa 10’da ise sanat tarihi şu sözcüklerle tanımlanmaktadır: “Sanat tarihi; tarihsel bakış açısı içersinde sanatçıların (mimar, heykeltıraş, ressam) yaşamlarını, yapıtlarını aydınlatan ve bunların etkilerini ve ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır.” (Ölmez ve Diğ.,2001a). Bu tanım günümüzde oldukça geniş bir alanı kapsayan sanat tarihinin sınırlarını, sadece sanatçıları inceleme konusu yaparak daraltmıştır. “Sanat tarihi sanatçıların tarihidir.” yaklaşımı oldukça gerilerde, Vasari’nin bu alanda ilk sayılabilecek çalışmayı yaptığı 16.yüzyılda kalmıştır.

Birinci kitapta, ikinci ünite de ise Tarih Öncesi Anadolu’da yaşanan çağların genel özellikleri anlatıldıktan sonra bu çağların yaşandığı yerleşim yerlerinin ayrıntılı anlatımı bulunur. Diğer ünitelerde ise sanat dönemlerinin genel özellikleri anlatımını; mimari, resim, el sanatları alt başlıkları ile ayrıntıların sunumu izler. Seçilen yöntem aynıdır. Ayrıntı bolluğu önemli bilgilerin atlanmasını beraberinde getirmiştir.

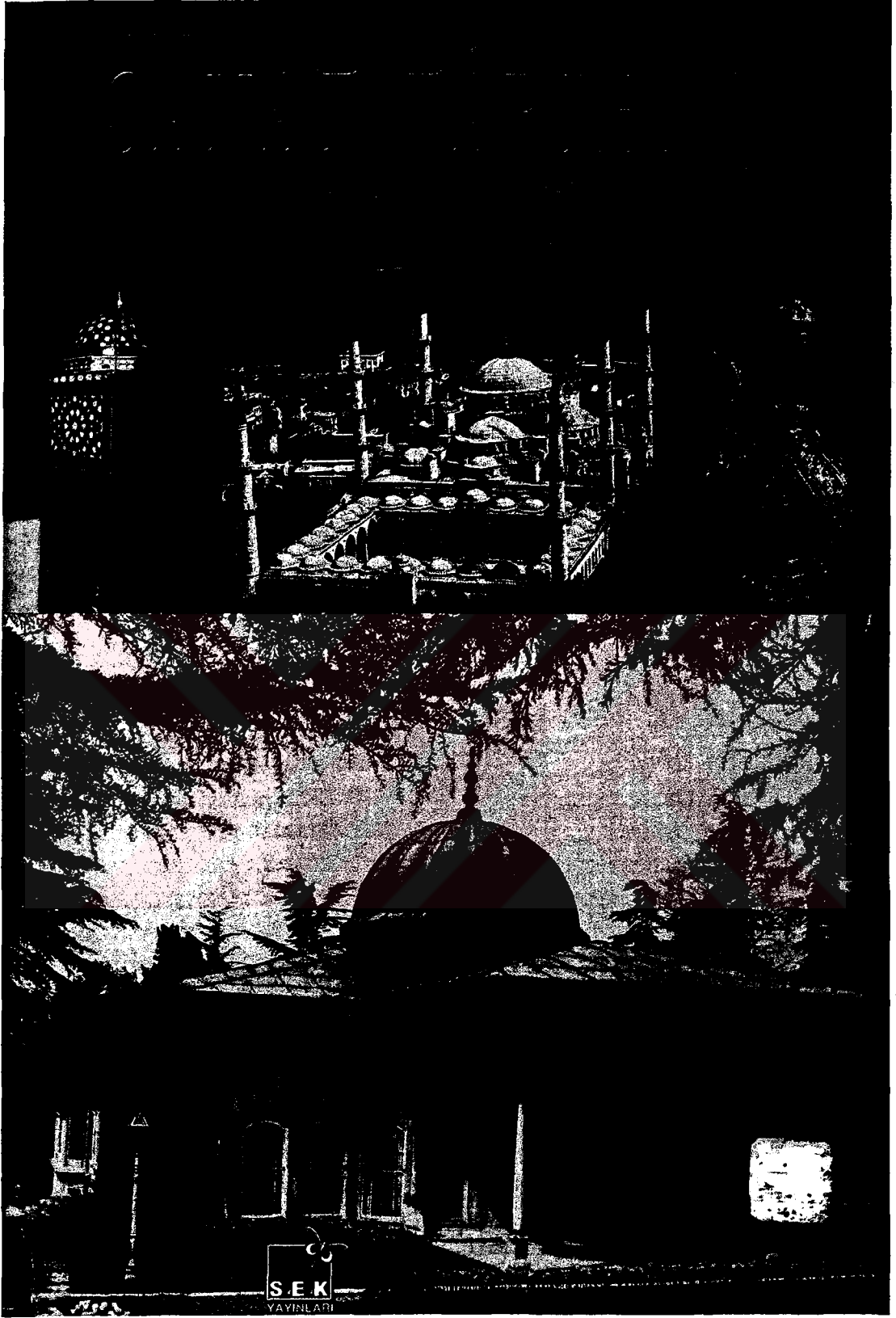
Sanat Tarihi I kitabında, sayfa 48’de Yunan Heykeli anlatılırken Helenistik dönemin örneği olarak “Laokoon ve Oğulları” heykel grubu tasvir edilmiştir (Ölmez ve Diğ.,2001a). Bu heykel grubunun tanıtımında: “figürler canlılıktan ve hareketten yoksundur” ifadesi bulunmaktadır. Tam tersine figürler acı karşısında duyulan ifadeyi ve yılanların saldırısından kurtulmaya çalışan insanların hareketlerini, kasların gerilişine kadar ayrıntılı olarak vermektedir.

Kitaplarda bulunan sorular analiz ve sentez yapmayı gerektiren öğrenciyi düşünmeye iten araçlar değil, sadece bilgilerin öğrenilip öğrenilmediğini denetleyen sorulardır.

Sanat Tarihi II kitabında sayfa 100’de bulunan sorular bu yaklaşıma örnektir:

“1- Birinci Ulusal Mimarlık Akımının önemli mimarları kimlerdir? Eserlerine örnekler veriniz.

2-İkinci Ulusal Mimarlık Akımının öncü sanatçıları kimlerdir?” (Ölmez ve Diğ.,2001b).

Şekil 4. 5. İbrahim Aras'ın Sanat Tarihi 2 Ders Kitabı Kapağı

4.4.Yazar İbrahim Aras'ın Sanat Tarihi Ders Kitabı

İbrahim Aras'ın yazarı olduğu, "Liseler İçin Sanat Tarihi 2" adlı sanat tarihi ders kitabı, Sek Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 16-05-2002 tarih ve 191 sayılı kararı ile liseler için beş yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir (Aras, 2002)(Şekil 4.5).

4.4.1.İçerik Düzeni

Kitap; iç kapak, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, İstiklal Marşı, Atatürk resmi ve içindekiler bölümünden oluşan bir ön bölüm, üniteler halinde konuların sunulduğu bir orta bölüm, yanıt anahtarı, sözlük ve kaynakçadan oluşan bir arka bölümden oluşmaktadır.

Her ünite; ünite konusuna hazırlamak amacını taşıyan "Hazırlık Çalışmaları" bölümü, konuların başlıklar, alt başlıklar halinde sunulduğu orta bölüm, ünite ile ilgili öğretilen bilgileri yoklayan, ünite sonlarında ise "değerlendirme çalışmaları" ve "ünite testi" bölümleri bulunmaktadır.

Kitapta bulunan ünitelerin başlıkları ise şunlardır: Türkler Anadolu'ya Gelmeden Önce Türk Sanatının Geçirdiği Evrelere Genel Bakış, Büyük Selçuklu Sanatı, Anadolu Selçuklu Sanatı, Beylikler Sanatı, Osmanlı Sanatı, Türk El Sanatları, Cumhuriyet Dönemi Türk Sanatı.

4.4.2.Görsel Düzen

Kitapta bulunan görsel kaynakları önemli yapıtların fotoğrafları, yapı planları ve harita olarak gruplandırabiliriz.

Kitapta bulunan fotoğrafları, diğer sanat tarihi ders kitaplarında bulunanlar ile kıyasladığımızda baskı kalitesinin görece daha iyi olduğunu söyleyebiliriz. Ancak resim sayısının fazla, resim boyutlarının küçük olması, yapıt fotoğraflarında görülmesi gerekli olan ayrıntıların görülebilmesini imkânsız kılmıştır. Örneğin; Sultan II. Mesut Kulesi'nin fotoğrafı olan Sayfa 30'daki Resim 31'de yapıt betimlenirken anlatılan kûfi kitabeler, bitki motifleri ve geometrik şekiller görülmemektedir(Aras,2002). Resimlerin tarihlerinin olmaması ve resim altlarında gösterilen yapıtı açıklayan birkaç tümcelik bir yazının bulunmaması da kitapta bulunan diğer görsel sorunlardır.

Lise on birinci sınıf öğrencileri için hazırlanan kitabın ünite konuları, lise müfredatına uygun olarak Türk Sanatı, dolayısıyla da Türk Mimarlığı yoğunluktadır. Bu yüzden kitapta, yapı planları ve çizimlerinin sayısı fazla tutulmuştur. Ancak planları ve çizimleri öğrencinin anlayabilmesi için gerekli olan, hangi şekillerin hangi yapı birimine ait olduğunu gösteren herhangi bir açıklayıcı tablo bulunmamaktadır.

Bu kitapta konuların daha iyi kavranmasını sağlayacak, tarih ve coğrafya bilgilerini pekiştirecek haritaların kullanımının yetersiz olduğunu söyleyebiliriz. Tüm kitapta sayfa 10'da bulunan Harita 1 dışında harita kullanılmamıştır.

Kitabın 102. sayfasında çini sanatı konusunun altında çini teknikleri tanıtılırken, Resim 150'deki keramik, resim alt yazısında, "haliç işi tabak" olarak tanımlanmaktadır (Aras,2002). Oysa buradaki fotoğraf haliç işi bir keramiğe ait değildir.

4.4.3. Dil

Kitapta dilbilgisi açısından yanlış kullanımlar bulunmamaktadır. Kitabın bu açıdan özenli bir şekilde hazırlandığını söyleyebiliriz. Noktalama işaretlerinin kullanımı da doğrudur ve çok uzun cümleler kullanmaktan kaçınılmıştır.

Yine de kitapta kullanılan anlatım dili sorunludur. Çünkü mimari ile ilgili konuların yoğun olduğu bu kitapta dil, mimari terimlerle yüklüdür. Bu konu hakkında bilgisi olmayan lise öğrencisi için kitabın anlatım dili anlaşılır değildir. Üstüne üstlük kullanılan mimari terimlerin yeteri kadar açıklanmaması kullanılan dili daha da problemlili hale getirmiştir. Buna 53. sayfanın 2. paragrafında yer alan Evdir Han'ın tanıtımını örnek olarak verebiliriz:

"Tamamen kesme taştan yapılan kervansarayın portalinde, taş işçiliğinin en güzel örneklerini görmek mümkündür. Dıştan köşe sütunları, işlenmiş yıldız geçmelerden geniş bordürleri, birbirine düğümlenmiş daireler ve baklavalardan oluşan sivri kemer frizli, dehliz gelir, ardından geniş bir avluya çıkılır. Avlunun etrafında beşik tonozlu odalar bulunur." (Aras,2002).

Bu anlatımda bahsi geçen yıldız geçmeler, sivri kemer frizli portal, dehliz, beşik tonoz terimlerinin anlamını bilmeden, resimlerini görmeden bu paragrafi okuyan kişinin paragrafi anlaması imkânsızdır. Bırakın bu terimlerinin resmini, kitapta Evdir Han'ın dahi resmi yoktur. Yapıtların bir tür kataloğu gibi görünen kitabın dilinin kuruluşu ve tek düzeliği, kitabın okunmasını sıkıcı bir duruma sokmaktadır. Hâlbuki

bir ders kitabının dilinin; kişilikleri, seviyeleri ve birçok özelliği birbirinden farklı olan öğrenci grubunun anlayabilmesi ve ilgisini çekmesi için sürükleyici ve ilgi çekici olması gereklidir.

4.4.4.Konuların Sunuluşu

Kitabın her ünitesinde, konuları açıklamak için aynı yöntem izlenmiştir. Önce tanıtılan sanatın hangi bölgede, hangi tarihler arasında görüldüğü kısaca anlatılmış, sonra dönemin sanatı; mimari, resim gibi alt bölümlere ayrılarak incelenmiştir. Bazı bölümlerde mimari; dini, sivil, askeri mimari ayrımlarıyla açıklanmıştır. İzlenen yöntem, genelden özele, bütünden parçaya doğrudur.

Açıklanan sanatın genel özellikleri verilirken, yeteri kadar görsel malzemeye dayanılmamış, anlaşılır bir dil ve genel bir anlatım kullanılmamıştır. Konu anlatımında ağırlık, yapıt tanıtımına verilmiştir. Yöntemdeki bu dengesizlik konu anlatımını başarısız kılmaktadır. Bu durum ayrıntıların fazlalığı ile sonuçlanmıştır. Örneğin, sayfa 92’de Osmanlı Sivil Mimarlığı tanıtılırken, “Kervansaraylar ve Hanlar” bölümünde genel girişte hanların nerede, hangi amaçla yapıldığı, hangi malzemelerin kullanıldığı anlatılmıştır. Bu dönem kervansaraylarının ve hanlarının Selçuklu hanlarının plan şemalarını izledikleri belirtilmiştir. Bunun dışında mimari özelliklerine dair bir özellik açıklanmamıştır. Ancak örnek sayısı fazla tutulmuştur. Bu bölümde, Bursa Issız Han, Diyarbakır Hüsrev Paşa Hanı, Ankara Kurşunlu Hanı, Bursa Geyve Hanı, Bursa Koza Han, Bursa Mahmut Paşa Fidan Hanı ve Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı tanıtılmaktadır (Aras,2002). Örneklerin bu kadar çok olması, tanıtımlarının yetersizliğini beraberinde getirmiştir. Yetersizliğin dışında gereksiz ayrıntı verilmiştir. Örneğin, sayfa 94’de Bursa Bedesteni şu şekilde tanıtılmaktadır:

“Osmanlı Döneminde ilk bedesten Yıldırım Bayezit tarafından Bursa’da yapılmıştır. Bu bedesten, daha sonra yapılanlar için tam bir örnek oluşturmuştur. Altı kare paye üzerine 14 kubbeli orta bölümü, tonoz örtülü 32 depo ve 68 dükkânla çevrilidir. Bedesten 4 kapıyla dışa açılmıştır. Almaşık duvarları bir sıra kesme taş, üç sıra tuğla örtülüdür.” (Aras,2002).

Sanat tarihi ile ilgili terimlerin tanımı, metin içinde verilmiştir ancak terimleri gösteren çizimler yoktur.

Tüm bu yöntem sorunlarından başka kitapta, sanat tarihine dair bilgi yanlışlıklarının ve bazı eksikliklerin bulunduğunu görüyoruz.

11. sayfada Resim 4'ün alt yazısında Noin Ula'da bulunan belleme üzerinde bir grifon ile geyiğin mücadelesinin gösterildiği belirtiliyor. Aynı sayfada bellemenin tanıtıldığı yazıda ise grifon, arslan olarak tanımlanmıştır (Aras,2002).

15. sayfada ise Sorçuk'ta bulunan at ve fil başından söz edilmektedir ama bu yapıtların nerede bulunduğu, günümüzde nerede sergilendiği ve yapılış yüzyılları verilmemiştir (Aras,2002).

24. sayfada: "Friz genel olarak kabartmalarla bezeli, şerit biçiminde her tür sanat yapıtıdır." tümcesi bulunmaktadır. Frizin verilen tanımı anlaşılabilirlikten uzak, ayrıca yanlıştır (Aras,2002). Friz, her tür sanat yapıtı değil, mimarlıkta arşitravla korniş arasında yer alan resim, kabartma ya da süslemedir (Turanî,1998). Bunu sanat yapıtı olarak tanımlamak yanlıştır; çünkü sanat yapıtının bir bölümüdür.

54. sayfada "Anadolu Selçuklu Sanatında Mimari ve Süslemede Görülen Yenilikler" başlığı altında pilpayenin tanımı yapılmaktadır (Aras,2002). Pilpaye taşıyıcı bir mimari öğedir, süsleme bölümünde açıklanması anlaşılır değildir.

84. sayfada "Böylece Türk Sanatında bir rönesans (Neoklasik Dönem) başlatılmış oldu." tümcesi yer almaktadır (Aras,2002). Rönesans esas olarak İtalya'da, bunun dışında Avrupa'nın birkaç ülkesinde yaşanmış tarihi bir süreçtir. Gerçekleştiği coğrafi bölge ve gerçekleşmesinde etkin rol oynayan olgular ülkemizde mimarlık alanında yaşanan neo-klâsik dönemden oldukça farklıdır. Bu yüzden böyle bir benzerlik kurulması yanlıştır.

Yine aynı sayfada şu paragraf gözümüze çarpmaktadır;

"Lale Devri'nde, Türk mimarisi eski klasik çizgilerden uzaklaşarak batı üslubunun etkisi altına girer. Mimari yapıtlarda görülen ağırbaşlılık yerini çeşitli süs öğelerine bırakır. Bezemede lale en önemli ve yaygın motiftir." (Aras,2002).

Lale Devri Osmanlı mimarisinde yapı ana kütleleri görünümünde, klasik çizgilerden uzaklaşıldığını söylemek doğru değildir. Ancak ayrıntıda (merdiven korkulukları gibi) ve mimari süslemelerde batılı biçemlerin kullanılmaya başlandığı söylenebilir.

Kitabın 87. sayfasında ise Ortaköy Camii'nden bahsederken: "Camide iki tane ince ve yivli minare bulunmaktadır." şeklinde bir ifade yer almaktadır (Aras,2002).

Gerçekte yivli minareleri olan yapı Ortaköy Camii değil, Dolmabahçe Camii'dir.

Sayfa 88' de ise İshak Paşa Sarayı'nın yapım tarihi; 13. yüzyıl olarak yanlış verilmiştir(Aras,2002). Sarayın yapımı 18. yüzyılda gerçekleşmiştir.

109. sayfada ise: “Selçuklulardan günümüze on sekiz halı örneği gelmiştir. Bunların sekizi Konya Alâeddin Camii’nde, üçü Beyşehir Eşrefoğlu Camii’nde, yedisi ise Eski Kahire (Fustat)’de bulunmaktadır.” ifadesi bulunmaktadır (Aras,2002). Yazarın Konya’da ve Beyşehir’de bulunduğunu iddia ettiği halılar, yıllar önce İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi’ne getirilmiştir, günümüzde de bu müzede sergilenmektedir. Şerare Yetkin, 1974 yılında basılmış olan kitabında 1905 yılında bulunan bu halıların, kitabın yazıldığı tarihte İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi’nde olduğunu bildirir (Yetkin, 1974).

Sayfa 115’te Minyatür sanatı hakkında bilgi verilirken Gentile Bellini’nin yaptığı Fatih Portresi anlatılmaktadır (Aras,2002). Oysa bu yapıt bir tablodur. Portrenin bu bölümde neden bulunduğunun açıklanmamasının, konuyu bilmeyen öğrencide kafa karışıklığına yol açması söz konusudur. Bu bölümde minyatür sanatının ne olduğu, çıkış nedenleri üzerinde hiç durulmamıştır. Bu gerekli bilgilerin yerine bir kaç minyatür örneğinin ismi verilmiştir.

Sayfa 116’da ise Kelile ve Dimne adlı eserin konusu, Hüsrev ile Şirin adlı yapıtın ismiyle ortakmış gibi verilmiş, “Kelile ve Dinme, Hüsrev ve Şirin gibi edebi yapıtlarında resimlendirildiği (Minyatürlerde konu olarak hayvanların dünyası, bitkiler vb. işlenmiştir.) görülür” (Aras,2002).

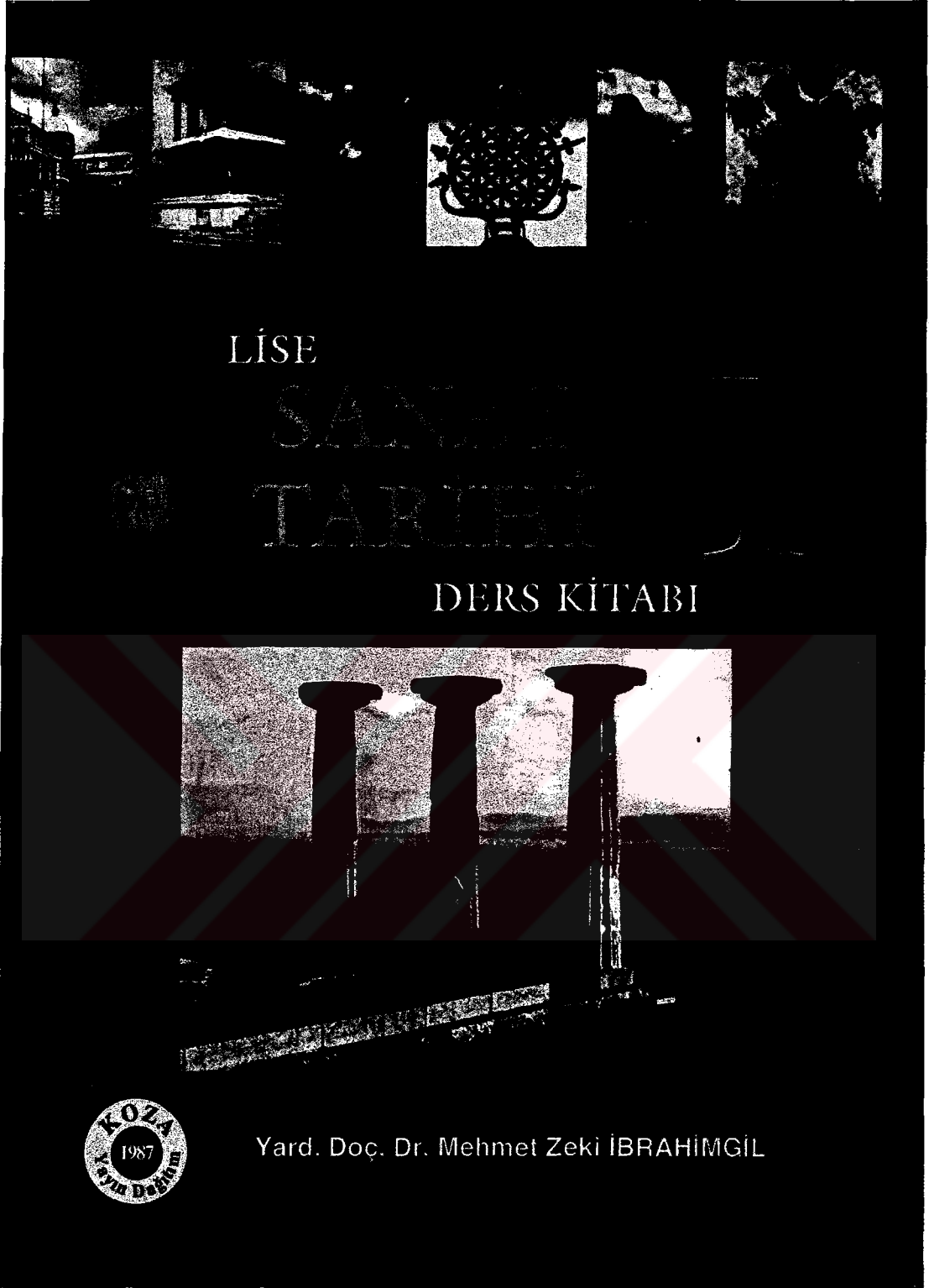
Ünite sonlarında bulunan değerlendirme soruları, ezber bilgi yüklü bu kitabın içeriğine uygun olarak ezber bilginin öğrenilip öğrenilmediğini denetlemektedir.

Örneğin, sayfa 119’da bulunan şu sorunun ne sorduğu anlaşılmamaktadır:

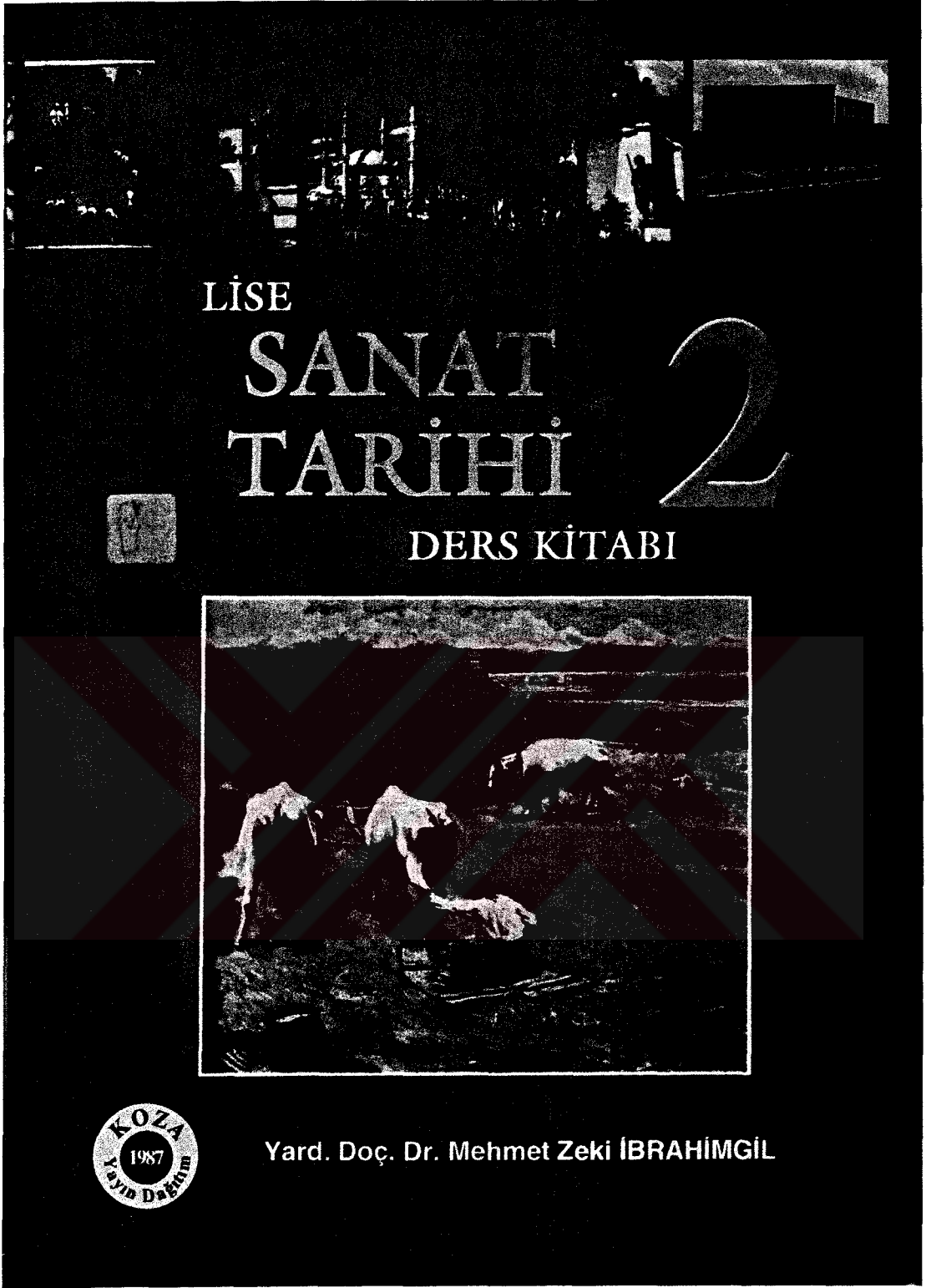
“Aşağıdakilerden hangisi duvar kaplaması ve kap kakak yapımında kullanılır?

- A.Çini
- B. Porselen
- C. Mozaik
- D.Sır.”

Bu soruda yer alan şıklardan, çini ve mozaik duvar kaplamasında kullanılır. Porselen kap kakak türüdür. Öyleyse bu soruda 3 tane doğru cevap vardır (Aras,2002).

Şekil 4. 6. Mehmet Zeki İbrahimgil'in Sanat Tarihi 1 Ders Kitabı

Şekil 4. 7.Mehmet Zeki İbrahimgil'in Sanat Tarihi 2 Ders Kitabı

4.5.Yazar Mehmet Zeki İbrahimgil'in Sanat Tarihi Ders Kitapları

Koza Yayım Basın tarafından basılan Sanat Tarihi I ve II kitapları, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Zeki İbrahimgil tarafından kaleme alınmıştır. Kitaplardan birincisi; Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 23.05.2003 tarih ve 193 sayılı kararı ile 2003–2004 Öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir (İbrahimgil,2003a) (Şekil 4.6). İkincisi ise, aynı tarihte 112 sayılı karar ile 2003–2004 öğretim yılından itibaren beş yıl süreyle okutulmak üzere kabul edilmiştir(İbrahimgil,2003b) (Şekil 4.7). Lise Sanat tarihi 1 ve 2 olmak üzere, lise 10 ve 11. sınıflarda okutulan iki ayrı kitabı inceleyeceğiz.

4.5.1.İçerik Düzeni

Kitaplar, lise Sanat tarihi müfredatı doğrultusunda ünitelere ve konulara ayrılmıştır. İlk kitap 10. sınıflarda okutulmaktadır. Kitap sırasıyla; Sanat Tarihine Giriş, Tarih Öncesi Çağlarda Anadolu, İlk Çağda Anadolu, Ön Asya Uygarlıkları, Anadolu'da Yunan, Roma ve Bizans Sanatı, Ortaçağ Avrupa Sanatına Genel Bakış, Rönesans Sanatı, Maniyerizm ve Barok Sanatı, 19.yy. ve Sonrası Sanat Akımları olmak üzere 9 üniteye ayrılmıştır.

İkinci kitap ise; Türkler Anadolu'ya Gelmeden Önce Türk Sanatını Geçirdiği Evrelere Genel Bakış, Büyük Selçuklu Sanatı, Anadolu Selçuklu Sanatı, Beylikler Sanatı, Osmanlı Sanatı, Türk El Sanatları, Cumhuriyet Dönemi Türk Sanatı olmak üzere yedi üniteden oluşmuştur.

Her iki kitapta da iç kapak, İstiklal Marşı, Atatürk 'ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk'ün resmi, içindekiler bölümünden oluşan ilk bölüm; ardından ünitelerden oluşan orta bölüm gelmektedir. En son bölümde testlerin yanıt anahtarı, sözlük ve kaynakça bulunmaktadır.

Her ünite, “Hazırlık Çalışmaları” başlığı altında üniteye hazırlayan sorular ve araştırma ödevleri olan kısım; ünitelerin konular ve alt başlıklar halinde sunulduğu ve ünite ile ilgili soruların bulunduğu değerlendirme çalışmaları olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bazı ünitelerin sonlarına ise ünite testlerinin ve okuma parçalarının yerleştirildiği görülmektedir.

4.5.2. Görsel Düzen

Kitapların her ikisinde de resimler kalitelidir. Ancak konu sayısının fazlalığı, resimlerin sayısında artışa neden olmuş ve bu durum resim boyutlarının küçülmesine yol açmıştır. Küçülen resimlerde öğrencinin anlayabilmesi için gerekli ayrıntıları görebilmek ise mümkün değildir. Örneğin; I. kitabın 79. sayfasında yer alan Resim 154, Pieter Brueghel'in "Haçın Kaldırılışı" resmini görüntülemektedir (İbrahimgil,2003a). Ama böylesine çok figürlü bir tablo için resmin boyutları o kadar küçüktür ki figürler ve formlar algılanmamaktadır.

Kitapları görsel açıdan incelediğimizde karşımıza çıkan sorunlardan biri de resimlerin alt yazıdır. Resimlerin alt yazılarında açıklayıcı birkaç tümcenin olmaması eksikliklerdir. İbrahimgil'in hazırladığı kitapların resim altlarında açıklayıcı yazılar olmadığı gibi, sanat yapıtlarını gösteren resimlerin altlarında sadece yapıtın adı yazılmış, yapıtların yapıldığı tarih veya yüzyıl ve günümüzde nerede bulunduğunu belirtmek ise gerekli görülmemiştir. Oysa bu bilgiler, hem değişik toplumların yaşadıkları kültürel gelişmeleri hem de öğrencinin zihninde yaşanan tarihi çağların kronolojik süregelişini oluşturabilmek açısından önemlidir.

Ünitelerin başında genel değerlendirme yapılırken, harita kullanılması faydalı olurdu. Bu biçimde öğrencinin coğrafya bilgisini pekiştirmek mümkün olabilirdi. Özellikle belli bir dönemin veya toplumun sanatını anlatırken harita çizimlerinin kullanılması, tamamlayıcı olurdu. Örneğin; Büyük Selçuklu Devleti'nin Kurulu olduğu bölgelerin sanat tarihi ve tarih bilgilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu kitapların her ikisinde de tek bir harita yoktur.

Kitaplarda bazı önemli yapıtların planlarının çizimleri bulunmaktadır. Konularla ilgili terimlerin açıklamalarını destekleyecek çizim veya resim yoktur. Eğitiminin önceki yıllarında yeterli bir sanat eğitimi almayan öğrenci için sanat tarihi terimlerini öğrenmek sorundur. Bu yüzden terimleri öğretirken görsel kaynak kullanımı, sanat tarihi eğitiminin temel dayanağıdır.

4.5.3.Dil

Ders kitaplarında Türkçe'nin doğru kullanımı çok önemlidir. Ana dil daha çok alışkanlık yolu ile öğrenilir. Bu yüzden dilin doğru kullanımı, tüm yayın türleri için gereklidir. Eğitim kurumunun ana dayanakları olan ders kitapları için ise zorunluluktur. Bu açıdan değerlendirildiğinde İbrahimgil'in hazırladığı kitapta kimi

yanlışıklar bulunmaktadır. Bazı birleşik sözcüklerin yazımında hatalar vardır. Örneğin; birinci kitapta sayfa 62'de Yerebatan sözcüğünün "Yere Batan" olarak yazıldığını görüyoruz (İbrahimgil,2003a). Ayrıca sadece Türkçe'nin kullanımında değil, yabancı dillerde yazılan adların yazılışında da yanlışlık yapılmıştır. Sayfa 73'te Ruccellai Sarayı "Rucelai Sarayı" şeklinde yazılmıştır(İbrahimgil,2003a).

Sayfa 37'de Resim 56'nın alt yazısında Kral Kefren'in Sfenks olarak betimlendiği anıtın fotoğrafı, Gize'de sfenks anıtı olarak tanımlanmış (İbrahimgil,2003a). Oysa böyle bir tanımlama Sfenks şeklinde yapılmış tek bir anıt olsaydı doğru olabilirdi. Sfenks; eski Mısırlıların mezarları bekleyeceklerine inandıkları insan başlı, aslan vücutlu bir varlık olarak betimlenen Turani(1998) ve Mısır sanatında sıkça karşımıza çıkan bir figürdür. Sfenks anıtı yerine "Kral Kefren'in Sfenks olarak betimlendiği anıt" olarak tanımlanabilirdi. Yine aynı sayfada büyük harf kullanımında bir hata, "kral kefren" ifadesini görüyoruz. Dilimizde belirli bir kişiden bahsediliyorsa unvanlar da büyük harfle yazılır.

Kitaplarda kullanılan dil, sanat tarihi ile ilk defa karşılaşan bir öğrencini anlayacağı yalınlıkta değildir. Örneğin, sayfa 73'te şöyle bir betimleme bulunmaktadır: "Kilisenin ön yüzü, Eski Roma Zafer Taklarındaki gibi, plasturların taşıdığı sağır kemerlerle bölünmüştür"(İbrahimgil,2003a). Bu betimleme, öğrencinin kavrayabileceği nitelikte değildir. Bu betimlemenin ardından plastırın tanımı verilmiştir. Ancak bu tanımı destekleyecek ne resim ne de şekil vardır. Betimlenen kilisenin resmi de olmadığından "plastır", "sağır kemer", "Roma Zafer Takı" gibi terimleri öğrencinin kavraması imkânsızdır. Öğrenci kitabı anlayamayacağından bu bilgileri ezberlemek dışında bir seçeneğe sahip değildir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitaplarına dair mevzuatına göre, yabancı sözcüklerin yanlarında parantez içinde Türkçe okunuşlarının bulunması gereklidir. I. kitapta sayfa 92'de, bu mevzuata uyulmak adına yabancı bir sözcüğün Türkçe okunuşunun verildiğini görüyoruz. Burada bir yanlışlık bulunmaktadır, Theodore Géricault'un okunuşu "Teodor Gericolt" olarak yazılmıştır(İbrahimgil,2003a). Bunlar, kitabın hazırlanışı sırasında gösterilen özensizliğin kanıtlarıdır.

4.5.4.Konuların Sunuluşu

Kitaplarda ünite başlangıçlarında öğrencileri üniteye hazırlamak amacıyla "Hazırlık Çalışmaları" başlığı altında araştırma, ödev ve tartışma konuları sunulmuştur.

Örneğin; Sanat Tarihi I kitabında ilk ünitenin hazırlık çalışmaları bölümü, şu üç maddeden oluşmuştur:

“1- Sanat, kültür, sanat tarihi kavramalarının anlamlarını çeşitli kaynaklardan öğrenerek defterinize yazınız.

2- Sanat yapıtlarını korumanın önemi ile ilgili bir ödev hazırlayınız. Hazırladığınız ödevi sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.

3- Değişik sanat yapıtları ile ilgili resim, fotoğraf ve el sanatı örneklerini sınıfa getirerek inceleyiniz. Aralarındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğunu söyleyiniz.” (İbrahimgil,2003a).

Kitabın bu bölümleri öğrencileri araştırmaya yönlendirerek derse dahil etmek, ilgilerini konuya yönlendirmek amacını taşımaktadır. Seçilen araştırma konuları işlenecek konuyla bağlantılı olduğundan bu bölüm, bu amacı gerçekleştirebilme niteliğini taşımaktadır.

Bu bölümden sonra, konular başlıklar ve alt başlıklar şeklinde sunulmaktadır.

İlk konuda sanatın tanımı şöyledir: “Sanat ise hoş ve güzel etki oluşturmak amacıyla yapılan çalışmalar; bir yerde insanın, kendini aşma çabasıdır.” (İbrahimgil,2003a). Kuşkusuz sanatın tanımı çok farklı biçimlerde yapılabilir. Ancak bir sanat tarihi kitabındaki tanımın, sanat tarihindeki çağdaş gelişmeleri göz önüne alarak yapılması gereklidir. Sanat; neredeyse bir yüzyılı aşkın bir süreden beri, sadece hoş ve güzel bir etki yaratmak amacıyla yapılmıyor. (Kuşkusuz bu amaçla yapılan türleri de var.) Birçok sanat yapıtı; şaşırtmak, düşündürerek sorgulamak, sorgulatmak amacını taşıyor. Artık çirkin ve çirkinlikler de sanat yapıtının konusudur.

Kitapta, sanat türlerinin sınıflandırılması yapılırken sanat türleri, genel olarak iki gruba ayrılmış: Görsel ve Biçimsel (Plastik sanatlar), Sessel ve Fonetik sanatlar. Sınıflandırmada iki ana başlık belirtilirken, açıklamalarda “Ritmik Sanatlar” ve “Karma Sanatlar” adları bu ana başlıklara eklenmiş ve diğer genel başlıkların sunulduğu yöntemi bunların sunulduğunda da seçilmiş. Bu başlıklar da alt başlıklara ayrılmış. Karma sanatlar başlığı altında yan başlık olarak “Ortaoyunu” sözcüğünü görüyoruz. Ortaoyunu: “ Sahne, perde, dekor, suflör kullanmadan halkın ortasında oynanan Türk halk tiyatrosudur.” şeklinde tanımlanmış. Oysa “ Ritmik Sanatlar” başlığı altında “Tiyatro” yan başlığı ile tiyatro sanatı açıklanmış. Ortaoyunu bir tiyatro türü olduğuna göre sınıflandırmada yeri ritmik sanatlar başlığı altında yer alan “Tiyatro” olmalıydı.

Yazar, bu bölümde tüm sanat dallarını açıklamaya çalışmış ama hitap ettiği öğrenci kitlesinin anlayacağı şekilde sınıflandırma yapmayı bırakın, eğitimi tamamlayan bir okuyucunun bile anlamakta güçlük çekeceği bir yöntem (ya da yöntemsizlik) seçmiş.

Kitabın diğer bölümlerinde de başlık renklerinin farklı olması, görsel algılamayı ve konuların sınıflandırmasının anlaşılmasını daha da zorlaştırıyor.

Kitapta konuların sunuluşunda seçilen yöntem ise çok belirgin değildir. Genel olarak yöntem, sanatçı ve yapıt tanıtımına dayanmaktadır. Konuların sunuluşunda bolca ayrıntı içinde boğulup, önemli bilgilerin atlandığını görüyoruz. İkinci kitapta sayfa 96'da Mimar Kemâlettin Bey şu şekilde tanıtıyor:

“Hendese-i Mülkiye Mektebi'ni bitiren sanatçı Ulusal Mimarlık Akımının kurucularındandır. Berlin'de mimarlık alanında eğitim görmüştür. Kudüs'teki Mescid-i Aksa ve Kubbetü's Sahra camilerinin onarımında çalışmıştır. 1925 yılında Ankara'ya gelen sanatçı, Cumhuriyet Dönemi'nin yeniden düzenlenen Ankara'sında birçok yapının yapılmasında görev almıştır. Önemli yapıtları arasında Ankara Palas (1927), Ankara Gazi İlk Muallim Mektebi (1927), Ankara Devlet Demiryolları gar Müdürlüğü Binası (1928), Ankara İkinci vakıf Hanı (1927), İstanbul Bebek ve Bostancı Camileri (1913), İstanbul Laleli Tayyare Apartmanları ve İstanbul'daki çeşitli vakıf hanları sayılabilir.” (İbrahimgil,2003b).

Bu tanıtımda sanatçının mimari tarz özellikleri ya da mimarimize kattığı yenilikler üzerinde hiç durulmamıştır. Mimarın bitirdiği okullar, temsilcisi olduğu akımın adı ve yapıtlarının sıralanışı yeterli görülmüştür.

Yazar; sanat tarihi eğitimi için önemli bir problem olan disiplinle ilgili terimleri, metin içinde anlatılan konunun hemen ardından açıklamıştır. Bu yöntem, terimle karşılaşıldığında, merak duygusu olduğu an, açıklama yapıldığı için olumlu bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Bu şekilde kalıcı bir öğrenme hedeflenmektedir. Ancak bu yöntemi tamamlayacak görsel malzemenin olmayışı öğrenciyi tanıma anlamak yerine ezberlemeye itmektedir. Derste öğretmenlerin de çoğunlukla bu eksikliği gidermediğini/gideremediğini düşündüğümüzde kaçınılmaz sonuç ezberci eğitimidir, denilebilir.

Kitaptaki bölümlerden biri de her ünite sonunda bulunan “Değerlendirme Çalışmaları” bölümüdür. Bu bölümde amaç; üniteye öğretilen konuların geri dönütünü almak, öğrencinin bilgilerini yoklamak, öğretim hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığını kontrol etmektir.

Kitapta sunulanların ezber bilgi olduğu düşünüldüğünde, değerlendirme çalışmaları bölümündeki soruların da yanıt olarak ezber bilgiyi aramaları doğaldır. Örneğin 1.

kitapta, sayfa 43'te yer alan değerlendirme çalışmalarının 3. sorusu şöyledir: "3. Mısır tapınaklarının Planlarını söyleyerek örnekler veriniz" (İbrahimgil,2003a). Öğrenci planı söyleyerek çizemeyeceğine göre adlarını belirtecektir. İkinci kitapta sayfa 48'de yer alan bir başka soru, bu anlayışın bir diğer örneği olarak sunulabilir. Bu sayfada: "7. türbe ve kümbeti tanımlayarak Anadolu Selçukluları Döneminde yapılan türbe ve kümbetlere örnek veriniz." sorusu bulunmaktadır (İbrahimgil,2003b). Bu sorularda öğrencinin öğrenmesi beklenen bilgiler; tanımlar ve yapıt isimleridir.

Sanat tarihi bilgisi açısından da kitapta yanlışlıklar bulunmaktadır. Birinci kitapta sayfa 35'de: "bu yüzden mumyacılık, Mısır'da çok gelişen bir sanat dalı olmuştur." cümlesi ile karşılaşılıyor (İbrahimgil,2003a). Mumyacılık sanatı adında bir sanat türü yoktur.

2. kitapta ise sayfa 100'de " Ankara Kocatepe Camisi; 19.yy Osmanlı Sanat geleneği ve 20.yy teknolojisinin olanakları bir arada kullanılarak yapılmıştır." tümcesi yer almaktadır (İbrahimgil,2003b). 19.yy Osmanlı Mimari yapıları, genel olarak Batı geleneklerinin izlerini taşır. Yüzyılın sonlarında inşa edilen Bebek Camii, Beylerbeyi Camii gibi yapılar, Osmanlı mimari geleneğine dönüş olarak düşünülebilir. Ama onlarda 16.yy Osmanlı mimarisini kendilerine örnek almıştır. Eğer yazar bu örneklerle dayanarak Kocatepe Camisi'nin 19.yy Osmanlı sanat geleneğine uygun olarak yapıldığını anlatmaya çalışıyorsa, bu bile yanlışlıktır. Çünkü Kocatepe Camii 16.yy'da en belirgin ifadesini bulan 17.yy'da devam eden Osmanlı Klasik Mimarisini takip etmektedir.

5.SANAT TARİHİ EĞİTİMİ HAKKINDA ÖĞRETMENLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

5.1. Galatasaray Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Seza Sinanlar ile Mayıs 2004'te Yapılan Görüşme)

Seza Sinanlar, İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü mezunudur. Sanat tarihi dersi Galatasaray Lisesi'nde uzun yıllardır okutuluyor. Ancak son yıllarda üniversite sınavını kazanabilme kaygısı nedeniyle sosyal bilimler alanını seçen öğrenci sayısı gittikçe azalıyor. Çünkü sosyal bilimler alanını seçen öğrenciler daha az matematik dersi alıyor. Bu yüzden sınavı kazanabilme şansları azalıyor.

Bu sorunu çözebilmek amacıyla hazırlık sınıfına "Sosyal Bilimlere Giriş" adlı bir ders konulmuş. Bu dersin işlenişi içinde genel bir sanat tarihi öğretimi yapılıyor. Bu dersin başında insan bilimleri ve sosyal bilimler karşılaştırması yapılıyor. Analitik düşünme yöntemi kavratılmaya çalışılıyor. Ders, araştırma esaslı ve öğrenci merkezli yürüyor. Grup çalışması yaptırılıyor. Film ve belgesel gösterilerek ders anlatılıyor. Okulda bir sosyal bilimler laboratuvarı var. Burada sanat tarihi ve sosyal bilimlere giriş dersleri işleniyor.

Sanat tarihi dersini 2003–2004 öğretim yılında 4 öğrenci seçmiş. Genel bir sanat tarihi formasyonu uygulanıyor, herhangi bir ders kitabı kullanılmıyor. Derse mağara resmi ve antropoloji ile başlanıyor. Neolitik dönem Anadolu'dan örneklerle anlatılıyor. Tüm ders Anadolu merkezli veya öncelikli olarak Anadolu örnekleri üzerine açıklamalarla paralel gidiyor. Kent yaşamına geçiş örneklerle açıklanıyor. Mezopotamya Gılgamesh Destanı ve Mısır mimarlık sanatı işleniyor. Öğrencilere ara tatil ödevi olarak buraları gezip, görerek hazırlayacakları ödevler veriliyor. Öğrenci araştırmaları destekleniyor. Öğrenciler, çalışmalarını power-point programını kullanarak sunuyorlar. Sanat yapıtlarını nasıl yorumlayacaklarını öğreniyorlar.

Akdeniz çevresi uygarlığı, Herodot Tarihi, Strabon Coğrafyası, Yunan kent devletleri ve İon felsefesi, Troya, Homeros, mitoloji çalışmaları, mitolojinin Roma uyarlaması, Roma ve Yunan sanatı karşılaştırması, Roma teşkilat yapısı,(Osmanlı ve dünya

üzerine bu yapının etkisi), Anadolu merkezli bir dinler tarihi, ikonografi, toplumsal değişimlerin sanat tarihine yansımaları gibi konular işleniyor.

Öntümüzdeki dönem sanat tarihine ilgiyi arttırmak için bir sanat tarihi kulübü kurulması düşünülüyor. Eğer lise sondaki öğrenci sanat tarihini bir önceki yıl almışsa, genel bir alt yapı sağlanmışsa çağdaş sanat konusu lise sonunda işleniyor. Sinema ve grafik sanatı son sınıfta konu olarak işleniyor. Okulun sanat galerilerine yakınlığı dönem dönem sergileri gezme olanağı yaratıyor.

5.2. Bakırköy Yahya Kemal Beyatlı Lisesi (Resim Öğretmeni Emine Çakır ile Haziran 2004'te yapılan Görüşme)

Öğretmenin branşı resimdir. Sanat tarihi kitabı olarak Erkan Ölmez, Sevinç Uysal, Gülten Kınık, Nursen Ceylan, Raşit Birol Ögel, Mehmet Metay Erdoğan'dan oluşan bir komisyon tarafından yazılan, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Sanat Tarihi Ders Kitabı kullanılıyor. Ders sırasında görsel kaynak kullanılmıyor. Sanat tarihi dersi sosyal bilimler alanı için zorunlu ders olmakla birlikte alan dersi olmadığı için öğrenci tarafından ciddiye alınmıyor. Bu dersi seviyesi düşük öğrenci alıyor. Sınıfı geçmekte zorlanan öğrenci sosyal bilimler alanını seçiyor. Derste izlenen yöntem, öğrencinin terimlerin telaffuzunu ve anlamını öğrenebilmesi için metin okutulması ile başlıyor.

Daha sonra öğrenci soru hazırlıyor. Hazırlanan sorular birlikte cevaplandırılıyor. Bunların üzerine konu ile ilgili genel bir soru öğretmen tarafından soruluyor. Sınıfta bir tartışma ortamı yaratılıyor.

Öğretmenin Beyoğlu'nda resim atölyesi var. İlgili öğrenciler buraya gidebiliyor, öğrencilerle sergiler geziliyor. Böylelikle öğrenci inceleme olanağı elde ediyor, sanatı anlayabilmesi için araştırmaya yönlendiriliyor. Bu geziler sırasında fotoğraflar çekiliyor, öğrenciler bunları okulda sergiliyor.

Sınavda fark ve kıyaslamalar içeren, kısaca cevaplanabilen, ezber istemeyen sorular soruluyor.

Öğretmenin Doğu Anadolu'daki öğretmenlik deneyiminden çıkardığı bir sonuç var. Doğulu öğrenci batıya ulaşma isteği ve merakından dolayı hem daha yaratıcı hem daha istekli ama büyük şehrin öğrencisi sanat yapıtı yakınında olduğu halde incelemiyor, ilgisiz. Öğretmen için sanat tarihi eğitiminde en büyük sorun öğrenci ilgisizliğidir. Ayrıca sınıfların kalabalıklığı olumsuz bir diğer etkidir. Ders

kitaplarında terimlerin fazlalığı ve bunları öğrenmenin güçlüğü öğrencinin isteksizliğinin artmasına neden oluyor. Görsel malzeme kullanılmaması sanat tarihi eğitimini güçleştiriyor.

Öğretmene göre lise 2. sınıf sanat eğitimine başlamak için oldukça geç bir vakit. Sanat eğitimine daha erken başlamak gerek. Öğrenci dersin önemini kavramıyor, daha çok dersten alacağı notla ilgili.(Burada eğitim sisteminin ve üniversite sınavının etkisi tekrar gündeme geliyor. Çünkü öğrenci sınavda yüksek puan alabilmek için diploma notunu yüksek tutmak zorunda.) Okul idarecileri de dersin öneminin farkında değil. Eğer öğretmen yoksa ders kapatılıyor, dersin açılması için hiç olanak araştırılmıyor. Velilerden destek alınmaya, işbirliği yapılmaya çalışılıyor.

Öğretmen; davranış biçimi, hayata bakış açısı, yaşamdan zevk alma, bireyin zenginliği olan kültürünü geliştirme, birey olabilme için sanat tarihi eğitiminin çok önemli olduğunu belirtiyor. Öğretmen 20 yılı aşkın süredir sanat tarihi dersini veriyor.

5.3.Özel Robert Kolej (Sanat Bölümü Başkanı Geoffrey Harley ile Eylül 2004'te Yapılan Görüşme)

Robert Kolej'de sanat bölümü bulunmaktadır. Sanat tarihi bu bölüm tarafından öğrencilere verilen sanat derslerinden biridir. Robert Kolej'de öğrenciler, fen, sosyal, Türkçe-matematik ve İngiliz dili ve edebiyatı olmak üzere dört diploma alanı arasından tercih yapıyorlar. 6 zorunlu ders dışında öğrenciler seçtikleri alanı göz önünde bulundurarak 8 ders seçiyorlar. Öğrenciler, hangi bölümden olurlarsa olsunlar lise yıllarında bir sanat dersi seçmekle yükümlüler. Ayrıca hazırlık yılında sanattan yararlanarak öğrencilerin İngilizceleri geliştiriliyor. Haftada 2 kez hazırlık öğrencisi sanat ve müzikle buluşuyor. Sanat bölümünde okutulan derslerin adları ve içerikleri şunlar: sanat stüdyosu, bu derste perspektif, renk teorisi, kompozisyon, iki ve üç boyut gibi sanat kavramları uygulamalı olarak öğretiliyor; ileri stüdyo sanatı, ilk dersin bir adım ileri konularının öğretildiği bir ders; çağdaş sanat, günümüz sanatı öğretiliyor; kanvas üzerine resim, kanvas üzerine resim yapılıyor, burada teknik yağlı boya ile sınırlı değil; sanat tarihi, diğer derslerin dışında tümüyle teorik bir ders olarak işleniyor; fotoğraf, fotoğraf sanatı uygulamalı olarak öğretiliyor ileri müzik, pratik müzik, görsel ve performans sanatları, olmak üzere dokuz sanat dersi okutuluyor. Okulun sanat stüdyosu dışında bir de müzesi var.

Mr. Harley, Avustralya'lı, Robert Kolej sanat bölümü başkanıdır. Bazı uygulamalı sanat derslerini ve sanat tarihi dersini veriyor. Sanat tarihi dersini öğretirken uyguladığı yöntem konulara göre değişiyor. Mr. Harley'in sözlü anlatımı, öğrencinin kitaptan, internetten, müzeden yararlanarak araştırma yapması (diğer yöntemlere göre bu yöntem daha ağırlıklı), kompozisyon yazdırılması, derste slâyt ve video gibi görsel araçlardan yararlanılarak konu anlatımı, sorular belirlenerek tartışma yapılması uygulanan öğretim yöntemleridir. Derste Milli Eğitim Bakanlığı Müfredatı uygulanıyor. Mr. Harley programın sıkıcı olduğunu belirtti. Ancak bu soruna teslim olmayıp kendilerince bir çözüm bulmuşlar. Sıkıcılığı kaldırmak için program esnetilmiş, bazı kısımları çıkarılmış, bazı kısımları genişletilmiş. Sanat tarihi kitabı olarak Harcourt Press tarafından ilk baskısı 1959' da yapılan "Art Through the Ages" adlı kalın birkaç ciltten oluşan bir kitaptan yararlanıyorlar. Eylül ayında 2 hafta dersin tanıtımı ile geçiyor. Daha sonraki 3 haftada "Sanat nedir?" sorusunun yanıtı aranıyor. Bu derslerde amaç dersin ana konusunu tanımlamak, belirlemektir. Ana yöntem tartışma ama dersten önce öğrenciler değişik kültürlerde sanatın nasıl algılandığını araştırarak derse geliyorlar. Sonuçta derste, Öğrencilerin konuyu kendilerinin belirlemesiyle, eğitimciler tarafından öğrenci merkezli eğitim olarak tanımlanan yöntem hayata geçmiş oluyor.

Mr. Harley dersin amacının aktif sanat tarihçileri yetiştirmek olduğunu belirtiyor. Derste yaptığı bir yenilikse, sanat tarihini dönemler halinde değil de sanat dalları tarihleri halinde vermesidir. Örneğin mimarlık alanını antikiteden başlatıp, Barok dönem mimarisinden alarak günümüze kadar getiriyor. Yıllık programlarına müfredatta olmayan Post Modernizm bölümü eklenmiş. Ayrıca iki yıllık sanat tarihi programı bir yıla sıkıştırılmış. Belki bunun sonucu olarak çok fazla ülkemiz sanatı üzerinde durulmamış, daha çok batılı anlayışla bir program oluşturulmuş. Avrupa odaklı bir sanat tarihi geniş yer kaplarken ikinci dönemin mayıs ayında, Avrupalı olmayan sanat üzerinde durulmuş. Burada müfredatın dışına çıkılmış İslam Sanatı, Afrika Sanatı ve Güney Amerika Sanatı bir üniteye birleştirilmiş, ne Orta Asya Türk Sanatı ne de İslam Sonrası Türk Sanatı programa konmuş.

Mr. Harley sanat tarihi dersinin basit ve önemsiz bir ders olarak görülmemesi gerektiğini belirtiyor. Bu yüzden kendisi öğrenciyi not verirken zorlamaktan yana bir tutum içinde. Öğrenci her dönem için notunu dersle ilgili sunumundan, kısa sorulu

bir testten, yazdığı bir kompozisyondan ve araştırma projesinin ortalamasından alıyor.

Mr. Harley, sanatı sadece sosyal alanlarla ilgilenenlerin değil, fen bilimleri ile uğraşanların da öğrenmesi gerektiğini savunuyor. Ona göre sanat yaratıcı düşünceyi geliştiriyor, beynin yaratıcılıkla ilgili kısımlarını çalıştırıyor. Bu yüzden sanat bir toplum için lüks olmamalı, okullarda daha yoğun olarak ve daha erken yaşlarda okutulması gerektiğini savunuyor.

Her yıl öğretimin tüm çekiciliğine rağmen sanat tarihini çok az öğrenci seçiyor. Üniversite tercihi olarak ise güzel sanatları her yıl sadece 1-2 öğrenci seçiyor. Mr. Harley, sanat tarihi dışında verdiği uygulamalı derslerde ortaya çıkan öğrenci çalışmalarını gösterdi. Hepsi aynı değerde olmamakla birlikte gerçekten yaratıcı çalışmalar vardı. Dijital fotoğraftan yararlanarak gerçekleştirilen tual resminden, kara kalem desen çalışmalarından, hazır yapım işlere kadar birçok türde iş yaratılmış. Üstelik bu resimler öğrencinin sanat tarihi bilgisinin gelişmişliğini de kanıtlayan çalışmalardı.

Sanat bölümünün öğrencilere yönelik amacı bize verilen bir metinde şöyle açıklanıyor:

“-Sanatın ve müziğin elementlerinin bilgisini edinmek, bunların sanatçılar ve müzisyenler tarafından nasıl kullanıldığını sorgulamak,

—Bu bilgileri kendi işlerinde uygulamak ve öğrencilerin kendi işleri ile ünlü sanatçıların ve müzisyenlerin işlerini İngilizce kelime bilgisinden yararlanarak değerlendirmeleri

— Kendisi için uygun bir medya bulmak ve medyayı düzenleme yeteneğini edinmek

—İncelenen değerlerle, konularla ve kültürlerle orijinal ve yaratıcı bir yöntemle iletişim kurmak

—Materyallerin kullanımı aracılığıyla soyut düşünebilmek ve problemleri çözebilmek

—Materyallere, araçlara, sanat yapılan alanlara ve alanların diğer kullanıcılarına saygı göstermek

—İşlerinin performansı, gösterimi, sunumu ve tamamlanması ile kendine güveni ve kendine duyduğu saygıyı yükseltmek”.

5.4.Özel Notre Dame De Sion (Resim Öğretmeni Gülen Edremit ile Eylül 2004’de Yapılan Görüşme)

Gülen Edremit, Notre Dame De Sion’da resim öğretmeni olarak çalışıyor. Güzel Sanatlar Akademisi mezunu.(Mimar Sinan Üniversitesi) Uzun yıllar okulda sanat tarihi dersi vermiş.

Bu görüşmenin yapıldığı Eylül 2004'te okulda sanat tarihi dersi verilmiyordu. Bu dersin yerine sosyal bölüm öğrencisinin ders saatini karşılamak için, Turizm dersi konmuş. Bu değişikliğin sebebini Gülen Hanım idarenin ders yükünü hafifletmek isteği olarak açıklıyor. Sanat tarihi zor ders olduğu için programdan çıkarılmış, öğrencinin sınava hazırlanması gerektiği için bu tercih yapılmış. Turizm dersi işlenirken sanat tarihi ile ilgili bölümde sanat tarihi üzerinde duruluyormuş. Gülen hanım kitaptan dersi işlediğini belirtti. Kitap konuları sırasıyla öğretmen ve öğrenci anlatımıyla işleniyor. Öğrenciler, sanat yapıtlarını fark edebilmeleri için, çevresindeki tarihi eserlere yönlendiriliyor. "Peki, bu öğrenciler genel kültür edinebiliyorlar mı?" şeklindeki soruya Gülen Hanım, Fransızca derslerinde bunu giderdiklerini, örneğin Fransızca dersinde 18. Yüzyıl sanatı eleştirisi yapıldığını belirtti. Tabi yine de sanat tarihinin özel bir ilgi istediğini ekledi.

5.5. Üsküdar Amerikan Koleji (Resim Öğretmeni Nurhan Yapıcı ile Ekim 2004'te Yapılan Görüşme)

Nurhan Yapıcı, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mezunudur, Üsküdar Amerikan Koleji'nde resim dersleri yanında sanat tarihi derslerine de girmektedir.

Ders kitabı olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın bastığı, Erkan Ölmez, Sevinç Uysal, Gülten Kınık, Nursen Ceylan, Raşit Birol Ögel, Mehmet Metay Erdoğan'dan oluşan bir komisyon tarafından yazılan ders kitabını, yardımcı kaynak olarak ise Gombrich'in "Sanatın Öyküsü" adlı kitabını kullanıyor. Dia, video ve power-point programını kullanarak bilgisayar derste kullandığı eğitim araçlarıdır. Yöntem olarak ise düz anlatım, soru-yanıt ve tüme varım tekniğini kullanıyor. Tüme varım yöntemini uygulama biçimini şu örnekle anlatıyor; önce primitif sanat örneklerini gösteriyor, daha sonra değişik dönemlerin sanat yapıtlarını gösteriyor. Bu gösterimlerden sonra sanat üzerine bir tartışma yapılıyor, öğrencinin sanat üzerine bilgileri yoklanıyor. Daha sonra tartışma toparlanıyor, genel sonuçlar anlatılıyor. Dersin % 40'ı öğrenci araştırmalarına dayanıyor.

Sanat tarihi dersini 2004-2005 öğretim yılında 15 kişi seçmiş. Ders uygulamalı olarak yapılıyor. Müfredatın yoğunluğu uygulamayı zorlaştırıyor. Ancak kapsamlı olduğu için sanat tarihi müfredatını faydalı buluyor.

Dersin seçmeli olmasını bir problem olarak görüyor. Dersin zamana yayılması gerektiğini savunuyor.

Okulda sanat kulüpleri var, ayrıca resim dersinde de sanat üzerine konuşuluyor.

5.6. Kadıköy Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Vasıf Artun ile Kasım 2004'te Yapılan Görüşme)

İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi ve Psikoloji mezunu, liseyi ise Galatasaray Lisesi'nde okumuş. Şimdi aynı zamanda Marmara Üniversitesi'nde eğitim sosyolojisi ve psikolojisi derslerini veriyor.

Sanat tarihi dersi lise onuncu ve onbirinci sınıflarda haftada ikişer saat olarak görülmektedir. Ders kitabı olarak öğrencilerin daha çok resimlerden faydalanabilmeleri için Tahir Erdoğan'ın yazarı olduğu kitap kullanılıyor. Derste Oktay Aslanapa- Arif Mansel kitabı temel alınarak ders okutuluyor. Bunun dışında dersi sunarken değişik kaynaklardan yararlanılıyor. Yabancı kaynaklardan, Ara Altun, Metin Sözen, Şerare Yetkin, Semavi Eyice'nin kitaplarından yararlanarak ders notları çıkarıyor. Bu ders notlarını yazdırıyor, planlar çizdiriyor. Öğrencilere anlayıp anlamadıklarını soruyor. Dersi basite indiriyor, öğrencilerden yapıtların önemlilerini bilmelerini istiyor. Sanat tarihi ders müfredatını eksiksiz uyguluyor. Müfredatta konular ağır değil diyor, konuların sindirildiğini savunuyor. "Karışık noktaları kitabı özetleyerek açıklarsanız, konuların ağırlığı gibi bir sorun kalmaz." diye belirtiyor.

Vasıf Artun, üniversitede hocalarından gördüğü yöntemi uyguluyor. Kırk yıldır öğretmenlik yapıyor.

Kendisinde görsel malzeme hiç yok ama okulun resim öğretmenlerinde var. Erenköy Kız Lisesi'nden bu okula tayin edilmiş. Orada bir dia odası kurmuşlar, geniş bir arşivleri varmış. Ama şimdi burada böyle bir çaba içine girmemiş.

Bu okulda eğitimi zayıf buluyor. Resim bölümü öğrencisi resim tekniklerini örneğin, freskonun tanımını bilmiyor, diye anlatıyor. Öğrencilerin isteksiz olduğunu söylüyor. Bu okulda kültür derslerine önem verilmiyor, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından teknik ve yetenek derslerine değer veriliyor. Plan hazırlarken derste aktif yöntemi uyguladığını belirtiyor, ama derste öğrencinin pasif olduğundan yakınıyor. Öğrencinin aktif katılımını sağlamak için öğrenci isteğinin ve alt yapısının

zayıf olduğunu belirtiyor. Öğrenciler bu okula girince üniversiteyi garantilemiş oluyor. Birçoğu güzel sanatlar fakültelerine giriyor, bunun yanında mimarlık, mühendislik gibi bölümleri kazananlar da oluyor. Öğrenciler bu rahatlıkla ilgisiz. Okulu denetlemeye gelen müfettişin de aynı kanıda olduğunu belirtiyor. Ülkemizde eskiye göre sanata ilginin büyük olduğunu düşünüyor.

Erenköy Kız Lisesi'nde iken geziler yaparlarmış. Bu okulda imkânsız olduğunu söylüyor. Örneğin bir gün Sultanahmet'e gezi düzenlemişler, sadece 4 kişi gelmiş. Okulun resim hocaları, öğrencilerin gelmesini telkinde bulunarak engellediler diyor. Artık gezi düzenlemiyor. Öğrenciler için herhangi bir sanat yayını takip etmeyi gerekli görmüyor. Öğrencinin derste yorum yapabilmesi için görsel aracın gerekli olduğunu belirtiyor.

Kırk yıllık öğretmen olduğundan sanat tarihi dersinde 1957 tarihli programı da uygulama fırsatı olduğunu düşünülerek, şimdi işlenen programla karşılaştırma yapmasını istendi. 1957'nin programında işlenişin öğretmen inisiyatifinde olduğunu, okulun fiziki yapısını en iyi öğretmen bildiği için bunun olumlu olduğunu düşünüyor. Ayrıca: "1957'nin programında konular Mısır'dan başlamaktaydı bu daha doğru, çünkü biz sanat tarihini öğretiyoruz. Öğrencinin sanattaki gelişimi görmesi açısından konuların Mısır'dan başlaması gerekir. Oysa şimdi Eski Çağ'dan başlıyoruz, bu ise esas olarak arkeolojinin konusudur. Eski dönemlerde de sanat tarihinin işlenişinde ders saati olarak fark yoktu. Oysa turizm ülkesi olan ülkemizde bu dersin daha yoğun işlenmesi lazım, ders saatleri daha fazla olmalı." diyor.

Şu anda verilen sanat tarihi eğitimini havanda su dövmek olarak tanımlıyor. Okullarda sanat tarihi mezunu öğretmenlerde azalma olduğunu Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevlendirme yapmadığını belirtti

5.7. Erenköy Kız Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Sırma Kafalı ile Kasım 2004'te Yapılan Görüşme)

Öğretmen aynı zamanda müdür yardımcısı olarak görev yapıyor. İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü mezunu'dur.

Okulda sadece lise 11. sınıflara giriyor. Ders kitabı olarak Tahir Erdoğan'ın yazarı olduğu kitabı kullanıyor. Dersi kendisi anlatıyor, gereksiz detayları anlatmıyor. Dersin ana amacını, sanat tarihini sevdirmek olarak tanımlıyor. Dersi sadece sosyal

bilimler bölümü öğrencileri alıyor. Dersin verimli olarak işlenebilmesi için ders saatlerini yeterli buluyor. Lise birinci sınıflarda da bu dersin okutulması gerektiğini savunuyor. Üniversite sınavında sanat tarihinden soru çıkmadığı için dersin önemsenmediğini söylüyor. Ödev konusu olarak öğrencileri müze veya saraya yolluyor. Kendi düşüncelerini yazmalarını istiyor. Slâyt gösterilmiyor, slâyt makinesi bozuk. Kitaplardan resim gösteriyor. Terimleri resimlerle açıklıyor. Sınavlarda yorum sorusu sormuyormuş, ama bu dönemde denemeyi düşünüyor. Beylikler Devri'nin getirdiği yenilikler gibi değerlendirme soruları, terim ve tanım isteyen bilgi soruları soruyor. En önemli sorun olarak, her şeyin üniversite sınavına endekslenmesini görüyor. Sanat tarihini sevdikler öğrenciler olduğunu belirtiyor. Okulda kulüpler yok, ama aktif olarak çalışan eğitici kollar var; ancak sanat ve sanat tarihi ile ilgili bir eğitici kol yok. Tiyatro çalışmaları yapıyorlar.

5.8. Erenköy Kız Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Ebru Kan ile Kasım 2004'te Yapılan Görüşme)

Öğretmen İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü mezunudur. 2003'te öğretmen olarak göreve başlamış, ilk olarak Bodrum'da görev yapmış. Bu okulda sadece lise onuncu sınıfların sanat tarihi derslerine giriyor. Ders saatini tamamlamak içinse ek olarak bilgisayar dersine giriyor.(Her öğretmen haftada 15 saat derse girmek zorunda eğer bunu kendi okulunda karşılayamazsa çevre okullara gitmek zorunda. Bu yüzden öğretmen branş dışı derslere giriyor.)

Ders kitabı olarak Kaya Zengin'in yazarı olduğu kitabı kullanıyor. Ancak okutulan tüm sanat tarihi kitaplarının yetersiz ve yanlış bilgilerle dolu olduğunu belirtiyor. Yöntem olarak dramatizasyonu kullanıyor. Örneğin;Mısır Sanatını anlatırken kendisi bir oyun hazırlıyor, öğrenciler oyunu oynuyor. Mısır sosyal yaşamını dramatize ederek anlatıyor. Bu yöntemi tarih öncesi konularında da uyguluyor. Şu anda okulda görsel malzeme yok, projeksiyon alınacakmış. Görsel malzeme sorununu kitaptan renkli fotokopi çekip, büyütülerek çözmeye çalışıyor. Bu yöntemi terimleri anlatırken kullanıyor. Terimleri anlatırken böyle bir görsel destek kullandığı için zorluk çekmiyor.

Müfredatı ve kitapları ağır buluyor, bu haliyle sanat tarihinin kavranılması zor bir ders olduğunu ifade ediyor. Öğrencinin dersi kavraması için, yeterli bir tarih ve coğrafya bilgisine ihtiyaç olduğunu belirtiyor. Öğrencilerinin isteksiz olmadığını,

dersi sevdiğini söylüyor. Öğrencilere konuları anlattırmıyor, bunun için öğrencilerin yeterli donanımına sahip olmadığını düşünüyor. Belki sene sonuna doğru anlatabileceklerini düşünüyor. Öğrencilere araştırma ödevi veriyor. Kendisi projeksiyon kullanmaya hazırlık olarak internetten resim indirerek, arşiv hazırlıyor. Ders yöntemi olarak göstererek anlatmayı tercih ediyor. Amacı, öğrencilere dersi sevdirmektir. Özellikle geri dönüt sağlandığında kendisinin de motive olduğunu bunu da gerçekleştirdiğini anlatıyor.

Sanat tarihinin bilgi olmadığını ancak kavranabileceğini savunuyor. “Öğretim yöntemi öğretmene bırakılmış, öğretmen inisiyatif kullanarak dersi sevdirebilir.” diye belirtiyor. Müfredat ağır, ama bölünmesi imkânsız, öğrencinin sanat tarihini kavraması için bu konuları da işlemesi lazım diyor. “Öğrenci mağara resmini görmeli ki freskoyu anlayabilsin.” diyor. Türk İslam sanatının bölünebileceğini, lise son konularının gereksiz olarak yoğun olduğunu düşünüyor. Plan çizdirmeyi gerekli görmüyor, tek tek yapıt anlatmayı anlamsız buluyor. Lise onuncu sınıf tarih ve sanat tarihi ders konularının birbirine paralel olduğunu, ancak bir dönem sonra sanat tarihi hız kazandığında paralelliğin kaybolduğunu, lise on birinci sınıfta ise paralel olmadığını anlatıyor. Sanat tarihinin tarih dersinden ayrılmaması gerektiğini, resim dersiyle ise ilgisi olmadığını, bunların ayrı olarak düşünülmesi gerektiğini savunuyor. Resim dersi ile sanat tarihi arasında paralellik kurulduğundan okullarda sanat tarihi dersini resim öğretmenlerinin verdiğini, bunun çok yanlış olduğunu ifade ediyor.

5.9. Kocamustafapaşa Lisesi (Tarih Öğretmeni Filiz Karakoç ile Aralık 2004’te Yapılan Görüşme)

Öğretmenin bransı tarihtir. Sanat tarihi dersi sosyal bilimler alanındaki lise onuncu ve on birinci sınıflarda haftada ikişer saat görülmektedir. Bu derse genelde resim ya da tarih öğretmenleri giriyor. Bu okulda öğretmen tarih öğretmeni olarak çalışıyor. Müfredatı takip ediyor. Müfredatı yeterli buluyor. Konular, kitaptan sırası izlenerek işleniyor. Öğrencileri gruplara bölerek ödevler veriyor. Gezi ve araştırma ödevi veriyor. İnternette araştırma ödevi veriyor. Okulda görsel malzeme yok, örneğin dia makinesi yok. Bunu gidermek için gruplar halinde kitaplar aldırıyor. Normal ve süper sınıflar var. Süper sınıflarda vcd kullanıyor. Vcdler pahalı oluyor. Ders işlenirken kullandığı yöntem ise anlatım ve soru- cevap tekniğidir. Ders kitabı olarak

lise 10. sınıfta Kaya Zengin'in yazarı olduğu ders kitabı, lise 11.sınıfta ise MEB yayınlarının sanat tarihi ders kitabı kullanılıyor.

5.10. Bahçelievler Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Zuhâl Kılıç ile Aralık 2004'te Yapılan Görüşme)

Öğretmen sanat tarihi branşı öğretmenidir. Öğrencinin sanat tarihine, bu dersten üniversite sınavında soru çıkmadığı için ilgisiz olduğunu anlatıyor. Görsel araç kullanmıyor. Sanatın Öyküsü, Anadolu Medeniyetleri Uygarlığı, Görsel Sanat Ansiklopedisinden resimler gösteriyor.

Lise onuncu sınıfta Kaya Zengin'in yazarı olduğu kitabı, lise on birinci sınıfta ise Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlarından çıkan bir komisyonun hazırladığı kitabı ders kitabı olarak kullanıyor. Arkeoloji müzesine gezi yaptırıyor. Diğer derslerle ortak çalışma yapamıyorlar. Bunun için ders programı uygun değil. Dersi öğrencilere anlatıyor. Bu anlatımlardan öğrencilere sözlü notu veriyor. Terimleri anlatırken öğrencinin kafası karışırsa dersin anlatım süresini diğer haftalara yayıyor. Okulda ders saatlerini karşılamak için turizm derslerine de giriyor.

5.11. Özel Kadıköy Güzel Sanatlar Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Sinan Ögüt ile Ocak 2005'te Yapılan Görüşme)

Sinan Ögüt, Ankara Üniversitesi, DTCF Sanat Tarihi Mezunu, Sanat Sosyolojisi alanında Yüksek Lisans yapmış. Ayrıca görüşme yapıldığı Ocak 2005'te Yeditepe Üniversitesi'nde sanat ve estetik dersleri veriyordu. Saint Benoit Lisesi'nde Turizm dersi veriyor. Geçen yıla kadar bu lisede sanat tarihi dersi veriyormuş, ancak üniversite sınavında sanat tarihinden soru çıkmadığı için bu ders kaldırılmış.

Sanat tarihi dersi bu lisede haftada iki kez, ikişer saat lise 10. ve lise 11. sınıf öğrencilerine okutuluyor. Lise 10. sınıfların sanat tarihi dersinde kitap olarak, Tahir Erdoğan'ın yazdığı sanat tarihi ders kitabını lise 11. sınıflarınkinden ise Milli Eğitim Bakanlığı yayını olan; Erkan Ölmez, Sevinç Uysal, Gülten Kınık, Nursen Ceylan, Raşit Birol Ögel, Mehmet Metay Erdoğan'dan oluşan bir komisyon tarafından yazılan sanat tarihi kitabını kullanıyor.

Derslerde görsel araçlardan yararlanıyor. Bir dönem fotoğrafçılık da okumuş, biraz bunun da etkisiyle derslerde çeşitli görsel araçlar kullanıyor. Görsel araçları kendi

ediniyor. Öğretmen yaratıcı ve istekli olursa araçları edinmenin mümkün olduğunu savunuyor. Çeşitli kaynaklardan dijital çekimler yapıp gösteriyor. Nikon D70 Mac.I Book, Sony Analog Nikon, Reflecto projeksiyon makinesi, Data Project ve video kullandığı görsel araçların isimleridir.

Derste Gülün Adı, Goya, Rembrandt, Picasso gibi ressamın, sanatçıların hayatını anlatan filmler gösteriyor. Müzik tarihini vcd kullanarak anlatıyor. Yöntem olarak aşağıdaki sıralamayı izliyor;

1-Görüntü sorgulaması

2-Malzemenin tanımlanması

3-Form

4-Sanatçı etkinliği

5-Ereksel yaklaşım

Lisede de estetik üzerine konuşuyor. Öğrencileri araştırmaya yönlendirmiyor ama bibliyografya veriyor. Örneğin Mahzar Şevket İpşiroğlu 'nun "Sanat ve Devrim" kitabını öneriyor.

Kitap özeti çıkartıyor. Kitaptaki önemli yerlerin altını çizdiriyor. Daha sonra öğrenciler anladıklarını kendi cümleleri ile deftere yazıyorlar. Böylelikle kendi cümleleri ile yazı yazma kabiliyetlerinin geliştiğini savunuyor.

Terimleri anlatırken zorluk çekmediğini çünkü her terimin görüntü ile algılanmasını sağladığını belirtiyor.

Sınav sorularını A ve B grupları şeklinde gruplandırarak, beşer soru olarak hazırlıyor. Sınavda, kitaplardan resimlerin fotokopisini çekiyor, verilen fotokopideki görüntüye göre bilgilerin aktarımını istiyor. Başka bir sınav yöntemi olarak 20 slâyt gösteriyor. Bu slâytlardaki yapıtların adını, sanatçısını veya tarzını soruyor.

Ayrıca derslerde temel bakış açısı olarak Atatürk'ün " Sanatsız kalmış bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir." sözünden hareketle alt yapı ve üst yapı öğelerinin etkileşimini açıklıyor. Üst yapı öğeleri olarak yönetim, din, hukuk, eğitim ve sanat, alt yapı olarak ise ekonomik sistemin sanat eserinde açıklanmasını öğrenci ile birlikte yorumluyor. Örneğin; "Hangi yönetimde hangi sanat biçimi oluşur?" sorusunun yanıtı aranıyor.

5.12. Beyoğlu Atatürk Lisesi (Resim Öğretmeni Nihal Selşik İle Ocak 2005'te yapılan Görüşme)

Nihal Selşik, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi mezunu resim öğretmeni. Okulda hem resim hem de sanat tarihi derslerine giriyor. Derslerde Milli Eğitim Bakanlığı Yayını olan, Erkan Ölmez, Sevinç Uysal, Gülten Kınık, Nursen Ceylan, Raşit Birol Ögel, Mehmet Metay Erdoğan'dan oluşan bir komisyon tarafından yazılan sanat tarihi ders kitabını kullanıyor. Derste yöntem olarak öğrencilerin kitaptan resimleri incelemelerini istiyor, soru-yanıt yöntemini kullanıyor.

Terimleri öğretmek için resimler gösteriyor. Örneğin son cemaat yerini öğretmek için öğrencilerin arasında dolaşarak tek tek resimlerden açıklıyor.

Çeşitli kaynaklardan resim gösteriyor. Bunlar; Sanatın Öyküsü, The Grand Artist, Dünya Sanat Tarihi gibi kitaplardır. Okulda projeksiyon aleti, dia makinesi, video olmak üzere tüm görsel araçlar var. Ancak öğretmen görsel malzeme olmadığını belirtiyor. Bundan kastı ise konularla ilgili dia ve resimdir. Mezun olduğu üniversite olan Mimar Sinan'dan dia istemiş, ama vermemişler, kendisi fotoğraf çekemediği için dia yapamamış. Görsel kaynak için internette yararlanma önerimi, "Türk Sanatı için kaynak yok." diyerek yanıtladı.

Sınavlarda sanat tarihi ile ilgili tanımları, önemli yapıtların planlarını, sanat dönemleri arasındaki farkları soruyor. Öğretmen kendi ana konusu olduğu için heykel ve resim üzerinde daha çok duruyor. Sınavda test yöntemini de uyguluyor.

Müfredatı takip ediyor ve ayrıntılı bulmuyor. Sınavlarda, "eyvanın" ne olduğunu bilsinler yeter, diyor. Tanımı kendi tümceleri ile ifade etmelerinin önemli olduğunu, kitaptaki tanımın aynısını yazmalarının gerekli olmadığını ifade ediyor.

Öğrencilerin bazılarının istekli, bazılarının ise isteksiz olduğunu anlatıyor. Öğrencilerin özellikle Mısır Sanatı'nı sevdiğini anlatıyor.

Geziler yapıyor, Ayasofya gibi önemli yapılar geziliyor. Ayrıca okulun İstanbul'un sanat merkezi olan Beyoğlu'nda bulunmasından da yararlanıyorlar. Öğrencilerin görerek çok iyi öğrendiğini düşünüyor. Bunun için Yapı Kredi'deki Urartu Sergisi'ne gitmişler. Öğrenciler Urartularla ilgili birçok şeyi bu gezi sayesinde öğrenebilmişler.

Resim dersinde de sanat tarihi konularına giriyor. "Gravür baskı, taş baskı nedir?" gibi soruların yanıtları aranıyor. Mağara resminden yola çıkarak resmin nasıl

başladığından, Yunan ve Roma sanatından, Barok, Neo Klasizm gibi konulardan genel olarak bahsediyor. Renk, karışım, simetri, gölgeleme konularını anlatıyor.

Sanat tarihi dersinin saatini fazla buluyor. Kitap incecik, kısa sürede konular bitiyor, diye görüşlerini ifade ediyor. Öğrencilere araştırma olarak dönem ödevi veriyor. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlıyor.

5.13. Özel Darüşşafaka Lisesi (Sanat Bölümü Başkanı Müzik Öğretmeni Sevinç Ereren ile Mart 2005'te Yapılan Görüşme)

Sevinç Ereren, Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Bölümü, Çello Ana Dalı mezunu. Darüşşafaka Lisesi'nde Sanat Bölümü başkanı olarak görev yapıyor. Okulda sanat bölümünün hazırladığı 14 farklı kurs programı var. Bunlar, çocuk korusu, orkestra, piyano, keman, ritm, yağlıboya, karikatür, gitar, bağlama, bale, flemanko dans, mandolin, seramik, el becerisi kurslarıdır. Mandolin, her öğrencinin alması gereken zorunlu kurstur. Özellikle ilköğretim kısmı öğrencilerinin daha ileri beceri gerektiren başka bir enstrüman çalabilmeleri için, bu dersi almaları gerekiyor. Okulda hemen her öğrenci, sanat eğitimini ucundan kıyısından da olsa alıyor. Sevinç Ereren, öğrencinin çevreden elde ettiği veriler ile psikolojik ve fiziksel donanımının bir forma kavuştuğunu belirtiyor. İnsanları bu anlamda basamaklara yerleştiriyor, daha sonra bunu çoklu zekâ ile bağdaştırıyor. Ereren: "Çevreden aldıkları veriler ve fiziksel, psikolojik özelliklerine göre insanlar farklı basamaklarda duruyor, bunların hepsi seviyesine göre sanat eğitimi almalı. Bizim ülkemizde sanat lüks. İş çok, fakat vakit ve nakit yok." diyor. Sanat eğitiminin ise şart olduğunu vurguluyor.

"Köy enstitülerinde müzik dersi 12 saat ve mandolin zorunlu idi, bizim bu gün kullandığımız müfredatta ise ders saatleri çok az." diyor. Verdikleri eğitimin akademik yanı ağır basan bir eğitim ve üniversiteye girmenin ana amaç olduğunu, bu yüzden okullarda sanat eğitiminin lüks olarak görüldüğünü anlatıyor. Bu yaklaşımın değişmesinin şart olduğunu, sanat eğitiminin zorunlu olması gerektiğini savunuyor.

Darüşşafaka'da sanat derslerinde zorunlu saatlerin var olduğunu söylüyor. Derslerin yararlı olduğunun farkında olarak koşullara rağmen sanat eğitimini gerçekleştirmeye çalıştıklarını, cemiyetlerinin bunun öneminin farkında, sağlıklı bir bakış açısına sahip olduğunu açıkladı.

Sanat tarihi dersinin okullarında olmamasını ise bir eksiklik olarak görüyor. Resim öğretmeni Emin Boşnak, resim derslerinin içinde sanat tarihi konularını işliyor. Bu konular, anlatım şeklinde değil, görsel malzeme ile power-point programı kullanılarak işleniyor. İşin pratik kısmı yanında teorik yanının da verilmesi gerektiğini belirtiyor.

Müzik dersinde ise müzik tarihi veriliyor. Resim tarihi anlatılırken o döneme ait müzikler dinleniyor.

Dersler işlenirken diğer derslerle işbirliği yapılıyor. Örneğin; müzik dersinde her öğrenciden özgün bir öykü yazması istenmiş. Bu öyküler arasından birinci seçilecek. Bunun için Türkçe öğretmeni ile işbirliği yapılıyor. Örneğin öykülerin dilbilgisi açısından düzeltilmesi için yardım alınıyor. Seçilen öykü, vurmali çalgılarla, ayakla, efektle, anahtarlıktan çıkan sesle seslendirilecek. Amaç; "Ben neyi hangi sesle anlatabilirim"i öğretmektir. Bu, sanat bölümünün kendi özgün projesidir. Başka bir örnekten yararlanarak oluşturmamışlar.

Okullarda uygulanan müzik dersi müfredatının neredeyse konservatuar eğitiminin daraltılmış bir şekli olduğunu belirtiyor. "Bu yaştaki çocuğun bu kadar yoğunlaşması zor, öğrenci önce denenmeli, bedeninin ve ruhunun tepkisi ölçülmeli. Çocuğun çok profesyonel olmasına gerek yok, tadımlık sanat deneyimlerinden sonra uzmanlaşmaya karar vermeli." diye belirtiyor.

Sanat eğitimi, okul sonrası tercih edilmeyormuş. Okulun öğrencileri, dar gelirli ailelere mensup, bu yüzden iş bulma garantisi olan meslekler tercih ediliyor. Okuldaki bazı yetenekli öğrencileri, Mimar Sinan Yarı Zamanlı Eğitime göndermişler. Ama bu öğrenciler daha sonra tam zamanlıya dönüş yapmamış. Daüşşafaka Sanat Bölümü, donanımı artırmaya çalışıyor. Daha önce sayılan nedenlerden dolayı sanatçı yetiştiremiyor. Şu anda Mimar Sinan Yarı Zamanlı Eğitimde 4 tane bale, 2 yan flüt, 1 keman öğrencileri var.

Okul öğrencileri, Sakıp Sabancı Müzesi'nde verilen Sanat Tarihi Kursu'na üç senedir katılıyor. TV 8'den alınan " Hayali Müze" adlı sanat tarihi konulu belgesel öğrencilere gösteriliyor. Üniversite sınavına hazırlanma önceliği, okulda sanat tarihi dersinin olmamasının ana nedenidir. Okul yatılı olduğu için ailelerin vermesi gereken aktiviteleri, sanat öğretmenleri gerçekleştiriyor. Örneğin, öğrenciler yirmişer otuzarlı gruplar halinde konserlere götürülüyor.

5.14. Özel İtalyan Lisesi (Sanat Tarihi Öğretmeni Andrea Curto ile Mart 2005'te Yapılan Görüşme)

Sanat tarihi dersinde Türk sanat tarihi dersi programı ile İtalyan sanat tarihi dersi programı birbirine uyumlu hale getirilerek ders veriliyor. Bu okul, Türkiye'de özel okul statüsünde; ama öğretmenleri İtalyan Devleti yolluyor. Bu yüzden oradaki eğitim sistemine göre eğitim veriliyor. Özel İtalyan Lisesi, İtalya'ya göre bir fen lisesidir. İtalya'da tüm fen liselerinde haftada 1 saat teknik resim, 1 saat sanat tarihi olmak üzere bu ders işleniyor. Bu okulda da bu ders bu şekilde işleniyor. Dersin her iki bölümünü de aynı kişi veriyor. Bu dersin sanatsal bir amacı yok. Bu okuldan mezun olan öğrencilerin daha sonra tasarım, mimarlık, mühendislik gibi bölümleri seçebileceği düşünülerek, bu ders uygulanıyor. Genel bir sanatsal görüş verilmeye çalışılıyor. Kavramlar öğretiliyor. Örneğin, perspektif nedir? Bu kavratılmaya çalışılıyor. İtalya'da sanat okullarında ayrıntılı olarak bunlar işleniyor ama burası bir fen okulu olduğu için genel olarak işleniyor. Üç boyutlu gerçek objeleri kullanarak çizim yaptırıyorlar.

Sanat tarihi dersinde, tarih öncesinden başlanarak Yunan, Roma, Ortaçağ, Rönesans, Barok, Neoklasik, 19. Yüzyıl Avrupa resmine kadar tüm dönemler anlatılıyor. Mimar Sinan Üniversitesi'nde birinci senede öğretilen teknik çizimlere denk gelen bir ders işleniş söz konusudur.

Dersin en önemli amacı, öğrencinin bir sanat yapıtını analiz edebilmesidir. İtalya'da üç tür lise vardır; genel, fen, sanat okulları. Bu ders, İtalya'da çok temel bir ders ve tüm okullarda ders saatleri farklı olmakla birlikte okutulmaktadır. Lise eğitimi beş yıldır. Ders İtalyanca veriliyor. Kitap, video ve sanatçı monografileri kaynak olarak kullanılıyor.

5.15. Özel Pera Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (Müzik Bölümü Başkanı Tüzel Ergün ile Mart 2005'te Yapılan Görüşme)

Tüzel Ergün, Hacettepe Üniversitesi Konservatuar mezunu, Pera Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü başkanı olarak görev yapmaktadır.

Güzel sanatlar liselerinde müzik bölümünde sanat tarihi yerine müzik tarihi dersi okutulmaktadır. Bu dersin programı var. Ergün de bu programı takip ediyor. Müzik tarihi dersinde; tarihi dönemleri, Rönesans, Barok, Romantik, Klasik, 20. Yüzyıl ve

Türk bestecileri konularını işliyorlar. Bu ders haftada iki saat olarak işlenmektedir. Bach'ı anlatırken öğrenci Bach çalışıyor. Pratik ve teori bir arada verilmeye çalışılıyor. Besteci hayatları, CD'lerden izleniyor. "Dönemler içerisinde müzikte, resimde neler olmuş?" inceleniyor. Ders genel olarak işleniyor, ayrıntılı değil. Romantik dönem işlenirken Fransız İhtilal'i anlatılıyor. Tarih öğretmeni derse geliyor, işbirliği içinde ders işleniyor. Bazen müzik tarihi dersi ile sanat tarihi dersi birlikte işleniyor. Öğrencinin aktif katılımı sağlanmaya çalışılıyor. Tüzel Hanım: "Sanat yapabilmek için beyni özgür bırakmak gereklidir." diyor. Teknik bilgi verildikten sonra tarihe giriliyor. Klasik müziği tanıtıp, sevdirdikten sonra tarih anlatılıyor. Ders sırasında tartışma yönteminden yararlanılıyor. Okulda müzik sistemleri var, teknik açıdan sorun yok. Kullandıkları aletlerin modern olduğunu belirtiyor. Okulda sanat konulu seminerler veriliyor. Üniversitelerden hocalar geliyor, seminerler veriyor. (Bu seminerlere ilişkin afişler, görüşme yaptığımız yerde asılıydı. Onları gösterdi, estetik ve müzik ile resim arasındaki ilişki üzerine seminer konuları vardı.)

"Sanat tarihi dersini farklı sanat dallarının etkileşimi içinde vermek, dersi zevkli kılabilir." diyor. Toplumda dejenerasyonun çok fazla olduğunu, eğitim siteminden dolayı öğrencileri yönlendirmenin zor olduğunu anlatıyor.

"Okulda burslu sistem var. Sanat eğitimi verirken ticari bir anlayışa sahip olamazsınız, bu yüzden öğrencilere burs veriliyor, enstrüman teminine kadar destek olunuyor." diyor.

"Müzik üst tabakanın tercihidir, bu anlayışı kırmak gereklidir." diye belirtiyor. Türklerin müzik kültürünün zengin olduğunu bunu tanıtmının gerektiğini savunuyor. Öğrencinin önce; uğraştığı sanat dalının teorisini bilmesi gerektiğini, bir fikir aldıktan sonra stilinin, tarzının oluşacağını anlatıyor. Ders kitabı yok, ama kaynaklar var onlardan yararlanıyor. Sanata ilgisi nedeniyle bu okulların öğrencisinin kültür derslerine ilgi duymamasının doğal olduğunu anlatıyor. Üniversite sınavı nedeniyle öğrenciler matematik, edebiyat gibi dersleri alıyor. "Ama ilgi alanları başkadır." diyor. Bu dersleri almanın sanat öğrencisi için bir problem olduğunu belirtiyor. "Ama bir yandan da bir öğrencinin notayı öğrenmesi için matematik bilmesi gereklidir." diyor.

“Sanatla uğraşırken bir çocuk, hem zihinsel hem duygusal zekâsını kullanıyor. Bu yüzden sanat çok önemli, ama toplum gerekli önemi vermiyor. Biz gerekli ilgiyi sağlamalıyız. Sanatın belli bir saati yok, belli bir ilişki kuruyorsun öğrenciyle.” diyor. Ama bunun için işin bilincinde olan öğrenciye ihtiyaç olduğunu vurguluyor. Okulda dışardan gelen öğrencilere kurs veriliyor. “Kurs öğrencileri bu bilince sahip, ama okul öğrencileri içinden diğer alanlarda başarılı olmayan öğrenci, bari sanatı deneyeyim diye geldiği için problem oluyor.” diyor. “Bu yüzden özel sanat liseleri açılıyor, ama süreklilik sağlayamıyorlar.” diyor. Bu okulun amacı sanatı öğretmektir. Okulda bale, müzik, resim, tiyatro bölümlerinin olduğunu söylüyor.

Çocuğun niteliğine göre sanatta ne kadar ilerleyeceği belli olur, her birinin ulaşacağı nokta farklıdır. Biz niteliğine göre öğrenciyi yönlendiriyoruz. Tek bir çeşit öğrenci çıkmıyor. “Sanatçı olunmaz, doğulur.” diye belirtiyor. Buradan öğrencilerin, güzel sanatlar bölümlerine, konservatuara ve yurt dışı eğitimine gitme şanslarının olduğunu anlatıyor.

5.16. Şair Abay Kunanbay Lisesi (Sözleşmeli Öğretmen Mesut Karataş ile Mart 2005’te Yapılan Görüşme)

Mesut Karataş, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü mezunu, lisede sözleşmeli öğretmen olarak görev yapıyor. Haftada 10 saat derse giriyor. 10. sınıf olarak 3 tane, 11. sınıf olarak ise 2 tane sosyal bölüm sınıfı var. Bu sınıflara haftada ikişer saat sanat tarihi dersine giriyor. Ders kitabı olarak Milli Eğitim Bakanlığı’nın hazırladığı ders kitabını okutuyor. Derste ön giriş olarak bilgi veriyor. Ders, seminer biçiminde işleniyor. Önce öğretmen konuyu anlatıyor; sonra soru ve yanıt yöntemi uygulanıyor. Konu güncelleştiriliyor. Yunan Sanatı anlatılırken ülkemizdeki örnekler hakkında konuşuluyor. Bazen konuyu öğrenciler anlatıyor. Görsel kaynaklardan yararlanma olanağı yok. Sınıftan sınıfa öğrenci ilgisine göre katılım değişiyor. Öğrenciye ders sıkıcı geliyor. Çok fazla ayrıntı var. Mesut Karataş, dersi yalınlaştırarak anlattığını söylüyor. Kitaba bağlı kalmıyor, kendi branşı olmadığından önceden çalışıp geliyor, derste not tutturuyor. Sanat tarihi ders programını birebir izlemiyor.

5.17. Gebze Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkes Lisesi (Resim Öğretmeni Kader Alnitemiz ile Mart 2005'te Yapılan Görüşme)

Kader Alnitemiz, Marmara Üniversitesi Grafik Bölümü 1972 yılı mezunudur.

Okul, 1993 yılında kurulmuş, yatılı bir okuldur. Öğrenciler sınavla alınıyor. Zihinsel açıdan yetenekli çocuklar okulda eğitim görüyor. Okulda öğretim 4 yılda tamamlanmaktadır. İnanç Türkes Lisesi'nde öğrenciler, hazırlık sınıfında "Temel Sanat Eğitimi" dersi alırlar. Lise 1. 2. ve 3. sınıflar da ise öğrenciler ilgileri doğrultusunda "Plastik Sanatlar Eğitimi" dersini alıyorlar. Hazırlıkta öğrenci ilgisi belirleniyor. Daha sonra ilgileri noktasında heykel, teknik resim, renkli resim, karakalem çalışmalarına yönlendiriliyorlar. Ayrıca Türkçe bölümü tiyatro kursu veriyor. Tiyatro dekorunu, afişini resim bölümü hazırlıyor. Değişik kurslar veriliyor. Eğer öğrencinin ilgisi heykele yönelikse, derste verilenler yetmiyorsa öğrenci okul dışındaki bir kursa gönderiliyor. Nisan ayında peyzaj grubu oluşturuluyor, bahçede suluboya çalışması yapılıyor. Okulda toplam 153 öğrenci var. Bu öğrencilerin 58'i resim dersi alıyor.

Sanat tarihi dersi yok. Ancak, derinlemesine olmamakla birlikte sanat tarihi bilgileri derste veriliyor. Ressamlar ve akımlarla ilgili bilgiler dia gösterisi ile birlikte anlatılıyor.

Okuldan mezun olan öğrencilerden bazıları Mimar Sinan Üniversitesi Tekstil Bölümünü, Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat Yönetmenliği Bölümünü kazanmış. Bir öğrenci Amerika'da bir sanat okulunun yaz kursuna gitmiş, önümüzdeki yıl bu sanat okuluna üniversite eğitimi için gidecek.

Alnitemiz'e göre sanat tarihi konularını vermek gereklidir, öğrenci sanat tarihini bildiği zaman resim konusunda kültür birikimi kazanacak, alt yapı oluşturacaktır. Bu alt yapı, kendi tarzını oluşturmaya yardımcı olacaktır. Okul yatılı olduğu için daha fazla ders dışı zaman oluyor. Ders dışında da sanat çalışması yapılabilir.

Zengin bir kütüphane var. Bunun dışında ihtiyaçlarını tespit edip, Türk Eğitim Vakfı'na bildiriyorlar, onlar ihtiyaçlarını temin ediyor.

Bu okul bir eğitim köyü olarak tasarlanmış. Çok yönlü araştırmalar sonucu kurulmuş. Çağdaş ülkeler ve Milli Eğitim tarihi incelenmiş. Köy enstitüleri ve öğretmen okulları incelenmiş, bunlardan bir sentez yapılarak bu eğitim köyü projesi

hazırlanmış. Köy projesi içinde bir sanat binası var, ancak henüz yaşama geçmemiş. Bundan dolayı yaşadıkları aksaklıklar var. Görüşme yapıldığı tarihte atölye biraz sıkıştı. Kurulacak sanat binasında tüm plastik sanat türlerinin ayrı atölyesi olacak.

Diğer bir sorun olarak ise öğrencinin resim veya müzik derslerinden birini seçmek zorunda kalmasını belirtiyor. Bu okul öğrencilerinin seviyesi yüksek, öğrenci hem müzik hem de resim alanında başarılı olabilir, ama birini seçmek zorunda. Öğrencilerin derslerinin yoğunluğu nedeniyle sanatla ilgilenecek zamanları kalmıyor. Üniversite sınavı bu okulda da sanat çalışmasını olumsuz yönde etkiliyor. 3. sınıfta öğrenci yoğun olarak sınava hazırlanıyor. Fen bölümleri sanat derslerini seçemiyor, ama kurslar isteyen tüm öğrencilere açıktır.

Öğrenciler; belgeseller, filmler izliyorlar. Dersler haftada 2 saat, ama aktivitelerle 4 saate çıkıyor. Sergilere gidiliyor, ayrıca okulda sergiler açılıyor. Öğrenciler türünlerini sergiliyor. Okula sanatçılar geliyor, söyleşiler yapılıyor. Diğer sanat alanları ile işbirliği yapılıyor. Örneğin, resim yaparken müzik dinliyorlar. Edebiyat ve müzik işbirliği halinde çalışıyor. Öğrenciler kısa filmler çekiyor. Bunları aktivite saatlerinde yapıyorlar. Bunu gerçekleştirebilmeleri için birçok öğretmen onları yönlendiriyor.

5.18. Özel Koç Lisesi (Sanat Bölümü Başkanı Can Ayan ile Mayıs 2005'te Yapılan Görüşme)

Can Ayan, Mimar Sinan Üniversitesi Yüksek Resim Bölümü mezunudur, aynı üniversitede Sanatta Yeterlilik öğrenimini tamamlamıştır. Yirmi beş yıl boyunca öğretmenlik yapmıştır. Özel Koç Lisesi'nde sanat bölümü başkanı olarak çalışmaktadır. Ayrıca bu okulda sanat tarihi ve resim derslerini vermektedir.

Bu yıl sanat tarihi dersini 7 öğrenci seçmiş, önümüzdeki yıl bu sayının artacağını umuyor. "Üniversite sınavı nedeniyle öğrenciler derse yönlendirilmediğinden bu dersi seçmiyorlar." diyor. Orta öğretimin dört yıl olmasıyla amaçlanan öğrencileri zenginleştirmek, seçmeli ders sayısını artırarak üniversitede uzmanlaşmaya hazırlamak olarak açıklıyor. Orta öğretim dört yıl olunca sanat tarihinin programlarda seçmeli olarak bulunması gerektiğini savunuyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nın dört yıla geçiş için okullarından görüş aldığını anlattı.

Derste Mehmet Zeki İbrahimgil'in yazarı olduğu Sanat Tarihi Ders Kitabını okutuyor. Bu kitabı resimlerinin baskı kalitesi diğer kitaplara göre daha iyi olduğu için tercih ediyor. Sadece lise ikinci sınıflara sanat tarihi dersi veriyor. Üçüncü sınıfları derse yönlendirmiyor, öğrenciler üçüncü sınıfta bu dersi seçmiyor. Kendisinin anlatırken zevk almadığı bu dersi öğrencilere vermeyi, onları dersi almaları için yönlendirmeyi doğru bulmuyor. "Dünya sanatı ile İslam sanatını karşılaştıran daha genel ve keyifli bir ders olsa üçüncü sınıfta da sanat tarihini veririm." diye belirtiyor.

Görsel ve işitsel eğitim araçlarını derslerinde kullanıyor. Dia, video, data show kullandığı araçlardır. Okulda gezi günü var, o gün gezilere gidiyorlar. Okulun merkezden uzak olması nedeniyle öğrencileri güncel sanat etkinliklerini izlemeye yönlendiriyor. Öğrenciler, izlenimlerini yazdıkları ödevler hazırlıyorlar. Derste sanat üzerine karşılıklı konuşmalar yapılıyor.

Eğitim kurumlarının sanat eğitimine gerekli önemi verdiklerini düşünüyor. Öncelikle sanat bölümünün olmasının bunun göstergesi olduğunu belirtiyor. Sanat bölümü olduğu için ilköğretimi ve orta öğretimi kapsayan bir kurumsallaşma olduğunu, bununla her iki öğretim aşamasının birbirini takviye ettiğini ifade ediyor. "Sanat alt sınıflardan sevdirilerek gelmezse üniversite sınavından dolayı rekabetçi olan bu eğitim sisteminde tercih edilmez." diyor.

Okul öğrencilerinin daha çok yurt dışında öğrenim görmeyi tercih etmesi nedeniyle kendilerinin bu konuda avantajlı olduğunu düşünüyor. Öğrencilerinin üniversite sınavı kaygısının fazlaca olmadığını anlatıyor. Sanat eğitimi yurt dışında girmeyi hedefledikleri üniversiteler için önemli olduğundan sanat dersleri almayı tercih ediyorlar.

Sanat bölümünün amacı, yaratıcı düşünen, deneyen, tasarlayan, sanata ve kültürel değerlere saygılı bireyler yetiştirilmesine katkıda bulunmaktır. Sanat bölümünde seramik, fotoğraf, resim, müzik, IB müzik, Uluslar arası Bakaloryal seçmeli olarak görsel sanatlar dersleri veriliyor. Okulda sanat tarihi dersleri dışında sanat derslerinde uygulamalarla birlikte sanat tarihine değiniliyor.

Can Ayan, okulun Uluslar arası Bakaloryal Programını uyguladığını anlatıyor. Bu sistemin merkezi İsviçre'de Avrupa Birliği'ne üye bazı ülkeler uyguluyor. Ama zorunlu değil. Müfredatın ana temaları dışında altı tane temel seçmeli alanı var. Bu

programı bitirmek için öğrenci bu alanlardan seçmeler yapmak zorundadır. Bu alanların içine görsel sanatlarda girmektedir. Bu programın kendine özgü bir müfredatı var. Milli Eğitim Bakanlığı programlarında olduğu gibi ayrıntı yok. Genel hedefler var. Eğitim kurumu öğretmen ve yerel özelliklerine uygun olarak müfredatı hazırlıyor. Merkezi sınav sistemi bulunmaktadır. Okul öğretmenleri sanat dersi için Milli Eğitim Bakanlığı'na uygun olarak not verip, karne düzenliyorlar. Ayrıca öğrenciler Bakaloryal sertifikası alabilmek için aynı ders için yurt dışından gelen sınavcılarının yaptığı sınavlara giriyorlar. Aynı derste iki ayrı program uygulamanın zor olmadığını, Milli Eğitim Programının konu başlıklarından oluştuğunu, Bakaloryal program ise konuları serbest bıraktığı için ikisi arasında uyum sağlamanın zor olmadığını ifade ediyor.

Bakaloryal seçmelisi olan görsel sanatlar dersi haftada beş ders saati yapılmaktadır. Bu derste ayrıntıya girilmeden sanat tarihi üzerinde duruluyor. Öğrenciler araştırma defterleri tutuyorlar. Bu defterlerde öğrencinin sanat biçimine ve ilgisine göre yönlendirilerek yapılmış araştırmalar bulunmaktadır. Her öğrenci için araştırma konuları değişmektedir. Can Ayan, bunu az öğrenci ile çalışmanın avantajı olarak görüyor. Bireysel bir yaklaşımla eğitim verebildiklerini belirtiyor. Bu derslerde verdikleri sanat tarihini yeterli bulmuyor. "Öğrenci sanat tarihini bir bütün olarak anlamıyor." diyor. Bu derse giren öğrencinin dünya sanatının genel kronolojik gelişiminin verildiği sanat tarihi dersi alması gerektiğini savunuyor. Öğrenci yetenekli olsa bile bu ders alınmadığında işleri içerik açısından zengin olmadığını belirtiyor.

Her dalı öğretmek için kendi uzmanın olması gerektiğini belirtiyor. Ona göre, sanat tarihi dersine sanat tarihi branşı öğretmeni girmeli. Ancak haftada iki saat olan bu ders için kendi okullarının bile öğretmen almayı tercih etmediğini anlatıyor. Sanat tarihinin bir kültür dersi olarak lise programlarında daha önemli bir yere sahip olması gerektiğini ekliyor.

6. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NIN HAZIRLADIĞI SANAT TARİHİ EĞİTİMİNDE KULLANILAN GÖRSEL ARAÇLAR

Sanat; görsel, işitsel ve sözsözsel ortamı kullanarak kendini ortaya koyar. Sanat tarihi eğitimi, sanat türlerinin dönemlere ayrılarak incelenilmesine dayalıdır. Bu incelemeye dönemin sanatçısı ve sanat yapıtları da dâhildir. Sanat tarihi eğitiminin bu bileşenleri kavrayabilmek için sanatın yaratıldığı ortamı canlandırması gerekir. Bu yüzden değişik eğitim teknolojilerinden yararlanılarak hazırlanmış görsel, işitsel araçlar sanat tarihi eğitimi için çok önemlidir.

Sanat tarihi derslerinde kullanılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından 3 tane videokaset hazırlanmıştır. Bu kasetlerin aynı zamanda orta öğretim ve ilköğretimin 6.7.8. sınıflar resim derslerinde gösterilmesinin uygun olduğu belirtilmektedir. (www.meb.gov.tr) Bu kasetlerin ilki “Sanat Tarihi: Empresyonizm, Kübizm”, ikincisi “Sanat Tarihi: Renk”, üçüncüsü “Sanat tarihi:20.Yüzyıl Resmi” adlarını taşımaktadır.

Kasetlerden ilkinde bir kadın anlatıcı tarafından empresyonist sanatçılar ve yapıtları ile empresyonist sanatın genel özellikleri tanıtılmaktadır. Kasetin aslı İngilizce'dir, arkadan İngilizce konuşma duyulmaktadır. Kasetin son bölümünde sanatçı yapıtlarını tanımaya dayalı bir oyun bulunmaktadır. Önce empresyonist dönemin bir sanatçısının tablosu gösterilmekte, izleyiciden hangi sanatçıya ait olduğunun söylenmesi istenmektedir. Daha sonra anlatıcı sanatçının adını vermektedir. Bu oyunun ardından Kübizm sanat akımı, sanatçıların yapıtları gösterilerek tanıtılması ile açıklanmaktadır.

İkinci kasette renge dair temel bilgiler görüntüler eşliğinde anlatılmaktadır. Ana ve ara renkler, lekeler günlük yaşamdan örnekler verilerek açıklanmaktadır. Farklı renklerin karışımından elde edilen ara renkler, uygulamalar gösterilerek tanıtılmaktadır.

Üçüncü kasetin İngilizce başlığı “Modernism; Matisse, Picasso and more” dur. Kaset Matisse ve Picasso'nun sanat yaşamı ve yapıtları üzerine kuruludur. Bu kasette anlatıcının görüntüsü yoktur, sadece ses vardır. Sesin arkasından İngilizce başka bir

konuşma duyulmamaktadır. Sanatçuların sanat üzerine düşünceleri, yapıtlarının tanıtımı ve sanat tarzının anlatımına sanatçuların yapıtlarının gösterimi eşlik etmektedir. Ayrıca kasette 20. Yüzyıl başlarının edebiyatı, düşünce yapısı ve yaşayışı hakkında bilgi de verilmektedir.

Kasetlerin üçünde de görüntü kalitesi kötüdür. Ancak bu kasetlerin saklanma koşullarından da kaynaklanmış olabilir. Üzerlerinde belirgin bir şekilde yazılmış bir tarih yoktur.

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Ülkemizde sanat tarihi eğitimi doğru temellere oturmamış, bunun sonucu olarak hem yüksek öğretimde hem orta öğretimde başlangıcından itibaren sorunlu bir gelişim seyrine sahip olmuştur. Bu, birçok alanda kurumsallaşamamış bir ülkede kültür politikasının yeterli ve tutarlı bir gelişim çizgisinin olmayışının doğal sonucudur.

19. yüzyıl sonlarında başlayan ulusal kimlik oluşturma girişimleri, tarih ve sanat tarihi alanında çalışmaları hızlandırmıştır. Bu dönemle birlikte sanat tarihi alanında araştırmalar başlamıştır. Bunun yanında sanat tarihi, resim dersleri veren askeri okullarda okutuluyor olmalıdır. Cumhuriyet Döneminde sanat tarihi alanında araştırmalar devam etmiştir. Sanat tarihi dersleri ise Gazi Eğitim Enstitüsü'nde, Güzel Sanatlar Akademisi'nde ve İstanbul Üniversitesi Tarih bölümünde okutulmaktaydı. Ancak bilimsel araştırmaların başlaması, bilimsel temellerinin oluşturulması, 1943 yılında Avusturyalı sanat tarihçisi Diez'in İstanbul Üniversitesi bünyesinde sanat tarihi bölümünü kurması ile gerçekleşmiştir. Sanat tarihinin yüksek öğretimde bilimsel bir disiplin olarak çıkış nedenlerinden biri, batılı üniversite modellerinin örnek alınmasıdır (Arık, 1940).

Batılı üniversiteler model alınırken, eğitim kuramlarının olgunlaşmaması ve eğitim pratikleri sonucu deneyimlerin var olmaması yüksek öğretimde sanat tarihi eğitiminin kurumsallaşmasında yetersizliklere neden olmuştur. Eğitimde sorun yaşandıkça, bir önceki değişikliğin uygulama sonuçları alınmadan art arda değişiklikler yapılması eğitim sisteminin oturmasına engel olmuştur. Daha sonra siyasi yaklaşımların eğitimi yönlendirme girişimleri, eğitimde atılan olumlu adımların etkilerini de yok etmiştir. Siyasi yaklaşımların eğitimi yönlendirme girişimlerine örnek olarak, sanat tarihi bölümlerinin sayısal olarak arttığı dönem olan 1980 sonrasını verebiliriz. Bu dönemde Türk milliyetçiliği ve din yönelimli kültür politikası sanat tarihi çalışmalarını ve eğitimini etkilemiştir. Türk ve İslam sanatı çalışmalarına ağırlık verilmiş, sanat yapıtları milli ve dini yargılar ile değerlendirilmiştir. Kullanılan genel sanat tarihi yöntemi; sanat yapıtının sosyal, fiziksel, kültürel koşullarından kopuk olarak oluşturulan form analizi olmuştur.

Günümüzde bu yaklaşımların izdüşümleri, hem Milli Eğitim Bakanlığı'nın sanat tarihi programında hem de sanat tarihi ders kitaplarında görülmektedir.

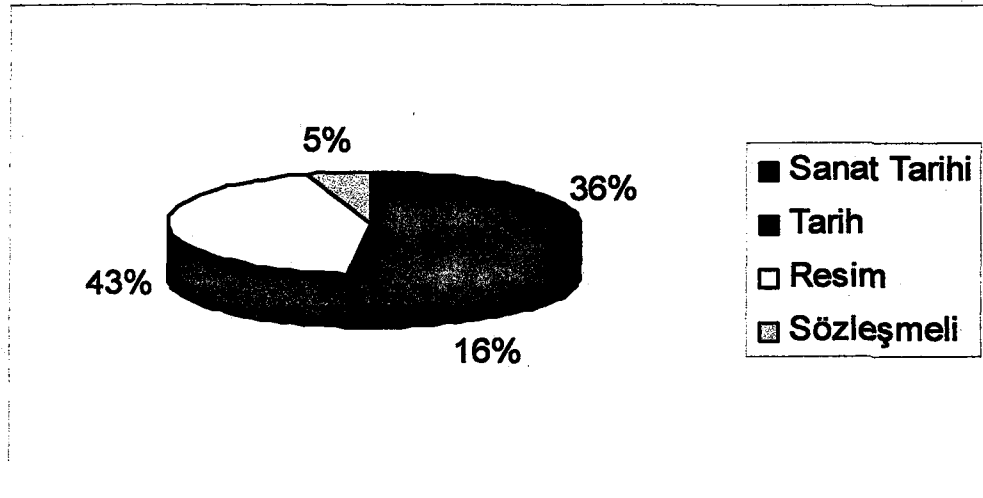
Sanat tarihi bölümleri kuruluşlarından öteye, bazen arkeoloji bölümleriyle işbirliği içinde bazen bağımsız olarak ülkemizdeki tarihi malzemeyi analiz ederek, kataloglama çalışmaları yaptılar. Günümüzde ise katalog çalışmaları devam etmekle birlikte, bölümlerin yetişen kadro yapısıyla tüm üniversitelerde, elde edilen malzemenin yorumlanmasını da kapsayan kuramsal çalışmalara ağırlık verilmeye başlanmıştır. Ayrıca sanat tarihi eğitiminde felsefe, edebiyat, tarih alanları ile bilimsel işbirliğiyle gerçekleştirilecek disiplinler arası çalışmalar tartışılmakta, İstanbul Teknik Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde bu yaklaşım uygulanmaktadır.

Genel olarak sanat tarihi bölümü öğrenci profilini, üniversite sınavında düşük puan alan, sanat tarihi bölümü bölüm tercihleri arasında sonlarda yer alan öğrenciler oluşturmaktadır. Sanat tarihi bölümünün amaçlarını bilen, bu alanda kendini geliştirmek isteyen, bölümü bilinçli olarak tercih eden öğrenciler sayıca sınırlıdır.

Bunun sonucu olarak, orta öğretim kurumlarına öğretmen yetiştirme işlevini de yerine getiren sanat tarihi bölümleri, nitelikli sanat tarihi öğretmenlerinin yetiştiği kurumlar olmamıştır. Ayrıca öğretmenlik formasyonu derslerinin yakın zamana kadar ciddi olarak uygulanmaması, öğretmen niteliğinin gerektiği gibi olmasını engelleyen bir diğer etkidir. Sanat tarihi bölümlerinde sanat tarihi eğitimi üzerine uzmanlaşma olmaması, eğitim bilimleri uzmanlarının bu konuda çalışmalarının bulunmaması, sanat tarihi öğretmeni yetiştirilmesini sorunlu hale getirmektedir. Örneğin; günümüzde sanat tarihi öğretmeni olmak isteyen bölüm mezununun, sanat tarihi dersine özgü eğitimi gerçekleştirmek için yöntem ve kuramları öğreneceği bir sanat tarihi eğitim birimi bulunmamaktadır.

2000 yılında yapılan değişiklikle öğretmen olmak isteyen fen-edebiyat fakülteleri mezunlarına eğitim bölümlerinde veya fakültelerinde kendi alanında veya ilişkili başka bir alanda tezsiz yüksek lisans yapma zorunluluğu getirildi. Bu değişiklikten sonra, sanat tarihi mezunu tarih bölümünde tezsiz yüksek lisans programını bitirerek, tarih öğretmeni olma hakkını kazanmaktadır. 2000 yılından sonra mezun olanlar sanat tarihi formasyonuna sahip olmadıkları için sanat tarihi öğretmeni olarak nasıl atanacakları belirsizdir. Ayrıca tarih bölümleri mezunları da açıkta olduğundan öğretmen olarak atanmaları imkânsızdır. 2000 yılından önce mezun olanlar sanat

tarihi formasyonu aldıkları için, sanat tarihi öğretmeni olabilme hakkına sahiptir. Ancak onların da sanat tarihi öğretmeni olabilmeleri için Kamu Personeli Seçme Sınavı'ndan yüksek puan almaları gereklidir. Bu puanı aldıktan sonra, Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen atama döneminde sanat tarihi öğretmeni kadrosu için atama yapması beklenir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı kadro açmaz, açsa bile ataması yapılacak kadro sayısı 100'leri bulmaz. Bu yüzden sanat tarihi bölümü mezunlarının sanat tarihi öğretmeni olma şansları çok azdır, 2000'den sonra mezun olanların ise hiç yoktur. Oysa orta öğretim kurumlarında sanat tarihi öğretmeni açığı bulunmaktadır. İstanbul'daki orta öğretim kurumlarında yaptığımız araştırmaya göre, sanat tarihi dersini veren öğretmenler içinde sanat tarihi branşından olan öğretmenlerin oranı %36, resim öğretmenlerinin oranı %43, tarih öğretmenlerinin oranı %16, üniversitelerin çeşitli bölümlerinden mezun olan sözleşmeli öğretmen oranı ise %5'tir.(Şekil 7.1) (Tablo C2) Resim öğretmenlerinin oranının sanat tarihi branş öğretmeninden fazla olması dikkat çekicidir. Sanat tarihi derslerine bölüm mezunlarının girmesi doğal olanıdır. Ama Milli Eğitim'in yıllardır süren kadro açığını sözleşmeli öğretmenler veya diğer branşlardan öğretmenlerle karşılama çözümü sanat tarihi eğitimini de etkilemektedir. Böylece kadro için gerekli olan sosyal güvence masrafı ve maaş ödeme yükünden kurtulunmaktadır, çünkü sözleşmeli öğretmen veya farklı branş öğretmeni ek kadro kadar masraflı değildir. Öğretmen açığı bu şekilde maliyeti çok daha düşük bir yöntemle çözülmektedir. Sonuç olarak ortaya çıkan manzara, sanat tarihinin Milli Eğitim'deki yerinin göstergesidir.

Şekil 7. 1. Sanat Tarihi Dersi Öğretmenlerinin Branşlara Göre Dağılımı

Bir toplumun teknolojik düzeyinin, toplumsal işbölümü niteliklerinin, sınıfsal yapısının, dış ilişkilerinin biçiminin her biri eğitim sisteminin belirlenmesine katkıda bulunur. Eğitim, hem aktardığı bilgi ve hünlerle toplumsal işbölümünü etkileyerek, hem de aktardığı ideoloji ile kişilerin toplum içerisindeki yerini değerlendirmesini ve toplumun sınıf yapısının yeniden üretilmesinin araçlarından biridir (Tekeli, 1983). Genel olarak eğitim kurumları toplumların toplumsal yapısının özelliklerine göre biçimlenmiştir. Bu açıdan baktığımızda Türk Eğitim Sisteminin teşkilat yapısından programların içeriğine kadar merkezîyetçi bir anlayış doğrultusunda geliştirildiğini söyleyebiliriz.

Ülkemizde Cumhuriyet dönemi lise müfredatlarında sanat tarihi dersinin yer alışı, bu dersin ülkemizde uygulanışına da ışık tutmaktadır. Cumhuriyet döneminde sanat tarihi konuları, ilk olarak lise 1934 yılı lise müfredatının tarih bölümünde bulunmaktadır. Bu lise müfredatı, 1924 yılında yayınlanan müfredatın bazı değişikliklerle benzeridir. 1940'lı yıllardan itibaren liselerde sanat tarihi dersinin uygulanması tartışılmış, 1943 Eğitim Şurası'nda ise kararlaştırılmıştır. 1949'ta sanat tarihi bir ders olarak değil, resim dersinin içinde konu olarak işlenmeye başlanmıştır. Ancak, sanat tarihi dersinin orta öğretimde müfredatının yayınlanması 1950'li yılları bulmuştur. 1956 yılı lise müfredatına, sanat tarihi dersi lise birinci ve ikinci sınıflarda resim dersi ile birlikte güzel sanatlara ait bilgiler konu başlığı ile lise son sınıfta ise bağımsız bir ders olarak konulmuştur. 1957 yılında müfredat değişmiş, sanat tarihi lise ikinci ve üçüncü sınıflar için ayrı ünite başlıkları biçiminde düzenlenmiştir. Bu müfredat, günümüzde de uygulanan 1991 yılı sanat tarihi dersi programının yayınlanışına kadar liselerde uygulanmıştır. 1991 programına kadar lise müfredatlarında, sanat tarihi dersinin birbirinin benzeri olan konu başlıklarından oluşması, bu derse Milli Eğitim Tarihi'nde önem verilmediğini anlatmaktadır. Buradan yola çıkarak Milli Eğitim sisteminde sanat tarihinin sanat-kültür eğitiminde taşıdığı öneme uygun biçimde algılanmadığını söyleyebiliriz.

1991 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan sanat tarihi dersi programı, üniversitelerin sanat tarihi bölümlerinde dört yılda işlenen sanat tarihi konularının hemen hemen tamamını kapsamaktadır.

1991 programında, açıklamalar bölümünde, sanat tarihi dersi için amaç ve davranışların sırasının öğretmen tarafından değiştirilebileceği belirtilerek, öğretmen inisiyatifi sağlanmak istenmiştir. Ayrıca dersin işlenişinde görsel malzemenin

sağlanması, okul ve çevre olanaklarının kullanılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu görsel kaynaklara ulaşabilmek için okul idarelerinin Halk Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Eğitim Araçları Merkezi'ne ya da Film-Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezi'ne başvurması gerektiği belirtilmektedir. Ancak bu kurumlar gerekli araçları sağlamak için, yüksek ücretler talep etmektedir.

1991 Sanat Tarihi Programında açıklamalar bölümünde yer alan; "Sanat Tarihi dersi, öğrencilere milli kültürümüzün ürünü olan sanat eserlerimizi tanıtır onlarda milli duyguların daha bilinçli ve köklü yerleşmesini sağlar." tümcesi, sanat tarihinin eğitim sistemimizdeki işlevini tanımlamaktadır.

Milli eğitim ve milli sanat olabilir mi? 1980 sonlarında milli ve dini düşünceler çerçevesinde oluşturulan kültür anlayışının sonucu olan bu programların, kurmaca ve çarpıtmalarla dolu olduğunu söylemek abartma olmaz. Elbetteki tarih bilminde (hatta tüm bilim dallarında ama özellikle tarihte daha yoğun olarak) tam bir nesnellik olması beklenemez. Yine de tüm bilimler için kıstaslar vardır; sonuç olarak bilim boşlukta yüzen bir olgu değildir. Bu yüzden milli tarih oluşturmak, öğrenci üzerinde milli duygular uyandırabilmek amacı ile gerçekleri çarpıtmak da değildir. Müfredat programlarının değiştiği bu günlerde eğitimin öncelikle bu anlamda sorgulanması gerekir.

Sanat tarihi eğitiminin amacı öğrencide milli duygular uyandırmak mı olmalı yoksa farklı kültürleri tanıyarak, diğer toplumlarla bir arada yaşamayı öğretmek mi? Geçmişten günümüze dünyanın mekân olduğu kültürleri tanıyıp, günümüz kültürüne etkisini yorumlamak, bu bütün içinde kendi kimliğini kavrayıp evrensele ulaşmak, sanat tarihi eğitiminin sonuçlarından biri olacaktır. Sanat tarihi eğitimi, farklılıkların varlığını unutturmadan, benzerlikleri vurgulamalı, kültürleri birbirine yakınlaştıran etkenler üzerine düşündürmelidir.

Sanat tarihi öğretim programı, tarih dersi öğretim programındaki görüşlere paralel olarak düzenlenmiştir. Ancak dersin konularının işleniş sırasında bu paralellik korunmamıştır. Tarih dersi 10. sınıfta, Türk tarihi işlenirken, sanat tarihi dersinde 11. sınıfta Türk tarihi işlenmektedir. Her iki dersin eğitiminin birbirini güçlendirmesi açısından konuların işlenişinde paralellik olması gereklidir. Bu anlamda konuların yeniden dizimi, tarih dersi ile paralellik sorununu çözecektir.

Program çok fazla konu ile yüklüdür. Örneğin; 5. ünite de şu konu başlıkları yer almaktadır: “a) Yunan Sanatı 1- Mimari 2- Heykel ve Kabartma Sanatı b) Roma Sanatı 1- Mimari 2- Heykel- kabartma sanatı c) Erken Hıristiyan ve Bizans Sanatı 1- Mimari 2- Heykel ve kabartma sanatı.” Bu konuların yanında hedef ve davranışlar bölümünde daha fazla ayrıntıya girilmektedir. Buna karşılık konu işleniş örneklerinde önerilen öğretim yöntemlerinin sadece anlatım ve soru-cevap olduğu görülmektedir. Program bu açıdan bir sıklık içermektedir. Hâlbuki sanat tarihi gibi bir dersin ezberi zorunlu kılan konu yükünden kurtarılarak, öğretim yöntemleri açısından zenginleştirilmesi, dersin amaçlarına ulaşmasını sağlayabilir.

Programın açmazlarından biri de sanat ve sanat tarihi ile ilgili terimlerin öğretilmesidir. Öğrenci, hiç karşılaşmadığı birçok terimi, bir derste öğrenmek zorunda kalmaktadır. Bu nedenle de sanat tarihi dersi öğrenciler ve öğretmenler tarafından zor anlaşılır ve öğretimin zevk vermediği bir ders olarak tanımlanmaktadır. İlk etapta daha önce değindiğimiz konuların azaltılması, ayrıntılardan kaçınılması terimlerin yükünü de doğal olarak azaltacaktır. Bunun yanında terimlerin öğretilmesi bir konu olarak programda yer alabilir. Bir başka çözüm, sanat tarihi eğitiminin daha erken yaşlarda başlaması olabilir. Aslında Milli Eğitim İlköğretim Resim-iş Programı’nda sanat tarihi konuları bulunmaktadır. Ancak programı uygulayacak kadronun ve okullardaki alt yapının bulunmayışı nedeniyle öğrenciler erken yaşlarda sanat ve sanat tarihi eğitimi almamaktadır. 1992 yılında yürürlüğe giren bu program, eğitimde sorunların acil ama maliyeti yüksek çözümlerinin atlanarak, göstermelik çözümlere yönelindiğinin bir örneğidir.

Sanat tarihi programında diğer derslerle bağlantıların kurulmasının önemi üzerinde durulmalıdır. Sanat tarihi üzerine görüşmelerde Galatasaray Lisesi Sanat Tarihi Öğretmeni Seza Sinanlar’ın belirttiği uygulama yöntemi olan, Yunan Sanatı öğretilirken felsefe dersi ile bağlantı noktalarının kurulması olumlu bir örnektir. Bu yöntem, dersin işlenişini daha renkli kılacağı gibi her iki dersin başarı oranını da artıracığı kesindir.

Eğitim sistemimiz merkeziyetçi bir sistem yaklaşımına sahiptir. Sanat tarihi müfredatında da bu anlayışın izlerini görüyoruz. Programda üniteler ve konular hatta bunların işleniş kesin çizgilerle belirlenmiştir. Bu programda iyi bir programda olması gereken esneklik özelliğinin bulunmadığını söyleyebiliriz. Örneğin; bireysel, çevresel özelliklerin farklı olduğu İstanbul ile Mardin şehirlerinde programın aynı

biçimde uygulanması zorunludur. Konuların açık uçlu ve ana hatlarıyla belirlendiği bir programda ise böyle bir sorun olmaz, öğretmen bölgenin ve öğrencilerin özelliklerine göre yeni ve farklı öğretim modelleri yaratabilir, uygulayabilir. Ayrıca sanat tarihi dersi programında öğrencilerin yaş grubu ile bağlantılı, zihinsel gelişim özelliklerinin göz önüne alınmadığını da belirtmek gerekir.

Eğitim programının bilimsel ve çağdaş olması gerekir. Elimizdeki program, yaklaşık olarak kırk yıl öncesinin sanat tarihi bilgisine dayanılarak hazırlanmıştır. Sanat tarihi alanında yapılan yeni araştırmalar ışığında programın gözden geçirilmesi gereklidir. Programda hem ülkemizde hem de dünyadaki sanat akımlarının 1960'lı yıllara kadar olan kısmının öğretilmesi planlanmaktadır. Bu tarihten sonra sanatın aldığı yol oldukça farklıdır. Bu olgu, çağdaş bir bakış açısı taşıması gereken programın yeniden düzenlenmesi gerekliliğinin bir diğer nedenidir.

Ülkemizde sanat eğitimi sorununu incelediğimizde karşımıza ilk çıkan sorun, kültür politikalarının sığılıdır. Bu sığılık ve onun sonucu olarak ortaya çıkan yetersizlik sanat tarihi eğitimini de etkilemiştir. Çünkü ciddi bir sanat tarihi eğitimi politikası ve eğitim programı (hâlihazırda bulunan da çok yetersiz olmasına rağmen) olmamıştır. 80'li yıllarda ise kültür politikasının milli ve dini düşüncelerle biçimlenmesi, hem eğitim bilimi hem de tarih bilimi açısından bilimselliği tartışmalı bir eğitim programı doğurmuştur.

Sanat tarihi konuları, sadece sanat tarihi dersinin sınırları içinde değildir. Sanat tarihi konuları İlköğretim Resim-İş Dersi Programı, Lise Sanatsal Etkinlikleri İzleme, Müzik ve Resim dersleri programlarında da yer almaktadır. Milli Eğitimin sanat dersleri programlarında genel olarak yöntemsel bir bütünlük bulunmamaktadır. Örneğin; Lise Müzik Dersi Programı hala konular şeklindeki müfredat anlayışının devamı iken, İlköğretim Resim-İş Programı çağdaş program anlayışına göre hazırlanmış kapsamlı bir programdır. Lise Resim Dersi programları da yetersizdir. Lise seviyesindeki genç öğrencinin zihinsel ve fiziksel düzeyine uygun, ihtiyaçlarını karşılayacak programlar değildir. Bu programların hepsinde sanat tarihi konuları vardır. Ancak programların genel problemleri, bu konuların işlenişine de yansımaktadır. Sanat tarihi konuları 'ezberlemek' davranışı üzerine kurulmuştur. Örneğin, Lise 9. Sınıf Resim Dersi Programında öğrenciden belli başlı sanat akımlarının adlarını söylemesi istenmektedir. Bu programlar açısından bir diğer önemli problem ise, amaçların her sınıfta tekrar edilmesi, bunların üzerine

yenilerinin eklenmesidir. Oysa lise 9. 10. ve 11. sınıflarda aynı amacı uygulamak yerine kademeli olarak basitten karmaşığa doğru ve birbirini içerecek şekilde amaçların düzenlenmesi daha doğru olurdu. Lise ders programlarının bütütünde dikkati çeken bir diğere önemli sorun ise programların üniversite ders programlarının ayrıntılı özeti olmasıdır. Darüşşafaka Lisesi Sanat Bölümü Başkanı Sevinç Ereren, lisede müzik dersinin öğrencide öncelikle ilgi uyandırması, temel bilgileri vermesi gerektiğini savunmakta, ders konularının ağır ve fazlaca yönlendirilmiş olduğunu belirtmektedir. Programların bütütünde eğitim bilimlerinin etkisi ve yönlendirmesi kendini hissettirmemektedir.

Liselerde okutulan sanat tarihi kitapları doğal olarak sanat tarihi öğretim programı doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu programın konu yoğunluğunun kitapların geneline yansıdığını söylemek yanlış olmaz. Hatta bu yoğunluk çoğu kez ayrıntı içinde boğulmak halini almıştır. Bunun bir başka nedeni kitapların seçtiğı anlatım şeklidir. Kitapların hemen hepsinde yoğunluk değışmekle birlikte dönemin sanatını anlatırken seçilen anlatım yöntemi, anlatılan dönemi yansıtan sanat yapıtının ayrıntılı betimlenmesidir. Bu betimlemenin yanında anlatılan dönemin genel biçem özellikleri, yaşantının sanat üzerine yansımaları, tarihsel gelişmelerle bağlantısı gibi öğretilmesi gereken olgular, çoğu kez üzerinde çok az durulmuş ya da büsbütün unutulmuştur. Sanat tarihi gibi ağırlıklı olarak görsel anlatıya dayanması gereken bir dersin kitapları görsel açıdan da yeterli değildir. Konuların anlatılış yöntemi, örnek anlatımına dayandığı için sanat yapıtlarının resimleri kitaplarda oldukça fazladır. Bu fazlalık resimlerin boyutlarının küçülmesine neden olmuştur. Resimlerin boyutlarının küçüklüğüne, her kitapta derecesi farklı olmakla birlikte baskı kalitesinin düşüklüğü eklenince ortaya çıkan manzaranın pek iç açıcı olmadığı söylenebilir. Oysa o dönemi anlatacak başlıca birkaç örnek seçilmiş olsa, resim boyutu artırılmış ve baskı kalitesi yükseltilmiş olsa, öğrencinin dersi görsel açıdan kavraması bir nebze olsun sağlanabilir. Ancak kitapların mevcut durumu bunu olanaksız kılmaktadır. Kitaplarda resim alt yazılarında sanat yapıtlarının tarihinin ve sergilendiğı müzelerin adlarının olmaması da bir diğere önemli sorundur. Öğrencilerin sanat yapıtlarının tarihini bilmeleri karşılaştırma yapabilmeleri açısından bir gerekliliktir. Ayrıca tarihin kronolojik gelişiminin daha iyi kavratılması gerekliliğı düşünülünce konunun önemi yakıcılaşır.

Kitaplarda sunulan değerlendirme soruları, öğrencinin yaşına ve seviyesine göre belirlenmesi gereken öğretim hedefleri ile uyuşmamaktadır. Öncelikle öğrencilerin sanat tarihi eğitimi aldıkları dönem, öğrencinin zihinsel gelişiminin olguları yorumlayarak sentez yeteneğinin geliştirileceği yaşlardır. Değerlendirme soruları da bu göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. Oysa sanat tarihi kitaplarındaki değerlendirme sorularında, tanım ve tarih gibi bilgi soruları sorulmaktadır.

Sanat tarihi ders kitaplarının hepsi Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitaplarına ilişkin mevzuatına uygun değildir. Bu mevzuata göre, konuların günlük hayatla bağlantılı olarak bilimsel, doğal, sosyal, estetik, ekonomik ve kültürel boyutları içinde ele alınması gereklidir. Sınıf veya dönem seviyelerine göre öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve onlara günlük hayatlarında uygulama imkânları sağlayacak konular ve üniteler halinde işlenmelidir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1995). Bu açıdan bakıldığında kitapların üniteleri ve konularının günlük hayatta öğrencinin uygulayabilmesi için hazırlanmadığını söyleyebiliriz. Amaç, öğrenciye bilgi yüklemektir. Ancak bu bilgileri, kültür birikimi haline getirmenin, bu bilgiler ışığında güncel bir sanat olayını yorumlayabilmenin anahtarları, bu kitaplarda bulunmamaktadır. Aynı mevzuata göre, kitaplarda öğrencilerin gelişim basamakları dikkate alınarak, metinlerde seviyelerine uygun, doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılmalıdır. Konuların hazırlanmasında ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1995). Oysa sanat tarihi kitaplarında konular, sanat ve sanat tarihi ile ilgili hiçbir birikime sahip olmayan öğrencinin anlamakta zorlanacağı, terimlerle yüklü, sanat tarihi bilimine özgü bir üst dil ile anlatılmaktadır. Sanat tarihi dersi konuları, içerik olarak bu yaş grubunun ilgisini çekecek niteliktedir, ancak kitapların ayrıntılı yapıt ve sanatçı tanıtımına dayanan anlatım yöntemi, dersin içeriğindeki bu avantajlı durumu ortadan kaldırarak, kitapları sıkıcı ve okunması zor hale getirmektedir.

Mevzuata göre, konuların işlenmesinde, aynı sınıf veya dönemde okutulan diğer derslerle ilişkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Mevzuat, kitaplarda önceki sınıf veya dönemlerin konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantı kurulması, sonraki sınıf veya dönemlere hazırlayıcı açıklamalara yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1995). Sanat tarihi dersi yapısı bakımından hem tarih hem de resim dersi ile ilişkilidir. İlköğretim resim- iş derslerinde sanat tarihi konuları işlenmektedir. Bu açıdan sanat tarihi konularının

önceki sınıflarla ilişkisi bulunmaktadır. Ancak kitaplar, önceki konularla bağlantı kurularak hazırlanmamıştır, tarih dersi ile de böyle bir bağlantı kurulmamıştır. Kitaplarda konuları açıklayıcı resim, tablo, grafik, şema, plan, harita ve benzeri öğretime yardımcı unsurların bulunması gerektiği de belirtilmektedir. Ayrıca bunların, metinlerin kolay kavranmasını sağlayacak biçimde, uygun yerlere konulması ve gerekli açıklamalar yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Grafik, resim, şema, plan, harita, tablo ve benzeri unsurların yerleştirilmesinde, görünümün yanı sıra, eğiticilik ve öğreticilik vasfına da önem verilmesinin gerekli oluşu ve baskıların açık, net, estetik ve anlaşılır olmasının gerektiği aynı metinde vurgulanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1995). Resimlerin, haritaların özellikle de planların kavranmasını sağlayacak açıklamaların yapılmaması, elimizdeki tüm sanat tarihi kitaplarının ortak özelliğidir. Ayrıca resimlerin yerleştirilmesinde de hatalar yapıldığını, resimlerin resim ile ilgili anlatımın bulunduğu sayfalar dışına kaydırıldığını sanat tarihi ders kitaplarında görebilmekteyiz. Mevzuat, yabancı kelimelerin aynen yazılması gerektiğini, yanlarında parantez içinde Türkçe okunuşlarının bulunması gerektiğini belirttiği halde sanat tarihi kitaplarının bu konuda tam bir karmaşa içinde olduğunu söyleyebiliriz. Kimi kitaplar sadece yabancı kelimenin aslına uygun yazılışını vermeyi yeterli görürken, kimi kitaplar Türkçe okunuşlarını vermiştir, ama bu okunuşlar da yanlıştır. Bazı kitaplar ise yabancı kelimenin kendi dilinde yazılışını dahi yanlış vermektedir.

Sanat tarihi ders kitaplarında Türk toplumunun değişmeyen mutlak özellikleri olduğunu savunan, değişimi yozlaşma ve özünden uzaklaşma olarak kavrayan “özcü” (essentialist) bir anlayışın etkileri görülmektedir. Özellikle 19. yüzyıl Osmanlı Mimarlığı yozlaşma ve özünden dönme olarak yansıtılmaktadır. Kitaplarda kullanılan dil de bu anlayışın bir başka göstergesidir. Yapıt tanıtımlarında kullanılan, “ağırbaşlı üslup”, “ciddi ve sade güzellikte eserler”, “çekici yapılar” gibi ifadeler bu yaklaşıma örnek oluşturmaktadır.

Ders kitapları, eğitimde öğrenci ve öğretmene yardımcı kaynaklardır. Bizim eğitim sistemimizde ise eğitimin başlıca dayanağıdır. Orta öğretim sanat tarihi eğitiminde yan branşlardan öğretmenler derse girdiği için konuya hâkim olmayan öğretmenin kitaptan anlatım yöntemine dayanması kaçınılmaz olmaktadır. Bu durumun değişmesi, eğitim sisteminde eğitim anlayışının ve öğretmen niteliğinin yükseltilmesi

ile doğru orantılıdır. Ancak her alanda yapılacak iyileştirmelerin çözüme yaklaşıracağı da kesindir.

Sanat tarihi kitaplarının yeniden düzenlenen programla birlikte konunun uzmanı bir kurul tarafından yeniden yazımı gereklidir. Kurul içerisinde sadece sanat tarihi bölümü akademisyenleri değil; eğitim bilimleri, sosyoloji, felsefe, tarih gibi diğer alanların uzmanları da yer almalıdır. Bu, orta öğretim ders kitaplarının yüksek öğretim sanat tarihi konularının kısaltılmış hali olmasının önleyecek, öğrenci seviyesine uygun kitaplar hazırlanmasını sağlayacaktır. Böylece disiplinler arası bir yaklaşımla kitaplar oluşacaktır. Sanat tarihi ders kitapları, ulusal sanatımızı, uluslar arası kültürün bir parçası olarak gören ve sanatlar arası etkileşimi ve sanatımızın uluslar arası kültüre katkılarını öne çıkaran bir anlayışla yazılmalıdır. Kitaplara yakın dönemi anlatan çağdaş sanat konuları konmalı, diğer konular gözden geçirilerek yeni yapılan araştırmalar doğrultusunda yeniden hazırlanmalıdır.

Her geçen gün gelişen teknoloji ve iletişim ağı, yaşamın anlamlarını dolayısıyla sanat tarihine yönelik olguları da çoğaltmaktadır. Bu durum öğrenilecek konuların çoğalmasına neden olmaktadır. Ancak her şeyi öğretmek mümkün değildir. Çözüm; konular içerisinde ülkemiz seviyesine uygun bir seçim yapmak, ayrıntıya girmekten kaçınmak olabilir. Öğrencinin kafasını hatırı sayılır bir bilgi yüküyle doldurmak değil, doğru bir sanat tarihi anlayışı oluşturmak ve öğrenciyi düşünmeye yönlendirmek kitapların hedefi olmalıdır.

Türkiye Bilimler Akademisi, ders kitaplarının insan hakları açısından iyileştirilmesi için bazı tavsiyeler sunmaktadır. Bu tavsiyelerden sanat tarihi ders kitaplarına yönelik olarak faydalanılabilir:

“-Ders kitaplarında özellikle tarihsel ve toplumsal konular, bağlamlarından kopartılmadan, neden-sonuç ilişkileri kurulmasına olanak tanıyan bir biçimde sunulmalı, toplumun iç ve dış etkiler ve etkileşimlerle sürekli değişim ve dönüşüme açık olduğu kavratılmalıdır.

-Ders kitaplarında aktarılması amaçlanan bilgi, öğrenci bakımından erişilebilir, temellendirilmiş ve sınanabilir olmalıdır.

-Ders kitaplarında öğrenciye çoğulcu, çeşitliliği ve zenginlik olarak kavrayan bir toplum ve dünya modeli sunulmalıdır.

-İnsanlığın ortak kültür mirasına, farklı kültürlere saygı, merak ve ilgi aşılama çalışılmalıdır.” (www.tuba.gov.tr, 2005).

Kitaplar, görsel açıdan bir ders kitabında bulunması gereken görsel ve estetik olgular göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. Sanat tarihi kitapları, göz zevkini geliştirecek bir görsel düzenlemeye sahip olmalıdır. Kitaplarda görsel kaynak olarak

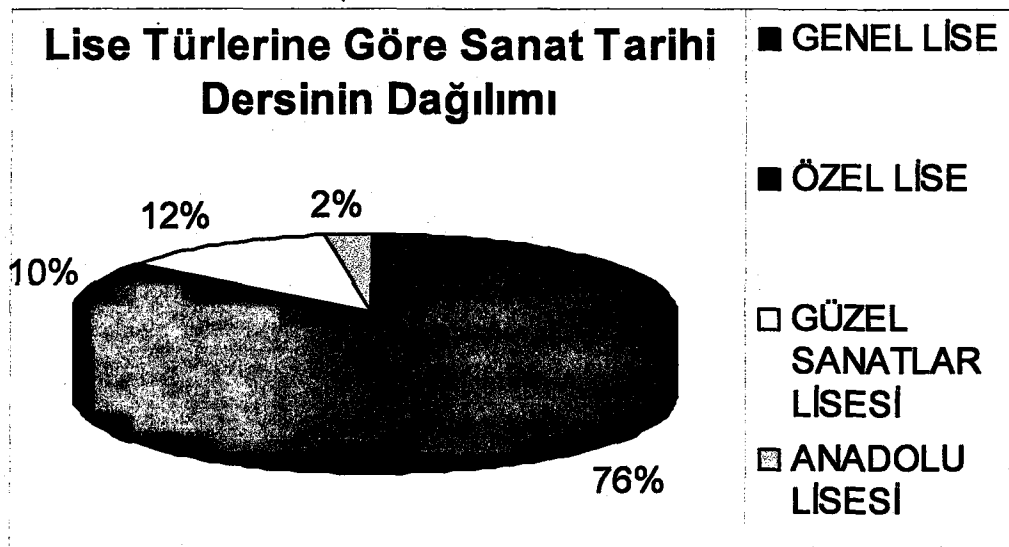
sadece fotoğraflardan değil; harita, plan, çizim, zaman çizelgeleri, grafik ve tablolarla yararlanılmalıdır. Zaman çizelgelerinin zamanın ardışıklığının nasıl geliştiğini gösterdiği için sanat tarihi kitaplarında bulunmaları gereklidir. Grafik ve tablolar ise anlatılan konuyu yalnız bir biçimde özetleyerek konunun kavranmasını kolaylaştıracaktır. Resimlerin baskı kalitesi artırılmalı, resimler ait olduğu konuyla aynı sayfalarda bulunmalıdır.

Sanat tarihi kendini sanatın yaratım ortamında anlatmak zorundadır. Çünkü sanatı sanat yapan anlatım dilidir. Onu kendine özgü bu anlatım dili ile anlatırsanız anlaşılır olabilir. Bu yüzden sanat tarihi eğitiminde sadece görsel araçlar değil işitsel ve sözel araçlarda kullanılmalıdır. Sanat tarihi dersine ait görsel eğitim aracı olarak Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı üç adet videokaset bulunmaktadır. Bu kasetlerin bulunması elbette olumludur. Ancak en önemli sorun, artık neredeyse hiç kullanılmayan bir teknoloji olan video ile kullanılabilir olmalarıdır. Görüntülerin bozuk olması, anlatılan konunun kavranmasına engeldir. Kasetlerin içeriği çeviridir. İçerik yanlış ve taraflı değildir. Ama anlatıcıların giysilerinden 80 döneminde yapıldığı anlaşılmaktadır.(Kasetlerde hangi tarihlerde yapıldığına dair bir bilgi yoktur.) Kasetlerin içeriğine dair bir metin bulunmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı internet sitesinde bile sadece ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda da okutulacağına dair bilgi ve kasetlerin adları belirtilmiştir. Bu kasetlerin yanında öğretmenler için bir rehber kitapçık, ders planları, öğrenme faaliyetleri ve çalışma kâğıtları bulunması gereklidir.

Sanat tarihi dersinde kullanılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'nın farklı sanat tarihi konuları hakkında CD-Rom hazırlatması gereklidir. Piyasada sanatçıların yaşamlarını ve sanat tarzlarını anlatan CD-Rom'lar bulunmaktadır. Ancak ederlerinin çok pahalı oluşu öğretmenlerin yararlanmasını engellemektedir. Ayrıca CD-Rom'ların kullanılabilmesi için teknik araçlar okullara sağlanmalıdır. Günümüzde kullanılan eğitim teknolojilerinin çeşitliliği hızla artmaktadır. Eğitim yapımızın bu konuda yenilenmesi şarttır.

Sanat tarihi dersinin programı, ders kitapları, sanat tarihi öğretmen yetersizliği ve tüm bunların sonucunda uygulanışındaki sorunlar, eğitim sistemimizde sanat tarihinin yerini belirtmektedir. Türkiye'de orta öğretimde sanat tarihi eğitiminin uygulanışı çok yönlü sorunlar ile birlikte yürütmektedir.

Eğitim sisteminin genel sorunları sanat tarihi eğitimine yansımaktadır. Eğitimde belirgin bir standartlaşmanın var olmaması, fırsat eşitsizliğine yol açmaktadır. Eğitim Anayasa'da belirtildiği gibi fırsat eşitliğine dayalı ve parasız değildir. Özel eğitim kurumları ile devlet eğitim kurumları arasında, ülkemizin değişik bölgeleri arasında, hatta aynı kentin farklı bölgeleri arasında eğitim kalitesi açısından büyük farklar bulunmaktadır. Gelir seviyesi düşük olan bölgelerde eğitim ortamları yetersizliklerle doludur, sınıflarda öğrenci sayısı fazladır. Eğitimde standartlaşmamanın bir diğer tipik yansıması orta öğretimde okul türlerinin fazlalılığıdır. Orta öğretim kurumları, özel liseler ve devlet liseleri olarak genel olarak ikiye ayrılabilir. Devlet liseleri aralarında eğitim kalitesi ve özellikleri açısından büyük farklar olmamasına rağmen, anadolu liseleri, yabancı dil ağırlıklı liseler, süper liseler, bir de unvanı olmayan genel liseler olarak tanımladığımız lise çeşitlerine sahiptir. Bunun dışında meslek liseleri, anadolu meslek liseleri, ticaret liseleri, anadolu ticaret liseleri, sağlık meslek liseleri, güzel sanatlar liseleri, fen liseleri, öğretmen liseleri gibi özel amaçlarla kurulmuş devlet liseleri de bulunmaktadır. Özel liselerde de lise türleri farklıdır. Geçmişte yabancı okul olarak kurulmuş günümüzde özel lise statüsünde olmasına rağmen eğitim geçmişleri nedeniyle eğitim sistemimizden farklı bir kurumsallaşmayı sürdüren özel liseler, Türkiyeli işadamları tarafından kurulan özel liseler, zihinsel yetenekli öğrencilere eğitim veren Darüşşafaka ve Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkes Liseleri gibi vakıf liseleri, özel güzel sanatlar liseleri gibi değişik türde özel liseler bulunmaktadır.

Şekil 7. 2. İstanbul'da Lise Türlerine Göre Sanat Tarihi Dersinin Dağılımı

Sanat tarihi eğitimi verilen liselerde bu durumun etkilerini görmek mümkündür. Genel olarak gelir seviyesi düşük olan bölgelerin devlet liselerinde sanat tarihi eğitimi verilmektedir. İstanbul için lise türlerine göre sanat tarihi dersinin dağılım oranları; genel liseler %76, özel liseler %10, güzel sanatlar liseleri(özel ve devlet birlikte) %12, Anadolu liseleri %2'dir (Şekil 7.2) (Tablo C.3).

Sanat tarihi dersi, (genel, yabancı dil ağırlıklı, süper ve anadolu liseleri ile özel liselerde) liselerin sosyal bölümlerinde alan seçmeli ders, güzel sanatlar liselerinde alan dersi olarak işlenmektedir. Liselerin sosyal bölümlerini seçen öğrenciler üniversite sınavında iddiası olmayan, seviyesi düşük öğrencilerdir. İstanbul'da sanat tarihi dersini veren öğretmenlerle yaptığımız görüşmeler sonucunda, seviyesi düşük öğrencilerin derse karşı ilgisizliğinin dersin işlenişinde sorunlara yol açtığını söyleyebiliriz. Sadece sosyal bölümlerde bulunan sanat tarihi dersi programlarda ders saatini doldurmak amacıyla bulunmaktadır.

Dersin işlenişinde uygulanan yöntemler de bu yaklaşımın göstergesidir. Devlet liselerinde ders, genelde görsel malzeme kullanmadan kitaptan konuların anlatımı ve soru-yanıt yöntemi uygulanarak işlenmektedir. İstanbul'da devlete ait tek güzel sanatlar lisesi olan Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi'nde dahi dersin işleniş yöntemleri bunlardır.

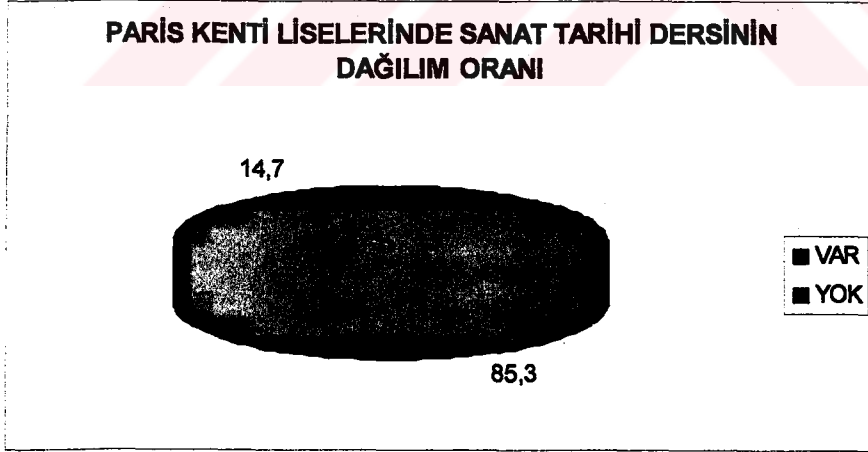
Özel liselerde ve anadolu liselerinde, sanat tarihi dersinin programlara konulması tercih edilmemektedir. Bunun gerekçeleri ise üniversite sınavında bu dersten soru çıkmaması ve bilgi yükü nedeniyle zor bir ders olmasıdır. Ülkemizde orta öğretim üniversite sınavı doğrultusunda yapılmaktadır. Orta öğretimin genel amacı sadece budur. Bunun sonucu olarak eğitimde önemli bir yeri olması gereken, bir kültür dersi olan sanat tarihi birçok lisede bulunmamaktadır.

Kendine özgü bir eğitim politikası ve tarihi olan, eğitim alanındaki gelişmeleri takip eden İstanbul'un önde gelen liselerinden Robert Kolej, Galatasaray Lisesi, Özel Koç Lisesi ve İtalyan Lisesi'nde sanat tarihi dersi çağdaş bir yaklaşımla uygulanmaktadır. Ancak bu okullardan ilk üçünde dersi seçen öğrenci sayısının fazla olmayışı büyük oranda üniversite sınavının olumsuz etkilerinden kaynaklanmaktadır. İtalyan Lisesi ise bir Türkiye'deki fen lisesi türünde bir lise olmasına rağmen, sanat tarihi dersini tüm öğrencileri için zorunlu tutmaktadır. Bu yaklaşımları İtalyan eğitim sistemine uygun olarak eğitim yapmalarından kaynaklanmaktadır.

İstanbul'da Darüşşafaka Lisesi, Eyüboğlu Koleji gibi özel liselerde sanat tarihi dersi bulunmamasına karşın sanat derslerinde veya sanat bölümlerinin etkinliklerinde sanat tarihi alanına giren konularla ilgili eğitim faaliyetleri yapılmaktadır. Bunun yanında İstanbul'un Eyüboğlu Koleji, Özel Koç Lisesi, Özel Doğuş Lisesi gibi okullarda Avrupa'nın birçok ülkesinde uygulanan Uluslar Arası Bakaloryal Diploma Programı uygulanmaktadır. Merkezi İsviçre'de olan bu organizasyonun Görsel Sanatlar Seçmelisi adı verilen derslerinde öğrenci araştırmaları ile bütünleşen sanat tarihi eğitimi verilmektedir. (EK A.3) Bu program, özellikle yurt dışında yüksek öğrenimini tamamlamak isteyen öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Bu programı tamamlayan öğrencilerin yurt dışı üniversiteleri tarafından kabul görme olasılıkları artmış olmaktadır.

Avrupa'nın en büyük kentlerinden olan İstanbul ve Paris'te bu dersin uygulanış oranları, sanat tarihi dersinin eğitim sistemimizdeki yerinin ne kadar önemsiz olduğunu göstermek açısından faydalıdır. İstanbul'da sanat tarihi dersi okutulabilecek 114 lise içinde, sanat tarihi dersi olan liselerin oranı %38'dir, sanat tarihi dersi olmayan liseler ise % 62'tür (Şekil 7.4) (EK Tablo C.1). Paris'te 371 lisede, sanat tarihi olan liselerin oranı %85,3, olmayan liselerin oranı ise % 14,7'dir (Marseille,2003) (Şekil 7.3)(EK Tablo C.4) .

Şekil 7. 3. Paris Kenti Liselerinde Sanat Tarihi Dersinin Dağılım Oranı

Şekil 7.4. İstanbul Kenti Liselerinde Sanat Tarihi Dersinin Dağılım Oranı

Fransa'da sanat tarihi dersi üniversitenin turizm gibi özel bir sanat tarihi bilgisi gerektiren bölümlerini seçebilecek öğrenci için ders programında yer almaktadır(EK A1). Ama genel eğilim sanatlar tarihi eğitimi biçimindedir. Sanat tarihi bir kültür dersi olarak kavranmakta buna göre işlenmektedir. Sanat dersleri öğretmenleri haftada bir gün bir tema belirleyerek ortak ders yapmaktadırlar. Bu tema okulun bulunduğu kentin yerel özellikleri ile bağlantılı olarak öğretmenler tarafından seçilmektedir. Ortak işlenen derste katedral, müze, sanat atölyeleri ziyaretleri yapılmaktadır.(Lavin, 1998)

Kanada'da sanat müfredatlarında yer alan teori bölümü, dersin konusu olan sanatın tarihi ve sanatın uygulaması ile ilişkili bilgi ve düşüncelere odaklanmaktadır. Bu bölümde görsel sanatlar terminolojisi, sanat tarihi, kültür konuları işlenmektedir. Bu müfredatta da konular kesin bir biçimde belirlenmemiştir. Konular yerine temalar vardır. (EK.A.2) Ancak her iki ülke müfredatında da dikkati çeken bir diğer önemli nokta, sanat derslerinin çeşitliliğidir. Sanat dersleri; tiyatro, sinema, fotoğrafçılık, müzik, resim, dans gibi türlere ayrılmıştır. Her iki programda da sanatın toplum ve birey üzerindeki olumlu etkileri üzerinde durulmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde de sanat tarihi ayrı bir ders olmakla birlikte sanat dersleri içinde sanat tarihi, kültür, estetik derslerinin işlenmesi anlayışı yaygınlaşmıştır (Dunn, 1995).

Çocukluğun erken dönemlerinde başlaması gereken sanat eğitiminin içinde sanat tarihi yoksa orta öğretimde birdenbire sanat tarihinin yüklü programı ile karşılaşan öğretmen ve öğrenci ne yapabilir? Sorun eğitim sisteminde sanat eğitime bakış açısından kaynaklanmaktadır. Orta öğretimde sanat tarihi eğitiminin daha verimli

hale getirilmesi için öncelikle doğru temellere oturması gereklidir. Bu temel ise sanat tarihi eğitimine gerekli önemi veren çok yönlü bir kültür politikası olmalıdır.

Kültürün çok yönlülüğünü kavrayarak, kültürel gelişmeyi öne çıkaran, geçmişi ve kültürümüzü tanımayı/tanıtmayı ilke edinen, bir kültür politikası oluşturulmalıdır. Kültürümüzü çarpıtmalar ve kurmaca yargılarla oluşturan milliyetçi yaklaşımların yerini, onu evrensel kültürün bir parçası olarak gören yaklaşımlar almalıdır. Kendimizi tanıyarak eğitim, sağlık, ekonomi gibi değişik alanlarda yapılacak değişiklikleri toplumumuza uyarlayabileceğimizi, bu biçimde atılan adımların başarılı olacağını kavrayan bir kültür politikası ve eğitimi gereklidir. Çok kültürlülüğün farkında olarak başka kültürlerle saygılı ve onların zenginliğini örnek alan politikalar doğrultusunda sanat tarihi eğitimi yeniden biçimlendirilmelidir. Sanat tarihi eğitimi tarihteki seçkinlerin sanatının anlatımı üzerine kuruludur. Kültür bir bütündür, tüm toplumun ürünüdür. Buradan yola çıkarak doğru bir kültür açılımı oluşturmak için toplumun değişik kesimlerinin sanatı, sanat tarihi eğitimimizin genel çerçevesi olmalıdır. Ayrıca sanat tarihi eğitimi birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de batı sanatı odaklıdır.(Türk ve İslam sanatı tarihi dışında) Batı sanatının gelişim seyrinin yanında aynı dönemde dünyanın farklı bölgelerinde sanatın izlediği gelişim çizgisinin öğretilmesi gereklidir. Oluşturulan dünya sanatı tarihi, sanata ve olaylara daha nesnel bir bakış açısının temellerini atacaktır.

Sanat tarihi eğitimi, genel sanat eğitiminden ayrılabilir mi? Ya da amacı ne olmalıdır? Çevresindeki ve dünyadaki tarihi kültürel birikimi tanımak, bundan yola çıkarak günümüzün sanatını anlamak yoluyla genel eğitimin amacı olarak tanımlanan “Kendini Gerçekleştirmek” denen ilkenin gerçekleşmesini sağlayan ayaklardan biri olmalıdır.

Daha özelleştirdiğimizde sanat tarihi eğitiminin amacı, görsel iletişim ile hissetme, sanat nesnesini anlama ve sanat ürününü değerlendirme yetisini toplumların sanat alanındaki birikimlerini öğrenerek geliştirebilmektir.

Yüksek öğreniminde sanat tarihi, antropoloji, arkeoloji, turizm veya sanat dallarından birinde uzmanlaşmak isteyen öğrencileri yüksek öğretime hazırlamak, sanat tarihinin orta öğretimdeki amaçlarından biri olmalıdır.

2005–2006 öğretim yılında ilköğretim, daha sonra orta öğretim programlarının yenilenmesi gündemdedir. İlköğretimde, bilgisayar, sanat etkinlikleri, spor

etkinlikleri olmak üzere üç ana seçmeli ders konulması kararlaştırılmıştır. Bu ana derslerden birini seçen öğrenci diğerlerini alamayacaktır. Buna göre öğrenci, bu derslerin hepsine ilgisi olsa bile sadece birini alacaktır. Bilgisayar çağında öğrencinin bilgisayar eğitimi alamadan eğitimini tamamlaması doğru olmadığı gibi diğer iki alanın karşı karşıya konulamayacağı, öğrencinin bedensel, zihinsel gelişimi için bu dersleri almaları gerekliliği de açıktır. Değişikliğin içerik olarak yanlışlığı ortadır. Sanat eğitimi alanında ilköğretimde “Sanat Etkinliklerini İzleme” adlı dersin konulması planlanmaktadır. Bu derste, drama, tiyatro, halkoyunları, enstrüman, resim, fotoğrafçılık, heykel alanında etkinlikler yapılacaktır. Ancak bu içerikteki bir dersi verebilecek öğretmen kadro yapısının olup olmadığı tartışmaya katılmamaktadır. Bu değişiklik sadece programlarda kalacaktır, çünkü eğitim sistemimiz bunu uygulayacak ne kadro ne de alt yapıya sahiptir. Bu türden kâğıt üzerinde kalması olası değişiklikler yerine, öncelikle eğitim sisteminin genelinde yaşanan alt yapı sorunları (okul, derslik ve öğretmen yetersizliği, öğretmen ücretlerinin düşüklüğü gibi) çözülmelidir.

Dünyada sanat eğitimi, 21. Yüzyılda yeni bir biçim almaktadır. Sanat eğitimi, yaratıcı ve düşünen insan yetiştirebilmenin yolu olarak önem kazanmaktadır. Buna bağlı olarak kültür eğitiminin önem kazandığı ve genişlediği söylenebilir.

Sanat/kültür eğitimi içinde sanat tarihinin özel bir yeri vardır/olmalıdır. Sanat eğitimine ilişkin standartlar(ölçünler) dikkat çekicidir:

“Öğrencilerin beş sanatsal alanın(görsel-plastik,dilsel-sözselsessel, devim-duyusal ve eylemsel alanlar)yaratma süreçleri ve ürünleri ile temel düzeyde bir iletişime girebilmeleri için, bu alanlarla ilgili terminolojiyi, malzeme ve araçları, teknikleri, entelektüel yöntemleri kullanabilecekleri beceri ve bilgileri edinmiş olmaları gerekir.

-Öğrencilerin, en az bir sanat dalında kendilerini ustaca ifade edebilecekleri ve içgörü, usa vurma, teknik beceri ile o disiplindeki sanatsal sorunları tanımlayıp çözüme yetisini geliştirmiş olmaları gerekir.

-Öğrencilerin; yapısal, tarihsel ve kültürel perspektiflerden çıkararak ve bu perspektifler arasındaki bağlantıları kavrayarak, çeşitli sanat disiplinlerine ait ürünlerin temel çözümlenmelerini yapacak duruma gelmeleri gerekir.

-Öğrenciler çeşitli kültürlerle ve değişik tarihsel dönemlere ait örnek sanat ürünleriyle bilgilendirilerek tanıştırılmalıdır. Dolayısıyla öğrencilerin değişik sanat disiplinlerinin, genel bir bütün içinde, nasıl bir kültürler arası tarihsel gelişim geçirdiğini anlayacak duruma gelmeleri beklenir.

-Çeşitli sanat dalları genelinde, tümel bir yaklaşımla, değişik türde sanatsal bilgi ve becerilere nasıl ulaşabilecekleri konusunda bir anlayış geliştirmiş olmaları gerekir. Her disiplindeki sanat ürünlerine ilişkin olarak öğrencilerin, sanatsal yaratma hakkında, karşılaştırarak ve ilişkilendirerek tarih ve kültür anlayışları geliştirmeleri ve böylece sanatlara ilişkin her tür projenin çözümlenmesini de yapacak düzeye gelmeleri gerekir.”
(San, 1994)

Sanat öğrencisinin sanat tarihi eğitimi almadan bu standartları gerçekleştirmesi imkânsızdır. Sanat eğitiminin uygulama alanı teoriden beslenmek zorundadır. Aksi takdirde belirlenen bu standartlar gerçekleşemez.

Sanat tarihi ve sanat eğitiminin orta öğretimde uygulanışı hep sorunlu olmuştur. Sanat ve sanat tarihi eğitimi, eğitim sisteminin yaşadığı sorunlardan etkilenmektedir. Ama eğitim sistemimizde kurumsal yaklaşım sorunları diğer derslerinkinden daha karmaşık hale getirmektedir. Sanat tarihi, lise diploması alması hedeflenen, ancak gelecek vaat etmediği düşünülen öğrenci kitlesinin ders saatlerini doldurmak için programlarda yer almaktadır. Sanat derslerine yaklaşım da bundan farklı değildir. Daha iyimser bir bakış açısıyla beceri geliştirme, boş vakit doldurma dersleri olarak görülmüştür. Bu derslerin eğitim araçları, ders kitapları, programları ve uygulamaları bu yaklaşımdan nasibini almıştır.

Sanat ve sanat eğitimine yaklaşımın temelinde ise var olan kültür politikaları yatmaktadır.

Ülkemizde eğitim reformu güncelliğini hep korumuştur. Günümüzde yeni bir eğitim reformu gündemdedir. Bundan önceki reformlarda sanat eğitimi üzerine fazla durulmamıştır. Bu günde bu alanda değişiklikler gündemde olmasına rağmen sorunları çözücü bir yaklaşımdan söz etmek güçtür. Diğer yandan sanat eğitimi toplumun değişik kesimlerinin gündemindedir ve bu alanda çalışmalar yapılmaktadır. Devlet, sadece sanat eğitimi alanında değil, sanat ve kültür alanının tamamında işi özel girişimlere bırakmış gözükmektedir. Oysa sanat eğitime hak ettiği değeri vermek eğitim reformunun dayandığı temel ilkelerden olmalıdır.

Eğitim reformlarının kuramsal biçimlenişi, uygulanan eğitim pratiklerinin dikkatlice değerlendirilmesi sonucu oluşturulmalıdır. Bu yapılmadığında başka ülkelerin deneyimlerinin ülkemizin koşulları gözetilmeden aktarılması ve uygulanmaya çalışılması gerçekleşmektedir. Ayakları havada kalan kuramların, çözüme dair alınan kararların, değişikliklerin başarısızlıkla sonuçlanacağı şüphesizdir.

Sanat ve sanat tarihi alanında eğitim tarihimizde ve günümüzde yaşanan eğitim deneyimleri dikkatlice incelenerek, dünyada yaşanan gelişmeler takip edilerek, oluşturulan çağdaş bir kültür politikası ile sınırları çizilmiş çok yönlü bir eğitim reformu zorunludur. Alt yapı sorunların çözümü ile gerçekleşmesini düşündüğümüz sanat tarihi eğitimi iyileştirecek önerilerimiz şunlardır.

Sanat tarihi eğitimi, öncelikle yüksek öğretimde düzenlenmelidir. Sanat tarihinin yüksek öğretimdeki programının çağdaş bir yaklaşımla yeniden oluşturulması ve tüm sanat dallarını kapsamaya sağlanmalıdır. Orta öğretime sanat tarihi öğretmeni yetiştiren bu kurumların yenilenmesi orta öğretimdeki sanat tarihi eğitimini olumlu hem dersin içeriği açısından hem öğretmen kalitesi açısından etkileyecektir.

Eğitimde belirli bir öğretim yöntemi önerilemez. Bölge koşulları ve öğrenci-öğretmen bireysel farklılıklarına uygun olarak öğretim yöntemleri zenginleştirilmelidir. Sanat tarihi dersi için öğretim yöntemleri konuların içeriğine, bölgenin yerel sanat özelliklerine ve ekonomik durumuna, öğrenci seviyesine uygun olarak düzenlenmelidir. Bu yöntemler kronolojik, tematik, farklı tarzların ve sanat yapıtlarının karşılaştırılması şeklinde düzenlenebilir.

Sanat tarihi dersi kültür derslerinin tümüyle ilişkilidir. Bu yüzden disiplinler arası öğretim yöntemlerinin uygulanmasına elverişlidir. Bu derslerin işlenişi sırasında konu ile ilişkili dersin öğretmeninden konuya zenginlik katması istenebilir. Örneğin; Orta Çağ anlatılırken Orta Çağ felsefesi konusunu anlatması için felsefe öğretmeninden yardım istenebilir. Dönemin düşünce sistemiyle sanatı arasındaki bağlantı üzerine bir tartışma yapılabilir. Bunun sonucunda her iki ders için kalıcı bir öğrenme gerçekleşebilir. El sanatları konusu işlenirken resim dersi ile işbirliği kurularak olanaklar ölçüsünde uygulanabilecek bir el sanatı dalı ile öğrenciler tarafından anlatılan dönemin motiflerinin, formlarının uygulanması, öğrencinin yaparak öğrenebileceği ilkesinin uygulanma biçimi olabilir.

Başka bir disiplinler arası yöntem örneği olarak diğer derslerle ortak bir konu belirlenerek öğrenci projeleri gerçekleştirilebilir. Ders dışı bir etkinlik olarak tasarlanabilecek bu etkinlikte öğrenciler, derslerde öğrendiklerini güçlendirecektir. Almanya'da iki üç ay süre içerisinde tüm ilköğretim sınıflarında ortak bir proje olarak geliştirilen barış temasının işlenişi; sergiler, drama gösterileri, panolar, afişler, duvar gazeteleri, toplu yazma ürünleri ve barış yemekleri ile sonlanmıştır. Bu proje çalışması disiplinler arası eğitim etkinliği olarak önemli bir örnektir(San, 1994).

Drama yönteminden sanat tarihi eğitiminde faydalanılabilir. Örneğin; Rönesans işlenirken öğrencilerden dönemin sanat ortamı, giysileri, yaşam tarzı üzerine araştırma yapmaları istenebilir. Daha sonra dönemin önemli sanatçılarından Leonardo Vinci'nin yaşamı canlandırılabilir. Bu yöntemle eğitimin önemli bir ilkesi

“yaşayarak öğrenme” gerçekleştirilebilir. Yöntemi uygulamak için, tiyatro, edebiyat öğretmenlerinden yardım istenerek, disiplinler arası çalışma ortamı yaratılabilir.

Sanat tarihçileri sanat ortamını, sanat biçimlerini, sanatın konularını, sembollerini ve tekniklerini araştırır ve analiz eder. Sanat tarihçisinin araştırma metodlarının sadeleştirilerek uygulandığı, sanat tarihçisinin model alındığı öğrenci araştırmaları sanat tarihi eğitimi için geliştirilmesi gereken bir yöntem olabilir. Öğrenci araştırmaları içinde sanatçılarla görüşmeler veya sanat atölyeleri ziyaretleri öğrenciye sanat ve sanatçı ortamı hakkında somut bilgiler sunacağından yararlı olacaktır. Öğretmenler bu araştırmalar için kaynak öneren yardımcıları olmalıdır. Öğrenci yaptığı araştırmayı yazılı ve sözlü olarak sunarak bu alanlardaki anlatım becerilerini de geliştirebilir. Sanat tarihi eğitiminde müzelerden yararlanılabilir. İstanbul’da eğitim çalışmaları bulunan özel müzeler bulunmaktadır. Müzelerde oluşturulan eğitim birimleri ile müzeyi ziyaret edenlere ve öğrencilere uzmanların hazırladığı bilgiler sunulabilir. Orta öğretim kurumları ile müzeler arasında kurumsal işbirliği ortamı yaratılmalıdır. Ayrıca okullar kendi bünyelerinde okul müzeleri oluşturabilirler. Bunun için gezilen yerlerin ve müzelerdeki eserlerin fotoğrafları çekilerek, okul müzesinin malzemesi oluşturulabilir. Müzelerdeki tarihi malzemenin kopya yapımları birçok müzenin satış noktalarında satılmaktadır. Bunlardan da okul müzesinin malzemesi olarak yararlanılabilir.

Sanat dönemlerinin kavranması için formların kavranması gereklidir. Sanat tarihi eğitiminin görsel ve işitsel malzemelerle desteklenmesi gereklidir. Bunun için Mahzar Şevket İpşiroğlu’nun öncülüğünü yaptığı sanat konulu belgesel üretiminin yaygınlaştırılması ve bu belgesellerin okullara ulaştırılması bir çözüm olabilir. Özel televizyon kanalları bu konuda olanaklar sunmaktadır. Üniversitelerdeki sanat tarihçilerinin bu yönde girişimleri, çalışmaları hızlandırıcı olabilir. Ülkemizde sanat tarihi alanında kaynakların yetersizliği bilinen bir olgudur. Öğrencileri araştırmaya yönlendirebilmek için sanat tarihi alanında değişik yaş gruplarına uygun basılı kaynak olması gereklidir. Bu konuda yapılacak çalışmalar sanat tarihi eğitiminin önünü açacaktır.

Sanat tarihi dersi ülkemizde toplumun kültür seviyesi oldukça düşüktür. Bu olgu göz önüne alınca orta öğretimde önemli bir yere sahip olmasının gerekliliği ortaya çıkar. Ayrıca sanat tarihi dersi yüksek öğreniminde sanat alanında uzmanlaşmak isteyen öğrenciler için programlarda bulunmalıdır. Sanat tarihi dersi sanatın

kronolojik gelişimini kavrayabilmek için, lisenin ilk yıllarında genel sanat tarihi konuları halinde verilebilir. Daha sonraki yıllarda öğrencinin uzmanlaşmak istediği sanat dalına bağlı olarak o sanat dalının tarihini öğrenmesi sağlanabilir. Bunun için, Fransa ve diğer birçok ülkede olduğu gibi sanat tarihinin tüm sanat derslerine doğru yayılması sağlanmalıdır.

Sanat derslerinin sayısı artırılmalıdır. Sinema, tiyatro, dans gibi sanat yaşamımızda yeri artan sanat dallarına dair dersler orta öğretim programlarında yerlerini almalıdır. Bunun için gerekli kadro sanat eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarında yetişmektedir. Bu kadronun gerekli eğitim formasyonu tamamlanarak sanat eğitiminin hizmetine sunulması gereklidir.

Sanat dersleri programlarında sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisine yönelik eğitim hedeflerinin yer aldığı bölümler olmalıdır. Her sanat dersi programında dersin konusu olan sanat dalının tarihinin öğretilmesine dair eğitim-öğretim yaklaşımları bulunmalıdır.

Sanat dersleri, orta öğretim programında birbirleriyle ilişkili olmalıdır. Ayrıca sanat dersleri haftada bir saat ortak ders yapabilir. Eğitimin gerçekleştiği bölgenin yerel özelliklerine dayalı olarak sanat ve kültür birikimini sağlayacak geziler ve eğitim etkinlikleri planlanabilir.

Sanat dersleri programlarındaki sanat tarihi konuları öğrencilerin seviyesine ve yaşına uygun olarak hazırlanmalıdır. Konular, birbirini içerecek biçimde ve basitten karmaşığa bir ardışıklıkla üst sınıflara doğru ilerlemelidir.

Sanat tarihi eğitimi, örgün eğitimden yaygın eğitime doğru genişlemelidir. Aile ortamında alınan eğitim, örgün eğitimi desteklemelidir. Hem ailelerin kültür eğitiminde işbirliği sağlamak hem de toplumda kültür seviyesinin yükselmesini sağlamak için Halk Eğitim Merkezleri gibi yaygın eğitim kurumlarında sanat tarihi veya sanat tarihini içeren sanat kursları açılabilir. Ayrıca okul aile birlikleri okullarda sanat üzerine konferanslar ve söyleşiler düzenleyerek buna hizmet edebilirler.

Sanat tarihi eğitiminde öğretmen sorununun çözümü için sanat tarihi bölümlerine sanat eğitimi ana bilim dalları açılabilir. Bu bilim dalları, eğitim bilimleri ve sanat eğitimi alanında yapılan çalışmaları izleyerek, bunlara katkılarda bulunarak sanat tarihi öğretmeni yetiştirme işlevini de görebilir. Orta öğretimde görevli öğretmenler

için meslek içi eğitim kursları verilebilir. Bu kurslarda sanat tarihi araştırma yöntemleri, drama, yaratıcı anlatım gibi yöntem önerilerinde bulunulabilir.

Eğitim sisteminin demokratikleştirilmesi, eğitim reformunun tekrar gündeme geldiği düşünüldüğünde ele alınması gereken önemli bir olgudur. Bu demokratikleşme çabalarını gerçekleştirirken ana amacımız Avrupa Birliği'ne girmek değil, toplumsal yapımızı demokratik ilkeler doğrultusunda her alanda yeniden düzenleyerek, ülke yurttaşları için yaşam seviyesini arttırmak olmalıdır. Bu sanat eğitimi alanında nasıl gerçekleştirilebilir?

Eğitim reformları var olan eğitim pratiklerinden çıkan sonuçlar üzerine kurulmamakta, başka ülkelerin eğitim reformlarının izlediği yol takip edilmektedir. Öğretmenler, bu reformlarda bu pratiklerin uygulayıcısı olarak politik iradeye tabi kalmaktadırlar. Oysa kurumsal anlamda demokratikleşme, öğretmenlerin eğitim reformlarına aktif katılımını sağlayacaktır. Her yıl yapılan bölge ve branş öğretmenleri zümre toplantıları işlevli hale getirilmelidir. Sanat alanı ile ilgili tüm öğretmenlerin bir araya gelerek, düşünce alışverişinde bulunmaları sağlanmalıdır. Uygulanan başarılı yöntemlerin paylaşılması sağlanmalıdır.

Eğitim sisteminde teftiş sistemi sadece bürokratik işleyişin yürüyüp yürümediğini kontrol etmektedir. Bunun yerine öğretmenlerin eğitim pratiklerini geliştirmek üzerine kurulu olmalıdır. Sanat tarihi dersi sonunda öğretmenin sonuçları yazılı olarak not tutması yararlı olacaktır. Bu notları toparlayan Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerinin veya kurumdaki idarecilerin sonuçları daha üst kademelere iletmesi gereklidir. Sanat ve diğer alanlardaki eğitim reformları, eğitim kurumlarından alınan bu bilgiler ile oluşturulmalıdır.

Genelde eğitimde özel olarak ise sanat eğitiminde demokratik açılımlar sağlayacak başka bir yaklaşım da bu alanlarla ilgili kişi ve kuruluşlarla sivil toplum kuruluşları oluşturmaktır. Bu kuruluşların hem yapılacak reformlarda söz sahibi olmaları hem de proje üretmelerinin sağlanması demokratik katılımı sağlayacaktır. Bunun için sanat eğitimini gerçekleştiren ve bu eğitimle bağlantılı kurumlar ve kişiler arasında koordinasyon kurulmalıdır. Koordinasyon olarak başlayan çalışma sanat eğitimi konusunda çözümler üreten, önerilerde bulunan bir sivil toplum kuruluşuna dönüştürülebilir.

Çağımız sanatında sanat ürününden çok yaratıcılığın öne çıktığını söyleyebiliriz(Erzen, 1977). Ayrıca günümüzde yaşamın her alanında yaratıcılığın öneminin farkına varılmaktadır. Bu koşullarda yaratıcılığı öğreten sanat ve sanat tarihi eğitiminin eğitim sistemimizde önemli bir yerde bulunmasının ve yeni koşullara uygun olarak düzenlenmesinin gerekliliği açıktır.

KAYNAKLAR

- Altun, Ara,** 1996. Prof. Dr. Oktay Aslanapa ve Türk Sanatı Araştırmalarına Katkıları, *Aslanapa Armağanı*, Bağlam Yayınları, 1-3, İstanbul.
- Aras, İbrahim,** 2002. Liseler İçin Sanat Tarihi 2 Ders Kitabı, Sek Yayınları, Ankara.
- Arık, Remzi Oğuz,** 1940. Türkiye’de Sanat Tarihi, *Çığır*, Ankara, **91**, 155–163.
- Arseven, Celal Esad,**1993. Sanat ve Siyaset Hatıralarım, Yay. Hz. Işın, Ekrem, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Ayvazoğlu, Beşir,** 1989. Sanat Tarihi ve Estetikle İlgili İlk Çalışmalar, *Erdem*, Ankara, **9**, 978–992.
- Alakuş, Ali Osman,** Güz 2003. Dünden Bugüne Görsel Sanatlar Eğitiminin Genel Görünümü, *Milli Eğitim Dergisi* 160, www.yayim.meb.gov.tr/arsiv/eyayinlar/2htm
- Arnheim, Rudolf,** 1969. Visual Thinking, Univesity of California Pres, USA.
- Atasoy, Nazan Yavuzoğlu,** 2004. Sanat Tarihi Mezunları ile İlgili Araştırma, *Sanat tarihi Eğitiminin İrdelenmesi, 12–13 Mayıs 2004 Sempozyum Bildirileri*, 105-107, İstanbul.
- Baynes, Ken,** 2002. Toplumda Sanat, Çev. Yusuf Atılğan, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Clarke, Michael,** 2003. Concise Dictionary of Art Terms, Oxford Universty Pres, Great Britain.
- Çetin, Kenan,** Türk Eğitim Tarihinde Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgilerin Tarihsel Süreci, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitütüsü, <http://www.sosyalbilimler.atauni.edu.tr>
- Dunn, Phillip C.,** 1995. Creating Curriculum in Art, The National Art Education Associaton, Virginia, USA.
- Elkins, James,** 2001. Why Art Cannot Be Taught, Universty of Illiniois Pres, USA.
- Erbay, Mutlu,** 2000. Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, İrfan,** 2003. Çağdaş Eğitim Sistemleri, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Erdoğan, İrfan, 2002. Yeni Bir Binyıla Doğru Türk Eğitim Sistemi, Sistem Yayıncılık, İstanbul, İstanbul.

Erzen, Jale Necdet, 1977. Sanat Sosyal Yapı ve Çevre İlişkileri ve Türkiye’de Sanat Eğitimi İçin Yeni Yöntemler, 2000 Yılına Doğru Sanatlar Sempozyumu- 24-28 Ekim 1977, 1-9, İstanbul.

Eyice, Semavi, 1997. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Kürsüsünün Kurucusu, Prof. Dr. Ernst Diez (1878–1961), Sanat Tarihi Yıllığı XIV, İ.Ü. Basımevi, 3–15, İstanbul.

Fishcher, Ernst, 1968. Sanatın Gerekliliği, De Yayınevi, İstanbul.

Fitzpatrick, Virginia L., 1992. Point of View Series History, Art History: A Contextual Inquiry Course, The National Art Education Association, Virginia, USA.

Haz. Fırat, Güngör, Demirel, Durmuş, Yumuşak, Halil, Bilge, M. Yaşar, Esenoğlu, Nemci, Bayar, Kazım, 1987. Resim ve Sanat Tarihi Derslerinin Teftişinde ve Zümre Toplantılarında Dikkate Alınacak Esaslar, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara.

Gözütok, Dilek, Güz 2003. Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları, Milli Eğitim Dergisi,160. www.yayim.meb.gov.tr/arsiv/eyayinlar/2htm

Haz. Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üye ve Yardımcıları, 1984. Suut Kemal Yetkin’e Armağan, Hacettepe Üniversitesi Armağan Dizisi, Ankara.

İbrahimgil, Mehmet Zeki, 2003. Lise Sanat Tarihi 1 Ders Kitabı, Koza Yayın Dağıtım, Ankara.

İbrahimgil, Mehmet Zeki, 2003. Lise Sanat Tarihi 2 Ders Kitabı, Koza Yayın Dağıtım, Ankara.

İlköğretim Okulu Programı, 2004. Der., Kocaoluk, Mehmet Şükrü, Kocaoluk, Fatma, Kocaoluk Yayınevi.

Kansu, Şarman, 2005. Türk Promethe’ler, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Köksal, Ahmet, 1952. Okullarımızda Sanat Eğitimi (Cumhuriyetten Bu Yana), Türk Dili, Ankara, 9, 535–538.

Lavin, Marie, 1998. L’histoire des arts, émergence d’un enseignement Ressources formation, Enjeux du système Educatif, Centre national de documentation pédagogique, Hachette Livre, Paris.

Lodziak, Conrad, 2003. İhtiyaçların Manipülasyonu Kapitalizm ve Kültür, Çitlembik Yayınları, İstanbul.

Maarif Vekâleti, 7 Ekim 1957. 21-9-1957 Tarihli, 215 Sayılı, Talim ve Terbiye Kurulu Kararı, *Tebliğler Dergisi*, Müfredat Programı, 976, 158.

Maarif Vekâleti, 1956. Lise müfredat Programı, Maarif Basımevi, Ankara.

Marseille, Jacques, 2003. Le Guide Des Lycées, Editions du Seuil, Paris.

Milli Eğitim Bakanlığı, 26 Eylül 1949. 17-9-1949 Tarihli, 912/2558 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı, *Tebliğler Dergisi*, 557, 117

Milli Eğitim Bakanlığı, 25 Nisan 1949. 16-2-1949 Tarihli, 11 sayılı Talim Ve Terbiye Kurulu Kararı Kız Teknik Öğretmen Okulu Ders Programı, *Tebliğler Dergisi*, 538, 7-8

Milli Eğitim Bakanlığı, 26 Eylül 1949. 17-9-1949 Tarihli, 912 Sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı, Lise Müfredatı, *Tebliğler Dergisi*, 557, 117

Milli Eğitim Bakanlığı IV. Milli Eğitim Şurası, 1962. Kültür İşleri ve Güzel Sanatlar Komisyonu Raporu, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı, 1973. Lise Müfredat Programı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1987. Lise Müfredat Programı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı, 1991. Lise Müfredat Programı, www.meb.gov.tr

Milli Eğitim Bakanlığı. Lise Müzik Dersi Programı, www.meb.gov.tr.

Milli Eğitim Bakanlığı. Lise I Resim Dersi Programı, www.meb.gov.tr.

Milli Eğitim Bakanlığı. Lise II ve III Resim Programı (Resim Alanı), www.meb.gov.tr.

Milli Eğitim Bakanlığı, 1995. *Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği Kitapların Hazırlanması ve İncelenmesi ile İlgili Esas ve Usuller*, *Tebliğler Dergisi*, 2434.

Milli Eğitim Bakanlığı, Haziran 2004. Yayınlar Dairesi Başkanlığı 7.06.2004. Tarihli B.08,0.Y.D.B.24.03.00 61.174.489 Sayılı Kararı, *Tebliğler Dergisi*, 2561

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Sekreterliği, 1995. Milli Eğitim Şuraları (1939-1993), Ankara.

Ödekan, Ayla, 1991. Ortaöğretim Sanat Tarihi Ders Kitapları, *Türkiye Ders Kitapları*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları, 283-299, İstanbul.

Ödekan, Ayla, 1996. Kültür Politikamızda Gençlik ve Yaygın Sanat Eğitimi, *Kültür Politikaları*, Yeni Yüzyıl Kitapları, Türkiye'nin Sorunları Dizisi 18, 33-43, İstanbul.

- Ödekan, Ayla**, 2004. Sanat tarihi Eğitiminin Sorgulanması, *Sanat Tarihi Eğitiminin İrdelenmesi, Sempozyum Bildirileri*, İstanbul, 19- 22.
- Ölmez, E., Uysal, S., Kınık, G., Ceylan, N., Ögel, B., Erdoğan, M.**, 2001, Sanat Tarihi 1, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, Ankara.
- Ölmez, E., Uysal, S., Kınık, G., Ceylan, N., Ögel, B., Erdoğan, M.**, 2001. Sanat Tarihi 2, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, Ankara.
- Önder, Namık Kemal**, 1993. Öğretimde Program İlke ve Yöntemler, İstanbul.
- Öndin, Nilüfer**, 2002. Cumhuriyet Dönemi (1923–1950) Kültür Politikalarının Türk Resim Sanatı Üzerinde Yansımaları, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Batı ve Çağdaş Sanat Programı
- Özel O. VE Çetinsaya G.**, 2002. Türkiye’de Osmanlı Tarihçiliğinin son çeyrek yüzyılı: bir bilanço denemesi, *Toplum ve Bilim*, İstanbul, 91, s.8-38.
- Özgüven, Burcu**, 2000. Osmanlı-Batı Sanatsal İlişkilerine Dair Araştırmalara Genel Bir Bakış, *Semra Ögel’e Armağan, Mimarlık ve Sanat Tarihi Yazıları*, Ege Yayınları, 3, İstanbul.
- San, İnci**, 1998. Sanatla Eğitim Üzerine Yeni Düşünceler, *Milli Eğitim Eğitim-Sanat Dergisi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 139. 21–23
- San, İnci**, 2002. Sanat Eğitimi Kuramları, Ütopya Yayınları, İstanbul.
- San, İnci**, 2004. Sanat ve Eğitim, Ütopya Yayınları, İstanbul.
- Sözen, Metin**, 1985. Türkiye’de Sanat Tarihi ve İpşiroğlu, *Sanat Olayı*, İstanbul, 35, 23.
- Stradling, Robert**, 2003. 20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Şahin, Tahir Erdoğan**, 2002. Lise Sanat Tarihi 1, Serhat Yayınları, İstanbul.
- Edited by. Stone, G. Peter and Molyneaux, Brian**, 1994, The Presented Past, One World Archaeology- Routledge, London.
- Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları, 16. Milli Eğitim Şurası Hazırlık Çalışmaları Serisi**, 1972. Ortaöğretim Programlarında Yönelmeler (1924- 1970), Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Tanilli, Server**, 1989. Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz, Amaç Yayınları, İstanbul.
- Tansu, Sami Nafiz**, 3 Ekim 1952. Liselerde Sanat Tarihi Tedrisatı, *Cumhuriyet*, İstanbul.

Tekeli, İlhan, 1983. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Eğitim Kurumlarının Gelişimi, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 3. Cilt, 649–672.

Tekeli, İlhan, 2003. Eğitim Üzerine Düşünmek, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara.

Teksöz, Didem, Haziran 2001. Beden ve Mekân Bauhaus Tiyatro Çalışmalarının Mimarlık Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Mimarlık Tarihi.

Timuroğlu, Vecihi, 1991. Türk- İslam Sentezi, Başak Yayınları, Ankara.

Turani, Adnan, 1984. Suut Kemal Yetkin ve Plâstik Sanatlar, Suut Kemal Yetkin'e Armağan, Hacettepe Üniversitesi Armağan Dizisi 1, Ankara, 11–15.

Tükel, Uşun, 1997. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Eğitiminin Tarihçesi, Sanat Tarihi Yıllığı XIV, İ.Ü Basımevi, İstanbul, 19–22

Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti, 1934, Lise Müfredat Programı, Devlet Matbaası, İstanbul.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü, 1952. Türkiye Bibliyografyası, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Ulaba, N, 1997. Osman Hamdi, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt 3, İstanbul, 1392–1393.

Ulaba, N, 1997. Semavi Eyice, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 1, 572.

Wittgenstein, Ludwig, 2002. Tractatus Logico Philosophicus, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Yetkin, Şerare, 1974. Türk Halı Sanatı, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Y.Mim. Yürekli, İpek, Haziran 2003. Mimari Tasarım Eğitiminde Oyun, İTÜ, Fen Bil.Enst., Doktora Tezi.

Zengin, Kaya, 2003. Lise Sanat Tarihi 1, Ders Kitapları Anonim Şirketi, İstanbul.

[http:// www.humanity.ankara.edu.tr](http://www.humanity.ankara.edu.tr)

[http:// www.sanattarihi.hacettepe.edu.tr/html/tanitim.html](http://www.sanattarihi.hacettepe.edu.tr/html/tanitim.html)

[http:// www.fen.selcuk.edu.tr/index-12html](http://www.fen.selcuk.edu.tr/index-12html)

[http:// www.edebiyat.ege.edu.tr/bolumler/sanat tarihi/ bolum hak.html](http://www.edebiyat.ege.edu.tr/bolumler/sanat_tarihi/ bolum_hak.html)

[http:// www.msu.edu.tr](http://www.msu.edu.tr)

[http:// www. edb. anadolu.edu.tr](http://www.edb.anadolu.edu.tr)

[http:// www.fef.gazi.edu.tr/turkish/archeology/archeo:html](http://www.fef.gazi.edu.tr/turkish/archeology/archeo:html)

<http://www.fef.comu.edu.tr/bolumler.php>.

Türkiye Bilimler Akademisi, 2005. Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi Tavsiyeler, <http://www.tuba.gov.tr>,

Bulletin officiel du ministere de l'éducation nationale et du ministere de la recherche no:30, Ağustos 2001. <http://www.education.gouv.fr/bo/2002/ensel.htm>

Ministry of Education of Canada, 2000. The Ontario Curriculum, Grades,11 and 12 <http://www.edu.gov.on.ca/eng/document/currical/arts/art.htm>

EKLER

EK. A.1. Kanada Ontario Eyaleti 11. ve 12 Sınıfların Sanat Alanı Müfredatı 2000

Eğitim Bakanlığı Kolej ve Üniversiteler Öğretimi Bakanlığı

Bu eğitim programı, Aralık 2001'de öğretime başlayan 11. sınıflar ve Aralık 2002'de eğitime başlayacak lise sınıflarında uygulanacaktır. Bu doküman, aşağıdaki dokümanların yerine kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Dans: Bölüm A, Orta ve daha üst sınıflar için program kuralları (1991)

Dans: Bölüm B, Orta ve daha üst sınıflar için program planlama (1992)

Dramatik Sanatlar: Orta ve daha üst sınıflar (1981)

Dramatik Sanatlar: Ontario akademik kurslar (1986)

Müzik: orta ve daha üst sınıflar (1990)

Görsel Sanatlar: Orta ve daha üst sınıflar (1986)

Müfredatta Sanatların Yeri

Sanat alanlarında (Dans, dramatik sanatlar, medya sanatları, müzik ve görsel sanatlar) yapılan deneyimler tüm öğrencilerin eğitiminde önemli bir rol oynar. Sanatlar hayal gücünü besler. Sanat, öğrencilere çevrelerindeki dünyayı anlayabilmenin yegâne yolunu kazandırırken, güzellik duygusunu geliştirir. Tüm sanat dalları, karmaşık sembollerle (Görsel, çevresel, duygusal) iletişim kurar. Öğrencilerin değişik yöntemlerle yaşamın özelliklerini anlamasına yardım eder. Sanat eserinin keşfi ile öğrenciler, insan olma durumunun niteliklerini kavrar. Bir oyunda, operada, resimde ortak karakteristik özelliklerin ne olabileceğini hayal edip, anlamaya çalışabilirler. Sanat eserindeki estetik ve insani değerleri tanımlayabilirler. Böylelikle ötekileri anlayabilme yeteneklerini yükseltirler ve toplum üzerinde sanatın uygarlaştırıcı bir etkisi olduğunu öğrenirler. Kendi işlerinin üretimi sırasında, kendi anlayışları ve kavrama güçleri ile iletişime geçerler, estetik yargı güçlerini ve sanatsal yeteneklerini geliştirirler. Sanatsal aktiviteler, oyun ve insan etkileşimi ile yakından bağlantılı olduğundan, öğrenciler sanat ile meşgul olduklarında merak ve mutluluk duygusunu tanır. Bu duygu onları kültürel yaşama ve diğer etkinliklere katılmaya motive eder.

Bu dokümanda tanımlanan dersler dizisi, öğrencileri sadece sanat alanındaki bir kariyere değil, farklı alanlarda kariyerlere de hazırlar. Örnek olarak yalnızca yazar, aktör, müzisyen, dansçı, ressam, animatör olmak isteyen öğrenciler sanat derslerinden yararlanmaz, diğer dallarda çalışan öğrenciler de bu derslerden yararlanabilirler. Sanat derslerinde öğrenciler, yaratıcı düşünme kadar eleştirel düşünme ve muhakeme etme yeteneğini de geliştirirler.

Öğrenciler teknolojinin farklı biçimlerini kullanma, iletişim kurma ve kolektif çalışabilme yeteneklerini geliştirirler. Farklı sanat dallarında çalışarak, değişik perspektif algılamalarını derinleştirirler. İnsanlara açıklık ve esneklikle yaklaşma yeteneğini kazanırlar. Ayrıca değişik konulara yaklaşmayı ve fikirlerini yeni biçimlerle sunabilmeyi öğrenirler. Böylece estetik düşüncelere dikkat ederek öğretmeyi, ikna etmeyi, eğlenmeyi ve tasarım yapmayı öğrenirler. Sanat kurslarına katılım, öğrencilerin dinleme ve gözlemlenme yeteneklerinin gelişimine yardım eder. Kendilerine güvenlerinin artmasına, kendilerinin farkında olmalarını sağlar.

Bu onları yaratıcı yolları kullanarak risk alma, problemleri çözme noktasında cesaretlendirir ve araştırmaya yönlendirir. Kısacası sanat çalışırken gelişen bilgi ve yetenek, öğrencilerin tüm sanatlarda ortak olan sanatsal ilkeleri ve elementleri öğrenmelerini sağlar. Dans ve drama hazırlık ve sunum aşamalarında aynı teknikleri paylaşır, benzer duyumsal ve hareketli yetenekleri gerektirir. Müziğin de yapım aşaması dansa olduğu gibi ritim ve dinamik değişimle gerçekleşir. Ayrıca her ikisi de klasik, geleneksel ve çağdaş kompozisyonel özelliklere sahiptirler. Görsel sanatlar ile dans ve drama, görsel tasarım, yorum ve sunum – doku, uzam, hareket ve çevre ile bağlarını yapan- alanında tüm elementleri paylaşırlar. Medya sanatları değişik sanat dallarının değişik özelliklerini kullanırlar. Tüm sanat dalları tarihi periyotları ve kültürel değerleri yansıtır.

Öğrenciler, ayrıca sanat üretimi yaparken yaratıcı bir edim içinde buldukları sırada, farklı sanat dallarının farklı yöntemlerini öğrenebilirler. Bir sanat işi, bir diğerini yaratmak için uyarıcı olarak kullanılabilir. Örneğin bir sanat röprodüksiyonunun konusu, bir drama için motivasyon sağlayabilir.

Bir müzik parçası görsel sanat alanında bir çizime esin olabilir. Bir müzik parçasının dansa uyarlanması olduğu gibi bir sanat formu bir diğerinin boyutu olabilir. Konular disiplinlerarası yöntemlerle işlenebilir örneğin bir ritüeli canlandıran bir işin üretiminde, öğrenciler masklar yapıp, dans için bir kareografi üretebilir, koro için bir metin, bir müzik bestesi yazabilir ve / veya parlayan imgeler ve ses efektleri üretmek için fotoğraf slâytları kullanabilirler. Bir diğer disiplinlerarası yöntem, genel sanatsal prensiplerin veya elementlerin – birlik, vurgu, karşıtlık, model, ritim, hareket ve oranlama- dansa, dramada, medya sanatlarında, müzikte ve görsel sanatlarda nasıl ifade edildiğine yoğunlaşmak olabilir.

Diğer disiplinler ve sanat dalları arasında da bağlantılar yapılabilir. Örneğin müzikal yapıdaki simetri matematiksel prensiplerle ilgilidir. Matematik bilgisi bir sahne kurulumunda ölçüm yapmak için veya bir sanat performansının bütçesini ayarlamak söz konusu olduğunda kullanılabilir. Tarih dersi alan öğrenciler, geçmişin bir olayını drama şeklinde yeniden yorumlayarak canlandırma girişiminde bulunabilirler. Tarih, coğrafya ve sosyal bilimler öğrencileri diğer kültürlerin ve dönemlerin görsel sanatları üzerine çalışarak bu kültürleri ve periyotları anlayabilirler. Müzik öğrencileri, bir müzikal ensemble tarafından yayılan ses dalgaları üzerine çalışırken fizik ilkeleri ile ilgili bilgilerini kullanabilirler. Dans öğrencileri kareografilerinde fiziksel hareket ilkelerini kullanabilirler.

Sanat alanında bir dersin konusu, bu alanda başka bir dersle veya diğer disiplinlerdeki derslerle disiplinler arası bir ders oluşturmak için birleştirilebilir. Disiplinler arası derslerin uygulanışı ile ilgili prosedürler ve kurallar eğitim müfredatında disiplinler arası çalışmalar bölümünde belirtilmiştir.

Bu dokümandaki dersler, 9. ve 10. sınıflarda işlenen sanat derslerini güçlendirmeyi hedefliyor. Sanat dersleri, lisenin ilk iki yılında öğrencilerin ilgisini çekebileceği,

hayal gücünü geliştirmeyi ve daha ileri çalışmalar için bir temel sağlamayı hedefler. 11. ve 12. sınıflardaki sanat eğitiminin en önemli amacı, öğrencilerin yaşadıkları dünyayı anlamalarına ve gelecekteki yaşamları için tercih yapabilmelerine yardımcı olmaktır. Sonuç olarak ders içeriği öğrencileri 11. ve 12. sınıflarda yapılanlar ile iş dünyasının ve üniversite programlarının istedikleriyle bağlantı kurabilmeleri için düzenlendi.

Öğretme Metotları

Öğrencilerin değişik yöntemlerle öğrenme olanaklarına sahip olmaları önemlidir. Bu yöntemler; bireysel, birlikte, bağımsız veya öğretmen direktifleriyle, elle yapılan aktivitelerle veya pratikte izlenen örneklerle çalışma şeklinde olabilir. Öğrenmek veya öğretmek için tek bir doğru yöntem yoktur. Sanat öğretim programının doğası değişik öğretim stratejilerini içerir. Stratejiler, öğretim programının hedefleri ve öğrenci ihtiyaçlarına göre değişir.

Müfredat Hedefleri

Her ders için tanımlanan hedefler, öğrencilerin sınıftaki işlerinde, uygulanan testlerde ve başarılarının değerlendirildiği diğer aktivitelerde gösterip, geliştirilecekleri umulan bilgi ve becerileri tarif eder.

Hedeflerin iki grubu, her bölüm veya müfredatın geneli için düzenlenmiştir. Genel hedefler, öğrencilerin her dersin sonunda gösterecekleri beklenen bilgi ve becerileri tanımlar. Özel hedefler gerçekleştirilmesi umulan bilgi ve becerileri daha detaylı olarak tanımlar. Bu özel hedefler, istenen bilgi ve becerilerin özelliklerini yansıtan alt başlıklar halinde düzenlenmiştir. Ayrıca özel hedefler, öğrencilerin öğrenme aktivitelerini planlayabilmelerine bir rehber olarak da hizmet edebilir. Bölüm ve alt gruplarda hedeflerin bu şekilde organizasyonu, her bir bölüm veya gruptaki hedeflerin diğer bölüm veya grupların hedeflerinden bağımsız olarak başarılabileceği anlamına gelmiyor.

Birçok hedefe parantezlerde verilen örnekler eşlik eder. Bu örnekler, beceri çeşitlerini, öğrenmenin özel alanını, öğrenmenin derinliğini ve/veya hedeflerin gerektirdiklerinin karmaşıklık derecesini göstermek anlamına gelmiyor. Yorucu bir liste olmalarından çok öğretmenler için bir rehber olmaları amaçlanmıştır.

Bilgi alanı ve becerilerle ilgili hedefler, birbirleriyle ilişkili tüm sınıflar için büyük bir önem taşır. Tıpkı bir alt sınıftan bir üst sınıfa tekrar eden işlemlerin önem taşıması gibi. Gelişme ya hedeflerin gerçekleştirilme ortalamaları ya da gittikçe kompleksleşen örneklerle gösterilir. (Önceki sınıflarda hedeflerde bahsedilen tüm becerilerin, 11. ve 12. sınıfların hedefleri arasında bulunmamasına rağmen 11. ve 12. sınıfa geçen öğrenciler için tekrar edildiği ve geliştirilmeye devam edildiği not edilmelidir.)

Bölümler

Tüm sanat derslerinin hedefleri farklı fakat birbiriyle ilişkili üç bölüm olarak organize edilir;

-Teori

-Yaratıcılık

-Analiz.

Teori bölümü, elementleri, formları, stilleri ve teknikleri içeren konseptleri anlamaya odaklanır. Yaratıcılık bölümündeki hedefler, pratik ve yaratıcı işlerle ilgilidir. Analiz

bölümünün odak noktası sanat eserlerinin analizi olduğu kadar estetik konularının ve toplum içinde sanatın yerinin sorgulanmasıdır. Her özel sanat dalı tarihinin özellikleri teori ve analiz bölümünün her ikisinde de geçmektedir.

GÖRSEL SANATLAR

Genel Görünüş

Görsel sanatlar dersi stüdyo aktiviteleri ve sanat değerlendirmesi üzerine odaklanmıştır. Bu dersler içerisinde öğrenciler; el sanatları, uygulamalı tasarım ve güzel sanatlar alanında üretilmiş işleri analiz eder ve yorumlarlar. Pratik aktivitelerle ise tasarım yaparak, sanat işleri yaratarak, üretmek, değişik medya ve işlemlerle deneyimler elde ederler.

Derslerin hedefleri, farklı fakat ve birbiriyle ilişkili üç bölüm olarak düzenlenmiştir.

Teori: Teori bölümü tarih ve sanatın uygulaması ile ilişkili bilgi ve fikirler üzerine odaklanır. Bu bölüm şu tematik alt başlıklara ayrılır; görsel sanatlar literatürü, sanat tarihi, kültür. Özel toplumları, periyozlara, üsluplara dikkat çekmek önemlidir. Kültürel çalışma her sınıf için ortak bir seviye ister. Bu seviyeye, 12. sınıfın sonunda kavrayışsal, eşit ve geniş bir çalışma ile ulaşılabilir.

Yaratıcılık: Görsel sanatlar eğitiminin merkezinde bulunan imgesel yaratıcılık problem çözümü üzerine yoğunlaşır. Bu bölüm şu temalar çevresinde oluşturulmuştur; algılama ve planlama, deneyim ve üretim, eleştiri ve değerlendirme.

Analiz: Analiz, yargılar, yorumlar ve sonuçlarla şekillenen fikirler, yapılar ve elementlerin sorgulanması ile detaylandırılır. Bu bölümün hedefleri üç bölümde gruplandırılır; eleştirel aşama, estetik, kişisel gelişim ve kariyer planlama.

11.SINIF GÖRSEL SANATLAR

Bu ders, öğrencilere sağladığı olanaklarla daha gelişmiş yeteneklere sahip olmalarını ve bilgi edinmelerini sağlar. Öğrenciler stüdyo aktiviteleri ile konu üzerinde çalışacaklar ve pratik yeteneklerini birleştirecekler. Ayrıca Kanada ve Dünya'nın diğer bölümlerinden sanat biçimleriyle birlikte batı sanat tarihinin özelliklerine çalışacak ve sanat eserlerini de değerlendirecekler.

Bu dersi alabilmek için 9. ve 10. sınıf görsel sanatlar dersini almış olunması gerekir.

TEORİ

Genel Hedefler

Bu kursun sonunda öğrenciler şunları gerçekleştirecek

-Görsel sanatlar teorisi üzerine olan tüm alanlarda uygun bir terminolojiyi kullanabilmek

-Kanada Sanatı bölümü, 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar süreyi kapsayan Batı sanatı, Asya ve diğer kültürlerin sanatını anlayabilmek

-Spesifik bir sanat işinde yansıtılan dizayn prensiplerinin ve elementlerinin bu işte yansıtılan fikirleri ve konseptleri nasıl desteklediğini açıklayabilmek

-Sanat eserleri üzerine çalışmada farklı materyallerin kullanımını, etkisini, ifadesel niteliklerini, yorum modlarını betimleyebilmek

-El sanatları, uygulamalı dizayn işleri ve güzel sanat işlerinin üretimiyle ilgili çevresel ilgileri tanımlayabilmek (Zararlı maddelerin üretimi, geri dönüşüm, seramik üretiminde kullanılan kurşun gibi atık maddeler çevresel sorunlarla ilgili konular)

Sanat Tarihi ve Kültür

Öğrenciler bu dersin sonunda şunları yapabilecekler;

-15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar süregelen Batı sanat tarihinin özelliklerini tanımlamak (Rönesans, Barok, Neoklasik ve Gerçekçi Periyotlar)

-Kanada sanatı ve mimarisinin belirli özelliklerine dair bir anlayış göstermek (Örneğin, portre, topografikal resim, kilise mimarisi ve dekarosyonu)

-Kanada'dan ve benzer üslupsal özelliklere sahip diğer kültürlerden güzel sanat ve uygulamalı sanat örneklerini karşılaştırma

-Farklı kültürlerde aynı ikonografik sembollerin nasıl kullanıldığını tanımlamak (Örneğin aslan figürünün Güney Asya ve Avrupa Sanatı'nda kullanımı)

-Farklı periyotların politik, sosyal ve dini iklimlerini ve bu periyotların Batılı olmayan kültürlerinin sanatçı etkinliği ile sanatçıların işleri arasındaki ilişkiyi tanımlamak

-Günümüz sanatında ve üzerine çalışılan her periyot boyunca drama, müzik, bilim ve felsefe alanında nelerin olduğunu tanımlamak

Yaratıcılık

Genel Hedefler:

Bu ders sonunda öğrenciler şunları gerçekleştirebilecek;

-Stüdyo ödevleriyle görsel ve kavramsal problemleri çözebilme yeteneğini göstermek

-Değişik materyalleri, araçları, işlemleri ve teknolojiler uygun olarak kullanarak orijinal sanat işlerini üretmek

-Portfolyo oluşturarak kendi yaratıcı işlemlerini ve işlerini değerlendirmek ve belgelemek

Özel Hedefler

Bu dersin sonunda öğrenciler şunları yapacak;

-Keşfetmek istediği yöntemleri ve medyayı kullanarak tarihi sanat yapıtlarını analiz etmek

-Yorum için kaynak materyal olarak dünyanın değişik kültürlerinden imgeler kullanmak

-Stüdyo ödevlerini hazırlama aşamalarında uygun olarak araştırma materyallerini (interneti de içerecek şekilde) kullanmak)

Deneyim ve Üretim

Bu dersin sonunda öğrenciler şunları gerçekleştirecek;

-Temel çizim becerisinde (soyut, kavramsal ve yansıtmacı) yetenek göstermek

-Suluboya resimleri üretmek, intaglio baskıları tamamlamak, asamblaj ve yapı heykeli yapmak (ağaç, tel ve tekstil ürünleri kullanarak)

-Özel bir fikri veya konsepti açıklamak için dizayn ilkelerini ve elementlerini kullanmak

-İnformal dizayn kararlarını yansıtan seçili temaları veya konuları inceleyen el sanatı, uygulamalı dizayn, güzel sanat biçimleri üretmek

-Yeni teknolojileri (foto maipülasyon programları, CAD/CAM gibi) ürettiği işleri için bir kaynak olarak kullanarak imgeleri planlamak ve dönüştürmek

-Spesifik güzel sanat, el sanatı, uygulamalı dizayn projeleri için sanat işlemlerini ve ekipmanlarını güvenli bir şekilde kullanmak

Eleştiri ve Değerlendirme

Bu dersin sonunda öğrenciler şunları gerçekleştirecek;

-Materyalleri ve işlemleri tartıştığında özel terminolojiyi uygun olarak kullanmak

-İşlerindeki işlemlerin ve materyallerin uygulanmasını ve seçilişlerini değerlendirmek

-Araştırmada kullandığı kaynakları, eskizlerini, planlarını ve işinin son halini içeren portfolyo oluşturarak yaratıcı işlerini belgelemek

-Sunduğu portfolyoda en uygun işlerini sınıflandırmak

ANALİZ

Genel Hedefler

Bu dersin sonunda öğrenciler şunları gerçekleştirecek;

-Kendi işlerini ve diğer arkadaşlarınınkini değerlendirmek, estetik yargılar için zemin hazırlamak, eleştirel analiz işlemlerini anlamak

-Sanat yapıtlarını, sosyal, politik, kültürel ve tarihsel içeriklerle ilişki içinde analiz etmek

-Algılarımızı ve sanat anlayışımızı şekillendiren kültürel kurumları analiz etmek

-Yaşamlarında sanatın etkisini analiz etmek

-Görsel sanatlarda kariyer ve lise sonrası eğitim olanaklarını analiz etmek

Özel Hedefler

Eleştirel İşlem

Bu dersin sonunda öğrenciler şunları gerçekleştirecek;

-Sanat yapıtlarını sözlü ve yazılı olarak değerlendirmek, ardından eleştirel analizdeki standart prosedürleri gerçekleştirmek (Örneğin, önceden varolan reaksiyonlarını düşünmek, uygun terminolojiyi kullanarak yapıtları tasvir ve analiz etmek, yorumlamak, yapıtların etkisini değerlendirmek)

-Sanat yapıtlarını analiz ederken uygun terminolojiyi ve ilişkili konseptleri kullanmak

-Stilin, tarihin ve spesifik işler yapan sanatçı ile ilişkili bilgi ile kendi işinde nasıl bir ilişki kurduğunu açıklamak

-Spesifik sanat yapıtlarının öyküsel, sembolik ve konseptsel özelliklerini analiz etmek

- Bir sanat yapıtında varolan anlamdaki görsel bilgiyi açıklamak ve sınıflandırmak
- Spesifik sanat yapıtları ve sanatçıları ile ilişkili kişisel önyargıları, kültürel tercihleri ve sosyal sterotipleri sınıflandırmak

Estetik

Bu dersin sonunda öğrenciler şunları gerçekleştirecek;

- Görsel içeriğin formal organizasyonunun ve betimleyici elementlerin, sanat yapıtının yaratımında ve değerlendirilmesinde nasıl kullanıldığını açıklamak
- Modlar, duygular ve fikirlerin, yaratımda ve yapıtların değerlendirilmesinde nasıl kullanıldığını açıklamak
- Sosyal ve politik konulara odaklanarak, sanat yapıtını izlediğimiz yöntemde galerilerin ve müzelerin etkisini analiz etmek(Koleksiyonların yaratılması, sergi mekanının seçimi, koleksiyonlarda değişik kültürlerin sunulma yöntemi gibi)
- Sosyal ve ekonomik olaylardan esinlenen yapıtlarla birlikte, çevresinde olay yaratan sanat yapıtı konularını analiz etmek (Londra'daki Crystal Palace, Kanada National Galery tarafından " Ateşin Sesi"nin satın alınması gibi)

Kişisel Gelişim ve Kariyer Hazırlığı

Bu dersin sonunda öğrenciler şunları gerçekleştirecek;

- Sanatın yaşamımız üzerindeki entelektüel, duygusal ve tinsel etkilerini tasvir ve analiz etmek
- Görsel sanatlar eğitiminde geliştirdiği bilgi ve becerinin değişik kariyerlerde kullanımını değerlendirmek
- Lise sonrası farklı eğitim kurumlarındaki sanat programlarını belirtmek
- Farklı kariyer olasılıklarının analizi sayesinde görsel sanatlarda ve görsel sanatlarla ilgili kariyerlerin istediklerini sınıflandırmak

EK A.2. Fransa Eğitim Bakanlığı ve Araştırma Bakanlığı'nın Özel Bülteni (Bulletin officiel du ministere de l'éducation nationale et du ministere de la recherche) no:30, Ağustos 2001:

Güzel sanatlar eğitimi edebiyat bölümünde zorunludur, diğer genel ve teknik bölümlerde resim, sinema- audio vizüel, dans, sanatlar tarihi, müzik, tiyatro ve dramatik bölümlerdeki programlar bu alt yazıdaki dispozyonlara göre uygulanmalıdır.

Lise programları:

Öğrencilere sunulan sanatsal bölümlerin çoğalması, buna dair ders saatlerinin artırılması, edebiyat bölümlerindeki sanat çalışanlarının sanatsal bölümleri diğer bölümlere bağlayabilecek şekilde çalışmaları ve bütün bunlara uygun bir program düzenlemesi gerekir. Bu program, öğrencilere verilen gerçek sanat ve kültür eğitiminin, açık ve etkili olmasını amaçlıyor. Öğretim son 20 yılda oldukça değişti. Ortaya çıkan sonuçlar, belirli yenilikler gerektiriyorlar. 80'li yılların başında lise 1. sınıflarının 3 sanat dersinin (el sanatları, resim ve müzik) sayısı aşama aşama 7' ye çıkarıldı. Bunlar; grafik sanatları, resim, sinema ve audio-vizüel, dans, sanat tarihi, müzik ve tiyatrodur. Bu çeşitlilik öğrencilerin sanata ilgilerini geliştirdi. Grafik, resim, teknik müzik ve dans dışında diğer bölümler bir meslek edinme amacını taşımıyor. Bu dersler, lisede verilen genel kültürü tamamlıyor. Bütün bu bölümlerin ortak noktaları var:

—Sanat dersleri diğer dersler gibi öğrencileri bilgi ve beceri sahibi yapıyor. Kendi kişiliklerini geliştiriyor, eleştirel bir düşünce, diğerlerine karşı açık ve sorumluluk sahibi bir tutum oluşturuyor ve öğrencileri, demokratik bir topluma ayak yudurabilecek şekilde yetiştiriyor.

— Diğer taraftan sanat pratiği; vücudu kullanmak, duyuya ve duygulara yeni biçimler verebilmek, sanatın mutluluğa ve zevke giden yollarını açmak gibi kazanımlar sunuyor. Ayrıca öğrencinin geleceğiyle ilgisiz kalınmıyor. Lisede verilen eğitimden, öğrenciler farklı yollarla kendi geleceğine dair bir proje hazırlayabilir.

Ortak prensipler:

6 sanat dersinin eğitimi, 3 ana temadan oluşmuştur: Kültür, teknik ve yöntemsel pratikler. Konulara göre bunların özellikleri ve önemi değişmektedir.

Pratik Öğe:

Öğrenciye güçlü ve özgün bir kişilik sağlar. Merkezi önemi vardır ve yapıcıdır, sanat bölümlerine göre değişir. Görsel sanatlarda bireysel olarak gerçekleşir. Dans, müzik, tiyatro bölümlerindeki gibi topluluk halinde de gerçekleşebilir. Sanat tarihi dersinde pratik öğe, farklı biçimde tanımlanır. Pratik öğe, bireysel veya kolektif biçimlerden hangisi ile gerçekleşirse gerçekleşsin, bilimsel ve metodolojik bir yöntem gerektiriyor. Ancak söyleşilerle, grafik, fotoğraf, videografik belgelerle daha orijinal ve öğrenciler için daha çekici bir form verilebilir.

Kültürel Öğe:

Bu öğe, öğrencilerin bilgi sahibi olmalarını, tarih saptamaları yapabilmelerini, analiz ve sentez metotlarını öğrenmelerini, kritik bir düşünce yapısı edinebilmelerini, panellerde tartışma potansiyeli kazanabilmelerini, açık bir ifadeyle konuşabilme ve teknik konulara girebilme rahatlığını geliştirir. Kültürel öğe, lise son sınıfta felsefe derslerinde, bazı soruların üzerinde düşünce çalışmalarıyla da yürütülür.(Sanat nedir? Güzel nedir? Zevk nedir? ...)

Teknik ve Yöntemsel Öge:

Pratik ve kültürel ögeler birbirlerine bağlı olarak gelişirler ve zenginleşirler. Bunlar, bu üçüncü ögeyle tamamlanırlar. Teknik öge, bazı aletlerin kullanımını, bazı hareketleri veya herhangi bir prosedürü öğrenmektir. Metodolojik öge ise problemi bulmak, çalışma düzeni ayarlamak, araştırma işlemlerine girmek, önemli hareketleri keşfedip ve daha önemli anlara daha uzun bir kronoloji içinde başlamaktır.

Programların hazırlanması:

Bütün sanat disiplinlerinin planı aynı şekilde hazırlanmıştır:

1-Tanımlama

2-Hedefler

3-Programın içeriği

4-Uygulamadaki yöntemsel görünüm

5-Beklentiler

6-Değerlendirmeler

Bütün sanat disiplinlerinde, lise 1.sınıf çok farklı nitelikte ve farklı seviyelerden öğrencileri bir araya getirir.

Lise 2'de öğrencilerin seçimleri, kendi sanatsal deneyimlerine bağlı olarak daha da belirginleşir. Edebiyat bölümünde sanat dersleri zorunludur, ama diğer bölümlerde öğrenci bunları isteğe bağlı olarak seçebilir.

PLASTİK SANATLAR

a) Plastik sanatlar derslerinin (arts plastiques) edebiyat bölümünde zorunlu veya seçmeli ders olarak uygulanması:

1- Tanımlama:

20. yüzyılın sanatsal formlarını temel olarak alıyor. Edebiyat bölümünde (serie L) resim derslerinin zorunlu olması edebiyatın, dillerin ve sosyal bilgilerin temel öğelerinin birbirleriyle ilgili olmasından kaynaklanır.

Resim öğretmeni tarafından bu ders verilir, ancak öğretmen kendi inisiyatifiyle ve projelerine uygun olarak sanatçılarla da iş birliği yapabilir.

2-Objektifler:

Olgunlaşmayı sağlayan bir ifadedir. Amacı, bugünkü sanata dair bilgili, iç disipline açık bir sanat kültürü oluşturmaktır.

3-Program İçeriği:

Lise 2. sınıf programında iki olgu üzerinde çalışılacak "yapıt ve yer", lise sonda bu konu "yapıt ve vücut"la tamamlanacaktır. Bu programda haftada 3 saat pratiğe yer verilecek. Öğrenci kendisinde varolan sınırları keşfedecektir.

Eğitim farklı durumlar üzerine durur:

- farklı tasvir modları ve erimli konstrüksiyonlar
- rengin öz görevi: özel, ifadesel, sembolik
- mimesis sorunları: soyutlama, tasarım/ sunuş
- yapıta reelin girmesi: kolaj tekniğiyle, montaj, bütünleştirme
- Alıntı, referans almak

4-Sanatsal Pratik:

1-Zorunlu ortak konu, 'yapıt ve yer'

Sanatsal pratik alanın 2 boyutta; mekânlar veya mimari şeklinde yapılmış veya düzenlenmiş: otonom plastik prodüksiyonlar ve doğal alanda gerçekleşen deneyimini ölçer.

Öğrencinin mekânlar üzerine farklı görüşler edinmesi sağlanır: tanımlanmış yer (grafik, piktöral, fotografik iki boyutlu tanımlamalar veya 3 boyutlu: maket,

birleştirmeler, heykeller), incelenmesi gereken yer (araçlar), imgelenen yer veya yapılmış yer (geçici bir dekor, scenografik veya sanal bir sahne,).

5-Kültürel Yaklaşım:

Ders öğretmeni bu 3 konudan 2'sini seçiyor.(Tanımlanmış yer, incelenmesi gereken yer, imgelenen veya yapılmış yer)

Tanımlanmış yer:

- Batılıların perspektif sistemleri (Ortaçağdan Rönesans çağına dek, barok yapıtlar ve kodların 19 ve 20 Yüzyıl yaklaşımıyla parçalanması)
- Batılı olmayan sistemden bir örnek (Ortadoğu ve Uzakdoğu)
- Anamorfoz ve basit perspektifler
- Kartografi ve mimarideki tasarım kodları,

İncelenmesi gereken yer:

- Mimari dekor (tavan veya boyanmış duvarlar)
- Bahçe (Fransız Klasizmi, İngiliz Romantizmi, bugünkü kreasyonlar)
- Doğal sitler, şimdiki mimari ve artistik pratikler (land art)

İmgelenen veya yapılmış yer:

- Geçici mimari (bayram hazırlıkları, büyük sergiler)
- Scenografi, sinema dekoru, opera

Programdaki hedeflerin doğrultusunda öğretmen veya pedagojik ekip başka sorulara açılım yapabilir. Gerekirse anlaşılmayan bir noktaya geri dönebilir, konuyu daha da derinleştirebilir, yeni teknolojileri kullanabilir, diğer disiplinlerle işbirliğinde bulunabilirler.

6-Değerlendirme:

Kültür ve pratik bölümüyle ilgili olan değerlendirme, yazılı şekilde yapılır. Bir diğer değerlendirme öğretmenin öğrencisiyle diyalogu sırasında yapılır. Bu ikisi birlikte değerlendirilecektir.

b) Genel ve teknolojik bölümler için, plastik sanatların (arts plastiques) seçmeli ders olarak uygulanması:

Öğrencinin projesinin önemi büyüktür. Bu ders, tüm Lise 2 öğrencilerine bilgisi ve yeteneği ayırt edilmeden açıktır.

1-Hedefler:

- Kendini ifade etme kapasitesini ölçmek
- Tasarımlar üzerine düşünmek
- Geçmiş ve şimdiki tarihin içinde yazılı sanatsal yöntemlerin ve büyük yapıtların bilgisine bağlı bir pratik vermek.
- Öğrencinin otonomi kazanması.

2-Program:

Sanatsal pratik ve kültürel yaklaşım üzerinedir. Programın önemli konusu tasarım, daha detaylı şekilde lise 2'de açılır. Lise sonda ise konu tanıtımı yapılır.

Programın zorunlu noktaları:

- Konunun bazı yönlerden sorgulamaya açılması
- Tasarım girişimleri(kullanılan alet, kullanılan materyal)
- Uzantı (prosesüs) fikirden tasarıma kadar giden aşamalar, uygulama aşamaları, zamanın ve tesadüfün etkileri, sonuç.
- Kodlar (model, farklılıklar, benzerlikler)

3-Beklentiler:

Sanatsal yönden:

- Öğrenci, iki ve boyutlu proje düzenleyebilmeli,
- Başta belirlenmeyen elementleri de ekleyebilmelidir.

Kültürel yönden:

- Öğrenci, aşamaları geçerli terminoloji ile sözlü olarak tanıtabilmeli,
- Kendine gösterilen yapıtları analiz edebilmelidir.

4-Teknik öge:

- Öğrenci, önemli piktüral ve grafik bilgilerini kağıda geçirebilmeli
- Projesine göre yeni teknolojileri kullanabilmeli

5-Değerlendirme:

Aynı anda geliştirilmiş ve özetlenmiş bir değerlendirme olmalı. Kullanılan yöntemleri zenginleştirebilmeli, plastik olanakları kaliteli şekilde kullanabilmeli. Ek olarak değerlendirme, öğrencinin birçok programdaki noktalarda kendini ifade edebilme yeteneğini nasıl geliştirdiğinin farkına varabilmesidir.

SİNEMA VE AUDİVİZÜEL DERSİ

Zorunlu veya seçmeli ders olarak

1-Tanımlama:

Lise 2 de edebiyat bölümle sinema ve audiovizüel öğrencinin sanatsal tanımlama ve sinematografik ve audiovizüel kültürünü, daha çok senaryo yazmaya ve yönetmenliğe yönlendirir.

2-Hedefler:

Lise1. Sınıftaki hedefler şu şekilde sıralanıyor:

- Ses ve görüntüyle ilgili teorik ve pratik bilgileri öğrenme
- Sinemada ve audio vizüel de yazının önemini kavrama
- Ses ve görüntüyle ilgili yazı metotların ve pratiklerin dönüştürülmesi
- Ses ve görüntüye eleştirel bir tutumla yaklaşmayı sağlayan bilgileri edinmek

3-Program:

Lise1'deki sinema ve audio vizüel dersinin eksiklikleri lise 2. sınıfta tamamlanacak. Senaryo yazımı ve yönetmenlik üzerine yoğunlaşılacak.

Ortak Zorunlu Bölüm:

1-Sanatsal Pratik:

Kısa yazı formlarını zaptetmek: bilim kurgu (orijinal senaryo veya adaptasyon), denemeler, belgeseller, klip, reklam...

Konuyu kavramak: pitch, kısa, sahneden sahneye, senaryo, kesim, story-board.

Zaman: anlatımda kronolojiye dikkat etmek veya etmemek (flashback, flash forward...)

Yer: yerlerin seçimi (çekimde derinlik, kameranın hareketleri, doğal dekor veya suni dekor -stüdyo-)

Anlatım modları: dış ses veya açıklama, sübjektif kamera, senarizasyon içindeki vizüel ve sesli efektlerin önemi

Görüntü: ışık, renk, kontrast, sepia renklerin kullanımı, kompozit görüntüler kullanmak

Ses: müzik, sessizlikler, konuşmalar

2-Kültürel yaklaşım:

Lise 2' de daha önem kazanır.

Senaryo ve yönetmenlik arasındaki soruları konu olarak ele alıyor.

-Senarist-yönetmen ilişkileri araştırmak (Polanski-Brach, Bunuel-Carriere..)

-Senarist-dialogist ilişkileri (Audiard, Guerra..), Yazar-senarist ilişkileri (Duras, Giono,Prevert..), Yazar-yönetmen (W.Allen-İ.Bergman...)

Serbest Bölüm:

Öğrencilerin istekleri doğrultusunda yapılmalı. Tekrar bir konu ele alınabilir, yeni konular bulunabilir, teorik sanat yazılarını gözden geçirebilir, diğer artistik bölümlerle temasa geçilebilir. Başka konuları açabilmek için, eğitimle eserin

arasındaki bağları sağlamlaştırabilmeli. Bu, festivallere, gösterilere, sergilere, profesyonellerle panellere katılarak sağlanabilir.

1-Sanatsal Öğeler:

-Derste sinematografik ve audio vizüel konuları kendine göre yorumlayıp kendine özgü şekilde pratiğe geçirmek.

-Baştaki niyet ve sonuçtaki yazı arasındaki farkı ölçmek.

2-Kültürel Öğeler:

-Farklı sinematografik ve audio vizüel yazım modlarını analiz edebilmek

-Artistik konuda sorgulamak

3-Teknik Öğeler:

-Kısa senaryo yazıp onu realiteyle karşılaştırmak

-Gerçekleştirmek için teknik öğeleri kullanabilmek

4-Yöntemsel Öğeler:

-Peş peşe gelen hareketlerin farklı yazılış biçimlerini ayırt edebilmek

-Analiz ve metot geliştirmek

-Yazı seçimini ve realizasyonunu anlatabilmek

5-Davranış Öğeleri:

-Öğrenci yalnız veya ekip olarak çalışabilmeli

-Çevredeki insanların düşüncelerinden bir şeyler çıkartabilmek, bununla zenginleştirebilmek ve kendi yazısını karşılaştırabilmek.

6-Değerlendirme:

Aynı anda geliştirilmiş ve özetlenmiş bir değerlendirme olmalı. Öğrenci kendi motivasyonlarını ve projelerini belirginleştirir.

b)Seçmeli Olarak Genel veya Teknoloji Bölümleri için Sinema ve Audiovizüel Dersi

Tanımlama:

Lise 1'de seçmeli olarak görülen bu derste öğrenciyi yeni bir araştırma prosesüyle karşı karşıya getirir, bu kültürel bir açıdan yapılıdır.

Sinemada veya audio vizüelin tanıtımı üzerine bir problematik ve tematik yaklaşıma dayanarak öğrencileri sınıfıyla ortak bir ekip çalışmasına yönlendirir.

Hedefler:

-Ses ve görüntüyle ilgili teorik ve pratik bilgileri kazanmak

-Sinema veya audio vizüel kültürün reele bağlı olarak büyük yazarlarını ve akımlarını tanımak

-Reel sinema üzerine sosyo-ekonomik ve politik anlayışı ve bilgiyi algılamak

-Sinemada estetik anlayışı ve diğer sanat dallarıyla ilgisini kavramak

Program:

Ortak mecburi konular:

Proje ekibin tanımladığı problematik üzerine yapılıdır. Farklı temalar var:

-İnsanları çekmek (portre, biyografi, günlük..)

-Sanatları çekmek (tiyatro, müzik, dans, sinema, resim...)

-Doğayı çekmek (mineralleri, bitkileri, hayvanları)

-Tarihi çekmek (çağdaş, eski)

-Politikayı çekmek (politikacıları, aksiyonları)

-Toplumu çekmek (işte, ailede, tatilde)

-Canlı yerleri çekmek (yangın yeri, okul, büyük mağazalar, hastane, hapisane...)

Serbest bölüm:

Bazı konuları tekrar ele alınabilir. Yeni konuları açmak. Sanat üzerine teorik yazıları incelemek, estetik konuları açabilmek. Diğer sanat bölümleriyle temasa girmek.

Beklentiler:**Artistik ögeler:**

-Öğrenci kendi estetik ve etik seçeneklerini savunabilmeli.

-Yapım zorluklarını çözebilmeli

Kültürel ögeler:

-Önemli akımları tanıyabilmeli ve örnek verebilmeli

-Röportajda, belgeselde veya bilim kurgudaki reelin farklı formlarını seçebilmeli ve karşılaştırabilmeli

Teknik ögeler:

-Teknik donanımları, projesinde basit ve uygun bir şekilde kullanabilmeli

-Grup veya tek başına hazırlanan bir proje sonucunda rasyonel bir çalışma yapabilmeli

Metodolojik ögeler:

Profesyonel yapımlara, kendi işine veya grup işlerine eleştiri analizi yapabilmeli

Davranış ögeleri:

-Öğrenci kendi başına veya grup olarak çalışabilmeli

-Etrafındaki insanların eleştirileri sayesinde işini zenginleştirebilmeli ve kendi yazılarını geliştirebilmeli

-Kendi görüşünü açıkça sunabilmeli ve tarzını koruyabilmeli.

Değerlendirme:

Daha eğitici bir değerlendirme tercih edilir. Öğrencilerin bilgileri, programın beklentileri açısından kontrol edilebilmeli. Öğrenciyle diyalog, kendi yetenekleri bilincinde olabilmesi için çok önemlidir.

DANS DERSİ

Mecburi ders veya edebiyat bölümünde seçmeli olarak:

Tanımlama:

Lisedeki dans eğitimi sanatın ve spor eğitiminin kesiştiği yerde buluşur. Bu ders, öğrenciye birçok pratik, kültürel ve metodolojik birleşimler sunmaktadır.

Hedefler:

Lise 2'de dans eğitiminin iki hedefi vardır:

-Daha önce öğrenilen teknik ve teorileri daha da geliştirmek

-Dansı daha geniş bir açıdan seyretmek, diğer sanatlarla veya düşünce tarzlarıyla temas edildiğindeki zenginleşmeyi yakalayabilmek

Program:**Pratik ögesi:**

Mecburi ortak yapıtlara dayanarak program hazırlanılır. Öğrenciye hem dansçı-yorumcu, hem kompozitör, hem de izleyici tecrübelerini yaşatmak amaçlanır.

Dansçı-yorumcu: koreografide önemli yorum unsurları derinleştirilir, hisleri geliştirir

Kompozitör: grup içerisinde doğaçlama oyunlarını sahneler. Kendi seçeneklerini savunur ve karşılıklı fikir alışverişinde bulunur.

İzleyici: kendi bilgilerini geliştirir, okuduğu kitap yelpazesini açar ve eleştiride bulunur. Kendi işiyle ilgili grupla tartışır. Sanatsal, kültürel, sosyal ve tarihsel yönden kendine bir çizgi çizer.

Kültürel öge:

Koreografinin sanatsal hayatın üzerindeki etkisini ölçebilmeli

Analiz ve anlayış olanaklarını geliştirebilmeli

Zorunlu bölüm:

İki bölümdür: artistik pratik ve kültürel yaklaşım. 3 eser üzerinde çalışılacak: Marius Petipa'nın (1895) Kuğu Gölü, Dominique Bagouet'in So Schnell'i (1990) ve Pina

Bausch'un Walzer'i (1992). Bu eserlerden 2'si programda zorunlu olarak görülecektir. Çalışmada özetleme olmayacaktır, detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Serbest bölüm:

Diğer sanat bölümleriyle işbirliği yapılabilir.

Beklentiler:

Artistik öğeler:

Dansçı-yorumcu olarak:

-Yorum yapan bir çalışmada bulunmak

-2 veya 3 zorunlu konudan doğaçlama yapabilmek

Kompozitör olarak:

-Gruptaki bazı öğrencilerini önerilerinden bazılarını seçip koreografik modüle ekleyebilmeli

-Seçimlerini savunabilmeli, kullandığı müziği, aksesuarı veya kostümü neden seçtiğini anlatabilmeli

Kültürel öğeler:

Dansın bir çağa veya bir akıma ne kadar estetik değer getirebileceğini kavrayabilmek

Önemli tarih kayıt sistemlerini bilmek (Fleuret, Benech).

Teknik öğeler:

-Farklı koreografik dilelere hitap edebilecek bir çalışmada bulunmak.(2 koreografteki el veya kol hareketlerini incelemek)

-Grupla uyumu sağlamak

Metodolojik Öğeler:

-Vücudu kullanma metotlarını teknik dersler sayesinde geliştirmek

-Kendine özgü koreografik tanımlama sistemi oluşturmak (kroki, resim, not, fotomontaj, bilgisayar...)

Davranış öğeleri:

-Bir proje etrafında öğrenci partnerleriyle uyum sağlayabilmeli

-Ortak proje için kendi zevklerini bir kenara bırakarak, ortak kararlar alabilmeli

Değerlendirme:

Bazal öğrenimlerin değerlendirmesi yapılacaktır. Değerlendirilecek olan olgular, öğrencinin vücudunu nasıl kullandığı ve doğaçlama ve kompozisyonda ne kadar rahat olduğudur. Değerlendirme, lise 2. sınıfın sonunda yapılır ve artistik pratiğin ve kültürel yaklaşımın ne kadar zenginleştiğine bağlıdır.

DANS DERSİ:

Genel ve teknoloji bölümlerde seçmeli olarak:

Hedefler:

Lisenin 2. sınıfta dans dersi bütün öğrencilere açıktır. Teknoloji veya bilim bölümlerinden gelen öğrencilere de açık bir derstir.

Program:

Öğrenci üç açıdan deneyim yaşar: dansçı, kompozitör ve izleyici olarak. Hareketleri, ritmi, sahne kullanımını geliştirmeli.

Oyunda dansçı kendini ifade eder. Kompozitör-öğrenci koreografi yazısının bölümlerini ayırt edebilmeli. İzleyici-öğrenci daha eleştirmendir, baz olarak da bazı eserleri alabilirler (video, gösteriler).

Zorunlu Ortak Bölüm:

Hareket çalışmaları:

-Genel hareket ve kesik hareketler: el, kol hareketleri pandomimde (Coppelia),

-Günlük hareket, metaforik veya çarpıtılmış.

-İş hareketleri veya spor hareketlerin dans da ki yansımaları, tırmanma (Roc'in Lichen compagnie), yüzme (Daniel Larrieu nün Waterproof'u), kayak ve diğer kış sporları

(Philippe Decoufle 'nin Albertville' in olimpik oyunlarının açılışı), boks (Regine Chopinot nun KOK).

-Ritim çalışmaları:

Dinamiğin önemli elementleri, atım, düzenli veya düzensiz ritimler. Bütün bunlar danstaki akımı etkiliyor. Diğer sanat bölümlerinde ritim işaretlerini keşfedebilmeli (sinemada, mimaride, müzikte)

-Sahne kullanımı:

Bütün bunlar önce yazılı olarak hazırlanmalı. Sonra başka formlarda sahne kullanımı yapılabilir.

Serbest Bölüm:

Gerekirse programdaki bazı noktalar tekrar ele alınabilir. Sanatla ilgili teorik metinleri inceleyebilir, mesela önemli estetik problemleri üzerine teorik metinler incelenebilir. Diğer sanat bölümleriyle kolektif çalışarak gösteri, sergi hazırlanabilir

Değerlendirme:

Değerlendirme, bütün öğrencilerle diyalogu gerektirir. Öğrencinin kendini geliştirdiğinin farkına varması sağlamalıdır.

SANAT TARİHİ DERSİ

Edebiyat bölümünde mecburi ders veya seçmeli olarak

Tanımlama:

Bu ders farklı bölümlerin öğretmenleri tarafından verilebilir: resim, müzik, tarih, dil, edebiyat...) Öğrencinin birikimlerini temel alan bir derstir. (mimari, bahçe sanatı, resim, grafik sanatlar, sinema, dans, müzik, tiyatro...)

Program:

Lise 2'de sanat tarihi programı 19. Yüzyıl'dan 2.Dünya Savaşı'na kadar uzanıyor.

Bölgenin tarihine dayanarak önemli artistik eserler üzerine çalışmalar yapılabilir. Bu çalışma, kişisel kültürel kimliğin bilincine varılmasını sağlayacaktır. Sanat ile sosyal ve entelektüel hayatın arasındaki bağları açığa çıkartacaktır.

Zorunlu Bölüm

4 büyük tema var:

-Sanatlar ve teknik yenilikler

-Sanatçılar ve toplum

-Mimarlık, kentçilik ve yaşam modları

-Büyük sanat merkezleri ve sanatın yayılması

Bu 4 tema arasından 3'ü derste görülecek, bunun için aşağıdaki bir veya birkaç seçenek uygulanacak.

-Litografi-duvar ilanı ve reklam

-Niepce den Man Ray'a fotoğraf-sinema, sessizden sesliye

-Radyo ve ses yayma teknikleri

-Mimari ve yeni maddeler (metal, beton..)

-Yazarlar ve sanat eleştirmenleri

-Galeriler ve sanat pazarı

-Opera ve toplum

-Tiyatro, izleyici ve eleştirileri

-Dans, balodan operaya

-Jazz

-ABD'deki mimari

-Bauhaus ve dizayn

- Paris ve İkinci imparatorluk veya 1900'ün Paris'i
- 1900 Viyana'sı
- Barselona ve Modernizm
- 1920'nin Berlin'i
- 2 savaş arası Hollywood
- Rus balesi

Serbest bölüm:

Gerekirse programdaki bazı noktalar tekrar ele alınabilir. Yeni konular tartışılabilir. Diğer sanat bölümleriyle temasa girilebilir.

Beklentiler:

- Gereken terminolojiyi kullanmak
- Öğrenci resim veya kayıt seçebilmeli
- Sesli kayıtları kavrayabilmeli
- Sesi ve resmi birleştirebilmeli
- Bir eser hakkında mantıklı eleştiri yapabilmeli
- Bir ekibe girip projeye uyum sağlayabilmeli

Değerlendirme:

Öğrenci, sözlü olarak bir eseri tanıtabilir veya bir tema üzerine dosya hazırlayabilir. Bu çalışma ekip olarak yapılabilir. Öğrenciyle diyalog, kendi yetenekleri bilincinde olabilmesi için çok önemlidir.

Genel ve Teknolojik Bölümler için Seçmeli Ders Olarak Sanat Tarihi

Program:

Programda olan bölüm Fransız Rönesans'ından 2. Dünya Savaşına kadar olan bir periyodu kapsar.

Zorunlu bölüm 2 temadan oluşur:

-Modernin anlatımı

-Kültürel ve tarihi yerler

Bu konular için aşağıdaki bir veya birkaç seçenek yapılacak

-Kentçilik teorisinin gelişimi

-Sanat ile bilim ve teknik arasındaki bağlantılar

-Sanatçının yeni statüsü

-Tiyatrodaki yönetmenliğin başlangıcı

-ABD'deki modern dans

-Özel koleksiyonlardan müzelerin açılışına

-Tiyatronun tarihi ve yaşantısı

-20. Yüzyıl'ın başındaki Paris'te müzikal salonlar

-Savaş yaşanmış yerler

Serbest Bölüm:

Gerekirse programdaki bazı noktalar tekrar ele alınabilir. Yeni konular tartışılabilir. Diğer sanat bölümleriyle temasa girilebilir.

Beklentiler ve Değerlendirme

Bir üst bölümdeki beklentiler geçerlidir.

MÜZİK

Zorunlu ders veya edebiyat bölümünde seçmeli olarak

Tanımlama:

Ortaokulda verilen derslerin devamında verilir. Vokal ve enstrümantal olarak, kolektif çalışmalarla zenginleştirilir.

Hedefler:

Genel öğretimin devamıdır. Öğrenci, daha derin bilgiler ve pratik sağlamalı, bunu farklı müzisyenlerle karşılaştırmalar yaparak yapabilir. Öğrenci bir eserin önemli

noktalarını bulup başka bir eserde kullanabilmeli. Öğrenciler, stillerini ve müzik tarzlarını kronolojik bir perspektif içinde zenginleştirebilmeli.

Program:

Zorunlu bölüm:

Vokal ve enstrümantal pratikler en önemlisidir. Doğaçlamalar, aranjmanlar, yeni ses arayışları farklı eserlere yol açar.

Öğrenci, analizleri daha güçlü bir şekilde yapabilmek için dinleme pratiklerini de geliştirmeli, kendine tarihsel ve stilistik işaretler bulmalıdır. Diğer sanatın dallarına bir açılım da olmalıdır.

4 tema üzerinde çalışılacaktır:

- Müzik ve dans (bale olabilir, müzik ve vücut dili)
- Müzik ve drama
- Müzik ve kutsallığın simgeliği (müzikte dini duygular, ayinler)
- Müzik ve arayışlar (enstrümantal formlarıyla saf müziğin arayışı)

Beklentiler:

-Öğrenci, bir grup içerisinde veya bireysel olarak, sesi veya enstrümanı sayesinde duygularını ve müziğini ifade edebilmeli.

-Eserlerin kronolojisini doğru bilmeli.

-Bir eserin problematikini bulabilmeli

-Çalışmasını planlayabilmeli

Değerlendirme:

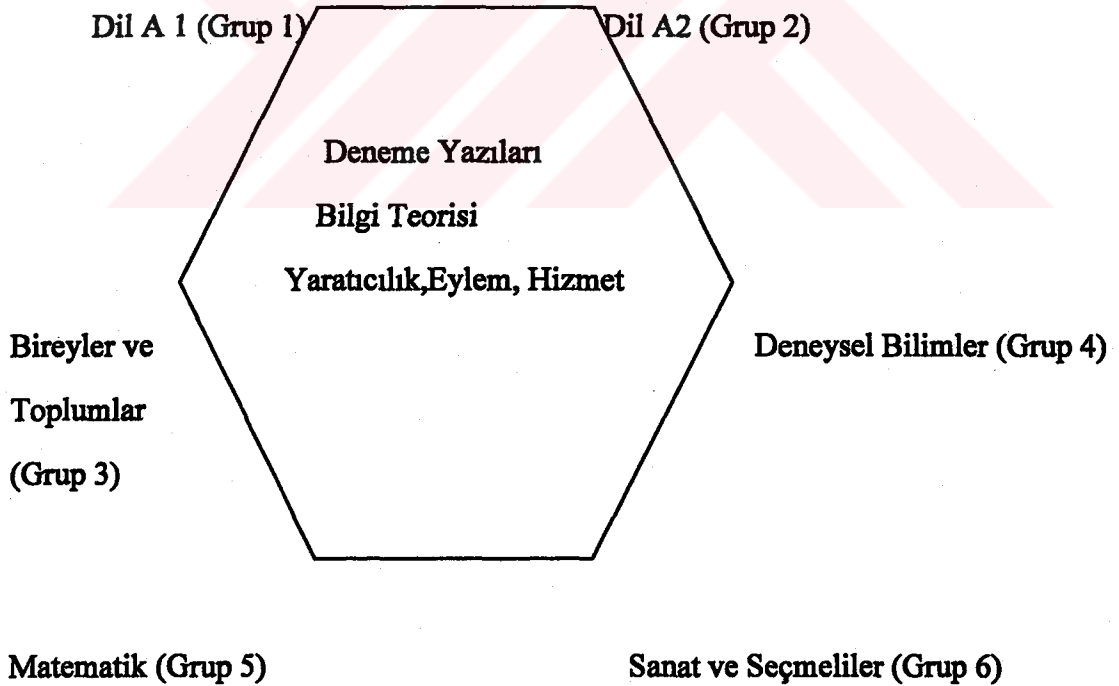
Öğrenciyle diyalogunda öğretmen, program sonunda öğrencinin kişisel zenginliğini açığa çıkartabilmeli.

EK. A.3. Uluslar Arası Bakaloryal Organizasyonu Diploma Programı Görsel Sanatlar Rehberi

GİRİŞ

Uluslar arası Bakaloryal Diploma Programı, 16-19 yaşları arasındaki orta öğretim öğrencilerinin yüksek oranda motive edilmiş ihtiyaçlarını karşılayan dersleri ve sınavları içerir. Farklı ulusal eğitim sistemlerinin gereksinimlerini gideren iki yıllık kavrayışsal bir program olarak tasarlanmıştır. Diploma programı modelinde tek bir ülke temel alınmamıştır. Birçok ülkenin en iyi özellikleri göz önüne alınmıştır. Programa İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinde ulaşılabilir.

Program, bir merkezi çevreleyen altı akademik alan ile biçimlenen bir altıgen olarak gösterilmiştir. Öğrenciler, insan bilimleri ve fen bilimleri adını alan iki bilgi geleneği ışığında eğitim görür.

Diploma adayları bu altı konu grubundan bir tanesini ana konu olarak seçmeleri istenir. Yüksek Seviye (HL) dörtten fazla olmamak kaydıyla en az üç konu grubu seçer. Diğerleri Standart Seviye'dir. Yüksek Seviye dersleri 240 ders saatidir. Standart Seviye dersleri ise 150 saattir. Buna göre düzenlenmiş iki yıllık periyotta öğrenciler, bazı konuları daha derinlemesine bazılarını daha yüzeysel işleme olanağı elde ederler. Bu, bazı ulusal eğitim sistemlerinde tercih edilen erken uzmanlaşma, bazılarında tercih edilen genişlik (İncelenen konu sayısında) yaklaşımını uzlaştırmadır.

İstenen özelliklerin dağılımı, bilimle yönlendirilen öğrencinin yabancı bir dil öğrenmekle meşgul olmasını garantiler. Bahsedilen ayarlamalar yapılırken, daha yüksek seviyelerdeki yoğunlaşmalar, öğrencinin kişisel ilgileri takip etmesini ve üniversiteye girişte istenen özel istekleri karşılamayı sağlar.

Başarılı diploma adayları, altı konuya ek olarak 3 isteği daha karşılarlar. Disiplinler arası bilgi teorisi dersi, diğer kültürel perspektiflerin kabulünü cesaretlendiren ve akademik alanları birleştiren, aşan tutarlı bir bilgi yaklaşımını geliştirmek için tasarlandı. 4000 kelimelik deneme yazıları öğrencinin özel ilgisi olan bir konu hakkında araştırmasını sağlar. Ayrıca öğrencilerin üniversitede beklenen bağımsız araştırma yapabilme yeteneğini ve yazma becerilerini geliştirir. Okulun yaratıcılık, eylem, hizmet (CAS) programına katılmak, öğrencilerin sanat ve spor uğraşları ile birlikte topluma hizmet işlerine katılımlarına ön ayak olur.

KONUN DOĞASI

Amaç, sanatı tüm insanlara yaymaktır. İnsanoğlu erken zamanlardan öteye sanat aracılığıyla kişisel, sosyal, kültürel anlamları yaratma ihtiyacını sergilemiştir.

Bilgiyle ilgili pek çok yaklaşım görsel sanatlarda gelişmiştir. Görsel sanatlar, değişik kültürel içeriklerin değişik ifade formlarını kapsar.

Görsel sanatlarda ifade, farklı toplumların kültürlerini yansıtan görsel sunum formlarını ile karakterize edilir. Sanatsal ifade; farklı toplumlara ve kültürlere yerleşmiş olan geleneksel formlardan tasarım, zanaat, elektronik medya, desen, yağlı boya, baskı ve heykelle bağlantılı değişik ve dağınık pratiklere kadar genişler.

Sanat, sanatsal teorileri ve pratikleri içeren kültürel bir ifadedir. Kültür değişirken onun farklılıkları gittikçe belirsizleşir. Geleneksel ve çağdaş sanat formları arasındaki pek çok fark ortadan kalkar.

Her zaman olduğu gibi bu gün de görsel sanatlardaki bilgi ve pratik bireysel olduğu gibi etkileşimli olan üretim, yorum ve bir çok alandaki çalışmalarla ilgili olarak insan deneyimleri geleneksel sınırları aşar.

Sanatsal bilgi hem entelektüel hem de duygusal kavrayışsal aktivitenin yüksek seviyede gerçekleşmesini gerektirir. Öğrenciler görsel iletişim kurdukları için kendilerini kültürel içerik veya içeriklerde bulurlar. Bu içeriklerde uygun teknikleri keşfeder ve geliştirirler. Görsel sanatlar sayesinde insanlar, insan gelişimine özgü anlama ile tanışırlar. Görsel sanatlarla çalışmalar öğrencilere insan kondisyonu üzerine eleştirel yorumlarda ve açılımlarda bulunmayı öğretir. Ayrıca sanatsal aktivite ile meydana gelen esin, başka çalışmalar için harekete geçirici dürtü olabilir.

Sanatla uğraşı, kimlik duygusu kazandırır ve her öğrencinin gelişimine ayrı bir katkıda bulunur. Görsel sanatlarla ilgili çalışmalar öğrencilere dünyada var oluşu ile bağlantılı olarak öz eleştirel görüşünü yoğun olarak geliştirme olanağını verir.

AMAÇLAR

Standart ve Yüksek Seviyedeki Görsel Sanatlar dersinin amaçları şunlardır:

- Sanat üretimi ve sanatı anlama ile öğrencilere anlamlı kişisel, sosyo-kültürel ve estetik ifadeler gerçekleştirme olanakları sağlar,
- Görsel sanatlara dair değişik tarihi ve çağdaş formlara karşı bütüncü ve sorgulayıcı yaklaşımlar geliştirmeye örnek olur,
- Değişik kültürlerin görsel ve kavramsal bilgilerini edinmeyi sağlar,
- Farklı ifade alanlarında yaratılan işler ve deneyimlerle kaliteyi aramayı teşvik eder,
- Görsel sanatlar uğraşısı ile öğrencilerin kendileri ve kendi dışındakiler hakkında bireysel ve bütüncü bilgiler edinmesini sağlar.

HEDEFLER

Genel

Yüksek ve Standart Seviye derslerini tamamlayan adayların şunları göstermesi beklenir:

- Sanat çalışmasıyla gelişme ve sanata bağlılık,
- Araştırmaları ve sanatsal üretimi arasındaki ilişki.

Atölye İşleri

Üç dersten birini tamamlayan adaylardan şunlar beklenir:

- Farklı görsel fenomenlere karşı sorgulayıcı ve bütüncü bir yaklaşımla ereksel incelemeler yapmak,
- Sanat işlerindeki sanat kavramlarının ve becerilerin kişisel, sosyo-kültürel ve estetik anlamlarda sentezini yapmak,
- Atölye pratiklerinde karşılaştığı formal ve teknik sorunları çözmek,
- Uygun bir medya kullanarak teknik becerilerini sergilemek,
- Ayrıca, Yüksek Seviye (HL) veya Standart Seviye A (SLA) derslerini bitiren adaylardan şu beklenir:
- Birlikte veya bireysel olarak yaratıcılık ve hayal gücünü kullanarak sanat işleri üretmek.

Araştırma Defterleri

Üç dersten herhangi birini bitiren adaylardan şunlar beklenir:

- Görsel ve yazılı terimleri kullanarak kişisel araştırmasının incelenen konu ve kavramları anlamaya nasıl ulaştığını açıkça göstermek,
- Uygun terminolojiyi kullanarak sanat formlarının estetik kalitesini ve anlamlarını eleştirel olarak analiz etmek,

- Birden fazla kültürel içerikteki temaların sosyal, tarihsel ve kültürel boyutlarının farkında olduğunu göstermek,
- Kendi kültürünün ve diğer kültürlerin sanatlarının işlevsel ve görsel kalitesinin anlamını ve önemini sorgulamak.

ANA HATLAR ÖZETİ

Her görsel sanat dersi iki zorunlu bölüm içerir. Bu bölümler atölye ile araştırma defterlerindeki araştırmaları bütünleyen pek çok aktiviteyi içerir.

Genel olarak ders şu esas elementleri içerir:

- Sanat kavramlarının eleştirisine ve analizine giriş,
- Medya becerileri ve stüdyo tekniği ile tanışma,
- Sanatın sosyo-kültürel ve tarihsel içerikleri ile ilişki.

Yüksek Seviye (2 Zorunlu Bölüm) 240 Saat

Bu seviye, görsel sanatlarda özel hayal gücünü kullanabilme yetenekleri olan ve yaratıcı öğrenciler için tasarlandı. Bu öğrenciler üniversite öğreniminde bu alanda çalışma olasılığı olan öğrencilerdir.

Bölüm A: Atölye İşleri 168 Saat

Pratik inceleme ve sanatsal üretim.

Bölüm B: Araştırma Defterleri 72 Saat

Birden fazla kültürde görsel ve yazılı olarak bağımsız eleştirel araştırma ve analiz.

Standart Seviye (2 Zorunlu Bölüm) 150 Saat

Opsiyon A (SLA)

Bu seviye, yaratıcı ve hayal gücünü kullanma yetenekleri olan görsel sanatlar öğrencileri için tasarlandı.

Bölüm A: Atölye İşleri 105 Saat

Pratik inceleme ve sanatsal üretim.

Bölüm B: Araştırma Defterleri 45 Saat

Birden fazla kültürde görsel ve yazılı olarak bağımsız eleştirel araştırma ve analiz.

Opsiyon B (SLB)

Bu seviye, sanatla esas olarak eleştirel, kültürel ve tarihsel olarak ilgilenen öğrenciler için tasarlandı.

Bölüm A: Atölye İşleri 45 Saat

Pratik inceleme ve sanatsal üretim.

Bölüm B: Araştırma Defterleri 105 Saat

Birden fazla kültürde görsel ve yazılı olarak bağımsız eleştirel araştırma ve analiz.

DETAYLAR

GENEL

Uluslar arası Bakaloryal Organizasyonu'nun Görsel Sanatlar Programı'nın öğretmeni bir ders çalışması ile sınırlayan üniteleri veya modülleri yoktur. Onun yerine öğretmenin ve öğrencilerin ilgi ve deneyimlerine uygun aktiviteleri ve içeriği seçmesine izin veren genel çerçeveyi sunar. Öğretmenler şu üç ana faktöre göre derslerini tasarlar:

- Öğrencinin kültürel arka planı ve kişisel ihtiyaçları,
- Yerel kültürün etkileri ve okulun durumu,
- Öğretmenin kendi eğitimi ve özel becerileri.

Bu faktörlerin değişebileceği göz önüne alınarak içerik özelleştirilmedi. Listelenen hedef ve amaçlara göre, her okul farklı yöntemlerle Uluslar arası Bakaloryal Organizasyonu'nun çok kültürlülük perspektifini yansıtmalıdır. Bu esneklik görsel sanatlar dersinin karakteristik özelliklerinden biridir.

Bölüm A Atölye İşleri ve Bölüm B Araştırma Defterleri ayrı olarak tanımlanmasına rağmen birbirleriyle yakından ilişkilidirler ve birbirlerini bütünlükler. Birçok aktivite ikisinin birden varlığını gerektirir.

Standart Seviye Seçmelisi B (SLB)

Bu seçmeli özel olarak sanatla ilgilenen öğrencileri çekmelidir. Fakat bu seçmeliğin boyutları, pratik atölye işlerinde değildir. Ancak bazı atölye teknikleri teori ve pratik arasındaki ilişkiyi anlamalarında öğrencilere yardım ettiği için temeldir.

Standart seviye seçmelisi B öğrencilerinin atölye ile ilgili teknikleri ve düşünceleri genel olarak incelemeleri beklenir, ama bütünüyle bitmiş ve çözümlenmiş işler üretmeleri gerekli değildir. İncelemeleri çoğunlukla araştırma defterleri ağırlıklı olmalıdır. Bu seçmeliyi alan öğrenciler zamanlarının çoğunu araştırma defterlerine ayırmalıdır. Çalışma için seçilmiş görsel sanat formları, gelenekler, tekniklerle ilişkili deneysel atölye araştırmalarının kayıtlarını tutmaları beklenir.

Bu dersin sonunda SLB diploma adayları, araştırma defterlerinde görsel olarak sunulan sanat konularını derinlemesine incelemelidirler.

DERSİN YAPISI

Öğretmen tarafından bölünmüş ders çalışmaları, Bölüm A ve Bölüm B'yi içermelidir:

- Esas elementler,
- Bireysel ve bir arada yapılan incelemeler.

Bu ders yapısı öğrencilerin görsel sanatlar hakkında bilgilerini geliştirmeye yardım etmelidir.

Öğretmenler, dersleri sadece bir görsel sanat kavramını temel alan çalışmalara bölmekten kaçınmalıdırlar. Kendi yaklaşımlarını ve perspektiflerini empoze etmemelidirler. Öğrencilerin kendi gelişimlerini teşvik etmelidirler. Öğrencilerin ilgileri ve tercihleri derslerde önemli bir rol oynamalıdır. Sanat tarihi ve eleştiri atölyede yapılan işleri tamamlamalıdır.

Temel Elementler

Programın merkezi şunları içermelidir:

- Atölye teknikleri ile tanıma ve farklı medyaların kullanımında pratiklik için olanaklar,
- Temel sanat kavramlarını tanıma,
- Araştırmalardan pratik işlere doğru uzanan yöntemler,
- Analiz ve sanat eleştirisi pratiğini tanıma,
- Sanat ile sanatın sosyo-kültürel ve tarihsel içerikleri arasındaki ilişkiler.

Bireysel ve Birlikte İncelemeler (HL, SLA, SLB)

Temel elementler esas alınarak öğrenciler bireysel ve birlikte incelemeler yapmaya yönlendirilmez. Yapılan incelemelerde öğretmen rehberlikte bulunmalıdır.

Bölüm A Atölye İşleri

Öğrenciler atölyedeki pratik işleriyle sanat kavramları ve teknikleri ile tanışmalıdırlar. Öğretmenler, öğrencilerin kendilerini ifade etme yeteneklerini geliştirmek, hem yüksek seviyede hem de standart seviyede öğrenmeyi yapılandırmak için şunları içerecek çalışmalar yapmalılar:

- Görsel sanatların estetik özellikleri,
- Görsel sanatlarda biçim ve anlam arasındaki ilişkiler,
- Görsel sanatların sosyal ve kültürel fonksiyonları.

Ayrıca öğretmenler hem içerik ve biçimle hem de doğa ile ilgili kişisel araştırma faaliyetleri yapmalıdırlar. Bununla birlikte öğrencileri yerel sanat ve zanaat geleneklerini araştırmaları için yönlendirmelidirler.

Öğrenciler atölyede kolektif çalışmak için teşvik edilmelidirler. Bu çalışmalar sanat profesyonellerinin genel stratejilerini yansıtmalıdır. Ancak son değerlendirmelerde öğrenciler bireysel başarılarının kanıtı olarak gösterebilecekleri işleri ile bireysel olarak değerlendirileceklerdir.

Dersin sonunda hem yüksek seviye hem de standart seviye diploma adayları, bazı bitmiş işlerinin niteliklerinde teknik beceriyi, biçim bilgisini, kavramsal içeriği anlayışlarını ve bunları bütünselleştirmeyi göstermeliler.

EK B. 1. 1934 Yılı Lise Müfredatında Sanat Tarihi Konuları

<p>TÜRKİYE CUMHURİYETİ MAARİF VEKÂLETİ</p>
<p>Esyanlı : Kayıt No: 32534</p>
<p>LİSE MÜFREDAT PROGRAMI</p>
<p>1934</p> <hr/> <p>DEVLET MATBAASI, İSTANBUL</p>

devir. — (M. E. 2400 — 2000) arasındaki devir. — (M. E. 2000 — 1750) arasındaki devir. — (M. E. 1900 — 1400) arasındaki devir. Miken medeniyetinin hakimiyeti (M. E. 1400—1200). — Torların istilâsı (M. E. 1200).

2. Minos medeniyeti: Oyunlar. — San'at.

3. Miken medeniyeti: Binaları.

4. Akaelleri ve müstemlekeler.

5. İyonlar ve Torlar: İyonlar. — Torlar. — Bunların yayılması. — Garbi Akdeniz. — Müstemlekelerin vasıfları. — İyon medeniyetinin doğduğu yer. — Greklerin mirasa konması. — Atina müstemlekeleri.

6. Omer şiirleri: İlyada. — Odise. — Omer hikâyeleri ve tarih.

7. Yunanlıların dini ve esatiri: İlk din telâkkisi. — Esatir. — Olemp mabutları. — Büyük mabutlar. — Mabutlar ve oyunlar. — Atalara ibadet.

D. İsparta:

1. Cemiyet ve hükümet: İsparta ve Lakonya. — Ahali sınıfları, İspartalıları. — Periyekler ve Hilotlar. — Likürg ve kanunları. — Hükümet, kırıllar ve meclisler. — Murakıplar.

2. Ahlâk — askeri kuvvet: Hayat ve ahlâk. — Terbiye. — Ordu. — İsparta tefevvuku.

E. Atina:

1. Solon devrine kadar Atina: Atık. — Atina, — Ahali. — Atina Devletinin teşekkülü. — kırıllar ve Öpatritler. — Öpatritlerin istibdadı. — Solon. — Solon kanunları.

2. Pizistirattan Klistene kadar Atina: Pizistirat. —

Pizistiratların sukutu. — Klistenin demokratik ıslahatı. — Atınanın refahı.

F. Met muharebeleri. — Atınanın tefevvuku:

1. Met muharebelerinin sebepleri. — İki tarafın içinde buldukları şartlar. — İlk Met Harbi: Maraton (M. E. 490). — İkinci Met harbi (M. E. 480). — İstilâ, Termopiller. — Salamin deniz muharebesi. — Kara harbi: Plate (M. E. 497). — Met muharebelerinin sonu, Simon. — Muvaffakiyetin sırrı, ordu. — Atina donanması.

2. Atınanın faikiyeti. — Delos ittihadı. — Atınanın bahri imparatorluğu. — Isparta ve Atınanın rekabeti. — Perikles, şahsî vaziyeti. — Periklesin hükûmeti.

G. Atınada umumî hayat:

1. *Ahali sınıfları:* Atina demokrasisi. — Vatandaşlar. — Esirler.

2. *Hükûmet:* Reisler, — Arhuntlar ve Stratejler. — Siyasî meclisler. — Halk meclisi. — Mahkemeler. — Atina mahkemelerinde dava nasıl görülürdü. — Vergiler. — Vatan fikri, demagoklar.

H. VI. ıncı asırdan itibaren Grek medeniyeti:

1. *Edebiyat:* Medeniyet merkezi Atina. — Atınada tiyatro hayatı. — Trajedi yazan şairler. — Komedi. — Nesir ve tarih. — Belâgat. — Felsefe.

2. *Güzel san'atler:* Eski san'at. Klasik san'at. — Atina abideleri. — Mimarlık. — Partenon. — Heykeltraşlık: Fidyas. — Resim. — Sınaat.

3. *Atınada hususî hayat:* Aile. — Çocukların terbiyesi. — Ev ve ev eşyası. — Kıyafet. — Yemek-

ler. — Bir Atinalının gündüz işleri. — Cenaze merasimi. — Sanayi. — Ticaret.

I. Peloponez harbi:

Harbin sebebi. — *Birinci devir:* 10 sene harbi. — *İkinci devir:* Sicilya seferi. — *Üçüncü devir:* Dese-
li harbi.

K. Isparta ve Tep'in tefeovuku:

Ispartanın tefeovuku: Isparta istibdadı. Isparta ve İran. — Antalkidas sulhu. — Onbinlerin ka-
çışı.

Tep'in tefeovuku. — Yunan siyasi mevcudî-
yetinin sonu.

L. Makedonya tarihi:

Makedonya kıtası ve ahalisi.

Kırallar: Kiral Filip. — Filip'in maksatları. —
Kırallığın tanzimi. Falanj. — Tabii hudutların
zaptı. — Filip ve Yunan: Yunanın hali. — De-
mosten. — İlk mukaddes harp: Tesalya. — Filip-
Atina rekabeti. — İkinci mukaddes harp: Şerone.
— Filip'in muzafferiyeti ve vefatı.

M. Büyük İskender:

1. İlk hareketleri: İskenderin gençliği. — Pro-
jeler ve hazırlıklar. — Pers İmparatorluğunun
sukutu. — İskenderin eseri.

2. Akdeniz sahilinin zaptı: Küçükasya, Gra-
nik muharebesi. — Suriye muharebesi ve İsus.
— Fenike ve Mısırın zaptı.

3. Asyanın zaptı: Pers İmparatorluğunun
sukutu, Erbil. — İran şark hudutlarında sefer-
ler. — Hindistan seferi. — Dönüş.

4. İmparatorluğun teşkilâtı: İdari ve askeri

96

5 — Hava kuvvetleri.

6 — Deniz kuvvetleri.

Üçüncü Bölüm:

1 — Askeri seferberlik sistemleri, seferberlik şekilleri, ilân, ilânda yapılacak işler .

2 — Askerlik usulleri.

3 — Asker alma ve askerlik şubeleri, askerlik mükellefiyeti.

Dördüncü Bölüm:

1 — Silâhlar.

2 — Sınıflar.

Beşinci Bölüm:

1 — İnsan seferberliği.

2 — Topyekûn savunmada insan gücünün çeşitli savunma hizmetlerine dağıtım şekilleri, buna ait usuller.

RESİM VE SANAT TARİHİ

Resim dersleri programına:

- Umumi kültür içinde sanat eğitimine gerekli yer vermek,
- Liseden çıkan öğrencilerin resimle ifade kabiliyetlerini arttırmak,
- Sanatla ilgili mesleklere girecek olan lise mezunlarının hazırlıklı olmalarına yardım etmek,
- Öğrencilerin resmi, diğer derslerinde de değerli bir ifade vasıtası olarak kullanmalarını sağlamak,
- Öğrencilere hayat boyunca boş vakitlerini faydalı bir şekilde kullanma imkânını vermek ve onların estetik duygularını geliştirmek amaçlarıyla konulmuştur.

Resim dersi konularının sınıflara bölünmesi işi öğretmene bırakılmıştır.

I — Tabiattan resim:

- a) Ortaokul programının (tabiattan resim kısmının devamıdır. Lise sınıflarında öğrencinin yaşı ve kültür seviyesi göz önünde tutularak nispet ve form araştırmaları yaptırılır. Bu arada göz ve el eğitimini, hafızanın gelişmesini sağlayacak eksersizlere yol verilir. Tabiattan resim yaptırılırken bilhassa kompozisyon birinci plânda gelir.
- b) Tabiattan resim yaptırma yolu ile öğrencilerin sanat eğitimi kuvvetlendirilir ve son sınıfta görecekları Sanat Tarihi dersine hazırlanmaları sağlanır. Portre, natür mort ve manzara resimleri yaptırılırken geçmişten alınan şaheserlerin örnekleri gösterilir ve öğretici mukayeseli tahlillere alıştırlılır. Bitki ve hayvan resimleri yaptırıldığı sırada Dürer, Pizanello ilâh gibi üstatların eserleri tanıtılır.
- c) Tabiattan resim derslerinde mümkün olduğu kadar atelye dışına çıkılarak mimari eserleri, bina içi resimleri ve bunların teferruatı, çeşitli arazi şekilleri çizdirilir. Öğrencinin resim hâfızasını kuvvetlendirmek maksadiyle eşyayı çizdirmeden önce görerek tetkik ettirdikten sonra ezber çizdirme eksersizleri yaptırılır. Öğrenciler bilhassa resimle not almaya alıştırlılır.
- d) Öğrencileri tabiatla alâkadar etmek ve tabiatı tetkike alıştırmak amacıyla onlara buldukları şehirdeki sanat eserlerini ve müzeleri, o memleketeye mahsus halı, kilim v. s. gibi folklor eşyalarını inceletmek uygun olur.
- e) Resim derslerinde malzeme değiştirilerek öğrenciler kurşun kalem ve çini mürekkebi, fügen, sulandırılmış mürekkeple ve daha çeşitli vasıtalarla resim yapmaya alıştırlılır.

II — Resim derslerinin diğer derslerle ilgisi:

- a) Mikroskopla görülen cisimlerin resmi tam bir

sadakatle çizilecektir. (Tabiattan çalışmalar neticesinde elde edilecek olan bilgi ve becerikler bu hususta başarı sağlar).

- b) Buna hazırlık olarak daha evvel bitkilerden ve küçük hayvanlardan resim yaptırılır. Konular büyütülerek teferruat gösterilir.
- c) Bu gibi konulardan yaptırılan resimleri sulu boya, guaş veya pastel ile renklendirmek de faydalıdır.
- d) Diğer derslerle ilgili resim çalışmalarının konularının bu derslerin öğretmenleri ile resim öğretmeni birlikte tesbit ederler.

III — Perspektif bilgisi:

Çizgi, renk (hava), paralel perspektif gibi çeşitli perspektiflerden bahsedilirken daha çok müşahhas misaller alınacaktır. Bir binanın dıştan görünüşü, masa, oda içi pencerenin görresimler yaptırılırken perspektif tekniğini ilgilendiren ufuk çizgisi, esas noktası, kaçış çizgisi, buluş noktası v.s. gibi terimler açıklanacak ve eserler üzerinde misaller verilecektir.

Ortaokul sınıflarında ana hatları kısaca anlatılmış olan perspektif kaideleri lise birinci sınıfta daha geniş şekilde izah edilecek, diğer sınıflarda da aynı konular daha derinleştirilecektir.

IV — Güzel Sanatlara ait bilgiler:

Resim öğretimi sırasında resim, heykel, mimari ve dekorasyon sanatları, bunlara ait bellibaşlı kısımlar ve terimler tatbiki bir surette açıklanır. (Desen, kontur, gölge-ışık, dömitent, eskiz, taslak, portre, büst, rontboz, alçak kabartma, yüksek kabartma, ofort ve gravürün çeşitleri, litografi, form, völüm, valör, basit bir şekilde renk teorisi, fresk, mozayık, vitray, seramik, afiş, karikatür, illüstrasyon, kroki, lâvi, sulu boya, guaş, yağlı boya, pastel) Ayrıca: tonoz, kubbe, kemer sütun başlıkları, pantantif ve fronton, restorasyon, rölöve gibi terimler fırsat düştükçe resmettirilerek açıklanır. Muasar Türk

mimar, heykeltraş ve ressamı hakkında izahat verilir ve eserlerinden örnekler gösterilir.

(Her okulda bir resim atelyesi kurulmalı ve lüzumlu ders aletleri tedarik edilmeli, bu atelyede şövalye, tabure, kara tahta, resim tahtası ve klâsik heykellerden tedarik edilmiş mulâjlar gibi malzemededen maada okulun sanat kitaplarını v.s. ihtiva eden dolaplar bulunmalıdır.

Yurt ve dünya şaheserlerinin renkli ve renksiz fotoğrafları sık sık değiştirilmek şartıyla atelye duvarlarına asılacaktır. Bu eserlerin altına eserlerin zamanı, nerede ve kimin tarafından yapıldığını bildiren kısa izahlar konulacaktır.

Öğrenciler, okul dışında ve şehirlerde imkân derecesinde, mimarî şaheserleriyle karşı karşıya getirilerek ve mimarlık bilgisi hakkında izahlarda bulunulacaktır. Gene mimarlığa bağlı dekoratif sanatlar, kapı, pencere tezyinatı, duvar nakış ve çinileri, tavan tezyinatı, yazılar v.s. açıklanacaktır. Mahalli bütün müzeler mutlaka gezilecek, eserler üzerinde öğretmen veya ilgililer tarafından açıklamalarda bulunulacaktır. Bu suretle öğrenciye kendi başına müzeye gitme ve öğrenme zevki aşılanacaktır.

Resim ve Sanat Tarihi derslerini lâyıkıyla öğretmek için her okula bir projeksiyon makinesi ile röprodüksiyonlar tedarik edilmelidir.

S A N A T T A R İ H İ

III. SINIF

(Haftada 1 saat)

- 1 — Tarihten önceki zamanlarda sanat,
- 2 — Mısır sanatı,
- 3 — Eski Ön Asya sanatları,
- 4 — İran sanatı,
- 5 — Ege havzası sanatları,
- 6 — Yunan sanatı,
- 7 — Roma sanatı,

- 8 — Primitif Hıristiyan ve Bizans sanatları, Romen ve Gotik sanatları,
- 9 — Orta Asya Türk sanatı,
- 10 — İslâm sanatları,
- 11 — Selçuk, Osmanlı sanatları,
- 12 — Rönesans,
- 13 — XVII, XVIII. ve XIX. yüzyıllarda sanat (İtalya, İspanya, Holânda, Fransa, Almanya ve İngiltere'de),
- 14 — Uzak Doğu sanatları (Hint, Çin, Japon),
- 15 — Tanzimat'tan bugüne kadar ana hatları ile Türk sanatı.

M Ü Z İ K

I. SINIF

1 — Ortaokulda kazandırılmış bulunan bilgi ve maharetlerin yoklanarak geliştirilmesine devam edilecek. Yeni olarak, iki diyez ve bemollü major ve ilgili minör tonlar üzerinde solfej, deşifraj ve basit imlâ alıştırmaları.

2 — Kızlarda soprano, mezzosoprano, alto; erkeklerde de tenor, bariton ve bas seslerinin ayrılması ve bunların ses genişlikleriyle karakterlerinin öğretilmesi.

3 — Fa anahtarı üzerinde çalışmalar, grupların seslerine göre iki anahtar üzerinde çalışmalar.

4 — Öğrenilmiş olan tonaliteler içindeki iki, üç ve dört sesli akorların söylenmesi ve kadans fikrinin verilmesi.

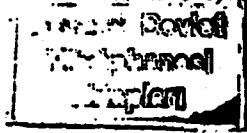
5 — Tek ve çok sesli şarkılar, halk türküleri; iki ve daha çok sesli kanonlar.

6 — Öğretilecek şarkı ve melodilerden faydalanılarak, motif, cümle, periyot gibi unsurların ve basit şarkı ve dans formların plâk v.b. vasıtalarla sanat eserlerinde gösterilmesi.

7 — Plâklardan basit örneklerle koro eserleri, solo şarkılar, enstrümantal müzik neveleri dinletilerek gerekli kısa açıklamaların yapılması.

II. SINIF

1 — 3/8 lik basit usulle 6/8, 9/8, 12/8 lik bileşik usuller

EK. B. 5. 1973 Yılı Lise Müfredatında Sanat Tarihi Dersi Programı

56

SANAT TARİHİ

II. SINIF

EDEBİYAT KOLU

(Haftada 2 saat)

- 1 — Tarih öncesi devirlerinde sanat.
- 2 — Eski Mısır Sanatı.
- 3 — Eski Ön Asya sanatları (Mezopotamya, Anadolu ve İran).
- 4 — Eski Ege havzası ve Yunan sanatları.
- 5 — Roma Sanatı.
- 6 — Ortaçağ Avrupa Sanatları (Bizans, Roma ve Gotik sanatları ile Primitif Hıristiyan Avrupa Sanatı).
- 7 — Rönesans devrinde ve Rönesanstan XIX. yüzyıl ortasına kadar Avrupa sanatları (Rönesans, Barok, Rokoko, Realizm ve Romantizm gibi çeşitli üslup, ekol ve sanat cereyanları).
- 9 — Empresyonizmin başlangıcından günümüze kadar Batı sanatı (belli başlı sanat cereyanları ve ekolleri).
- 10 — Uzak-Doğu sanatları (Hint, Çin, Japon).

SANAT TARİHİ

III. SINIF

EDEBİYAT VE FEN KOLLARI

(Haftada 1 saat)

Türk ve İslâm Sanatı:

- 1 — Orta Asya Türk Sanatı (İslâmiyetten önce).
- 2 — İslâm Sanatları (Arap, İran ve Hint).
- 3 — İslâm Türk Sanatı:
  - a) Muhtelif devir ve memleketlerde, hususiyile Selçuklular devrinde.
  - b) Osmanlı devrinde (Tanzimata kadar).
- 4 — Tanzimattan bugüne kadar Türk Sanatı.

NOT: Bu derste İslâm Sanatı ile İslâm Türk Sanatının Umum Sanat Tarihi içindeki durumu gösterilecek ve gerekli noktalarda bağlantılarına belirtilmesine önem verilecektir. Öğretmen, Fen Kolunda, vakit ve imkân nisbetinde resim dersinin devamı olan Sanat Tarihinin İslâm ve Türk sanatı dışındaki konularına da yer verilmelidir.

COĞRAFYA

I. SINIF

(Haftada 2 saat)

- I — Coğrafyanın konusu, bölümleri ve gelişimi.
- II — Dünyanın şekli, boyutları, paralel ve meridyenler, enlem, boylam, dünya üzerinde saatler.
- III — Güneş sistemi, dünyanın hareketleri.
- IV — Dünya üzerinde kara ve deniz dağılışı: Kıtalar ve Okyanuslar.
- V — Karaların yüzeyde ve deniz dibindeki şekillerinin ana çizgileri.

NOT: Coğrafya deneme programı 12.4.1971 gün ve 1652 sayılı Tebliğler Dergisinde.

VI — Plân ve harita bilgisi: Ölçek ve çeşitli haritalar, haritalarda yer şekillerinin gösterilmesi, profil çıkarmak (Bu konu üzerinde, her fırsatta ve daha yukarı sınıflarda da çalışmalara devam edilecektir).

VII — Sıcaklık ve sıcaklık kuşakları.

Rüzgâr: Rüzgârların oluşumu, devirli rüzgârlar, meltemler ve musonlar, büyük rüzgâr kuşakları; alizeler ve batı rüzgârları, sürekli rüzgârlar.

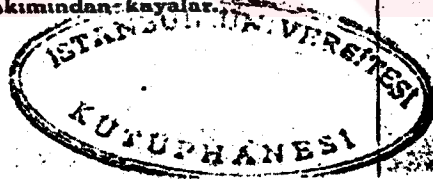
Nem ve yağışlar, yağışların yeryüzünde dağılışı rejimleri.

Yeryüzünde iklimler, başlıca iklim tipleri ve iklim bölgeleri.

VIII — Sukürenin bölümü, denizlerin derinliği ve dip şekilleri; deniz suyunun bileşimi, tuzluluk derecesi, sıcaklığı.

Denizde hareket ve hayat: Dalgalar, gelgit, akıntılar, hayat.

IX — Yer şekillerine etkileri bakımından: kayalar.

EK. B. 6. 1987 Yılı Müfredatı'nda Sanat Tarihi Programı

SANAT TARİHİ

II. SINIF

EDEBİYAT KOLU

1. Tarih öncesi devirlerinde sanat.
2. Eski Mısır sanatı.
3. Eski Ön Asya sanatları (Mezopotamya, Anadolu ve İran).
4. Eski Ege havzası ve Yunan sanatları.
5. Roma sanatı.
6. Ortaçağ Avrupa sanatları (Bizans, Roma ve Gotik sanatları ile Primitif Hıristiyan Avrupa sanatı).
7. Rönesans devrinde ve Rönesanstan XIX. yüzyıl ortasına kadar Avrupa sanatları (Rönesans, Barok, Rokoko, Realizm ve Romantizm gibi çeşitli üslup, ekol ve sanat cereyanları).
8. Empresyonizmin başlangıcından günümüze kadar Batı sanatı (belli başlı sanat cereyanları ve ekolleri).
9. Uzak-Doğu sanatları (Hint, Çin, Japon).

SANAT TARİHİ

II. SINIF

EDEBİYAT VE FEN KOLLARI

Türk ve İslâm sanatı :

1. Orta Asya Türk sanatı (İslâmiyetten önce).
2. İslâm sanatları (Arap, İran ve Hint).
3. İslâm Türk sanatı :
  - a) Muhtelif devir ve memleketlerde, hususiyile Selçuklular devrinde.
  - b) Osmanlı devrinde (Tanzimata kadar).
4. Tanzimattan bugüne kadar Türk sanatı.

NOT : 1. Bu derste İslâm sanatı ile İslâm Türk sanatının umum sanat tarihi içindeki durumu gösterilecek ve gerekli noktalarda bağlantılarının belirtilmesi ne önem verilecektir. Öğretmen, Fen kolunda, vakit ve imkân nisbetinde resim dersinin devam olan Sanat Tarihinin İslâm ve Türk sanatı dışındaki konularına da yer vermeli.

2. Sanat tarihi dersi, Edebiyat sınıflarına esas ders olarak konduğu için Edebiyat sınıfı öğrencilerinden evvelce Resim dersini seçmiş olanlar III. sınıfta seçime tâbi derslere ayrılmış zaman içinde Resim dersini; Resim dersini seçmiş olan III. sınıf Fen kolu öğrencileri ise bu dersin devamı olarak Sanat Tarihi programını takip edeceklerdir.

Sanat Tarihi programı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 21.9.1957 gün ve 215 sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 7.10.1957 gün ve 976 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır.

SANAT TARİHİ PROGRAMINA DAHİL EDİLEN ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR (*)

Okul	Ders	Sınıf	Konular	İsleneyeceği Ünlü veya Kanunlar	Açıklamalar
Lise	Sanat Tarihi	II	<p>— ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCEDE ÖZELLİK TAŞIYAN ÖNEMLİ YAKLAŞIMLAR</p> <p>a) Milli Tarih, Milli Ahlak, Milli Eğitim, Milli Kültür</p> <p>b) Türk tarihine özgünlüğü</p> <p>— ATATÜRKÜN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ VE ÇEŞİTLİ YÖNLERİ</p> <p>15. Sanatseverliği</p> <p>— ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCEDE ÖZELLİK TAŞIYAN ÖNEMLİ YAKLAŞIMLAR</p> <p>9. Milli Tarih, Milli Ahlak, Milli Eğitim, Milli Kültür</p> <p>b) Türk tarihine özgünlüğü</p> <p>10. Güzel sanatlar</p> <p>b) Milletlerin tanınmasında güzel sanatların rolü</p> <p>— TEHDİT</p> <p>2. Anarşi ve terör</p> <p>c) Anarşi ve terörle mücadelede kişilere düşen görevler</p>	<p>3. Eski 8n Asya sanatları (Anadolu)</p> <p>3. İslâm Türk sanatı</p> <p>4. Tanzimatın bugüne kadar Türk sanatı</p>	<p>"10/b" okuma parçası çekilene verilecek</p> <p>Tarihî eserlerin korunmasında kaçınılmaz yer verelecek.</p>

(*) 30.6.1987 gün ve 2212 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

LİSE 10. SINIFIN AMAÇLARI

- AMAÇ 1: SANAT TARİHİNDE GEÇEN TEMEL KAVRAMLAR BİLGİSİ
- AMAÇ 2: SANAT TÜRLERİNİ SINIFLANDIRABİLME
- AMAÇ 3: SANAT TARİHİ İLE İLİŞKİLİ DİĞER BİLİM DALLARI BİLGİSİ
- AMAÇ 4: SANAT ESERLERİNİ KORUMANIN ÖNEMİNİ AÇIKLAYABİLME
- AMAÇ 5: ANADOLU UYGARLIKLARI İLE İLGİLİ TEMEL TERİMLER BİLGİSİ
- AMAÇ 6: ANADOLU'DA TARİH ÖNCESİ ÇAĞLARA AİT YERLEŞİM MERKEZLERİ BİLGİSİ
- AMAÇ 7: ANADOLU'DA TARİH ÖNCESİ ÇAĞDA TOPLUMSAL GELİŞİMİN SANAT ESERLERİNE ETKİSİ BİLGİSİ
- AMAÇ 8: ANADOLU'DA TARİH ÖNCESİ ÇAĞLARA AİT YERLEŞİM MERKEZLERİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİNİ KAVRAMA GÜCÜ
- AMAÇ 9: ANADOLU'DA İLK ÇAĞDA KURULAN UYGARLIKLARLA İLGİLİ TERİMLER BİLGİSİ
- AMAÇ 10: ANADOLU'DA İLK ÇAĞDA KURULAN UYGARLIKLAR BİLGİSİ
- AMAÇ 11: ANADOLU'DA İLK ÇAĞDA KURULAN UYGARLIKLARIN ÖZELLİKLERİNİ KAVRAMA GÜCÜ
- AMAÇ 12: ÖN ASYA UYGARLIKLARINDA GEÇEN TERİMLER BİLGİSİ
- AMAÇ 13: ÖN ASYA UYGARLIKLARINDA MİMARİ BİLGİSİ
- AMAÇ 14: ÖN ASYA UYGARLIKLARINDA HEYKEL VE RESİM SANATI BİLGİSİ
- AMAÇ 15: YUNAN, ROMA, ERKEN HİRİSTİYAN, BİZANS SANATLARI İLE İLGİLİ TERİMLER BİLGİSİ

- AMAÇ 16: ANADOLU'DA YUNAN, ROMA, ERKEN HIRİSTİYAN, BİZANS SANATLARINA AİT YERLEŞİM MERKEZLERİ BİLGİSİ
- AMAÇ 17: ANADOLU'DA YUNAN, ROMA, ERKEN HIRİSTİYAN, BİZANS SANATLARINDA GÖRÜLEN MİMARİ TİPLER BİLGİSİ
- AMAÇ 18: ANADOLU'DA YUNAN SANATINDAKİ NİZAMLAR BİLGİSİ
- AMAÇ 19: ANADOLU DIŞINDA GELİŞEN YUNAN VE ROMA SANATLARINA AİT ESERLER BİLGİSİ
- AMAÇ 20: ANADOLU'DA GELİŞEN BİZANS RESİM SANATI BİLGİSİ
- AMAÇ 21: YUNAN, ROMA, ERKEN HIRİSTİYAN VE BİZANS SANATLARINA, TOPLUMSAL YAPININ ETKİSİNİ KAVRAMA GÜCÜ
- AMAÇ 22: YUNAN, ROMA, ERKEN HIRİSTİYAN VE BİZANS SANAT ESERLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİ KAVRAMA GÜCÜ
- AMAÇ 23: ORTA ÇAĞDA AVRUPA'DA GELİŞEN ROMAN VE GOTİK SANATLARI İLE İLGİLİ TERİMLER BİLGİSİ
- AMAÇ 24: ORTA ÇAĞDA AVRUPA'DA ÇELİŞEN ROMAN VE GOTİK SANATI BİLGİSİ
- AMAÇ 25: ROMAN VE GOTİK SANATLARININ ÖZELLİKLERİNİ KAVRAMA GÜCÜ
- AMAÇ 26: RÖNESANS DÖNEMİ İLE İLGİLİ TERİMLER BİLGİSİ
- AMAÇ 27: RÖNESANS DÖNEMİ İLE İLGİLİ OLGULAR BİLGİSİ
- AMAÇ 28: RÖNESANS DÖNEMİNE AİT SANAT TÜRLERİ BİLGİSİ
- AMAÇ 29: RÖNESANS DÖNEMİ SANAT ANLAYIŞINI KAVRAMA GÜCÜ
- AMAÇ 30: MANİYERİZM VE BAROK SANATLA İLGİLİ TERİMLER BİLGİSİ
- AMAÇ 31: MANİYERİST VE BAROK DÖNEM SANATLARIYLA İLGİLİ OLGULAR BİLGİSİ
- AMAÇ 32: MANİYERİST VE BAROK DÖNEME AİT SANAT TÜRLERİ

BİLGİSİ

AMAÇ 33: RÖNESANS VE BAROK SANATLARININ ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ FARKLILIKLARI KAVRAMA GÜCÜ

AMAÇ 34: 19. YÜZYIL VE SONRASI SANAT AKIMLARI İLE İLGİLİ TERİMLER BİLGİSİ

AMAÇ 35: 19. YÜZYIL VE SONRASI SANAT AKIMLARI İLE İLGİLİ OLGULAR BİLGİSİ

AMAÇ 36: 19. YÜZYIL VE SONRASI SANAT AKIMLARI BİLGİSİ

AMAÇ 37: 19. YÜZYIL VE SONRASI SANAT AKIMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİYİ KAVRAMA GÜCÜ

İŞLENİŞTE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR:

1. İşleniş sırasında öğretmenin sorduğu sorulara aldığı cevaplar doğruysa, onaylanır (pekiştirilir). Yanlış ya da eksikse yeni örnekler ve ip uçları verilerek doğru cevaplar istenir. Hiç cevap yoksa öğretmen doğru cevabı verir.

2. Bir önceki derste yarım kalmış bir konuya, bir sonraki derste devam edilecekse, önceki ders ya öğrencilere sorular sorularak, ya da öğretmen tarafından tekrarlanarak hatırlatılır.

3. Konu için verilecek örnekler varsa yakın çevreden başlanılarak verilmelidir.

4. Her konu bitiminde, son beş dakika konunun özetlenmesine ayrılır. Bu özetleme öğretmen tarafından yapılabildiği gibi, öğrencilere sorular sorularak da yapılabilir.

5. Konu bitiminde, bir sonraki konu ödev olarak verilir.

6. Konuların işlenişi ile ilgili özel açıklamalar (Araştırma ödevi, konudaki sanatçı ve akımların, eserlerin öncelenmesinde izlenecek şema) değerlendirme bölümünün sonunda verilmiştir.

7. Üniteler için verilen süreler öneri niteliğindedir. Öğretmen bu süreyi, çalışma takvimini dikkate alarak, şartları doğrultusunda değişik şekilde kullanabilir.

II. SINIF PROGRAMI

(10. SINIF)

ÜNİTE I

ÜNİTE ADI : SANAT TARİHİ GİRİŞ

AMAÇ 1: Sanat Tarihinde geçen temel kavramlar bilgisi

DAVRANIŞLAR:

1. Sanat, kültür, Sanat Tarihi kavramlarının tanımını yazma/söyleme.
2. Sanat, kültür, Sanat Tarihinin temel özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 2: Sanat türlerini sınıflandırabilme.

DAVRANIŞLAR:

1. Güzel Sanatların çeşitlerini yazma/söyleme.
2. Malzeme özelliklerine göre sanat türlerini yazma/söyleme.
3. Teknik özelliklerine göre sanat türlerini yazma/söyleme.

AMAÇ 3: Sanat Tarihi ile ilişkili diğer bilim dallarının bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Sanat Tarihi ile ilgili olan bilim dallarını yazma/söyleme.
2. Bu bilim dallarının tanımını yazma/söyleme.
3. Sanat eserlerinin korunmasının getireceği sonuçları yazma/söyleme.

AMAÇ 4: Sanat eserlerini korumanın önemini açıklayabilme.

DAVRANIŞLAR:

1. Sanat eserlerinin korunmasının önemini yazma/söyleme.
2. Sanat eserlerini korumanın gereğini yazma/söyleme.
3. Sanat eserlerinin korunmasının getireceği sonuçları yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

1. SANAT VE SANAT TÜRLERİ
2. SANAT TARİHİ NEDİR?
3. KÜLTÜR SANAT İLİŞKİSİ
4. SANAT TOPLUM İLİŞKİSİ
5. SANAT TARİHİNİN DİĞER BİLİM DALLARIYLA İLİŞKİSİ
6. SANAT ESERLERİNİN KORUNMASININ ÖNEMİ

SÜRE: 160' (4 Ders saati)

YÖNTEM: Düz anlatım-Soru-cevap

ARAÇ-GEREÇ: Slayt-resim-broşür

AMAÇ 1: Sanat Tarihinde geçen temel kavramlar bilgisi

İŞLENİŞ:

SÜRE: 40' (1 Ders Saati)

1. Sınıfa getirilen çeşitli sanat eserleriyle ilgili kitap, broşür, resim, salyıt, el sanatları ürünleri öğrencilere gösterilerek, bunlar hakkında ne düşündükleri sorulur.
2. Bu örneklerle, sanat kavramı arasındaki ilişki açıklanır. Sanatın çeşitli tanımlarının olabileceği ifade edildikten sonra, sanatın genel tanımı yapılır.
3. Sanatla Sanat Tarihi arasındaki ilgili belirterek, Sanat Tarihinin geçmişten günümüze uzanan uygarlıkların sanatını inceleyen bir bilim dalı olduğu açıklanır.
4. Öğrencilere, Sanat Tarihi konularının kapsamından kısaca söz edilir.
5. Sanatın gelişiminde, toplum kültür ilişkisinin ne olabileceği sorulur.
6. Değişik bölgelerden verilen örneklerle (halı-geleneksel ev mimarisi, kervansaray) toplum-kültür ilişkisinin sanata yansısı açıklanır.
7. Coğrafi bölgenin, iklim ve çevre koşullarının, inanış ve yaşayış biçimlerinin, sanat eserinin biçimlenmesindeki rolü üzerinde durulur.
8. Toplum-kültür ve sanat eseri, temelinin insan olduğu vurgulanarak, sanatın türleri ve diğer bilimlerle olarak ilişkisine geçileceği belirtilir.

DEĞERLENDİRME:

1. Sanat Nedir?
2. Sanat Tarihini Tanımlayınız?
3. Bir sanat eserinin oluşumundaki etkenler nelerdir?
4. Buldukları (yaşadıkları) yöreye ait bir eserin, kültürel değeri açısından önemini açıklayınız.

AÇIKLAMALAR:

“Tarihi Eserlerin Korunmasının Önemi” ve “Dünyanın Yedi Harikası” nın okuma parçası olarak öğrencilere verilmesi uygundur.

ÜNİTE II

ÜNİTE ADI: TARİH ÖNCESİ ÇAĞLARDA ANADOLU

AMAÇ 5: Anadolu uygarlıklarıyla ilgili temel terimler bilgisi

DAVRANIŞLAR:

1. Höyük, megaron, dehliz, idol terimlerinin tanımını yazma/söyleme.
2. Verilen bir terimin özelliklerini yazma/söyleme.
3. Tanımı verilen bir terimin ne olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 6: Anadolu’da tarih öncesi çağlara ait yerleşim merkezleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Anadolu’da tarih öncesi çağları kronolojik olarak yazma/söyleme.
2. Anadolu’da tarih öncesi çağlardaki yerleşim merkezlerinin adlarını yazma/söyleme.
3. Verilen bir yerleşim merkezindeki belli başlı sanat eserlerini yazma/söyleme.

4. Verilen bir yerleşim merkezindeki belli başlı sanat eserlerini yazma/söyleme.

AMAÇ 7: Anadolu'da tarih öncesi çağda toplumsal gelişimin sanat eserlerine etkisi bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Anadolu'da tarih öncesi çağda toplumun yaşam biçimindeki değişiklikleri yazma/söyleme.

2. Toplumun yaşam biçimindeki değişikliklerin (tekerleğin, ateşin, tarımın, hayvanların evcilleştirilmesinin ve yazının bulunmasının) sanat eserlerine etkisi yazma/söyleme.

Amaç 8: Anadolu'da tarih öncesi çağlara ait yerleşim merkezlerinin temel özelliklerini kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR:

1. Verilen yerleşim merkezleri arasındaki benzerlikleri yazma/söyleme.

2. Verilen iki ya da daha fazla yerleşim merkezi arasındaki farklılıkları yazma/söyleme.

3. Verilen iki değişik çağdaki yerleşim merkezindeki buluntular arasındaki benzerlikleri yazma/söyleme.

4. Verilen iki değişik çağdaki yerleşim merkezlerindeki buluntular arasındaki farklılıkları yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

1. PALEOLİTİK ÇAĞ

2. MEZOLİTİK ÇAĞ

3. NEOLİTİK ÇAĞ

4. KALKOLİTİK ÇAĞ

5. MADEN ÇAĞI

SÜRE: 160' (4 Ders Saati)

YÖNTEM: Düz Anlatım

ARAÇ-GEREÇ: Slayt, film, resim, broşür

AMAÇ 5: Anadolu uygarlıklarıyla ilgili temel terimler bilgisi

AMAÇ 6: Anadolu'da tarih öncesi çağlara ait yerleşim merkezleri bilgisi

AMAÇ 7: Anadolu'da tarih öncesi çağda, toplumsal gelişimin sanat eserlerine etkisi bilgisi

AMAÇ 8: Anadolu'da tarih öncesi çağlara ait yerleşim merkezlerinin temel özelliklerini kavrama gücü

İŞLENİŞ:

SÜRE: 160' (4 Ders Saati)

1. Sınıfta, tarih öncesi dönemle ilgili örnekleri (İspanya ve Anadolu'daki mağara resimleri-el baltaları-höyüklerden çıkarılmış buluntuların resimleri-idol-güneş kursu-mühürler-süs eşyaları vb.) getirilir.

2. Resimler, sınıfta tek tek gösterilerek, aşağıdaki sorulara benzer sorular öğrencilere yöneltilir:

- ◆ Bu resimler size ne ifade ediyor?
- ◆ Bu resimlerde kullanılan araç-gereçler nerelerde kullanılabilir?
- ◆ Bu araçlar, hangi ihtiyaçları karşılamak üzere üretilmiştir?

3. Öğrencilere bu derste örneklerini gördükleri Anadolu Uygarlıklarıyla ilgili temel bilgilerin verileceği söylenir. Böylece çeşitli yöreleri, müzeleri gezerken eski çağların yaşam biçimleri hakkında bilgi sahibi olacakları da belirtilir.

4. Tahtaya belli aralıklarla ya da şema çizilerek tarih öncesi çağlar (Paleolitik-Mezolitik-Neolitik-Kalkolitik-Maden) yazılır. Tarih öncesinin beş çağ halinde incelendiği, bu derste de yerleşim merkezlerinin bu çağlara göre inceleneceği söylenir.

5. Paleolitik Çağ' ın genel özellikleri ile bu çağın yerleşim merkezleri (Karain) tahtadaki ilgili yere yazılır.

6. Karain Mağarası' nı daha önce gören var mı? Varsa gördüklerinden edindikleri izlenimler sorulur.

7. Bu yerleşim merkezlerinden (Karain) elde edilen buluntuların neler olduğu açıklanır, varsa örnek resimler gösterilir. (İnsan kemikleri, yontma taştan el baltaları, mızrak uçları vb.)

8. Mezolitik çağın genel özellikleri verilerek bu dönemin geçiş dönemi olduğu, getirdiği fazla bir özellik olmadığı vurgulanır.

9. Öğrencilere "HÖYÜK" sözcüğünü duyup duymadıkları, ya da bir höyük görüp görmedikleri ve tanımını bilip bilmedikleri sorulur.

10. Bu dönemin önemli merkezleri (Çatalhöyük-Hacılar) tahtada ilgili yere yazılır.

11. Bu merkezlerden çıkarılan buluntular (pişmiş topraktan çanak-çömlek, tanrıça figürleri, obsidien aynalar) tahtadaki merkezlerin yanına yazılır.

12. Varsa örnek resimler gösterilerek buluntuların temel özellikleri açıklanır.

13. Öğrencilere aşağıda verilen sorulara benzer sorular yöneltilir:

◆ Çatalhöyük ve Hacılar' dan çıkarılan buluntulara göre bu dönemdeki insanlar nasıl yaşıyorlardı?

◆ Yaşam biçimleri bakımından Paleolitik dönemle farklılıkları neydi?

◆ Bu dönemde ev ve şehir dokusunun ortaya çıkması yaşam biçimini nasıl açıklar?

◆ Bu dönemde tarımın gerçekleştirildiğini gösteren buluntular nelerdir?

◆ Çatalhöyük ve Hacılar' da ortaya çıkarılmış olan mimari dokunun farklılıkları nelerdir?

14. Kalkolitik çağdaki yerleşme merkezleri tahtadaki yerine yazılır. (Alacahöyük-Alişar-Truva-Kültepe) genel özellikleri söylenir.

15. Öğrencilere Truva Efsanesi anlatılarak konuya ilgileri çekilir.

16. Kalkolitik Çağ' ın yerleşim merkezlerinden elde edilen buluntuların neler olduğu açıklanır, varsa örnek resimler gösterilir.

17. "Megaron" ve "dehliz" in tanımları öğrencilere yöneltilir.

18. Aşağıdaki sorulara benzer sorular öğrencilere yöneltilir:

- ◆ Kalkolitik dönemdeki buluntulara göre en önemli gelişme nedir?
- ◆ Maden hangi tür sanat eserlerinin yapımında kullanılmıştır?
- ◆ Bu dönemde dinsel inanışlar gösteren buluntular nelerdir?
- ◆ Truva niçin şehir devleti olarak kabul edilmelidir?
- ◆ Neolitik dönem yapılarıyla Kalkolitik dönem yapıları arasında benzer ve farklı yönler nelerdir?

19.Maden devrindeki yerleşim merkezi (Kültepe) tahtadaki yerine yazılır, genel özellikleri söylenir.

20.Öğrencilere Kültepe' yi görüp-görmedikleri sorulur.

21.Bu yerleşim merkezinden elde edilen buluntuların neler olduğu açıklanır, varsa örnek resimler gösterilir (çivi yazısı tabletleri/zarf-mektup).

22.Aşağıdaki sorular ve benzerleri öğrencilere sorulur:

- ◆ Bu dönemin özelliğini yansıtan en önemli buluntular nelerdir?
- ◆ Yazının bulunmasıyla toplumsal yaşamda ne gibi değişimler olmuştur.

23.Tarih öncesi dönemler arasındaki ilişkiler ve bu dönemleri hazırlayan temel özelliklerin neler olduğu öğrencilere sorulur.

DEĞERLENDİRME:

1. Anadolu' da hangi tarih öncesi çağlar yaşanmıştır?
2. Tarih öncesi çağlarda önemli merkezler hangileridir?
3. İdol, höyük ne demektir?
4. Anadolu' da belli başlı höyüklerin isimlerini sıralayınız.
5. Belirtilen höyüklerin özellikleri nelerdir?
6. Höyüklerden çıkartılan buluntularla toplumsal yapının ilişkisini kurunuz.
7. Yakın çevrenizdeki bir höyüğün ya da müzenin özelliklerini araştırıp yazınız.

ÜNİTE III

ÜNİTE ADI : İLK ÇAĞDA ANADOLU

AMAÇ 9: Anadolu' da ilk çağda kurulan uygarlıklarla ilgili terimler bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Kabartma, sfenks, potern, orthostat, rölyef, friz, figür gibi terimlerin tanımını yazma/söyleme.

2. Verilen bir terimin özelliklerini yazma ve söyleme.

AMAÇ 10: Anadolu' da ilk çağda kurulan uygarlıklar bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Anadolu' da ilk çağda kurulan uygarlıkların adlarını, merkezlerini, tarihlerini yazma/söyleme.

2. Verilen bir uygarlığın merkezlerinin özelliklerini yazma/söyleme.

3. Verilen bir uygarlığın özelliklerini yansıtan örnekleri yazma/söyleme.

4. Verilen bir sanat eserinin hangi uygarlığa ait olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 11: Anadolu'da ilk çağda kurulan uygarlıkların özelliklerini kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR:

1. Verilen uygarlıkların farklı ve benzer özelliklerini yazma/söyleme.

2. Verilen uygarlıklara ait örneklerin farklı ve benzer yönlerini yazma/söyleme.

3. Verilen sanat dönemlerinin birbirine olan etkisini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

1. HİTİT SANATI

a. Mimari

b. Heykel Kabartma

2. FRİGYA SANATI

a. Mimari

b. Heykel

c. Küçük Sanat Eserleri

3. LİDYA SANATI

a. Mimari

b. Küçük Sanat Eserleri

4. URARTU SANATI

a. Mimari

b. Küçük Sanat Eserleri

- ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCEDE

ÖZELLİK TAŞIYAN ÖNEMLİ

YAKLAŞIMLAR (30.6.1986/2212 TD.)

a. Milli Tarih, Milli Ahlak, Milli Eğitim,

Milli Kültür

b. Türk tarihinin zenginliği

SÜRE: 80' (2 Ders saati)

YÖNTEM: Düz anlatım-Soru-cevap

ARAÇ-GEREÇ: Harita, slayt, resim, broşür, film

AMAÇ 9: Anadolu' da ilk çağda kurulan uygarlıklarla ilgili terimler bilgisi.

AMAÇ 10: Anadolu'da ilk çağda kurulan uygarlıklar bilgisi.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 40' (1 Ders Saati)

3. Eski Ön Asya Sanatları
(Anadolu)

1. Sınıfta Anadolu'da ilk çağlarda kurulan uygarlıkların resim örneklerinin getirilmesi (Yazılıkaya kabartmaları, İvriz, Kibele heykeli vb.).

2. Resimler sınıfa tek tek gösterilerek aşağıdaki sorulara benzer sorular öğrencilere yöneltilir.

◆ Bu resimlerde gördüğünüz eserin türü nedir?

◆ Bu resimler size ne anlatıyor?

3. Öğrencilere bu derste ilk çağda Anadolu' da kurulmuş uygarlıklarla ilgili temel kavramlar, merkez ve uygarlıkların adlarını, bu uygarlıkların örneklerinin, özelliklerinin verileceği söylenir.

4. Tahtaya belli aralıklarla ya da şema çizilerek ilk çağda Anadolu' da kurulan (Hitit-Lidya-Frigya-Urartu) uygarlıkları yazılır.

5. Hitit uygarlığının yerleşim merkezleri ve tarihleri tahtadaki ilgili yere yazılır (Boğazköy-Alacahöyük vb.).

6. Öğrencilere aşağıdaki sorulara benzer sorular yöneltilir:

◆ Boğazköy ve Alacahöyük' ü gören, duyan var mı?

◆ Gördüklerinden ne gibi izlenimleri olduğu sorulur?

Cumhuriyet döneminde, Atatürk tarafından başlatılan arkeolojik kazılar ve bu kazılardan elde edilen buluntuların korunması ve sergilenmesi amacıyla yapılan çalışmalar anlatılarak, Türkiye' deki müzecilik anlayışı açıklanır.

7. Yerleşim merkezlerinden elde edilen buluntular ve genel özellikleri açıklanır. Varsa örnek resimler gösterilir (İvriz kaya kabartmaları, yazılı kaya açık hava tapınağı, bakır heykeller, Boğazköy giriş kapıları, tapınak resimleri).

8. Sfenks, potern, orthostat, rölyef, friz, figür, plastik terimlerinin tanımlanması istenir. Terimlerle ilgili resimler gösterilerek, bu resimlerde terimlerde belirtilen özelliklerin bulunup söylenmesi istenir.

DEĞERLENDİRME:

1. Sfenks, orthostat, potern vb. terimlerin özelliklerini açıklayınız.

2. Anadolu' da kurulmuş olan uygarlıklar ve merkezlerinin adlarını söyleyiniz.

3. Hitit uygarlığına ait hangi yerleşim merkezlerini sıralayabilirsiniz?

4. Yazılı kaya kabartmalarının özellikleri nelerdir?

5. İvriz kaya kabartmasının özelliklerini açıklayınız.

AÇIKLAMALAR:

Yukarıdaki işleyiş, Hitit sanatıyla ilgili olup, Lidya, Frigya, Urartu sanatları da bu işleyiş şeklinde yapılır.

ÜNİTE IV

ÜNİTE ADI: ÖN ASYA UYGARLIKLARI

AMAÇ 12: Ön Asya Uygarlıklarında geçen terimler bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Mastaba, piramit, obelisk, fresko, frontal duruş, ziggurat, kült, friz, paye, sütun, kontur, realizm, stel, kaide terimlerinin tanımını yazma/söyleme.

2. Tanımı verilen bir terimin ne olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 13: Ön Asya uygarlıklarında mimari bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Ön Asya mimarisinde görülen yapı türlerini yazma/söyleme.
2. Ön Asya mimarisinde kullanılan malzemeyi yazma/söyleme.
3. Ön Asya mimarisindeki türlere ait örnekleri yazma/söyleme.
4. Ön Asya mimarisindeki türlere ait örneklerin özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 14: Ön Asya uygarlıklarında, heykel ve resim sanatı bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Ön Asya uygarlıklarında heykel ve resim sanatındaki malzemeyi yazma/söyleme.
2. Ön Asya uygarlıklarında, heykel sanatında görülen tipleri yazma/söyleme.
3. Ön Asya uygarlıklarında, heykel örneklerini yazma/söyleme.
4. Heykel örneklerinin özelliklerini yazma/söyleme.
5. Mısır resim sanatındaki teknikleri yazma/söyleme.
6. Mısır resim sanatındaki renk, konu ve kompozisyon özelliklerini yazma/söyleme.

7. Mısır resim sanatındaki örnekleri yazma/söyleme.

8. Mısır resim sanatındaki örneklerin özelliklerini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

1. MISIR SANATI

- a. Giriş
- b. Mısır Mimarisi (Tapınak-Mezar-Saray)
- c. Mısır Heykel ve Resim Sanatı

2. MEZOPOTAMYA SANATI

- a. Giriş
- b. Sümer Mimarisi
- c. Sümer Heykel ve Kabartma Sanatı

SÜRE: 240' (6 Ders saati)

YÖNTEM: Düz anlatım-Soru-cevap

ARAÇ-GEREÇ: Harita, slayt-resim-broşür

AMAÇ 12: Ön Asya Uygarlıklarında geçen terimler bilgisi

AMAÇ 13: Ön Asya Uygarlıklarında mimari bilgisi.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 40' (1 Ders Saati)

1. Mısır uygarlığı ve Mısırlıların yaşama ile ilgili olayları açıklayan çeşitli yazı ve efsanelerden bölümler okunur ya da anlatılır. Öğrencilere, Mısırlıların yaşamı ve uygarlıklarıyla ilgili bilgileri sorulur.

2. Mısır bölgesinin coğrafi ve tarihi açıdan değeri belirtilir.

3. Mısır mimarisindeki yapı türlerinin neler olduğu sorulur.
4. Mısır mimarisinin yapı türleri (tapınak-mezar-saray) tahtaya uygun yerlere yazılır.
5. Bu türlerde kullanılan malzemenin özelliklerinden söz edilir.
6. Piramidin tanımı yapılarak, özellikleri şema çizilerek açıklanır. Dönemlere göre piramidlerin önemli örnekleri verilir.
7. Mısır mimarisindeki mastaba,obelisk, sütun, paye, friz, kaide terimlerinin tanımı yapılarak, resim veya slaytlar üzerinde incelenir.
8. Tapınak ve saray yapılarına örnekler verilir. Slayt veya resimler üzerinde bu örneklerin özelliklerinin açıklanması istenir.

DEĞERLENDİRME:

1. Mısır bölgesinin coğrafi ve tarihi açıdan önemi nedir?
2. Mısır mimarisindeki yapı türleri nelerdir?
3. Mısır mimarisinde, yapılarda kullanılan malzemeyi belirtiniz.
4. Piramidi tanımlayarak, şema üzerinde bölümlerini gösteriniz.
5. Mısır tapınaklarına örnekler veriniz.
6. En önemli piramidler hangileridir?

ÜNİTE V

ÜNİTE ADI: ANADOLU'DA YUNAN-ROMA VE BİZANS SANATI

AMAÇ 15: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanatları ile ilgili terimler bilgisi

DAVRANIŞLAR:

1. Bir terimin tanımını yazma/söyleme.
2. Verilen bir terimin özelliklerini yazma/söyleme.
3. Tanımı verilen bir terimin ne olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 16: Anadolu'da Yunan, Roma Erken Hıristiyan, Bizans sanatlarına ait yerleşim merkezleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Anadolu'da Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanatı ile ilgili merkezlerin adlarını yazma/söyleme.
2. Verilen bir yerleşim merkezinin sanat dönemini yazma/söyleme.

AMAÇ 17: Anadolu'da Yunan, Roma Erken Hıristiyan, Bizans sanatlarında görülen mimari tipler bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Anadolu'da Yunan, Roma Erken Hıristiyan, Bizans sanatlarında görülen mimari tiplerini yazma/söyleme.
2. Yapı türlerinin özelliklerini (malzeme ve yapı tipi) yazma/söyleme.
3. Yapı tiplerinin örneklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 18: Anadolu'da Yunan sanatındaki nizamlar bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Yunan mimarisinde görülen nizamların adlarını yazma/söyleme.
2. Yunan mimarisinde görülen nizamların özelliklerini yazma/söyleme.
3. Yunan mimarisinde görülen nizamlara ait örnekleri yazma/söyleme.

AMAÇ 19: Anadolu dışında gelişen Yunan ve Roma sanatlarına ait eserler bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Anadolu dışında gelişen Yunan ve Roma sanatındaki eserlerin adını yazma/söyleme.
2. Verilen bir mimari eserin (Parthenon-Panteon-Colleseum) üslup özelliklerini yazma/söyleme.
3. Verilen bir heykel örneğinin (Parthenon' un kabartmaları Myron ve Fidyas' ın eserleri, Lakoom Heykel Grubu) üslup özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 20: Anadolu'da gelişen Bizans resim sanatı bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Bizans resim sanatına ait teknikleri yazma/söyleme.
2. Bizans resim sanatındaki konu ve kompozisyon özelliklerini yazma/söyleme.
3. Bizans resim sanatına ait örnekleri yazma/söyleme.

AMAÇ 21: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans Sanatlarına, toplumsal yapının etkisini kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR:

1. Yaşayış tarzının sanat eserlerinin gelişimine etkisini yazma/söyleme.
2. Dönemlerdeki dini inanışın, sanat eserlerini ne şekilde etkilediğini yazma/söyleme (Tapınak ve kiliselerde ibadetin yapılış şekli).

AMAÇ 22: Yunan, Roma Erken Hıristiyan ve Bizans sanat eserleri arasındaki ilişkileri kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR:

1. Yunan mimarisinde, nizamlar arasındaki benzer ve farklı özellikleri yazma/söyleme.
2. Yunan ve Roma tiyatro yapılarındaki benzer ve farklı yönleri yazma/söyleme.
3. Yunan, Roma ve Bizans yapılarındaki tür-malzeme ve plan farklılıklarını ve benzerliklerini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:**A) YUNAN SANATI**

1. Mimari
2. Heykel-Kabartma Sanatı

B) ROMA SANATI

1. Mimari
2. Heykel-Kabartma Sanatı

C) ERKEN HİRİSTİYAN VE BİZANS SANATI

1. Mimari
2. Heykel-Kabartma Sanatı

SÜRE: 560' (14 Ders saati)

YÖNTEM: Düz anlatım-Soru-cevap

ARAÇ-GEREÇ: Harita, slâyt, resim, film

A) YUNAN SANATI

AMAÇ 15: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanatları ile ilgili terimler bilgisi.

AMAÇ 16: Anadolu'da Yunan, Roma, Erken Hıristiyan, Bizans sanatlarına ait yerleşim merkezleri bilgisi.

AMAÇ 17: Anadolu'da Yunan, Roma, Erken Hıristiyan, Bizans sanatlarında görülen, mimari tipler bilgisi.

AMAÇ 18: Anadolu'da, Yunan sanatındaki nizamlar bilgisi.

AMAÇ 19: Anadolu dışında gelişen Yunan ve roma sanatlarına ait eserler bilgisi

AMAÇ 21: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanatlarına, toplumsal yapının etkisini kavrama gücü.

AMAÇ 22: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanat eserleri arasındaki ilişkileri kavrama gücü.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 240' (6 Ders Saati)

1. Öğrencilere, ülkemizdeki hangi antik kentleri gördükleri sorulur. "Antik" kavramının tanımı yapılır. Antik kentlerle ilgili resim varsa slâyt gösterilir.

2. Bu derste, ülkemizdeki Yunan sanatına ait tarihi ve kültürel zenginlikleri örneklerle tanıyacakları, öğrendikleriyle çevrelerinde gördükleri eserler arasında bağlantı kurabilecekleri söylenir.

3. Yunan sanatında mimarinin temelini oluşturan MEGARON tanımını daha önce hangi uygarlıkta görüldüğü sorulur.

4. Anadolu'daki Yunan sanatına ait yerleşim merkezleri (Halikarnassos-Efesos-Didima-Behramkale-Aspendos-Miletos gibi...) tahtaya yazılır.

5. Yunan sanatına, önce mimari ile başlanacağı belirtilir. Mimarideki yapı türleri sınıflandırılarak tahtaya yazılır. (Tapınak-Tiyatro-Ev-Saray-Agora vb.)

6. Mimarlıkta en önemli iki terim olan "tapınak" ve "nizam" terimlerinin açıklaması yapılır. Tapınak mimarisinin şekillenmesinde, dini inanışların etkisi belirtilir. (Dini törenlerin tapınak dışında gerçekleşmesi) Yunan mimarisinde tapınak bölümleri olan "sella" ve "naos" terimlerinin tanımları yapılır. Yunan mimarisinde kullanılan malzemeden söz edilir.

7. Tapınak mimarisinde gelişen üç tür nizamla ilgili, varsa resimler gösterilir. Nizam çeşitleri tahtaya yazılır (Dor-İyon-Korint). Her üç nizamın özellikleri, kitaptaki resimlerle açıklanır.

8. Bu açıklamalarda Dor-İyon nizamlarına ait cephe (fasad) düzenlerindeki özellikleri ayrıntılı olarak, ayrı ayrı tahtaya çizilir. Dor-İyon-Korint nizamlarında sütun ve sütun başlıklarındaki farklılıklar sorulur.

9. Dor ve İyon nizamlarından sütun başlığıyla farklılık gösteren korint nizamı açıklanır.

10. Nizamlarda görülen bölümlere ait tanımlar, çizilen şekildeki özelliklerine bağlı kalınarak, tek tek açıklanır (Basamaklı kaide "krepis"- "Sütun-sütun başlığı-arşitrav vb.).

11. Açıklanan merkez ve nizamlara göre örnekler tahtaya yazılır. Varsa resimler ve slayt gösterilir. (Efesos, Artemis Tapınağı, Didima, Apollon Tapınağı-Halikarnassos, Mausoleum).

12. Öğrencilere Anadolu'da Yunan sanatına ait eserlerden hangilerini gördükleri sorulur. Görenlerden izlenimlerini açıklamaları istenir.

13. Tiyatrolar ve diğer yapı türleri ile ilgili resim varsa slayt gösterilip, bunların özellikleri sorulur.

14. Tiyatroların ve diğer yapı türlerinin özellikleri açıklanarak örnekleri verilir (Efesos Tiyatrosu, Efesos Celsus Kitaplığı).

15. Öğrencilere, buraya kadar gördükleri Yunan sanatının Anadolu'daki örnekleri olduğu belirtilir. Anadolu dışında gelişen Yunan mimari, heykel ve kabartmalarından da örnekler verilerek, Yunan sanatının gelişim çizgisinin verileceği söylenir.

16. Yunan Heykel Sanatının Arkaik, Klasik ve Helenistik dönem olarak açışamada geliştiğı belirtilerek, dönemlere ait örnekler aşğıdaki eserlere göre sıralanır.

—Hera ve Delfili Atlet Heykeli-Arkaik Dönem

—Disk Atan Atlet Heykeli-Klasik Dönem

—Ethena Heykeli-Klasik Dönem

—Laokoon Heykel Grubu-Helenistik Dönem

—İskender Lahiti-Helenistik Dönem

Konunun özetlenmesi için aşğıdaki sorulara benzer sorular yöneltilir.

—Yunan mimarisinde görülen yapı türleri nelerdir?

—Yunan tapınaklarının nizamlarını sıralayınız.

—Dor/İyon/Korint nizamında cephe düzeninin çizimini yapılarak, buradaki bölümlerin işlevini açıklayınız.

—Yunan tiyatrosunun özellikleri nelerdir?

—Yunan heykel sanatının dönemlerini yazarak, her döneme örnek veriniz.

DEĞERLENDİRME:

1. Ülkemizde bulunan Yunan sanatına ait yerleşim merkezleri hangileridir?

2. Dor nizamının özelliklerini belirterek, nizama ait iki tapınak örneği veriniz.

3. İyon nizamının, dor nizamından ayrılan özelliklerini belirtiniz.
4. İyon ve Korint nizamına ait ikişer örnek veriniz.
5. Nizam ne demektir? Çeşitlerini söyleyiniz.
6. Megaron' u tanımlayarak, hangi uygarlıkta görüldüğünü söyleyiniz.
7. Yunan sanatındaki yapı türlerini sınıflandırınız.
8. Tapınak, Sella ve Naos terimlerini açıklayınız.
9. Yunan tiyatrolarının genel özelliklerini açıklayarak iki örnek veriniz.
10. Yunan sanatının arkaik dönemine ait heykel örneklerini belirtiniz.
11. Klasik ve Helenistik Dönem heykellerine örnekler veriniz.

A) ROMA SANATI

AMAÇ 15: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanatları ile ilgili terimler bilgisi.

AMAÇ 16: Anadolu'da Yunan, Roma, Erken Hıristiyan, Bizans sanatlarına ait yerleşim merkezleri bilgisi.

AMAÇ 17: Anadolu'da Yunan, Roma, Erken Hıristiyan, Bizans sanatlarında görülen, mimari tipler bilgisi.

AMAÇ 18: Anadolu dışında gelişen Yunan ve roma sanatlarına ait eserler bilgisi

AMAÇ 19: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanatlarına, toplumsal yapının etkisini kavrama gücü.

AMAÇ 20: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanat eserleri arasındaki ilişkileri kavrama gücü.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 160' (4 Ders Saati)

1. Öğrencilere, "Çevrenizde Roma dönemine ait yapı var mı? Varsa bunlar nelerdir? (Augustus Tapınağı-Nemrut Dağı (Adıyaman) Antakya Mozaik Müzesi vb.) Romalıların düşünce ve yaşayışları nasıldır? Sanat Tarihine ne tür eserler kazandırmışlardı?" gibi sorular yöneltilir. Verilen cevaplardan sonra, o dönemin kısa tarihi, o dönemin kısa tarihi, toplum anlayışı, Sanat Tarihindeki yeri ve önemi açıklanır. Öğrencilere, insan ihtiyaçlarına göre sanat eserlerinin nasıl değişip geliştiği, Roma sanat eserleriyle somut olarak görecekları söylenir.

2. Yapı tipleri ve konuda geçen (tapınak, bazilika forum-antifatiyatrosu, tiyatro, hamam, zafer takları, köprüler, su kemerleri, dikilitaş, kubbe, tonoz, kemer, harç vb.) terimler tanımlanarak tahtaya yazılır.

3. Her bir tip, örneklerle açıklanır. Açıklanan tipler ile ilgili resimler gösterilerek, öğrencilere hangi resmin hangi yapı tipi ile ilgili olduğu buldurulur. Konu, çeşitli örneklerle zenginleştirilir. (Ankara Augustus tapınağı- Pantheon-Efesos Hadrianus tapınağı-Forum Romanum-Aspendos ve Side tiyatrosu-Colosseum-Ankara Roma hamamı-Roma Caracalla Hamamı-Titus Zafer Takı-Julianus Sütunu vb.).

4. Roma ve Yunan tiyatrolarına ait resimler, varsa slayt gösterilerek, Roma tiyatrosuyla Yunan tiyatrosu arasındaki benzer ve farklı yönler öğrencilere sorulur.

5. Tapınaklarla ilgili resimler gösterilerek, Roma tapınağı ile Yunan tapınakları arasındaki benzer ve farklı yönler sorulur.

6. Roma heykel sanatı örnekleri tahtaya yazılır, varsa resim ve slaytlar gösterilir, üslup özellikleri açıklanır. (Neron' un portresi-Konstantin portresi vb.) Portrecilik özelliği belirtilir.

7. Yunan heykel sanatı ile Roma heykel sanatının üslup özellikleri açısından benzer ve farklı özellikleri nelerdir? Sorusu öğrencilere yöneltilir (İdealizm-Realizm).

8. İstanbul Theodosyus Obelisk'i örnek gösterilerek, Roma kabartmalarındaki konu ve kompozisyon özellikleri açıklanır.

9. Yunan ve Roma yapı türleri ve özellikleri özetlenir.

DEĞERLENDİRME:

1. Roma döneminde görülen kubbe, tonoz, kemer türlerini tanımlayınız.

2. Roma sanatı yerleşim merkezlerini sıralayınız.

3. Roma sanatında görülen yapı tipleri nelerdir? Örneklerini veriniz.

4. Anadolu'da bulunan Roma mimarlık örneklerinin isimlerini sıralayınız.

5. Roma tiyatrosunun özellikleri nelerdir?

6. Roma sanatında, kimlerin heykelleri yapılmıştır.?

7. Roma tarihi kabartmalarını bir örnekle açıklayınız.

8. Antakya Mozaik Müzesi hakkında (içerdikleri ve önemi bakımından) bilgi veriniz.

9. Nemrut Dağı' nın Sanat Tarihindeki yerini ve önemini açıklayınız.

AÇIKLAMALAR:

“NEMRUT DAĞI ve ADIYAMAN” konulu ödev çalışmasının verilmesi uygun görülmüştür.

Ödev çalışmasında, yörenin kısa tarihi, çevre özelliği, eser bilgisinin araştırılması önerilir.

C) ERKEN HIRİSTİYAN VE BİZANS SANATI

AMAÇ 15: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanatları ile ilgili terimler bilgisi.

AMAÇ 16: Anadolu'da Yunan, Roma, Erken Hıristiyan, Bizans sanatlarına ait yerleşim merkezleri bilgisi.

AMAÇ 17: Anadolu'da Yunan, Roma, Erken Hıristiyan, Bizans sanatlarında görülen, mimari tipler bilgisi.

AMAÇ 19: Anadolu dışında gelişen Yunan ve roma sanatlarına ait eserler bilgisi

AMAÇ 20: Anadolu'da gelişen Bizans resim sanatı bilgisi.

AMAÇ 21: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanatlarına, toplumsal yapının etkisini kavrama gücü.

AMAÇ 22: Yunan, Roma, Erken Hıristiyan ve Bizans sanat eserleri arasındaki ilişkileri kavrama gücü.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 160' (4 Ders Saati)

1. Öğrencilere, İstanbul'da Bizans Devleti'nin başkenti olduğu söylenerek, bu döneme ait yapılardan hangilerini bildikleri, aralarında gördüklerinin olup olmadığı sorulur. Ayasofya Camii, Yerebatan Sarayı, Kariye Camii vb. eserlerle ilgili resimler sınıfa getirilip, bu resimlere bağlı kalınarak onları tanıyıp tanımadıkları, ne gibi özelliklere sahip oldukları sorulur.
2. Hıristiyan dininin gizli olarak yayıldığı ilk devirlerde, Kapadokya Bölgesinde, resmi devlet dini olarak kabul edildikten sonra da İstanbul'da yapılmış olan Bizans Devri eserlerinin, bugün Türkiye'ye gelen turistlerin yoğun ilgisini çektiği, bu bölgelerin ve eserlerin bütün dünyada tanındığı belirtilir. Kendi ülkemizde bulunan bu eserleri, bizim tanımamızın daha da gerekli olduğu söylenir.
3. Bizans sanatının yerleşim merkezleri (Kapadokya-İstanbul) tahtaya yazılır.
4. Erken Hıristiyan sanatının ilk yapı tipinin "Katakomp" olduğu söylenir. Katakompun tanımı ve bu yapı tipinin ortaya çıkmasının nedenleri öğrencilere sorulur (Hıristiyanlığın gizli yayılması).
5. "Sembolik" kelimesinin anlamı sorulur.
6. Konuyla ilgili kitap resimleri varsa slaytlar öğrencilere gösterilir. "Erken Hıristiyan sanatı niçin sembolik bir sanattır" sorusu sorulur.
7. Verilen cevaplarla öğrencilere, Erken Hıristiyan sanatının genel özellikleri buldurulur. (süsleme-dekorasyon) Balık, çoban, kuzu, çiçek demeti gibi motifler, slayt veya resimlerle gösterilir.
8. Kapadokya bölgesi neresidir? Bilen var mı? Gidip gören var mı? Gibi sorular öğrencilere yöneltilir.
9. Kapadokya bölgesinin, Erken Hıristiyan sanatının gelişiminde en önemli bölge olduğu belirtilerek buradaki kiliselerin, bölgenin jeolojik yapısı ile bütünleştiği, kilise içlerinin dini konulu freskolarla süslendiği, giderek konuların aynı kalmak koşuluyla tekniğin geliştirilerek, İstanbul eserlerinde de freskoların yer aldığı söylenir. Ayrıca, İstanbul eserlerinde, freskoların yanısıra mozaiklerin de yer aldığı belirtilir.
10. Öğrencilere "Fresko" ve "Mozaik" terimlerini bilip bilmedikleri sorulur.
11. "Ülkemizde, mozaik müzesi olarak tanıdığınız bir müze var mı?" sorusu yöneltilir.
12. Öğrencilere, mozaik ve fresko tekniğinde yapılmış resim örnekleri gösterilir. Konu ve kompozisyon özellikleri açıklanır. (Ayasofya camii- Kariye camii resimleri) (Kapadokya' daki freskolar- Tokalı kilise-Elmalı kilise-Karanlık kilise resimleri veya slaytları).
13. Tahtaya, Bizans sanatındaki yapı türleri yazılır (bazilika, kilise, sarnıç, saray su kemeri, surlar).

14.Bu yapı türlerinden bazilikanın şeması tahtaya çizilir, bölümleri yazılır, örneklerle açıklanır.

15.Bazilika-nef-apsis-bema-narthex-artium-revak-niş-ikonostatis-eksedra-filpaye terimleri tahtaya yazılarak açıklanır.

16.Varsa resim veya slaytlarla bu terimlerin özellikleri, öğrencilere gösterilir. Öğrencilere, resimde gördükleri şekillerin, hangi terime ait olduğu sorulur.

17.Bizans dönemindeki kilise plan tipleri tahtaya yazılır (kubbeli bazilika-Helenistik bazilika-tonozlu bazilika-haç planı-merkezi planlı kilise).

18.Bu kilise plan tiplerinin örnekleri verilir, tahtada ilgili yere yazılır. Varsa resimleri gösterilir (Ayasofya Camii-Aya İrini Kilisesi-Kariye Camii-Bodrum Camii-Fenari İsa Camii-Sümela Manastırı).

19.Bizans sanatında kullanılan yapı malzemesi açıklanır.(taş+tuğla→almasıık duvar)

20.Bazilika dışındaki diğer yapı türlerinin örnekleri tahtada ilgili yere yazılır (Valens su kemeri, Tekfur sarayı, Yerebatan sarayı vb.)

DEĞERLENDİRME:

1. Bazilika-nef-revak-eksedra-apsis terimlerini açıklayınız.
2. Bizans döneminin önemli yerleşim merkezlerini sıralayınız.
3. Bizans sanatındaki yapı türleri nelerdir?
4. Bizans sanatına ait sanat eserlerinin türleri nelerdir?
5. Ayasofya' nın mimari ve dekorasyon özelliklerini söyleyiniz.
6. Kapadokya Bölgesi neresidir? Bölgenin özelliği, yapılara nasıl yansımıştır? Belirtiniz.
7. Yunan-Roma ve Bizans sanatlarındaki yapı türlerini, malzeme ve plan açısından, aralarındaki benzer ve farklı yönleri açıklayınız.
8. Yunan-Roma ve Bizans sanat eserleri ile toplumsal yapı arasındaki ilişkileri açıklayınız.

AÇIKLAMALAR:

Konu bitiminde, özet yapılır. Değerlendirme sonunda, Kapadokya Bölgesi ve kiliseler, İstanbul Ayasofya Camii hakkında yapılacak çalışmalar, aşağıdaki anahtar sorular doğrultusunda işlenir.

AYASOFYA CAMİİ

1. Yapının tarihçesi,
2. Yapıda kullanılan malzeme,
3. Yapının dış görünüşü (cephe özelliği),
4. Yapının iç görünüşü (plan ve diğer mimari özellikler),
5. Yapının iç süslemeleri(fresko-mozaik),
6. Yapının Bizans mimarisindeki yerinin ve öneminin belirtilmesi.

KAPADOKYA BÖLGESİ VE KİLİSELER

1. Toplumsal yapının bölgedeki yerleşimle ilgili,

2. Toplumsal yaşayış tarzının, jeolojik yapıyla ilgili,
3. Bölgenin coğrafi özelliği,
4. Bölgenin tarihçesi,
5. Bölgedeki yapı tiplerinin, bölgenin jeolojik yapısıyla olan ilgili,
6. Bölgenin, turizm açısından yeri ve önemi,
7. Yapıların iç süslemeleri (freskolar).

ÜNİTE VI

ÜNİTE ADI: ORTA ÇAĞ AVRUPA SANATINA GENEL BAKIŞ

AMAÇ 23: Orta Çağ' da Avrupa'da gelişen Roma ve Gotik sanatları ile ilgili terimler bilgisi.

DAVRANIŞLAR

1. Katedral, rozet, vitray, kripta, koro, kemer, tonoz, portal terimlerinin tanımını yazma/söyleme.
2. Verilen bir terimin özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 24: Orta Çağ' da Avrupa'da gelişen Roman ve Gotik sanatlar bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Roman ve Gotik sanatlarının yüzyılını ve malzemesini yazma/söyleme.
2. Roman ve Gotik sanatlarının yapı türlerini yazma/söyleme.
3. Roman ve Gotik sanatlarının yapı türlerindeki plan ve cephe özelliklerini yazma/söyleme.
4. Roman ve Gotik sanatlarının örneklerinin (Pisa katedrali, Notre Dame kilisesi...) yazma/söyleme.

AMAÇ 25: Roman ve Gotik sanatlarının özelliklerini kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR:

1. Roman ve Gotik dönem kilise plan farklılıklarını yazma/söyleme.
2. Roman ve Gotik dönem kilise cephe farklılıklarını yazma/söyleme.
3. Orta Çağ' daki dini inanışların Roman ve Gotik eserler üzerindeki etkisini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI

1. ROMAN SANATI

2. GOTİK SANATI

SÜRE: 80' (2 Ders saati)

YÖNTEM: Düz Anlatım - Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ: Slayt-resim-film

AMAÇ 23: Orta Çağ'da Avrupa'da gelişen Roman ve Gotik sanatları ile ilgili terimler bilgisi

AMAÇ 24: Orta Çağ'da Avrupa'da gelişen Roman ve Gotik sanatlar bilgisi.

Amaç 25: Roman ve Gotik sanatlarının özelliklerini kavrama gücü.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 80' (2 Ders Saati)

1. Orta Çağ Avrupa'sında Roman ve Gotik sanatlarının dini inanışlar doğrultusunda eserler verdiğini; bunların Rönesans dönemi ile olan farklılıklarını anlayabilmek için bu ara dönemin öğrenilmesi gerektiği öğrencilere söylenir.

2. Kilise ve katedrallerin ortaya çıkmasında dini inanışların etkisinin olduğu anlatılır. Kilise yapılarına eklenen yüksek çan kulelerinin Tanrı'ya ulaşma fikrinden doğduğu ve kilise içindeki mistik görüntünün de yine dinsel faktörle yakından ilişkili olduğu belirtilir.

3. Roman ve Gotik sanatının yüzyılı ve malzemesi

4. Yapı türleri yazılıp örnekler (Pisa-Notre Dame Katedrali) verilir.

5. Örnekler içinde, varsa resimleri gösterilerek, yapılarda ortaya çıkan yeni terimlerin tanımları yapılır. (katedral, rozet, portal, vitray, kemer, tonoz, koro, kripta vb.)

6. Örneklerin tekrar resimleri gösterilerek, plan ve cephe düzeniyle ilgili karşılaştırmalar (farklı ve benzer yönleriyle) yapılır.

DEĞERLENDİRME:

1. Roman ve Gotik katedrallerinin cephe özelliklerinin farklı yanlarını sıralayınız.

2. Roman ve Gotik sanatının gelişmesinde toplumsal yapının yerini ve önemini belirtiniz.

3. Roman ve Gotik sanatındaki malzeme, plan ve dekorasyon özelliklerini belirtiniz.

ÜNİTE VII

ÜNİTE ADI: RÖNESANS SANATI

AMAÇ 26: Rönesans dönemi ile ilgili terimler bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Verilen bir terimin (Rönesans) tanımını yazma/söyleme.

2. Verilen bir tanımın ait olduğu terimi yazma/söyleme.

AMAÇ 27: Rönesans dönemi ile ilgili olgular bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Rönesans döneminin belli başlı temsilcilerini yazma/söyleme.

2. Rönesans döneminin sanatçılarının eserlerini yazma/söyleme.
3. Verilen bir eserin yerini, tarihini (yy), dönemini yazma/söyleme.

AMAÇ 28: Rönesans dönemine ait sanat türleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Rönesans dönemine ait sanat yazma/söyleme.
2. Verilen bir eserin malzeme ve konusu yazma/söyleme.
3. Verilen bir eserin üslup özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 29: Rönesans dönemi sanat anlayışını kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR:

1. Dönemin toplum ve düşünce yapısının Rönesans sanatına etkisini yazma/söyleme.

2. Verilen bir yeni eserde Rönesans sanatının özelliklerini yazma/söyleme.

3. Rönesansı hazırlayan nedenleri yazma söyleme.

4. Verilen bir temsilcinin, sanatın gelişmesine etkisini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI

1. RÖNESANSA GİRİŞ

- a. Rönesans Nedir?
- b. Rönesansı Hazırlayan Nedenler

2. RÖNESANS MİMARİSİ

a. Genel Özellikler

- Malzeme
- Yapı Türleri
- Cephe Düzeni

b. Mimarlar

- Brunelleschi
- Alberti
- Bramenter

3. RÖNESANS

a. Genel Özellikler

- Konu
- Form

b. Sanatçılar

- Ghiberti
- Donatello
- Michelangelo

4. RÖNESANS RESİM SANATI

a. Genel Özellikler

- perspektif
- mekân
- konu
- kompozisyon
- renk

b. Ressamlar

- Giotto
- Leonardo da Vinci
- Tiziano
- Pieter Bruegel
- Albrecht Dürer

SÜRE: 560' (14 Ders Saati)

YÖNTEM : Düz Anlatım, Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ : Film, slayt, resimler

AMAÇ 26: Rönesans dönemi ile ilgili terimler bilgisi.

AMAÇ 27: Rönesans dönemi ile ilgili olgular bilgisi

AMAÇ 28: Rönesans dönemine ait sanat türleri bilgisi.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 80' (2 Ders Saati)

1. Rönesansın tanımı ve Rönesansı hazırlayannedenler öğrencilere sorulur.
2. Hümanist düşüncenin Rönesansın gelişmesindeki nemi açıklanır. İnsana verilen önem ve sanatçıların önemliler aileler tarafından korunduğu belirtilir.
3. Rönesans sanatının türleri tahtaya yazılır. belirtilen bu türlere göre Rönesans döneminin önemli temsilcileri öğrencilere sorulur.
4. Verilen cevaplara göre belirtilen sanatçılar tahtaya, türlerin yanlarına yazılır.
5. Derse, Rönesans mimarisiyle devam edileceği söylenir.
6. Mimariden bir örneğin resmi, varsa slayt gösterilerek Rönesan mimarisinin temel özellikleri belirtilir.
7. Bu özelliklerin açıklanmasından sonra, yeni bir resim veya slayt üzerinden belirtilen özelliklerin, aşağıdaki sorulara göre bulmaları istenir.
  - Gördüğünüz bu eserde, hangi unsurlar antik mimarinin özelliklerini yansıtmaktadır?
  - Bu eserlerde, denge ve matematiksel düzen nerede görülüyor?
  - Dönemin toplum ve düşünce yapısı, bu eserde görülüyor mu? Nasıl?

3. Öğrencilere Rönesans mimarları ve eserleriyle ilgili resim veya slayt gösterilir.

DEĞERLENDİRME :

1. Rönesansı hazırlayan nedenleri sıralayınız.
2. Rönesans döneminde sanat ve sanatçılara verilen önemi açıklayınız.
3. Rönesansın sanat türlerini söyleyiniz.
4. Rönesansın en önemli temsilcilerini belirtiniz.
5. Rönesans mimarisindeki denge ve matematiksel düzeni, örnekler vererek açıklayınız.
6. Rönesans mimarisinin temel özellikleri nelerdir?
7. Rönesans döneminin toplum ve düşünce yapısı, sanatı nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

AÇIKLAMALAR:

1. Rönesans resim ve heykel sanatının, yukarıdaki sanatının, yukarıdaki işleyiş doğrultusunda yapılması önerilir.
2. Rönesans sanatının işlenişinde, sanatçı ve sanatçılara ait eserlerin incelenmesinde, aşağıdaki planın uygulanması önerilir.

SANATÇILARA İLGİLİ İŞLENİŞ PLANI:

1. Sanatçının adı
2. Yaşadığı dönem ve ülke
3. Çağdaşları ve etkilediği sanatçılar
4. Sanat anlayışı
5. Eserleri
6. Eserlerin özellikleri
  - a. Malzeme
  - b. Teknik
  - c. Konu
  - d. Kompozisyon
7. Sanata ve çağına getirdiği yenilikler
8. Değerlendirme

ÜNİTE VIII

ÜNİTE ADI : MANİYERİZM VE BAROK SANATI

AMAÇ 30: Maniyerizm ve Barok sanatla ilgili terimler bilgisi

DAVRANIŞLAR :

1. Maniyerizm ve Barok sözcüklerinin tanımını yazma/söyleme.
2. Tanımı verilen bir terimin ne olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 31: Maniyerist ve Barok dönemin sanatlarıyla ilgili olgular bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Maniyerizm ve Barok dönemin önemli sanatçılarını ve eserlerini yazma/söyleme.

2. Verilen bir eserin yerini, tarihini ve dönemini yazma/söyleme.

AMAÇ 32: Maniyerizm ve Barok döneme ait sanat türleri bilgisi

DAVRANIŞLAR :

1. Maniyerizm ve Barok döneme ait sanat türlerini yazma/söyleme.

2. Verilen bir sanat türünün mimari ve süsleme (dekorasyon) özelliklerini yazma/söyleme.

3. Verilen bir sanat türünün form, renk, kompozisyon özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 33: Rönesans ve Barok sanatlarının özellikleri arasındaki farklılıkları kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR :

1. Rönesans ve Barok sanatlarının mimari ve süsleme farklılıklarını yazma/söyleme.

2. Rönesans ve Barok sanatlarında kompozisyon, form, renk anlayışındaki farklılıkları yazma/söyleme.

3. Verilen yeni bir barok örnekten, Rönesans eseriyle Barok eser arasındaki farklılıkları yazma/söyleme.

4. Rönesans ve Barok sanatlarının farklı özelliklerine göre örnek yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

I. MANİYERİZM

a. Maniyerizm Genel Özellikleri

b. Sanatçılar

- El Breco

II. BAROK SANATI

A) RESİM SANATI

a. Genel Özellikler

b. Sanatçılar

- Rubens

- Rembrandt

B) HEYKEL SANATI

a. Genel Özellikler

b. Sanatçılar

- Lorenzo Bernini

C) MİMARİ

a. Genel Özellikler

b. Sanatçılar

- Boromini

SÜRE: 320' (8 Ders Saati)

YÖNTEM : Düz Anlatım - Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ: Resimler, slayt, film

AMAÇ 30: Maniyerizm ve Barok sanatla ilgili terimler bilgisi.

AMAÇ 31: Maniyerizm ve Barok dönem sanatlarıyla ilgili olgular bilgisi.

AMAÇ 32: Maniyerizm ve Barok döneme ait sanat türleri bilgisi.

AMAÇ 33: Rönesans ve Barok döneme ait sanat türleri bilgisi.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 320' (8 Ders Saati)

Maniyerizm ve Barok sanatın, yukarıdaki amaçlar doğrultusunda, aşağıda çıkarılan şemaya göre işlenmesi uygun görülmüştür.

A) SANATÇILARLA İLGİLİ İŞLENİŞ

1. Sanatçının adı
2. Yaşadığı dönem ve ülke
3. Çağdaşları ve Etkilediği sanatçılar
4. Sanat anlayışı
5. Eserleri
6. Eserlerinin özellikleri
  - a. Malzeme
  - b. Teknik
  - c. Konu
  - d. Kompozisyon
7. Sanata ve çağına getirdiği özellikler (Resim Sanatındaki Yeri ve Önemi)
8. Sonuç (Değerlendirme)

B) AKIMLARLA İLGİLİ İŞLENİŞ

1. Akımın adı,
2. Akımın öncü sanatçıları
3. Akımın özellikleri
  - a. Akımın ortaya çıktığı ülke
  - b. Akımın ortaya çıktığı yüzyıl
- c. Akımın üslup özellikleri

- d. Akımın toplumda oluşturduğu yankılar
  - e. Diğer akımlara olan etkileri
4. Akıma bağlı sanatçıların eserleri ve özellikleri

ÜNİTE IX.

ÜNİTE ADI: 19. YÜZYIL VE SONRASI SANAT AKIMLARI

AMAÇ 34: 19. yüzyıl ve sonrası sanat akımları ile ilgili terimler bilgisi

DAVRANIŞLAR:

1. Konuyla ilgili terimin tanımını yazma/söyleme.
2. Tanımı verilen bir terimin ne olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 35: 19. yüzyıl ve sonrası sanat akımları ile ilgili olgular bilgisi

DAVRANIŞLAR:

1. Adı verilen akımların öncü sanatçılarını ve eserlerini yazma/söyleme.
2. Sanatçısı verilen bir eserin yerini tarihini (dönemini) ve bağlı bulunduğu akımı yazma/söyleme.

AMAÇ 36: 19. yüzyıl ve sonrası sanat akımları bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. 19. yüzyıl ve sonrası akımlarını, adlarını yazma/söyleme.
2. 19. yüzyıl ve sonrası akımlarının ortaya çıkış nedenlerini yazma/söyleme.
3. Bu akımların genel özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 37: 19. yüzyıl ve sonrası sanat akımları arasındaki ilişkiyi kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR:

1. Bu akımlar farklı ve benzer özellikleri yazma/söyleme.
2. Verilen yeni iki eserle, akımlar arasındaki ilişkiyi yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

1. NEOKLASİK
2. ROMANTİZM
3. REALİZM
4. EMPRESYONİZM
5. FOVİZM
6. KÜBİZM
7. FÜTÜRİZM
8. EKSPRESYONİZM
9. SOYUT RESİM
10. METAFİZİK

11. DADAİZM

12. SÜRREALİZM

13. POP ART

SÜRE: 400' (10 Ders Saati)

YÖNTEM: Düz Anlatım - Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ: Resim, broşür, flim, slayt.

AMAÇ 34: 19. yüzyıl ve sonrası sanat akımları ile ilgili terimler bilgisi

AMAÇ 35: 19. yüzyıl ve sonrası sanat akımları ile ilgili olgular bilgisi.

AMAÇ 36: 19. yüzyıl ve sonrası sanat akımları bilgisi.

AMAÇ 37: 19. yüzyıl ve sonrası sanat akımları arasındaki ilişkiyi kavrama gücü.

İŞLENİŞ

SÜRE: 400' (10 Ders Saati)

"19. yüzyıl ve Sonrası Sanat Akımları" ünitesinin yukarıdaki amaçlar doğrultusunda, aşağıda çıkarılan şemaya göre işlenmesi uygun görülmüştür.

A) SANATÇILARLA İLGİLİ İŞLENİŞ:

1. Sanatçının adı
2. Yaşadığı dönem ve ülke
3. Çağdaşları ve etkilediği sanatçılar
4. Sanat anlayışı
5. Eserleri
6. Eserlerinin özellikleri
  - a. Malzeme
  - b. Teknik
  - c. Konu
  - d. Kompozisyon
7. Sanatla ve çağına getirdiği özellikler (Resim Sanatındaki Yeri ve Öneki)
8. Sonuç (Değerlendirme)

B) AKIMLARLA İLGİLİ İŞLENİŞ

1. Akımın adı
2. Akımın öncü sanatçıları
3. Akımın özellikleri
  - a. Akımın ortaya çıktığı ülke
  - b. Akımın ortaya çıktığı yüzyıl
  - c. Akımın üslup özellikleri
  - d. Akımın toplumda oluşturduğu yankılar

e. Diğer akımlara olan etkileri

4. Akıma bağlı sanatçıların eserleri ve özellikleri

SANAT TARİHİ

11. SINIF PROGRAMI

ÜNİTE I

ÜNİTE ADI: TÜRKLER ANADOLU'YA GELMEDEN ÖNCE TÜRK SANATININ GEÇİRDİĞİ EVRELERE GENEL BAKIŞ

AMAÇ 1: Orta Asya Türk-İslâm ve Selçuklu öncesi Türk-İslâm sanatları ile ilgili terimler bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Bir terimin tanımını yazma/söyleme.
2. Tanımı verilen bir terimin ne olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 2: Orta Asya Türk devletlerinin temel özellikleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Orta Asya Türk devletlerinin adlarını yazma/söyleme.
2. Orta Asya Türk devletlerinin merkezlerini ve yüzyılımı yazma/söyleme.
3. Orta Asya Türk Devletlerinin dinî inanışlarını ve toplum yapılarını yazma/söyleme.

AMAÇ 3: Orta Asya Türk sanatındaki türler bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Orta Asya Türk sanatındaki sanat türlerinin adlarını yazma/söyleme.
2. Sanat türlerini ait örnekleri yazma/söyleme.

AMAÇ 4: İslâm sanatı bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. İslâm sanatının ortaya çıktığı bölge, merkez ve yüzyılı yazma/söyleme.
2. Müslümanlığın (dinsel faktörün) İslâm sanatının gelişimindeki rolünü yazma/söyleme.

AMAÇ 5: İslâm sanatındaki yapı türleri ve süsleme özellikleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. İslâm sanatı yapı türlerini yazma/söyleme.
2. İslâm sanatı yapı türlerindeki plan gelişimini yazma/söyleme.
3. İslâm sanatı yapı türlerine ait örnekleri yazma/söyleme.
4. İslâm sanatı örneklerinin özelliklerini yazma/söyleme.
5. İslâm sanatındaki süslemelerin teknik ve kompozisyon özelliklerini yazma/söyleme.

— ATATÜRK'ÜN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

3. İslam Türk Sanatı

VE ÇEŞİTLİ YÖNLERİ

15. Sanatseverliği

— ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCEDE ÖZELLİK 4. Tanzimattan
bugüne

TAŞIYAN ÖNEMLİ YAKLAŞIMLAR kadar Türk sanatı

AMAÇ 6: Selçuklu öncesi Türk-İslâm devletleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Selçuklu öncesi Türk-İslâm devletlerinin (Karahanlı-Gazne) adlarını yazma/söyleme.

2. Selçuklu öncesi Türk-İslâm devletlerinin merkezlerini ve yüzyılını yazma/söyleme.

AMAÇ 7: Selçuklu öncesi Türk-İslâm mimari bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Selçuklu öncesi Türk-İslâm sanatındaki dinî mimarinin örneklerini yazma/söyleme.

2. Dini mimari örneklerinin, Türk-İslâm sanatına kazandırdığı yenilikleri yazma/söyleme.

3. Selçuklu öncesi Türk-İslâm sanatındaki sivil mimarideki yapı türlerini yazma/söyleme.

4. Yapı türlerinin örneklerini yazma/söyleme.

5. Yapı türlerinin özelliklerini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI

A) ORTA ASYA TÜRK DEVLETLERİNİN SANATI

1. Hun Sanatı

2. Göktürk Sanatı

3. Uygur Sanatı

B) İSLAM MİMARİSİNİN GELİŞİMİ

1. Hz. Muhammed ve Dört Halife (Erken Dönem İslâm Sanatı)

2. Emevi Sanatı

a. Dini Mimari

b. Sivil Mimari

3. Abbasi Sanatı

a. Dini Mimari

b. Sivil Mimari

4. Fatimi ve Memlük Sanatı

C) SELÇUKLU ÖNCESİ TÜRK-İSLAM MİMARİSİNİN GELİŞİMİ

1. Karahanlı Sanatı

2. Gazneli Sanatı

SÜRE: 400' (10 Ders Saati)

YÖNTEM: Düz Anlatım - Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ: Harita, konu ile ilgili film ve slaytlar.

AMAÇ 1: Orta Asya Türk-İslâm ve Selçuklu Öncesi Türk-İslam sanatları ile ilgili terimler bilgisi.

AMAÇ 2: Orta Asya Türk Devletlerinin temel özellikleri bilgisi

AMAÇ 3: Orta Asya Türk Sanatındaki türler bilgisi.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 80' (2 Ders Saati)

1. "Orta Asya nerededir? Bu bölgede yerleşmiş olan hangi devletleri tanıyorsunuz? soruları sorulur.

2. Bu derste, Türk ve İslâm sanatının temelini oluşturan Orta Asya Türk sanatının önemi ve özelliklerinin üzerinde durulacağı söylenir.

3. Tahtaya, Orta Asya Türk Devletlerinin adları yazılır. Bu devletlerin merkezleri, yüzyılları uygun yerlere yazılır.

4. Orta Asya Türk sanatındaki sanat türleri açıklanır ve tahtaya alt alta yazılır.

5. Öğrencilere, "Dini inanışların ve toplum yapısının bu türlerin gelişimini nasıl etkilemiştir?" sorusu yöneltilir.

6. Bu açıklamalardan sonra, belirtilen bu devletlerin sanat eserlerinin ve özelliklerinin ayrı ayrı açıklanacağı öğrencilere söylenir.

7. Hun sanatında geçen; kurgan, applike, stilizasyon ve perspektif terimleri açıklanır. Kurganlardan çıkan eserler (halı-maden) hakkında açıklama yapılır.

8. Bu dönem maden sanatındaki malzeme, üslup ve teknikler belirtilerek, günümüzde sergilendiği müzeler hakkında bilgi verilir. Çadır sanatının, ilerideki Türk mimari ve süsleme sanatına etkileri açıklanır.

9. Göktürk sanatının gelişiminde görülen yazıtların (kitabelerin) Türk Edebiyatındaki ve Türk tarihindeki önemi üzerinde durularak, Sanat Tarihindeki özellikleri açıklanır. "Balbal" terimi açıklanarak, Göktürk heykel sanatının konu ve malzeme özellikleri söylenir.

10. Yapılan açıklamalarla ilgili varsa resim, slayt gösterilerek Uygur sanatına geçilir.

11. Yerleşik hayata geçiş yapan Uygurlar döneminin mimarisinde ortaya çıkan yapı tiplerinin ve mimari öğelerinin (kubbe-tromp-Türk üçgeni-niş) tanımları ve özellikleri resim veya slaytlarla açıklanır. Bu yapı tipleri ve öğelerin, ilerideki Türk sanatında da kullanılacağı belirtilir.

12. Uygur resim sanatının tekniklerinin minyatür ve fresko olduğu belirtilerek, "fresko" terimini tanıma hatırlatılır. "Minyatür"ün tanımı yapılır.

13. Bu teknikteki örneklerin renk, kompozisyon ve konu özellikleri açıklanır. Konu ile ilgili resim varsa slayt gösterilir.

DEĞERLENDİRME:

1. Orta Asya Türk devletlerinin isim ve merkezlerini sıralayınız.
2. Orta Asya Türk devletlerindeki maden sanatında görülen üslup ve teknikleri açıklayarak örnekler veriniz.
3. Göktürk kitabelerinin Türk kültüründeki yerini ve önemini belirtiniz.
4. Balbal terimini tanımlayarak, Türk sanatındaki yerini söyleyiniz.
5. Uygur mezar yapılarında görülen örtü sistemini belirterek, bu mezarların bulunduğu yeri söyleyiniz.
6. Uygur resimlerindeki teknikleri açıklayınız.
7. Fresko ve minyatürlerindeki konu, kompozisyon ve renk anlayışını belirtiniz.

AÇIKLAMALAR:

1. Ünite içinde yer alan, İslam ve Selçuklu öncesi Türk-İslam sanatı konularının bu ünite örnek alınarak işlenmesi uygun görülmüştür.

2. Bu işleniş sırasında, İslam sanatından verilecek örneklerin;

- Basra-Küfe camileri,
  - Şam Emeviye Camii,
  - Kayrevan Seyd-i Ukba Camii
  - Kubbet el Sahra,
  - Mecid-ül Aksa,
  - Kuseyr Amra Sarayı
  - Meşetta sarayı,
  - Kordoba Camii
  - Elhamra Sarayı
  - Samarra Ulu Camii,
  - Ukheydir Sarayı,
  - Balkuvara Sarayı,
  - Kubbet üs Süleybiye,
  - El Ezher Camii,
  - Sultan Hasan Medresesi,
  - Hazer Camii,
  - Leşker-i Bazar
- III. Mesut zarfer kulesi vb.
olması önerilir.

3. Ünite içinde açıklanması uygun olan "TAÇ MAHAL" yapısının ödev çalışması olarak öğrencilere verilmesi uygundur.

ÜNİTE II

ÜNİTE ADI: BÜYÜK SELÇUKLU SANATI

AMAÇ 8: Büyük Selçuklu Devletinin kuruluş ve gelişimi bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Büyük Selçuklu Devletinin kuruluş ve yıkılış tarihini yazma/söyleme.
2. Büyük Selçuklu sultanların adlarını yazma/söyleme.
3. Büyük Selçuklu sultanlarının, devletin kuruluşundaki ve gelişimindeki rolünü yazma/söyleme.
4. Büyük selçuklu Devletinin yayıldığı bölgeleri ve merkezleri yazma/söyleme.

AMAÇ 9: Büyük Selçuklu mimari bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Büyük Selçuklu mimarisini etkileyen sanatları ve bu etkileşimlerinin sonuçlarını yazma/söyleme.
2. Büyük Selçuklu mimarisinin getirdiği yapı türlerini yazma/söyleme. (cami+medrese şimasi)
3. Büyük Selçuklu mimarisindeki yapı türlerine ait örnekleri yazma/söyleme.
4. Büyük Selçuklu yapı örneklerinin plan ve süsleme özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 10: Büyük Selçuklu sanatının, Türk ve İslam sanatındaki yerini ve önemini kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR :

1. Adı verilen bir devletin, Büyük Selçuklu sanatına olan etkilerin iyazma/söyleme.
2. Verilen bir eserde, büyük Selçuklu mimarisinin özelliklerini yazma/söyleme.
3. Verilen bir eserde, Selçuklu süsleme sanatının özelliklerini yazma/söyleme.
4. Büyük Selçuklu sanatının getirdiği yenilikleri yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

MİMARİ

a. Dini Mimari (cami-medrese-türbe)

b. Sivil Mimari (rimatlar)

SÜRE: 160' (4 Ders saati)

YÖNTEM: Düz Anlatım - Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ: Konu ile ilgili film ve slaytlar.

AMAÇ 8: Büyük Selçuklu Devletinin kuruluş ve gelişimi bilgisi.

AMAÇ 9: Büyük Selçuklu mimari bilgisi.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 160' (4 Ders Saati)

1. İslam sanatı içinde Türk sanatının ortaya çıkışının Büyük Selçuklular zamanında olduğu, Karahan ve Gazne sanatlarında görülen yeniliklerin gelişiminin de yine Büyük Selçuklularla gerçekleştirildiği belirtilir. Bu nedenle bu derste İran'daki Türk eserlerinin tanıtımının amaçlandığı öğrencilere söylenir.

2. Öğrenilere Tarih derslerinden bu dönem hakkında neler bildikleri sorulur.

3. Tahtaya Büyük Selçuklu döneminin yüzyılları, sultanları, merkezleri yazılır.

4. Daha önceki derste işlenen Karahan ve Gazne dönemi ile ilgili öğrendikleri bilgiler öğrencilere sorulur.

5. Büyük Selçuklu döneminde hangi yapı türlerinin olabileceği ve kullanılan malzemenin ne olduğu sorulur.

6. Konu ile ilgili slâyt ve resimlerle Büyük Selçuklu yapı türleri olan camiler, minareler, medreseler, mezar anıtları ve ribatlar tanıtılır.

7. Bu yapı türlerinden özellikle dört eyvanlı cami-medrese şeması çizilerek öğrencilerden bu plan şemasının açıklanması istenir.

8. Bu plan tipinin önemi ve özelliğinin ne olabileceği sorulur.

9. Açıklaması yapılan bu plan tipini izleyen diğer örneklerden de söz edilir.

10. Büyük Selçuklu sanatının bir diğer yapı türü olan mezar anıtları (Kümbet-türbe) tahtaya şematik olarak çizilir. Bölümleri gösterilerek açıklanır. Başlıca örnekleri verilir.

11. Öğrencilere bu mezar anıtlarının mimari şekil ve süslemelerinin Orta Asya çadır sanatı ile olan ilişkileri sorulur.

12. Büyük Selçuklu sanatı sivil mimari yapı türü olan "Ribatlar" resim ve slâytlarla tanıtılır. Başlıca örnekleri söylenir.

DEĞERLENDİRME:

1. Büyük Selçukluların, hangi yüzyıllar arasında nerede yaşadıklarını söyleyiniz.

2. Büyük Selçuklu mimarisinde kullanılan malzemeyi v yapı türlerini belirtiniz.

3. Büyük Selçuklu yapılarında kullanılan dört eyvan şemasının önemini ve özelliğini belirterek, bu plan şemasında yapılmış olan eserlere örnekler veriniz.

4. Bu döneme ait kümbet şeması çizerek, bölümlerini gösteriniz.

5. Büyük Selçuklu türbelerine örnek vererek, özelliklerini sıralayınız.

6. Ribat nedir? İşlevini açıklayınız.

ÜNİTE III

ÜNİTE ADI: ANADOLU SELÇUKLU SANATI

AMAÇ 11: Anadolu Selçuklu Sanatında geçen terimler bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Konuda geçen bir terimin tanımını yazma/söyleme.
2. Tanımı verilen bir terimin ne olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 12: Anadolu Selçuklu sanatına toplu bakış bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Anadolu Selçuklu döneminde kurulan beyliklerin adlarını, merkezlerini yazma/söyleme.
2. Anadolu Selçuku döneminin tarihsel gelişimini ve yüzyılımı yazma/söyleme.

AMAÇ 13: Anadolu Selçuklu yapılarını sınıflandırabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Anadolu Selçuklu dini ve sivil mimarisindeki yapı türlerini yazma/söyleme.
2. Anadolu Selçuklu dini mimarisindeki yapı türlerinin plan tiplerini yazma/söyleme.

AMAÇ 14: Anadolu Selçuklu sivil ve dini mimarisinin temel özellikleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Dini mimari (cami-medrese-türbe) örneklerini yazma/söyleme.
2. Bu örneklerin malzeme, plan, süsleme özelliklerini yazma/söyleme.
3. Sivil mimari (kervansaray-saray-köşk) örneklerini yazma/söyleme.
4. Sivil mimari örneklerinin özelliklerini yazma/söyleme.
5. Eserlerde görülen süslemelerin, yapıların hangi bölümlerinde yer aldığını yazma/söyleme.

AMAÇ 15: Anadolu Selçuklu mimari ve süsleme sanatını kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR :

1. Verilen bir mimari örneğin özelliklerini yazma/söyleme.
2. Plan tipi belirtilen bir mimari eserin örneğini yazma/söyleme.
3. Verilen bir mimari eserdeki süsleme sanatı özelliklerini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

MİMARİ

- a. Dini Mimari (cami-medrese-mezar anıtları)
- b. Sivil Mimari (kervansaraylar-saray ve köşkler)

SÜRE: 440' (11 Ders Saati)

YÖNTEM: Düz Anlatım - Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ: Harita, konu ile ilgili film ve slaytlar.

AMAÇ 11: Anadolu Selçuklu sanatında geçen terimler bilgisi.

AMAÇ 12: Anadolu Selçuklu sanatına toplu bakış bilgisi.

AMAÇ 13: Anadolu Selçuklu yapılarını sınıflandırabilme.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 80' (2 Ders Saati)

1. Öğrencilere 1071 tarihinin Anadolu Türk tarihi ve kültüründeki yeri ve önemi sorulur.

2. Anadolu Selçuklu sanatının gelişiminde önemli bir rolü üstlenen Büyük Selçuklu sanatının kökeninde Orta Asya Türk ve İslam sanatlarının etkisinin önemli olduğu, bu gelişimin Anadolu'da farklı bir senteze ulaştığı, Anadolu'daki uygarlıklarla olan etkileşim sonucunda da özgün bir Anadolu-Türk sanatının ortaya çıktığı söylenir. Bu nedenle amacımızın, bu dönem eserleriyle tanıtmak olduğu belirtilir. Anadolu'da yaşanmış olan uygarlıkların ortaya çıkartılıp eserlerin incelenmesi için yapılan arkeolojik çalışmaların Atatürk tarafından başlatıldığı açıklanarak, Atatürk'ün Türk Kültürü ve Tarihi hakkındaki görüş ve düşünceleri, özdeyişlerinden örnekler verilerek anlatılır.

3. Anadolu'da kurulan ilk Türk Beyliklerinin adları, yerleşim merkezleri bölgeler göre tahtaya yazılarak dönemin kısaca tarihinden ve yüzyılın özelliklerinden söz edilir.

4. Anadolu Selçuklu sanatında görülen mimari yapı türleri gruplanır.

5. Bu dönemde kullanılan malzeme özellikleri belirtilir.

6. Bundan sonraki derslerde yapı türlerini tek tek ele alınarak plan (çizim) ve süsleme özelliklerinden söz edilerek işleneceği söylenir.

DEĞERLENDİRME:

1. Anadolu'da özgün bir Türk sanatının ortaya çıkışını tarih ve olaylarıyla açıklayınız.

2. Anadolu'da kurulan ilk Türk Beylikleri hangileridir? söyleyiniz.

3. Bu beyliklerin merkezleri nelerdir? açıklayınız.

4. Anadolu Selçuklu sanatında görülen mimari yapı türleri hangileridir? sıralayınız.

5. Anadolu Selçuklu sanatında kullanılan malzemeler ve bu malzemelerin özellikleri nelerdir? açıklayınız.

AÇIKLAMALAR :

1. Anadolu Selçuklu eserleri, aşağıda belirtilen şemada olduğu gibi incelenebilir.

ÖRNEK: DİVRİĞİ ULU CAMİİ

1. Eserin yeri

2. Tarihçesi (kitabedeki bilgiler)

3. Malzeme
4. Plan tipi
5. Süsleme
6. Türk sanatındaki yeri ve önemi

ÜNİTE IV

ÜNİTE ADI: BEYLİKLER SANATI

AMAÇ 16: Beylikler sanatının genel özellikleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Beylikler döneminin adını, yerleşim bölgesini ve yüzyılını yazma/söyleme.
2. Beylikler döneminin, Selçuklu ve Osmanlı sanatı (dönemi) içindne ara geçiş dönemi olduğunu yazma/söyleme.
3. Beylikler sanatının mimari ve süsleme alanında getirdiği yenilikleri yazma/söyleme.
4. Beylikler döneminde gelişen plan tiplerini çizme/söyleme.

AMAÇ 17: Beylikler sanatıyla ilgili olgular bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Beylikler döneminde ait eserlerin adlarını yazma/söyleme.
2. Verilen bir eserin yerini ve tarihini, beyliğini yazma/söyleme.
3. Verilen bir eserde, beylikler döneminin getirdiği yenilikleri yazma/söyleme.

AMAÇ 18: Beylikler sanatını kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR :

1. Verilen bir eserde döneme ait yeniliği yazma/söyleme.
2. Verilen yeni özelliğin, örneğini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

1. BEYLİKLERİN ORTAYA ÇIKIŞI
  2. BEYLİKLERİN MİMARİ VE SÜSLEMESİNE GETİRDİĞİ YENİLİKLER
- SÜRE:** 80' (2 Ders Saati)

YÖNTEM: Düz Anlatım - Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ: Konu ile ilgili film ve slaytlar,

AMAÇ 16: Beylikler sanatının genel özellikleri bilgisi.

AMAÇ 17: Beylikler sanatıyla ilgili olgular bilgisi.

AMAÇ 18: Beylikler Sanatını kavrama gücü.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 80' (2 Ders Saati)

1. "Selçuklu Devletinin zayıflamasıyla ortaya çıkan beylikler hangileridir? Bu beylikler döneminin Anadolu Türk tarihinde ve kültüründeki önemi nedir?" sorusu öğrencilere yöneltilir.

2. Amacımızın, Anadolu'da farklı coğrafi bölgelerde değişen ve gelişen, Osmanlı sanatına temel oluşturan Beylikler Sanatını, belirgin özellikleriyle tanıtmak olduğu söylenir.

3. Bu dönemin, Osmanlı sanatını hazırlayıcı bir geçiş dönemi olduğu vurgulanarak, önemli beyliklerin adları, bölge ve tarihler tahtaya yazılır.

4. Bu dönemde ortaya çıkan yenilikler madeler ahlinde açıklanır.

5. Yeniliklerin görüldüğü örnekler, resim veya slaytlarla anlatılır.

6. Belli başlı eserlerin planları tahtaya çizilir.

7. Bu döneme ait bir eserin resim veya slaytı gösterilerek, özelliklerinin ne olduğu sorulur.

DEĞERLENDİRME :

1. Anadolu'da kurulan beylikleri sıralayınız.

2. Beylikler döneminin, Türk sanatındaki yerini ve önemini belirtiniz.

3. Beyliklerin Türk sanatına getirdiği yenilikleri sıralayınız.

4. Belirtilen yenilikler örneklerle açıklayınız.

5. Anadolu Selçuklu üslubu ile Beylik üslubunun farklı yönlerini sıralayınız.

ÜNİTE V

ÜNİTE ADI: OSMANLI SANATI

AMAÇ 19: Osmanlı sanatı ile ilgili terimler bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Bir terimin tanımını yazma/söyleme.

2. Tanımı verilen bir terimin ne olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 20: Osmanlı sanatının gelişim evreleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Osmanlı sanatının gelişim evrelerini yazma/söyleme.

2. Bu evrelerin merkezlerini ve yüzyıllarını yazma/söyleme.

3. Merkezlerin önemini yazma/söyleme.

AMAÇ 21: Osmanlı mimarisini sınıflandırabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Osmanlı mimarisini dini ve sivil mimari olarak gruplandırarak yazma/söyleme.

2. Bu gruplar içerisindeki yapı tiplerini yazma/söyleme.

AMAÇ 22: Erken Osmanlı sanatı bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Erken Osmanlı dini mimarisindeki plan tiplerini yazma/söyleme.
2. Cami plan tiplerine örnek yazma/söyleme.
3. Verilen bir örneğin mimari ve süsleme özelliklerini yazma/söyleme.
4. Verilen bir örneğin malzeme ve teknik özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 23: Klasik Osmanlı mimari bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Klasik Osmanlı dini mimarisindeki mekan gelişimine göre plan tiplerini yazma/söyleme.

2. Plan tiplerine ait örnekleri ve mimarını yazma/söyleme.
3. Verilen örneklerin mimari ve süsleme özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 24: Klasik Osmanlı sanatı içinde Mimar Sinan'ın yerini ve önemini kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR :

1. Mimar Sinan'ın Türk Mimarisine getirdiği yenilikleri yazma/söyleme.
2. Verilen bir eserde Mimar Sinan'ın mimariye getirdiği yenilikleri yazma/söyleme.

AMAÇ 25: Geç dönem Osmanlı sanatı bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Geç dönem Osmanlı sanatına yansıyan yeni üslupları yazma/söyleme.
2. Belirtilen üslupların yüzyılını ve özelliğini yazma/söyleme.
3. Geç dönem ve üsluplarla ilgil örnekleri yazma/söyleme.
4. Örneklerin mimari ve süsleme özelliklerini yazma/söyleme.
5. Eserlerin mimarını yazma/söyleme.

AMAÇ 26: Osmanlı mezar anıtlarına (türbe) toplu bakış bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Osmanlı türbelerindeki mimari özelliği yazma/söyleme.
2. Türbelerin süsleme özelliklerini yazma/söyleme.
3. Osmanlı türbelerine ait örnekler yazma/söyleme.
4. Örneklerin yerini, tarihini, mimarını ve özelliklerini yazma/söyleme.
5. Mimar Sinan'ın Osmanlı türbelerine getirdikleri yenilikler yazma/söyleme.

AMAÇ 27: Osmanlı medreseleri bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Külliyele bağli olarak gelişen medreselerin örneklerini yazma/söyleme.
2. Örnekleri, yer, tarih ve mimari özellikleriyle yazma/söyleme.

AMAÇ 28: Osmanlı sivil mimari bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Sivil mimari türlerini yazma/söyleme.
2. Türlerin mimari ve süsleme özelliklerini yazma/söyleme.
3. Sivil Mimari örneklerini yazma/söyleme.
4. Örneklerin özelliklerini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

A) DİNİ MİMARİ (Cami-Medrese-Türbe)

1. Erken (İlk) Dönem Osmanlı Sanatı
2. Klasik Dönem Osmanlı Sanatı
  - a. Sinan Öncesi
  - b. Mimar Sinan ve Eserleri
  - c. Mimar Sinan Sonrası
3. Geç Dönem Osmanlı Sanatı

B) SİVİL MİMARİ

(Saray, Küşk, Kervansaray, Han, Bedesten, Çeşme, Sebil)

SÜRE: 720' (18 Ders Saati)

YÖNTEM: Düz Anlatım - Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ: Konu ile ilgili film veya slaytlar

A) ERKEN OSMANLI SANATI

AMAÇ 19: Osmanlı sanatı ile ilgili terimler bilgisi.

AMAÇ 20: Osmanlı sanatının gelişim evreleri bilgisi.

AMAÇ 21: Osmanlı mimarisini sınıflandırabilme.

AMAÇ 22: Erken Osmanlı Sanatı bilgisi.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 240' (6 Ders Saati)

1. Bu derste Osmanlı sanatındaki gelişimin merkez ve yüzyıllara göre açıklanacağı söylenir.
2. Öğrencilere, Osmanlıların kuruluşundaki en önemli merkezlerin adları sorulur ve bu merkezlerdeki eserlerden örnekler vermeleri istenir.
3. Osmanlı sanatının dönemleri, merkez ve tarihleriyle tahtaya yazılır.
4. Bu merkezlerle ilgili, resim, varsa slayt gösterilerek, merkezlerin Osmanlı sanatındaki yerinin ve öneminin ne olduğu sorulur. (İznik, Bursa, Edirne gibi)
5. Merkez ve yüzyılların açıklanmasından sonra, dersimizin bu bölümünde, Erken Osmanlı Eserlerindeki plan ve süsleme özelliklerinin açıklanacağı belirtilir.
6. Resmi ve planı gösterilen erken Osmanlı eserleriyle (İznik Yeşik Cami gibi) bu dönemin plan tipinin özelliklerinin açıklanması istenir.
7. Verilen örnekler çoğaltılarak, dönemin planl tipleri açıklanır.
8. Plan tiplerine uygun örnekler, şema çizilerek anlatılır.

9. Bursa Ulu Cami ve Edirne Eski Cami çok kubbeli plan, Bursa Yeşik Cami'nin Ters T veya zaviye planda yapıldıkları belirtilir.

10. Konuda geçen zaviye, exedra, almaşık, külliye terimlerinin tanımını yapılıır. Bunlarla ilgili resimler gösterilerek, tanımlanan terimleri bulmaları istenir.

11. İznik ve Bursa yapılarıdaki plan tiplerinin, Edirne Üç Şerefeli Cami ile farklılaştığı, bu farklılığın merkezi plan şemasının başlangıcı olması ve klasik Osmanlı mimarisine geçişi gösterdiği söylenir.

12. Klasik döneme geçiş eserleriyle dönemin mimari anlayışının açıklanacağı belirtilir.

13. Bir önceki konunun (erken Osmanlı mimarisi) hatırlatılmasından sonra, üç önemli geçiş eserinin (Edirne Üç Şerefeli Cami-Eski Fatih Cami-Beyazıt Külliyesi) planları tahtaya çizilir.

14. Çizilen planlar üzerinde, eserlerin özellikleri açıklanır.

15. Yapıların dış görünüşlerinin resimlerini veya slaytları gösterilerek, malzeme ve süslemeleri açıklanır.

16. Edirne Üç Şerefeli Camiinde de görüldüğü gibi, merkezi plan şemasının belli bir sisteme göre geliştiği belirtilir. Sistemdeki dörtgen (kare), altıgen, sekizgen ayaklar üzerine oturan merkezi kubbeli mekan anlayışının olduğu söylenir.

17. Bu sistem ve mekan anlayışına uygun örnekler verilir.

18. Klasik döneme geçiş eserleriyle de belirttiğimiz merkezi plan ve ayaklar sisteminin, Mimar Sinan'la doruğa ulaştığı belirtilir.

DEĞERLENDİRME:

1. Osmanlı sanatındaki önemli merkezleri ve bu merkezlerin önemini belirtiniz.

SÜRE: 50 (2 Ders Saati)

2. Osmanlı sanatının dönemlerini sıralayınız.

3. Erken Osmanlı döneminin cami planlarını gruplayınız.

4. Erken Osmanlı cami planlarına ait örnekler hangileridir? söyleyiniz.

5. Zaviye, exedra, külliye terimlerini tanımlayınız.

B) KLASİK OSMANLI MİMARİSİ VE MİMAR SİNAN

AMAÇ 23: Klasik Osmanlı mimari bilgisi.

AMAÇ 24: Klasik Osmanlı sanatı içinde Mimar Sinan'ın yerini ve önemini kavrama gücü.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 320' (8 Ders Saati)

1. Klasik Osmanlı mimarisinin özelliklerinin, Mimar Sinan'ın eserleriyle açıklanacağı belirtildikten sonra, öğrencilere Mimar Sinan'ın hayatı hakkında sorular sorulur.

2. Sinan'ın eserlerinden örnekler verilir. Aralarından klasik dönemin gelişimini gösteren eserler seçilerek, bunların planları tahtaya çizilir. (İstanbul Şehzade Camii - İstanbul Süleymaniye Camii - Edirne Üç Şerefeli Camii).

3. Eserlerin özellikleri, açıklamalar bölümündeki şemaya göre açıklanır.

4. Bu üç örneğin resimleri, varsa slaytları gösterilerek, Mimar Sinan'ın Türk Mimarisine getirdiği yenilikleri söylemeleri istenir.

5. Mimar Sinan'ı izleyen ödnemde, (17 yy.) yapılarda plan ve süsleme açısından bir yenilik gelmediği, Sinan'ın yeni klasik dönemin özelliklerinin devam ettiği belirtilerek, bu döneme ait örnekler (İstanbul Sultan Ahmet Camii - İstanbul Yeni Camii gibi) verilir.

DEĞERLENDİRME:

1. Edirne Üç Şerefeli Camiinin, Türk mimarisindeki yerini ve önemini açıklayınız.

2. Edirne Üç Şerefeli Camiinin, plan tipi nedir? Özelliklerini açıklayınız.

3. Edirne Üç Şerefeli Camiinin süsleme özelliklerini sıralayınız.

4. Merkezi kubbe anlayışı ve ayak sisteminin görüldüğü eserleri sıralayarak, buldukları yerleri yüzyıllarıyla belirtiniz.

5. Sinan'ın hayatını kısaca açıklayınız.

6. Mimar Sinan'ın üç önemli eserini tarih sırasına göre açıklayınız.

7. Şehzade Camii nerede, ne zaman, kim tarafından yapılmıştır? Camiinin genel özelliklerini sıralayınız.

8. Mimar Sinan sonrası, Türk Mimarısının gelişim çizgisi ne olmuştur.

9. 17. yy. Osmanlı mimarisine ait örnekleri sıralayınız.

C) GEÇ DÖNEM OSMANLI SANATI

AMAÇ 25: Geç dönem Osmanlı sanatı bilgisi.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 160' (4 Ders Saati)

1. Klasik Osmanlı mimarisiyle ilgili açıklamaların bir özeti yapıldıktan sonra bu dersimizde geç dönem Osmanlı sanatının özelliklerinin açıklanacağı söylenir.

2. Osmanlı Devletinin çöküş dönemiyle paralel olarak gelişen Osmanlı mimarisinde, batıdan gelen üsluplarla bir değişimin olduğu açıklanır.

3. Üsluplar ve özellikleri örnekleriyle belirtilir. (Lale Devri - Barok Üslup - Ampir Üslup - Eklektik Dönem - Neoklasik Üslup ve öncüleriyle ilgili örneklerin resimleri (slaytları) gösterilerek özelliklerinin açıklanması istenir.

DEĞERLENDİRME:

1. Geç dönem Osmanlı mimarisine ait üslupları sıralayınız.

2. Geç dönem üsluplarının görüldüğü örnekler hangileridir? söyleyiniz.

3. Neoklasik dönemin öncü sanatçılarını belirterek, sanatçıların eserlerinden örnekler veriniz.

AÇIKLAMALAR :

1. Geç dönem Osmanlı mimarisinde, Neoklasik dönemin öncüleri olan, Kemalettin Bey ve Vedat Tek'in hayatı ve eserleriyle ilgili araştırma ödevinin verilmesi uygun olur.

2. Osmanlı mimarisindeki eserlerin, aşağıdaki şemaya göre incelenmesi uygundur.

Eserin adı bulunduğu yer:

Eserin tarihçesi:

Mimari:

Eserin Mimari özellikleri:

Malzeme ve teknik özelliği:

Süsleme özellikleri:

ÜNİTE VI

ÜNİTE ADI: TÜRK EL SANATLARI

AMAÇ 29: Türk el sanatları ile ilgili terimler bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Bir terimin tanımını yazma/söyleme.
2. Tanımı verilen bir terimin ne olduğunu yazma/söyleme.

AMAÇ 30: Türk el sanatları bilgisi (halı-çini-minyatür-hat)

DAVRANIŞLAR :

1. Türk el sanatlarının türlerini yazma/söyleme.
2. Türk el sanatlarındaki türlerin teknik ve malzeme özelliklerini yazma/söyleme.

3. El sanatlarının renk, konu ve kompozisyon özelliklerini yazma/söyleme.

4. Tarihi süreç içerisinde gelişen örnekleri yazma/söyleme.

5. Örneklerin özelliklerini yazma/söyleme.

6. Minyatür sanatçıların adlarını yazma/söyleme.

AMAÇ 31: Türk sanatı içinde el sanatlarının yerini ve önemini kavrama gücü.

DAVRANIŞLAR :

1. El sanatlarının ortaya çıkış nedenlerini yazma/söyleme.
2. El sanatları ile, toplumsal değişimin el sanatlarına etkisini yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI:

1. ÇİNİ SANATI

A) Türk Çini Sanatına Genel Bakış (Tanım ve Teknik)

B) Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Çini Sanatı

a. Selçuklu Çini Sanatı

b. Osmanlı Çini Sanatı

2. HALI SANATI

A) Türk Halı Sanatına Genel Bakış

B) Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Halı Sanatı

a. Selçuklu Halı Sanatı

b. Osmanlı Halı Sanatı

3. HAT SANATI

4. MİNYATÜR SANATI

A) Türk Minyatür Sanatına Genel Bakış

B) Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Minyatür Sanatı

a. Selçuklu Minyatürleri

b. Osmanlı Minyatürleri

SÜRE: 360' (9 Ders Saati)

YÖNTEM: Düz Anlatım - Soru/Cevap

ARAÇ-GEREÇ: Konu ile ilgili film ve slâytlar

TÜRK ÇİNİ SANATI:

AMAÇ 29: Türk El Sanatları ile ilgili terimler bilgisi.

AMAÇ 30: Türk El Sanatları bilgisi.

AMAÇ 31: Türk Sanatı içinde El Sanatlarının yerini ve önemini kavrama gücü.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 120' (3 Ders Saati)

1. "Türk el sanatlarından hangilerini tanıyorsunuz? El sanatlarının nasıl ve neden ortaya çıktığını biliyor musunuz?" soruları öğrencilere sorulur.

2. Dersimizin amacının, Türk çini sanatının, başlangıcından günümüze kadar gelişiminin örneklerle açıklanması olduğu söylenir.

3. "Çini nedir? Ülkemizdeki en önemli çini merkezlerini biliyor musunuz?" soruları öğrencilere yöneltilir.

4. Çini teriminin tanımından sonra konu içinde geçen diğer terimlerin tanımını yapılarak şema çizilir (sırlı tuğla-sıraltı-sırtüstü-renkli-sır minai)

5. 13. yy. Selçuklu öncesi çini sanatı hakkında kısa bilgi verilerek, Anadolu Selçuklu çinilerinin özelliklerini geçirir.

6. Anadolu Selçuklu çini teknikleri (mozait çini) açıklanır.

7. Çinilerdeki biçim, renk, konu, kompozisyon özellikleri söylenir.

8. Kullanıldığı yerler belirtilerek, bu döneme ait örnekler, resimler, varsa slaytlarla verilir. (Kubadabad Sarayı, Konya Karatay-İnce Minareli Medrese vb.)

9. Tarihsel gelişimi içinde Türk çini sanatının, Beylikler döneminde durakladığı, bu döneme ait belirgin bir özelliğin görülmediği söylenir.

10. Osmanlı çini sanatının (kullanıldığı yer egöre) gruplaması yapılır. (duvar çinil-keramik sanatı)

11. Keramik teriminin tanımı yapılarak, keramik sanatında da çeşitli tekniklerin özelliklerinden söz edilir.

12. Osmanlı duvar çini örneklerinden resimler (slaytlar) gösterilerek, renk ve kompozisyon özellikleri sorulur.

13. Duvar çinilerindeki teknik özellikler açıklandıktan sonra, yüzyılın gelişimine göre örnekler veriniz. (Bursa Yeşil türbe-Rüstem Paşa camii-Sultan Ahmet Camii gibi)

14. Günümüz el sanatlarında, çini sanatının yeri ve önemi nedir? sorusu öğrencilere yöneltilir.

DEĞERLENDİRME:

1. Türk el sanatlarını sıralayınız.

2. Çininin tanımını yaparak, tekniklerini sıralayınız.

3. Anadolu Selçuklu çini sanatı örneklerini belirterek, bu dönemin çinilerindeki renk ve kompozisyon özelliklerini açıklayınız.

4. Osmanlı duvar çinilerindeki renk, kompozisyon özelliklerinin yüzyıllara göre gelişimini açıklayınız.

5. Osmanlı duvar çinilerinin görüldüğü örnekleri belirtiniz.

6. Keramik nedir? Tekniklerini sıralayınız.

AÇIKLAMALAR:

1. Türk El Sanatları ile ilgili işlenişler yukarıdaki örneğe göre incelenebilir.

ÜNİTE VII

ÜNİTE ADI: CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK SANATI

AMAÇ 32: XX. yüzyılın başından günümüze kadar gelişerek gelen Türk mimarisi bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. 1930'lara kadar türk mimarisinde görülen üslupları yazma/söyleme.

2. Bu üslup özelliklerini örneklerle yazma/söyleme.

3. Örneklerin sanatçıları yazma/söyleme.

4. 1930'lardan günümüze, Türk mimarisinin gelişimini örneklerle yazma/söyleme.

AMAÇ 33: Cumhuriyet dönemi heykel (yontu) sanatı bilgisi.

DAVRANIŞLAR :

1. Heykel sanatçılarının adlarını yazma/söyleme.
2. Türk heykel sanatındaki malzeme, teknik, konu ve kompozisyon özelliklerini yazma/söyleme.

AMAÇ 34: Başlangıcından günümüze Türk resim anlayışını açıklayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Ressam yetiştiren okulların adlarını yazma/söyleme.
2. Avrupa ve ülkemizde öğrenim gören ressamların adlarını yazma/söyleme.
3. Ressamların bağlı oldukları akım ya da gruplarını yazma/söyleme.
4. Sanatçıların eserlerindeki malzeme, teknik, konu ve kompozisyon özelliklerini, anlayışlarını yazma/söyleme.

AMAÇ 35: Türk minyatür sanatı ile XIX.yy sonrasında gelişen Türk resmi arasındaki değişimi kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Minyatürden sonra Türk resminde oluşan değişimleri (teknik-konu-kompozisyon ve renk) yazma/söyleme.
2. Verilen örneklerde etkileşim ve değişimleri yazma/söyleme.

KONU BAŞLIKLARI :

1. CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
2. CUMHURİYET DÖNEMİ HEYKEL SANATI
3. CUMHURİYET DÖNEMİ RESİM SANATI

SÜRE: 400' (10 Ders Saati)

YÖNTEM: Grup Çalışması

ARAÇ-GEREÇ: Konu ile ilgili resimler.

AMAÇ 32: XX. yüzyılın başından günümüze kadar gelişerek gelen Türk Mimarisi bilgisi.

AMAÇ 33: Cumhuriyet dönemi Heykel (Yontu) sanatı bilgisi.

AMAÇ 34: Başlangıcından günümüze Türk Resim anlayışını açıklayabilme.

AMAÇ 35: Türk Minyatür Sanatı ile XIX. yy. sonrasında gelişen Türk Resmi arasındaki değişimi kavrayabilme.

İŞLENİŞ:

SÜRE: 400' (10 Ders Saati)

Bu konunun işlenişi grup çalışması şeklinde, aşağıdaki plana göre yapılacaktır.

1. Grupların oluşturulması. (en fazla 5-6 kişi)
2. Konuların dağılımı.
3. Konulara uygun kaynakların belirlenmesi.

4. Konuların anlatımında dikkate alınacak noktalar.

Cumhuriyet dönemi:

- a. Türk mimari - Resim - heykel sanatlarının genel özellikleri.
- b. Döneme ait sanatçılar, sanatçıların eserleri.
- c. Eserlerin genel özellikleri.
- d. Değerlendirme.

AÇIKLAMALAR

1. Bu ünite içinde "Milletlerin Tanınmasında Güzel Sanatların Rolü"nü açıklayan okuma parçasına yer verilmesi uygundur.

EK. C. 1. İstanbul Liselerinde Sanat Tarihi Dersinin Durumunu Gösteren Tablo		
LİSE ADI	VAR	YOK
AVCILAR		
50. Yıl Avcılar İNSA Lisesi	X	
Avcılar Lisesi		X
BAĞCILAR		
Barbaros Lisesi	X	
Orhangazi Lisesi	X	
Özel Güneşli Lisesi		X
BAHÇELİEVLER		
Bahçelievler Anadolu Lisesi		X
Bahçelievler Lisesi	X	
Necip Fazıl Kısakürek Lisesi		X
Yenibosna Lisesi		X
Adnan Menderes Anadolu Lisesi		X
BAKIRKÖY		
Ataköy Lisesi		X
Ataköy Cumhuriyet Lisesi	X	
Bakırköy Lisesi	X	
Florya Tevfik Ercan Lisesi	X	
Sabri Çalışkan Lisesi	X	
Yahya Kemal Beyatlı Lisesi	X	
Yeşilköy 50. Yıl Lisesi		X
Hasan Polatkan Lisesi		X
Özel Kültür Lisesi		X
İstek Vakfı Bilge Kağan Lisesi		X
BEŞİKTAŞ		
Şişli Terakki Lisesi		X
Arnavutköy Korkmaz Yiğit Lisesi		X
Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi		X
Beşiktaş Anadolu Lisesi	X	
Kabataş Erkek Lisesi		X
Beşiktaş Lisesi		X

Yeni Levent Lisesi	X	
Özel Robert Kolej	X	
Etiler Lisesi		X
BEYOĞLU		
Hasköy Lisesi		X
Beyoğlu Anadolu Lisesi		X
Eseyan Ermeni Lisesi		X
Getronagan Ermeni Lisesi		X
Özel Zağrasyon Rum Lisesi		X
Zapyon Rum Kız Lisesi		X
Galatasaray Lisesi	X	
Özel İtalyan Lisesi	X	
İstanbul Atatürk Lisesi	X	
Saint Benoit Fransız Lisesi		X
Özel Avusturya Lisesi		X
Özel Notre Dame De Sion Fransız Lisesi		X
Fındıklı Lisesi		X
Alman Lisesi		X
Özel Pera Güzel Sanatlar Lisesi	X	
Özel Tarhan Lisesi		X
EMİNÖNÜ		
Cağaloğlu Anadolu Lisesi		X
Vefa Anadolu Lisesi		X
İstanbul Erkek Lisesi		X
Cibali Lisesi	X	
Çemberlitaş Kız Lisesi	X	
BÜYÜKÇEKMECE		
Büyükkşehir Hüseyin Yıldız Anadolu Lisesi		X
Esenyurt Lisesi		X
İncirtepe Lisesi		X
Beylikdüzü 75. Yıl Cumhuriyet Lisesi	X	
Büyükkçekmece Lisesi	X	
ÇATALCA		

Durusu Hüseyin Ökten Lisesi		X
KADIKÖY		
Kadıköy Kenan Evren Lisesi		X
Kadıköy Anadolu Lisesi		X
Kadıköy Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	X	
Kadıköy Özel Güzel Sanatlar Lisesi	X	
Erenköy Kız Lisesi	X	
50. Yıl Tahran Lisesi	X	
Fenerbahçe Lisesi	X	
General Ali Rıza Ersin Lisesi		X
Göztepe İhsan Kurşunoğlu Lisesi	X	
Hayrullah Kefoğlu Lisesi	X	
İntaş Lisesi		X
Kadıköy Kız Lisesi		X
Kazım İşmen Lisesi		X
Mehmet Beyazıt Lisesi	X	
Suadiye Lisesi	X	
Şensenevler Lisesi	X	
T. Emlak Bankası Ataşehir Lisesi	X	
Saint Joseph Lisesi		X
BAYRAMPAŞA		
Sabit Büyükbayrak Lisesi		X
Tuna Lisesi	X	
Sağmalcılar Lisesi		X
ÜSKÜDAR		
Özel Amerikan Koleji	X	
İstek Vakfi Belde Güzel Sanatlar Lisesi	X	
GÜNGÖREN		
İzzet Ünver Lisesi		X
Osman Ülkümen Lisesi		X
GAZİOSMANPAŞA		
Merkez Lisesi	X	
Habibler Lisesi		X

Mehmet Akif Ersoy Lisesi	X	
Plevne Lisesi	X	
Şair Abay Kunanbay Lisesi	X	
Vefa Poyraz Lisesi		X
Cumhuriyet Lisesi		X
FATİH		
Pertevniyal Lisesi		X
Vatan Anadolu Lisesi		X
Atatürk Çağdaş Yaşamı Destekleme Çok Programlı Lisesi		X
Davutpaşa Lisesi		X
Özel Fener Rum Lisesi		X
Vatan Anadolu Lisesi		X
Kocamustafapaşa Lisesi	X	
Şehremeni Lisesi		X
Yedikule Lisesi		X
ÜMRANİYE		
Eyüboğlu Koleji		X
BEYKOZ		
Fevzi Çakmak Lisesi		X
ESENLER		
Amiral Vehbi Ziya Dümer Lisesi		X
Atışalanı Lisesi	X	
İbrahim Turan Lisesi		X
EYÜP		
Alibeyköy Lisesi		X
Eyüp Lisesi	X	
Otakçılar Lisesi	X	
KAĞITHANE		
Gültepe Lisesi		X
Kağıthane Lisesi		X
Seyrantepe Sadık Ahmet Lisesi		X
PENDİK		
Özel Koç Lisesi	X	

SARIYER		
Darışsafaka Lisesi		X
Özel Işık Lisesi		X
Kemal Atatürk Güzeli Sanatlar Lisesi(İstek Vakfi)	X	

EK. C.2. İstanbul Liseleri'nde Sanat Tarihi Dersini Veren Öğretmenlerin Branşını Gösteren Tablo				
	SANAT TARİHİ BRANŞI	TARİH BRANŞI	RESİM BRANŞI	SÖZLEŞMELİ ÖĞRETMEN
AVCILAR				
50. Yıl Avcılar İNSA Lisesi			X	
BAĞCILAR				
Barbaros Lisesi		X		
Orhangazi Lisesi	X			
BAHÇELİEVLER				
Bahçelievler Lisesi	X			
BAKIRKÖY				
Ataköy Cumhuriyet Lisesi			X	
Bakırköy Lisesi		X		
Florya Tevfik Ercan Lisesi	X			
Sabri Çalışkan Lisesi			X	
Yahya Kemal Beyatlı Lisesi			X	
BEŞİKTAŞ				
Beşiktaş Anadolu Lisesi	X			
Yeni Levent Lisesi	X			
Özel Robert Kolej			X	
BEYOĞLU				
Galatasaray Lisesi	X			
Özel İtalyan Lisesi	X			
İstanbul Atatürk Lisesi			X	
Özel Pera Güzel Sanatlar Lisesi			X	
EMİNÖNÜ				
Cibali Lisesi				X
Çemberlitaş Kız Lisesi			X	
BÜYÜKÇEKMECE				
Beylikdüzü Lisesi	X			
Büyükkçekmece Lisesi		X		
KADIKÖY				

Kadıköy Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	X			
Kadıköy Özel Güzel Sanatlar Lisesi	X			
Erenköy Kız Lisesi	X			
Fenerbahçe Lisesi			X	
Göztepe İhsan Kurşunoğlu Lisesi			X	
Hayrullah Kefoğlu Lisesi	X			
Mehmet Beyazıt Lisesi	X			
Suadiye Lisesi			X	
Şensenevler Lisesi			X	
T. Emlak Bankası Ataşehir Lisesi			X	
BAYRAMPAŞA				
Tuna Lisesi				X
ÜSKÜDAR				
Özel Amerikan Koleji			X	
İstek Vakfı Belde Güzel Sanatlar Lisesi	X			
GAZİOSMANPAŞA			X	
Merkez Lisesi				
Mehmet Akif Ersoy Lisesi		X		
Plevne Lisesi			X	
Şair Abay Kunanbay Lisesi	X			
FATİH				
Kocamustafapaşa Lisesi		X		
ESENLER				
Atışalanı Lisesi		X		
EYÜP				
Eyüp Lisesi		X	X	
Otakçılar Lisesi			X	
SARIYER				
Kemal Atatürk Güzel Sanatlar Lisesi (İstek Vakfı)	X			
PENDİK				
Özel Koç Lisesi			X	

EK. C. 3. İstanbul Liseleri'nde Sanat Tarihi Dersinin Lise Türlerine Göre Dağılımı					
LİSE ADI	GENEL LİSE	ÖZEL LİSE	ANADOLU LİSESİ	GÜZEL SANATLAR LİSESİ	AZINLIK LİSELERİ
AVCILAR					
50. Yıl Avcılar İNSA Lisesi					
BAĞCILAR					
Barbaros Lisesi					
Orhangazi Lisesi					
BAHÇELİEVLER					
Bahçelievler Lisesi					
BAKIRKÖY					
Ataköy Cumhuriyet Lisesi					
Bakırköy Lisesi					
Florya Tevfik Ercan Lisesi					
Sabri Çalışkan Lisesi					
Yahya Kemal Beyatlı Lisesi					
BEŞİKTAŞ					
Beşiktaş Anadolu Lisesi					
Yeni Levent Lisesi					
Özel Robert Kolej					
BEYOĞLU					
Galatasaray Lisesi					
Özel İtalyan Lisesi					
İstanbul Atatürk Lisesi					
Özel Pera Güzel Sanatlar Lisesi					
EMİNÖNÜ					
Cibali Lisesi					

Cemberlitaş Kız Lisesi				
BÜYÜKÇEKMECE				
Büyükçekmece Lisesi				
KADIKÖY				
Kadıköy Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi				
Kadıköy Özel Güzel Sanatlar Lisesi				
Erenköy Kız Lisesi				
50. Yıl Tahran Lisesi				
Fenerbahçe Lisesi				
Göztepe İhsan Kurşunoğlu Lisesi				
Hayrullah Kefoğlu Lisesi				
Mehmet Beyazıt Lisesi				
Suadiye Lisesi				
Şensenevler Lisesi				
T. Emlak Bankası Ataşehir Lisesi				
BAYRAMPAŞA				
Tuna Lisesi				
ÜSKÜDAR				
Özel Amerikan Koleji				
İstek Vakfı Belde Güzel Sanatlar Lisesi				
GAZİOSMANPAŞA				
Merkez Lisesi				
Mehmet Akif Ersoy Lisesi				
Plevne Lisesi				
Şair Abay Kunanbay Lisesi				
FATİH				
Kocamustafapaşa Lisesi				
ESENLER				
Atışalamı Lisesi				
EYÜP				

Eyüp Lisesi					
Otakçılar Lisesi					
SARIYER					
Kemal Atatürk Güzel Sanatlar Lisesi (İstek Vakfı)					
PENDİK					
Özel Koç Lisesi					

EK. Tablo C.4. Paris Kentinde Sanat Tarihi Dersinin Durumu		SANAT TARİHİ	
PARİS BÖLGESİ DEVLET LİSELERİ		VAR	YOK
1	SIMONE WEIL		X
2	TURGOT	X	
3	VICTOR HUGO	X	
4	CHARLEGMANE	X	
5	SOPHIE-GERMAIN	X	
6	LAVOSIER	X	
7	HENRI IV	X	
8	LOUIS-LE-GRAND	X	
9	FENELON	X	
10	MONTAIGNE	X	
11	VICTOR DURUY	X	
12	CHAPTAL		X
13	RACINE	X	
14	CONDORCET	X	
15	JACQUES DECOUR	X	
16	EDGAR QUINET	X	
17	JULES FERRY	X	
18	ALPHONSE-DE- LA-MARTINE	X	
19	COLBERT	X	
20	VOLTAIRE	X	
21	ARAGO		X
22	PAUL VALERY	X	
23	CLAUDE MONET	X	
24	GABRIEL FAURE	X	
25	JEAN LURÇAT		X
26	RODIN	X	
28	EMILE DUBOIS	X	
29	PAUL BERT	X	

30	FRANÇOIS VILLON	X	
31	RASPAIL		X
32	AUTOGERE	X	
33	BUFFON	X	
34	ROGER VERLOMME	X	
35	CAMILLE SEE	X	
36	LOUIS ARMAND		X
37	CLAUDE BERNARD	X	
38	JANSON DE SAILLY	X	
39	JEAN BAPTISTE SAY	X	
40	JEAN DE LA FONTAINE	X	
41	MOLIERE	X	
42	CARNOT	X	
43	HONORE DE BALZAC LYCEE INTERNATIONAL DE PARIS	X	
44	RABELAIS LYCEE PARAMEDICAL ET SOCIAL		X
45	DIDEROT	X	
46	GEORGES BRASSENS	X	
47	HENRI BERGSON	X	
48	JACQUARD		X
49	HELENE BOUCHER	X	
50	MAURICE RAVEL	X	
	PARIS BÖLGESİ ÖZEL LİSELERİ	VAR	YOK
1	LES FRANCIS BOURGEOIS	X	
2	LOUIS DE MARILLAC	X	
3	MASSILON	X	
4	SEVIGNE	X	
5	ECOLE ALSACIENNE	X	
6	NOTRE DAME DE SION	X	
7	SAINT NICHOLAS		X
8	SAINT SULPICE	X	

9	SAINTE GENEVIE	X	
10	STANISLAS	X	
11	D' HULST	X	
12	L'ALMA		X
13	CHARLES DE FOUCAULD	X	
14	SAINTE URSULE LOUISE DE BETTIGNIES	X	
15	SAINST MICHEL DES BATIGNOLLES		X
16	SAINST LOUIS DE GONZAGUE		X
17	SAINST JEAN DE PASSY		X
18	PASCAL	X	
19	LA TOUR DES DAMES		X
20	L'ASSOMPTION	X	
21	GERSON		X
22	SAINTE ELISABETH	X	
23	ECOLE NORMALE CATHOLIQUE BLOMET	X	
24	ECOLE ACTIVE BILINGUE JEANNINE MANUEL	X	
25	YABNE		X
26	NOTRE DAME DE FRANCE	X	
27	LE REBOURS	X	
28	SAINST PIERRE FOURIER	X	
29	SAINST MICHEL DE PICPUS	X	
30	CHARLES PEGUY	X	
31	ROCROY SAINST LEON	X	
32	LES PETITS CHAMPS	X	
33	EDGAR POE	X	
34	BOSSUET NOTRE DAME	X	
35	SAINST LOUIS	X	
36	FENELON SAINTE MARIE	X	
37	ECOLE ACTIVE BILINGUE ETOILE	X	
38	SAINST THOMAS D'AQUIN	X	
39	SAINTE JEANNE ELISABETH		X

40	PAUL CLAUDEL	X	
41	LA ROCHEFOUCAULD		X
	SEİNE SAINT - DENIS BÖLGESİ DEVLET LİSELERİ	VAR	YOK
1	HENRI-WALLON	X	
2	LE CORBUSIER		X
3	JEAN- ZAY	X	
4	VOILLAUME		X
5	LOUISE-MICHEL	X	
6	JEAN-RENOIR	X	
7	ALFRED-NOBEL	X	
8	EUGENE-DELACROIX	X	
9	GUSTAVE-EIFFEL	X	
10	JACQUES-FEYDER	X	
11	JACQUES-BREL	X	
12	MOZART	X	
13	ALBERT-SCHWEITZER	X	
14	PAUL-ROBERT	X	
15	ANDRE'-BOULLOCHE	X	
16	CONDORCET		X
17	JEAN-JAURE'S	X	
18	EVARİSTE-GALOIS	X	
19	FLORA-TRİSTAN	X	
20	OLYMPE-DE-GOUGES	X	
21	MARCELIN-BERTHELOT	X	
22	CHARLES- DE GAULLE	X	
23	PAUL-ELUARD	X	
24	SUGER	X	
25	AUGESTE-BLANQUI	X	
26	MARCEL-CACHIN		X
27	MAURICE-UTRILLO	X	
28	BLAISE-CENDRARS	X	

29	LEONORD-DE-VINCI	X	
30	CLEMENCEAU	X	
31	JEAN-ROSTAND	X	
	SEINE SAINT DENIS BÖLGESİ ÖZEL LİSELERİ	VAR	YOK
1	CHARLES PEGUY	X	
2	L'ESPERANCE	X	
3	SAINT LOUIS SAINTE CLOTILDE	X	
4	L'ALLIANCE	X	
5	HENRI MATISSE	X	
6	FRANÇOISE CABRINI	X	
7	SAINT JEAN BAPTISTE DE LA SALLE	X	
8	FENELON	X	
9	SAINT LOUIS BLANCHE DE CASTILLE	X	
	SEINE ET MARNE BÖLGESİ DEVLET LİSELERİ		
1	URUGUAY FRANCE		X
2	BLAISE PASCAL	X	
3	MARTIN LUTHER KING	X	
4	SONIA DELAUNAY	X	
5	LA FAYETTE		X
6	RENE DESCARTES	X	
7	GASTON BACHELARD	X	
8	JEHAN DE CHELLES	X	
9	GALILE'E	X	
10	JULES FERRY	X	
11	JOLIOT CURIE	X	
12	FRANÇOIS-I	X	
13	FRANÇOIS COUPERIN	X	
14	VAN DONGEN	X	
15	GEORGE SAND	X	
16	CHARLES DE GAULLE	X	
17	HENRI MOISSAN	X	

18	JEAN VILAR	X	
19	JACQUES AMYOT	X	
20	LEONARD DE VINCI		X
21	HONORE DE BALZAC	X	
22	LA MARE CARRE	X	
23	ANDRE MALRAUX	X	
24	HENRI BECQUEREL	X	
25	GERARD DE NERVAL	X	
26	CAMILLE CLAUDEL	X	
27	LES PANNEVELLES		X
28	RENE CASSIN		X
29	THIBAUT DE CHAMPAGNE	X	
30	CHARLES LE CHAUVE	X	
31	LA TOUR DES DAMES	X	
32	PIERRE MENDES FRANCE	X	
33	JEAN MOULIN	X	
34	SIMONE SIGNORET	X	
	SEINE ET MARNE BÖLGESİ ÖZEL LİSELER	VAR	YOK
1	MAURICE RONDEAU		X
2	GASNIER GUY SAINTE BATHILDE	X	
3	JEANNE D'ARC SAINT ASPAIS	X	
4	SAINT ASPAIS	X	
5	JUILLY BATAIN	X	
6	SAINT LAURENT LA PAIX NOTRE DAME	X	
7	SAINTE MARIE	X	
8	SAINTE GENEVIEVE(INSTITUTION)	X	
9	CAMPUS SAINTE THERESE	X	
10	SAINTE CROIX		
	VAL DE MARNE BÖLGESİ DEVLET LİSELERİ	VAR	YOK
1	GUSTAVE EIFFEL		X
2	MAXIMILIEN SORRE	X	

3	LANGEVIN WALLON		X
4	LOUISE MICHEL	X	
5	MARX DORMOY	X	
6	CHAMPLAIN	X	
7	ANTOINE DE SAINT EXUPERY	X	
8	EDOUARD BRANLY		X
9	GUTENBERG	X	
10	LEON BLUM	X	
11	PABLO PICASSO	X	
12	FREDERIC MISTRAL	X	
13	ROMAIN ROLLAND	X	
14	CONDORCET	X	
15	FRANÇOIS MANSART		X
16	DARIUS MILHAUD	X	
17	PAUL DOUMER		X
18	GUILLAUME BUDE	X	
19	EUGENE DELACROIX	X	
20	EDOUARD BRANLY	X	
21	LOUIS ARMAND		X
22	D'ARSONVAL	X	
23	MARCELIN BERTHELOT	X	
24	CHRISTOPHE COLOMB	X	
25	GUILLAUME APOLLINAIRE	X	
26	GEORGES BRASSENS	X	
27	FRANÇOIS ARAGO		X
28	HECTOR BERLIOZ	X	
29	ADOLPHE CHERIOUX		X
30	JEAN MACE		X
	VAL DE MARNE BÖLGESİ ÖZEL LİSELERİ		
1	NOTRE DOME DES MISSIONS SAINTE PIERRE	X	
2	SAINT ANDRE	X	

3	OZAR HOTORAH		X
4	MONTALAMBERT	X	
5	SAINT MICHEL DE PICPUS	X	
6	PETIT VAL	X	
7	ALBERT DE MUN	X	
8	NOTRE DAME DE LA PROVIDENCE	X	
9	EPIN	X	
	YVELINES BÖLGESİ DEVLET LİSELERİ	VAR	YOK
1	LOUISE WEISS	X	
2	VINCENT VAN GOGH	X	
3	JULES FERRY	X	
4	LES PIERRES VIVES	X	
5	DE VILLAROY	X	
6	PIERRE CORNEILLE	X	
7	JEAN MONNET	X	
8	FRANÇOIS VILLON	X	
9	JACQUES DE VAUCANSON		X
10	ALAIN	X	
11	CONDORCET	X	
12	LEOPOLD SEDAR SENGHON	X	
13	JEAN ROSTAND		X
14	SAINT EXUPERY	X	
15	LOUIS DE BROGLIE	X	
16	DUMONT D'URVILLE	X	
17	LES SEPT MARES	X	
18	DESCARTES	X	
19	EMILIE DE BRETEUIL	X	
20	JEAN VILAR	X	
21	CHARLES DE GAULLE		X
22	LE CORBUSIER	X	
23	LOUIS BASCAN	X	

24	MANSART	X	
25	INTERNATIONAL	X	
26	JEAN BAPTISTE POQUELIN	X	
27	JEANNE D'ALBERT	X	
28	LEONARD DE VINCI		X
29	EVARISTE GALOIS	X	
30	LA PLAINE DE NEAUPHLE	X	
31	HOCHE	X	
32	JULES FERRY	X	
33	LA BRUYERE	X	
34	MARIE CURIE		
35	SONIA DELAUNAY	X	
36	VIOLETT LE DUE	X	
	YUELINES BÖLGESİNİN ÖZEL LİSELERİ	VAR	YOK
1	BLANCHE DE CASTILLE	X	
2	LE BON SAUVEUR	X	
3	NOTRE DAME	X	
4	L'ERMITAGE	X	
5	SAINT FRANCOIS-D ASSIE	X	
6	SAINTE THERESE	X	
7	NOTRE DAME	X	
8	SAINT EREMBERT	X	
9	SAINT JEAN ET HULST	X	
10	NOTRE DAMELLES OISEAUX	X	
11	NOTRE DAME DU GRANDCHAMP	X	
	DE'L ESSONNE BÖLGESİ DEVLET LİSELERİ	VAR	YOK
1	EDMOND MICHELET	X	
2	RENE CASSIN	X	
3	CLEMENT ADER		X
4	MARCEL POGNOL	X	
5	FRANCIOS TRUFFAUT	X	

6	JEAN PIERRE TIMBAUD	X	
7	FRANÇOIS JOSEPH TALMA	X	
8	ROBERT DOISNEAU	X	
9	ALFRED KASTLER		X
10	FRANCISQUE SARCEY	X	
11	MAURICE ELIOT	X	
12	GEOFFROY SAINT HILAIRE	X	
13	GEORGES BRASSENS	X	
14	PARC DES LOGES	X	
15	VALLEE DE CHEVREUSE	X	
16	L'ESSOURIAU	X	
17	JULES VERNE	X	
18	JACQUES PREVERT	X	
19	FUSTEL DE COULANGES	X	
20	PARC DE VILGENIS	X	
21	MARIE LAURENCIN	X	
22	MONTGERON	X	
23	MARGUERITE YOURCENAR	X	
24	BLAISE PASCAL	X	
25	CAMILLE CLAUDEL	X	
26	LEONARD DE VINCI	X	
27	ALBERT EINSTEIN	X	
	DE L'ESSONNE BÖLGESİ ÖZEL LİSELERİ		
1	SAINT CHARLES	X	
2	JEANNE D'ARC	X	
3	NOTRE DAME DE SION	X	
4	SACRE COEUR	X	
5	COURS SECONDAIRE D'ORSAY	X	
6	ILE DE FRANCE	X	
7	SAINT LOUIS SAINT CLEMENT	X	
	HAUTS DE SEINE BÖLGESİ DEVLET OKULLARI		

1	DESCARTES	X	
2	AUGUSTE RENOIR	X	
3	ALBERT CAMUS	X	
4	JACQUES PREVERT	X	
5	EMMANUEL MOUNIER	X	
6	JEAN JAURES		X
7	JACQUES MONOD	X	
8	NEWTON ENREA	X	
9	GUY DE MAUPASSANT	X	
10	PAUL LAPIE	X	
11	GALILE'E		X
12	MONTESQUIEU	X	
13	LEONARD DE VINCI	X	
14	RABELAIS	X	
15	MAURICE GENEVOIX	X	
16	JOLIOT CURIE	X	
17	LA FOLIE SAINT JAMES	X	
18	LOUIS PASTEUR	X	
19	L'AGORA		X
20	RICHELIEU	X	
21	FLORENT SCHMITT	X	
22	LAKANAL	X	
23	MARIE CURIE	X	
24	SEVRES	X	
25	PAUL LANGEVIN	X	
26	MICHELET		
27	TOULOUSE LAUTREC EREA	X	
28	GEORGES POMPIDOU	X	
	HAUTS DE SEINE BÖLGESİ ÖZEL OKULLARI	VAR	YOK
1	SAINTE MARIE LA CROIX	X	
2	SAINTE GENEVIEVE	X	

3	SAINT GABRIEL		X
4	MAIMONIDE RAMBAM		X
5	NOTRE DOME DE BOULOGNE	X	
6	NOTRE DAME (INSTITUT)	X	
7	SOPHIE BARAT	X	
8	SAINT THOMAS DE VILLENEUVE	X	
9	JEANNE D'ARC		X
10	MONTALEMBERT	X	
11	SAINT NICOLAS		X
12	LA SOURCE	X	
13	NOTRE DAME	X	
14	NOTRE DOME DE SAINTE CROIX		X
15	SAINT DOMINIQUE	X	
16	SAINTE MARIE DE NEUILLY	X	
17	MADELEINE DANIELOU	X	
18	PASSY BUZENVAL	X	
19	SUGER	X	
	VAL'D OISE BÖLGESİ DEVLET LİSELERİ	VAR	YOK
1	JEAN JAURES		X
2	GEORGES BRAGUE	X	
3	ROMAIN ROLLAND	X	
4	EVARISTE GALOIS	X	
5	ALFRED KASTLER	X	
6	GALILE'E	X	
7	JULES VERNE	X	
8	CAMILLE SAINT SAENS	X	
9	GEORGE - SAND	X	
10	GUSTAVE MONOD	X	
11	VAN GOGH	X	
12	CHARLES - BAUDELAIRE	X	
13	JEAN MONNET	X	

14	SIMONE DE BEAUVOIR	X	
15	RENE CASSIN	X	
16	MONTESQUIEU	X	
17	ROMAIN ROLLAND	X	
18	DE-L' HAUTIL	X	
19	FRAGONARD	X	
20	GERARD DE NERVAL	X	
21	JEAN JACQUES ROUSSEAU	X	
22	PAUL EMILE VICTOR	X	
23	CAMILLE PISSARRO	X	
24	EDMOND ROSTAND	X	
25	JEAN PERRIN		X
26	LEONARD DE VINCI	X	
27	DE LA TOURELLE		X
28	JEAN JACQUES ROUSSEAU	X	
29	JACQUES PREVERT	X	
30	LOUIS JOUVET	X	
31	CAMILLE CLAUDEL	X	
	VAL-D OISE BÖLGESİ ÖZEL LİSELERİ	VAR	YOK
1	NOTRE DAME DE LA PROVIDENCE	X	
2	NOTRE DOME DE BURY	X	
3	NOTRE DOME DE LA COMPASSION	X	
4	SAINT MARTIN DE FRANCE	X	
5	NOTRE DAME	X	
6	LE SAINT ROSAIRE	X	
7	L'ORT		X

ÖZGEÇMİŞ

Seher Gönültaş, 1973 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve Orta Öğrenimini İstanbul-Bahçelievler'de bitirdi. 2000 yılında İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde sınıf öğretmeni olarak çalışmaktadır.

